

วารสารวิจัย ราชภัฏกรุงเก่า

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ARU Research Journal Humanities and Social Sciences

ISSN : 2985-0606 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568
Vol.12 No.3 September - December 2025

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ARU Research Journal Humanities and Social Sciences
ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม 2568
ISSN : 2985-0606 (Online)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

1. บทความวิจัยที่มีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ จะต้องได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร
2. บทความจะมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบันในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-blind peer review) ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิ์ในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสารหรือศึกษาจากภาคผนวกท้ายเล่มของวารสาร

ข้อมูลเผยแพร่ : <http://rdi.aru.ac.th/journal/>

กำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ

มกราคม – เมษายน

พฤษภาคม – สิงหาคม

กันยายน – ธันวาคม

การส่งต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความ โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการต้องมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้ากระดาษ แต่ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด B5 พร้อมกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความวิจัย/บทความวิชาการ ซึ่งระเบียบวิธีการจัดส่งในเอกสารแบบฟอร์มดังกล่าว โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

ขั้นตอนการดำเนินการของวารสาร

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติตย์พนาวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อดิวัฒน์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ศาสตราจารย์ ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อาณัติ ลิ้มคเดช

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา วิทยาภิรักษ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชั้นหมาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธนีง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์

ดร.จิราภรณ์ มีสง่า

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางวรรณิศา นัยชิต

นางสาวกมลทิพย์ เกียนมิตรภาพ

นางสาวอัจฉรา วงษ์หา

นางสาวบงกช สมหวัง

นางสาวสุธีรา มุลดี

นางสาวสุจิตรา งามบุญปลอด

นางสาวสมจิตร์ สอนดา

นายอวิรุทธ์ เจียมฮวดหลี

นายรัฐพงษ์ สาระเมฆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 035-276577 โทรสาร 035-322082

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม 2568

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก	ข้าราชการบำนาญ
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ คณานุรักษ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล มีอำพล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จุ้ยทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิซจ พุกสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินตะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์รัตนฤทธิ์ จันทร์รังสี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ชนาธิป ชินะนาวิน	ศาลฎีกา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลทิพย์ คำใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญรัตน์ หงส์วรรณันท์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญา จิงวิมุตติพันธ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกสินทร์ เตชะนิยม	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงศ์ แพทย์หลักฟ้า	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรพร ทาระบุตร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยการ ศิริรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา สุขะวิชานกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐธิดา ภู่อัจฉริยะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม 2568

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุฑ สิริธรัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงนุช ภู่มาลี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกช นิมิตระกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาวรรณ แพงศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพัทธ์ศิณา วิเชียรวรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรমন สาทร์รักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สีสี่	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณุช กุอุทา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาชัย เกียรติทรงชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบวงค์ กาพวงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา โยธินศิริกุล	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สมานธิ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร ไชยเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธฤชวรรณ บัวศรีคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ดร.ประเทืองพร วิรัชโกคี	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีนี้เข้าสู่ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งในปีนี้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาครบรอบ ๑๒๐ ปี ซึ่งมีประวัติอันยาวนาน โดยได้ก่อตั้งมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานทรัพย์ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ก่อสร้างโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๔๘ ตั้งอยู่บริเวณหลังพระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๔๖๗ จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมูลกสิกรรมขึ้น สอนวิชากสิกรรมที่ตำหนักเพนียด พ.ศ. ๒๔๗๕ ยุบเลิกโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเทพฯ ไปรวมอยู่ในโรงเรียนฝึกหัดครูมูลตำหนักเพนียดแห่งเดียว ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๖ มีการยกเลิกมณฑลโรงเรียนฝึกหัดครูมูลตำหนักเพนียด จึงเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูมูลประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีชื่อว่า “โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พ.ศ. ๒๔๗๙ ย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจากตำหนักเพนียดมาตั้งในบริเวณกรมทหารที่ตำบลหัวแหลม แยกเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชายและโรงเรียนฝึกหัดครูสตรี เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงเรียนประกาศนียบัตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีประกาศนียบัตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๔๘๔ ย้ายสถานที่ตั้งจากบริเวณกรมทหารที่หัวแหลม โรงเรียนฝึกหัดครูชายย้ายไปอยู่ที่บริเวณข้างวัดวรโพธิ์ตรงที่เป็นโรงเรียนประตูลี้ โรงเรียนฝึกหัดครูสตรีย้ายไปอยู่ที่ ตำบลหอรด้นไชยบริเวณหอพักอุทองในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๔๙๑ โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๕๑๑ กระทรวงศึกษาธิการประกาศรวมโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยาเข้ากับวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๕๑๗ เริ่มเปิดสอนระดับปริญญาตรี (ป.อ.) พ.ศ. ๒๕๓๘ ยกฐานะเป็นสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ ๒๕๓๘ และเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ เริ่มมีผลบังคับใช้ ทำให้เปลี่ยนแปลงสถานะเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา”

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงขอร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการครบรอบ ๑๒๐ ปี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และคงมุ่งเน้นคุณภาพของบทความ กระบวนการดำเนินงานตามมาตรฐานของระบบ Thaijo เพื่อประกันคุณภาพวารสารให้เป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานบทความวิชาการ บทความวิจัย ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติถิตยพานาวังค์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาแนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในงานปักผ้าเห่ของหลิวเสี่ยวหง

A Study of Concept, Technique, and Artistic Language of Liu Xiaohong's
Daye Embroidery

อี อี้น ภรดี พันธฤภากร และผกาภาส สุวรรณนิภา

Yi Yin1 Poradee Panthupakorn and Pakamas Suwannipa.....1-17

การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
บ้านหินไค้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

The Application of Electronic Marketing Systems to Promote Distribution Channels
for Community Products in Ban Hin Kho, Tak Tok Subdistrict, Ban Tak District,
Tak Province

จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี ชินเนย์ รัตภัทร์ จิตรา ปันรูป และธนภรณ์ นาคนรินทร์

Chakkapan Wongrerkerdee Zinnia Ratipat Jittra Punroob and Thanaporn Naknarin.....18-30

การพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

Development of the Speaking Skill with Role-Playing for First-Year Students in
Physical Education Program, Thailand National Sports University, Ang Thong
Campus

นวเนตร สังข์สมบูรณ์

Nawanate Sangsomboon.....31-42

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Factors Related to Organizational Engagement among Personnel at the Faculty of
Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

จิตอนงค์ ศรยุทธเสณี และอรธีรา ด้วงทอง

Jitanong Sorayutsenee and Onteera Daungtong.....43-55

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าและผลการดำเนินงานธุรกิจ:หลักฐานเชิงประจักษ์จากธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย

Customer Loyalty Orientation and Business Performance: Empirical Evidence for Retail Business in Thailand

สุจิตรา แสงจันทา และศศิธร แสงจำรัสชัยกุล

Sujittra Sangchanda and Sasithron Sangjamraschaikun.....56-66

การสื่อสารภาพลักษณ์ตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

Communicating the Image of Lesbian Characters in Thai Television Dramas and Series

พัชรวัลย์ หล่อวิลัยลักษณ์ และองอาจ สิงห์ลำพอง

Pacharawalai Hlowilailuk and Ongart Singlumpong.....67-80

การพัฒนาโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Development of the Operational Excellence Model for Manufacturing rganizations in Bangkok and the Metropolitan Region

บรรดิษฐ์ พระประทานพร และเบญจพจน์ มีเงิน

Bundit Phrapratanporn and Benjabhon Mee-ngoen.....81-92

รูปแบบรายการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

Model of Sustainable Community Tourism Program for Ban Klong Chanuan, Moo 5, Chumphon Sub-district, Sathing Phra District, Songkhla Province

นารีภรณ์ ศรีจรีต และโชคดี คูทวิกุล

Nareeporn Sricharit and Chokdee Kuthaweekul.....93-106

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์โดยใช้สะเต็มศึกษามบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น

Development of Lesson Plan Design Skills for Preservice Science Teachers Using the Integrated STEM Education with the 5E Inquiry-Based Learning Model

นิติพงษ์ สิริวงษ์ และคทาวุธ กุลศิริรัตน์

Nitipong Siriwong and Kathawut Kulsirirat.....107-120

คำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย: การสังเคราะห์เชิงเอกสารจากงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ช่วงปี พ.ศ. 2555–2567

Chinese Slang in the Thai Context: A Documentary Synthesis of Published Research from 2012 to 2024

เทอดเกียรติ เปเหล้าดา

Thoedkiat Pelaoda.....121-130

รัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

E-Government and Administration of Public Services in the Municipalities of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี

Chayapadhana Loetamnatkitseri.....131-144

ผลของการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์

Effects of Positive Feedback Coaching on Life Skills of First-Year Preservice Teachers in Faculty of Education

ปิยะฉัตร เอื้อชินกุล และสุวัชรพร สายอารมณี

Piyachut Uahchinkul and Suwatcharaporn Suay-arom.....145-152

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

เรื่องเล่าเรื่องราวชาวทับผึ้ง : การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ
ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

Narratives of Thap Phueng People: A Study of Cultural Capital for the Creation of
Cultural Identity in Thap Phueng Subdistrict, Si Samrong District, Sukhothai
Province

วาสิณี มีเครือเอี่ยม ขวัญชนก นัยจรัญญ และกมลธรรม เกื้อบุตร

Wasinee Meekrua-iam Khwanchanok Naijarun and Kamontam Kuabutr153-165

บทความวิชาการ

การศึกษาศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

A Study of the Art of Chinese Calligraphy in Sutra Transcription during the Tang
Dynasty

จวิ้นเลียง เฉิน จักรกริศน์ บัวแก้ว และภูวษา เรืองชีวิน

Junliang Chen Chakkrit Buakaew and Puvasa Ruangchewin.....166-180

รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาเกี่ยวกับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับ
นักกีฬาระดับอุดมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย

The Fair Pay to Play Act and the Contribution of New Economic Opportunities for
College Athletes in California

ปีดิเทพ อยู่ยูนง

Pedithep Youyuenong.....181-193

การศึกษาแนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในงานปักผ้าเห่ของหลิวเสี่ยวหง A Study of Concept, Technique, and Artistic Language of Liu Xiaohong's Daye Embroidery

อี อิ้น^{1*} ภารตี พันธุ์ภากร² และפקามาศ สุวรรณนิภา³
Yi Yin^{1*} Poradee Panthupakorn² and Pakamas Suwannipa³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือเพื่อศึกษาสถานการณ์การสืบสานและการพัฒนาของงานปักผ้าเห่รวมถึงแนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในการปักผ้าเห่ของหลิวเสี่ยวหง โดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร การวิจัยภาคสนาม การวิจัยแบบสหวิทยาการ จากการวิจัยพบว่า ในด้านของแนวคิดการสร้างสรรค หลิวเสี่ยวหงได้ผสมผสานแนวคิดแบบดั้งเดิมคตินิยมท้องถิ่น และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน ทำให้งานปักผ้าเห่ไม่เพียงแต่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสามารถเผยแพร่เสน่ห์ทางศิลปะที่ก้าวทันยุคสมัยอีกด้วย ในด้านเทคนิค หลิวเสี่ยวหงได้ผสมผสานงานปักแบบดั้งเดิมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เข้ากับงานปักเชิงสร้างสรรค์ ทั้งยังคิดค้นและพัฒนาเทคนิคการปักใหม่ 4 เทคนิคได้แก่ 1. การปักเป็นปมสองด้าน 2. การปักเป็นปมสองด้านที่มีลวดลาย สี และรูปทรงที่แตกต่างกัน 3. การปักเป็นรังนก 4. การปักดินทองสองด้าน ในด้านภาษาศิลป์ หลิวเสี่ยวหงได้สร้างระบบความหมายที่ผสมผสานสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเข้ากับอารมณ์ความรู้สึกของยุคสมัยใหม่ผ่านการใช้ภาษาภาพ ภาษาสี และนัยยะความหมายแฝงอย่างครอบคลุม หลิวเสี่ยวหงได้ถ่ายทอดเจตนาเชิงบวกและสะท้อนมุมมองของสังคมตลอดจนส่งเสริมการบูรณาการและการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยของวัฒนธรรมดั้งเดิมและศิลปะสมัยใหม่ผ่านผลงานการปักที่สื่อความหมายถึงความสิริมงคลและความสุข การปิดเปลือกพิบัติและวิญญานชั่วร้าย การแสดงความยินดี และการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านเส้นด้าย งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า หลิวเสี่ยวหงไม่เพียงแต่ ส่งมอบคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของยุคสมัยในงานปักผ้าเห่ผ่านการสืบสานและความสร้างสรรค์ในด้านแนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์เท่านั้น แต่ยังให้แนวทางในการเปลี่ยนงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นงานร่วมสมัยอีกด้วย

คำสำคัญ: หลิวเสี่ยวหง งานปักผ้าเห่ เทคนิค ภาษาศิลป์

^{1*} สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบ และการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts, Art of Design and Cultural Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
Email: Chanita.0523@gmail.com

² สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบ และการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts, Art of Design and Cultural Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
Email: poradee@buu.ac.th

³ สาขาวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบ และการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts, Art of Design and Cultural Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
Email: pakamas@go.buu.ac.th

* Corresponding author

Abstract

This research aimed to investigate the inheritance and development of Daye embroidery through the concept, technique, and artistic language of Liu Xiaohong's Daye embroidery, employing documentary research, field research, and interdisciplinary research. The research found that in terms of creative concept, Liu Xiaohong integrated traditional concept, local customs and creative concept, making Daye embroidery not only a medium to convey the historical memory of local culture, but also to spread the artistic charm for preserving historical memory and a medium for expressing modern artistic sensibilities. Technically, Liu Xiaohong combined traditional intangible cultural heritage with creative embroidery and invented and developed four new embroidery techniques: 1. Double-sided knot embroidery, 2. Double-sided knot embroidery with different patterns, colors and shapes, 3. Bird's nest embroidery, 4. Double-sided gold thread embroidery. Regarding artistic language, Liu Xiaohong created a meaning system that combined traditional cultural symbols with modern sentiments through the comprehensive use of visual language, color language and connotation. Liu Xiaohong conveyed goodwill and reflected the perspective of society. It also promoted the integration and transformation of traditional culture and modern art through the embroidery works that convey the meaning of auspiciousness and happiness, warding off disasters and evil spirits, expressing congratulations, and conveying emotions through threads. This research demonstrated that Liu Xiaohong's practice not only conveyed the cultural and spiritual values in Daye embroidery through the inheritance and creativity of concept, technique, and artistic language, but also provided a methodological paradigm for the contemporizing of traditional folk crafts.

Keywords: Liu Xiaohong, Daye Embroidery, Technique, Artistic Language

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

งานปักผ้าเหมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองต้าเหยและแพร่หลายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลหูเป่ย์ โดยผสมผสานอัตลักษณ์ทางเทคนิคของงานปักอันชิว งานปักซูชิว และงานปักเซียงชิว จากนั้นค่อย ๆ ก่อตัวจนกลายเป็นรูปแบบงานปัก "ดอกไม้ในดอกไม้และดอกไม้ในใบไม้" ที่มีเอกลักษณ์ เนื่องจากเป็นงานฝีมือที่มีความประณีตและละเอียดอ่อนจึงเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "ปักดอกไม้ปักช่อ" (Wu, 2021) การสร้างสรรค์ศิลปะงานปัก ไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทำเหมืองแร่ในท้องถิ่นและประเพณีพื้นบ้านอันล้ำลึกเท่านั้น แต่ยังตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของผู้คน และกลายมาเป็นส่วนสำคัญของวิถีวัฒนธรรมในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแง่กระบวนการผลิตและการเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมงานปักผ้าเหมีซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้คนก็ค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการผลิตจำนวนมากเพื่อการลดต้นทุนต่อหน่วย (Mass Production) ความต้องการของตลาดที่หดตัวลงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกอบอาชีพของช่างปักผ้า ส่งผลให้การสืบทอดเทคนิคการปักต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก ที่สำคัญคือกลุ่มคนรุ่นใหม่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและคุณค่าของงานปัก รวมถึงขาดการรับรู้ถึงอัตลักษณ์และความเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งทำให้ปัญหาเรื่องการสืบทอดทวิความรุนแรงมากขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าวนี้ หลิวเสี่ยวหง ในฐานะตัวแทนผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้งานปักผ้าเหมีระดับมณฑลได้พยายามค้นคว้านวัตกรรมทางเทคนิคและแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมอย่างเต็มที่ และมุ่งมั่นส่งเสริมความมีชีวิตชีวาใหม่ ๆ ให้กับงานปักผ้าเหมี หลิวเสี่ยวหงไม่เพียงแต่สืบทอดเทคนิคแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังคงศึกษาเรียนรู้เทคนิคงานปักอื่น ๆ

อย่างกว้างขวางได้แก่ งานปักชิวซ์ของมณฑลเจียงซู งานปักเชียงชิวซ์ของมณฑลหูหนาน และงานปักเยวชิวซ์ของ มณฑลกวางตุ้ง เพื่อคิดค้นเทคนิคการปักแบบใหม่ขึ้นมา 4 เทคนิค ได้แก่ การปักเป็นปมสองด้าน การปักเป็นปมสองด้านที่มีลวดลายสีเส้น และรูปทรงที่แตกต่างกัน การปักเป็นรังนก และการปักดินทองสองด้าน ในปีค.ศ.2016 ผลงานปักของหลิวเสี่ยวหงที่มีชื่อว่า "ภาพผืนแห่งเนบิวลา" ก็ได้ถูกส่งไปยังอวกาศพร้อมยานอวกาศ Shenzhou 11 ซึ่งทำให้เกิดการสื่อสารข้ามพรมแดนระหว่างงานปักที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้กับเทคโนโลยีการบินและอวกาศ ทั้งยังช่วยส่งเสริมอิทธิพลทางวัฒนธรรมของการปักตำเหยได้เป็นอย่างมาก

ปัจจุบัน การวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับงานปักแบบดั้งเดิมมุ่งเน้นไปที่ "สียอดผ้าปักของจีน" เป็นหลัก เช่นงานปักชิวซ์และงานปักเชียงชิวซ์ ซึ่งงานปักตำเหยนั้นยังมีพื้นที่ให้ศึกษาวิจัยอีกมาก งานวิจัยนี้ได้จึงศึกษาแนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในงานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหงอย่างลึกซึ้งผ่านวิธีการวิจัยทางเอกสาร การวิจัยภาคสนาม และการวิจัยแบบสหวิทยาการ โดยวิเคราะห์ความหมายทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ และวิเคราะห์ผสมผสานกับบริบทของศิลปะร่วมสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดหลัก "การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยใหม่ของงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิม" ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 ศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์การสืบทอดงานปักตำเหย
- 1.2.2 วิเคราะห์แนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในงานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: งานวิจัยนี้ศึกษาการสืบสานและการพัฒนางานปักตำเหย รวมถึงแนวคิด ทักษะ และภาษาศิลป์ในงานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหง การวิจัยในส่วนแรก เป็นการเรียบเรียงข้อมูลสถานการณ์การสืบสานและการพัฒนางานปักตำเหยอย่างเป็นระบบ การวิจัยในส่วนที่สอง มุ่งเน้นไปที่งานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหง โดยทำการศึกษาแนวคิดและเทคนิคของงานปักในเชิงลึก ขณะเดียวกัน ยังได้วิเคราะห์ภาษาศิลป์ในงานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหงจากสามมิติมุมมอง ได้แก่ ภาษาภาพ ภาษาสี และนัยยะความหมายแฝง เพื่อนำเสนอการแสดงผลออกอย่างสร้างสรรค์ของหลิวเสี่ยวหงในการผสมผสานสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับภาษาศิลป์ร่วมสมัย

ขอบเขตด้านพื้นที่: หอศิลป์งานหัตถกรรมเย็บปักสิ่งทอหลิวเสี่ยวหง เมืองต้าเหย มณฑลหูเป่ย์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ขอบเขตด้านเวลา: เน้นศึกษางานปักตำเหยในช่วงปี ค.ศ. 2013-2024

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยมีการใช้วิธีการวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพื่อศึกษาในเชิงลึกและครอบคลุม

2.1 วิธีการวิจัยทางเอกสาร เป็นวิธีการวิจัยพื้นฐานของการศึกษารั้งนี้ ซึ่งได้ทำการจัดเตรียมและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับงานปักตำเหย หลิวเสี่ยวหง และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและครอบคลุม โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การสืบสาน และสถานการณ์ปัจจุบันของการพัฒนางานปักตำเหย

2.2 วิธีการวิจัยภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาคสนามที่ หอศิลป์งานหัตถกรรมเย็บปักสิ่งทอหลิวเสี่ยวหง จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลิวเสี่ยวหงและงานปักตำเหยได้อย่างครอบคลุม อันประกอบด้วยตัวอย่างผลงานปัก เทคนิคการผลิต แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ และวัสดุที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ เป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสัมภาษณ์หลิวเสี่ยวหงและช่างปักที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความหมายทางวัฒนธรรม ภาษาศิลป์ และการสืบสานงานปักตำเหยได้ลึกซึ้ง ในขณะที่การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ได้สัมผัสกระบวนการผลิตงานปักและอัตลักษณ์ทางเทคนิคโดยตรง

2.3 วิธีการวิจัยแบบสหวิทยาการ โดยผสมผสานวิธีการและทฤษฎีจากหลายสาขาวิชา เช่น ศิลปศาสตร์ คติชนวิทยา สังคมวิทยา และสัญศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์แนวคิด เทคนิค และภาษาศิลป์ในงานปักตำเหยของหลิวเสี่ยวหงอย่างครอบคลุม

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 สถานการณ์การสืบทอดและการพัฒนางานปักด้ายเหี้ย

3.1.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

แม้ว่าจะไม่มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการงานปักด้ายเหี้ยมากนัก แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารหลากหลายประเภท พบว่าการพัฒนาของงานปักด้ายเหี้ยสามารถแบ่งออกได้เป็นยุคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ยุคแตกยอด (ก่อนยุคราชวงศ์หมิงหรือประมาณก่อนปีค.ศ. 1368): งานปักด้ายเหี้ยส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เองในครอบครัว ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าคลุมเตียง ปลอกผ้านวม หมอน ฯลฯ หัวข้อการสร้างสรรค์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับงานแต่งงานและของใช้สำหรับเด็ก ซึ่งแฝงไปด้วยนัยยะทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย ในยุคดังกล่าวนี้เทคนิคการปักจะถูกถ่ายทอดให้เฉพาะคนภายในครอบครัวโดยเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

2) ยุคพึ่งพาตนเอง (ปลายราชวงศ์หมิงและต้นราชวงศ์ชิง ปีค.ศ. 1628-1700): งานปักด้ายเหี้ยเริ่มเปลี่ยนจากงานหัตถกรรมเครื่องใช้ในครัวเรือนเพียงประเภทเดียวไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดงานปักหลากหลายประเภท เช่น ของใช้ในชีวิตประจำวัน เสื้อผ้า เครื่องเรือน และผลิตภัณฑ์ของตกแต่ง เป็นต้น แสดงให้เห็นทั้งความเป็นศิลปะและความสวยงามอันน่าชื่นชม เมื่องานเย็บปักของแม่บ้านค่อย ๆ เผยแพร่ออกไป จึงเกิดเป็นรูปแบบการผลิตงานปักเพื่อการค้าขายหรือหารายได้

3) ยุคการเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ (ปลายราชวงศ์ชิงและต้นสาธารณรัฐจีน ปีค.ศ. 1861-1920): งานปักด้ายเหี้ยได้เข้าสู่ยุครุ่งเรือง ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง ทำให้งานปักด้ายเหี้ยมีวัสดุที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการผลิต และเนื่องด้วยความเจริญรุ่งเรืองของเครือข่ายการขนส่งภายในประเทศและการค้าทางทะเล ผลิตภัณฑ์งานปักจึงแพร่หลายไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้งานปักด้ายเหี้ยค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์

4) ยุคเสื่อมถอย (หลังปีค.ศ. 1949 ถึงปลายศตวรรษที่ 20): เนื่องจากการพัฒนาการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงการผลิต ผลิตภัณฑ์เชิงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ค่อย ๆ เข้ามาแทนที่งานหัตถกรรมเย็บปัก ทำให้ความต้องการของตลาดที่มีต่องานทำมือหดตัวลง ช่างปักประสบความยากลำบากในการใช้ทักษะดั้งเดิมหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งยังเผชิญกับปัญหาการสืบสานและการขาดผู้สืบทอด นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมของสตรีและความสนใจในงานปักดั้งเดิมของคนรุ่นใหม่ที่ลดลง ส่งผลให้ห่วงโซ่การสืบสานค่อย ๆ ขาดช่วงลง เมื่อสิ้นสุดศตวรรษที่ 20 ความเสี่ยงที่งานปักด้ายเหี้ยจะสูญหายไปมีเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก และมีช่างปักเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ยังยืนหยัดที่จะสืบสานงานปักนี้ต่อไป

5) ยุคฟื้นฟูสมัยใหม่และการพัฒนานวัตกรรม (ศตวรรษที่ 21 ถึงปัจจุบัน): ภายใต้นโยบายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของจีน งานปักด้ายเหี้ยก็ค่อย ๆ กลับมามีชีวิตชีวาทันที หลิวเสี่ยวหงซึ่งเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ นอกจากจะอนุรักษ์สืบสานเทคนิคดั้งเดิมงานปักด้ายเหี้ยแล้ว ยังศึกษาเรียนรู้เทคนิคงานปักซูชีว งานปักเซียงชีว และงานปักเยวชีว และพัฒนางานปักด้ายเหี้ยอย่างสร้างสรรค์ด้วยแนวคิด "ละทิ้งสิ่งที่ไม่จำเป็นและคงไว้ซึ่งแก่นแท้" ทำให้งานปักด้ายเหี้ยมีชีวิตชีวามากขึ้นทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ นอกจากนี้ หลิวเสี่ยวหงยังได้ขยายช่องทางการเผยแพร่งานปักด้ายเหี้ยและศึกษาการเปลี่ยนหัตถกรรมดั้งเดิมให้มีความทันสมัยขึ้นผ่านการจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม การเผยแพร่ด้วยสื่อใหม่ และการส่งเสริมแบรนด์

3.1.2 วิวัฒนาการและความท้าทายของระบบการสืบทอด

ระบบการสืบทอดงานปักด้ายเหี้ยแรกเริ่มเป็นการสืบทอดโดยเหล่าสตรีภายในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น เทคนิคการปักโบราณนี้ได้รับการถ่ายทอดจากแม่สามีไปสู่ลูกสะใภ้และจากแม่ไปสู่ลูกสาว ต่อมาระบบการสืบทอดแบบนี้ค่อย ๆ พัฒนาเป็นรูปแบบการสืบทอดแบบอาจารย์ไปสู่ลูกศิษย์ และก่อตัวเป็นลำดับตระกูลผู้สืบทอดหกชั่วอายุคน (ตารางที่ 1) ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้รูปแบบการสืบทอดดั้งเดิมนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน งานปักด้ายเหี้ยค่อย ๆ หันมาถ่ายทอดให้แก่สาธารณะ โดยขยายช่องทางการสืบทอดผ่านหลักสูตรการสอน การจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สืบทอดหลักของงานปักด้ายเหี้ยในปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบด้วยสตรีที่ไม่ได้ทำงานประจำหรือเกษียณแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่

มีอายุมากกว่า 50 ปี และมีเพียงหลิวเสี่ยวหงเท่านั้นที่เชี่ยวชาญในเทคนิคการปักเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ปัญหาด้านการเรียนรู้ทักษะที่ยาวนาน การทุ่มเทแรงกายที่ค่อนข้างมาก และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ต่ำ ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมงานปัก ทำให้วงจรการสืบทอดตกอยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่จากการขาดบุคลากรผู้มีทักษะและการขาดช่วงของการสืบสานเทคนิค โดยรวมแล้ว ระบบการสืบทอดกำลังพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมและความหลากหลาย แต่ด้วยปัญหาผู้สืบทอดที่อายุมากขึ้น การขาดช่วงการสืบสาน ผลตอบแทนต่ำ และการหยุดชะงักของอาชีพของสตรียังคงเป็นปัญหาที่ร้ายแรงอยู่ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการสืบสานและการพัฒนางานปักตำเห่อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนผู้สืบทอดงานปักตำเห่อยุ่

รุ่นที่	ชื่อ	ระดับของผู้สืบทอด	เพศ	ปีเกิด	อายุ
รุ่นที่ 1	คุณทวดเจียง		หญิง	1818	เสียชีวิตแล้ว
รุ่นที่ 2	คุณทวดสือ		หญิง	1851	เสียชีวิตแล้ว
รุ่นที่ 3	หรวนจ่วน		หญิง	1920	เสียชีวิตแล้ว
รุ่นที่ 4	หลิวหลานเทียน		หญิง	1944	เสียชีวิตแล้ว
รุ่นที่ 5	หลิวเสี่ยวหง	ระดับมณฑลหูเป่ย์	หญิง	1968	57
รุ่นที่ 6	เฟิงเชียวเชียว	ระดับเมืองหวงสือ	หญิง	1991	34
	ถานซุนอิง	ระดับเมืองต้าเห่ย์	หญิง	1983	42

ภาพที่ 1 หลิวเสี่ยวหงผู้สืบทอดงานปักตำเห่ย์รุ่นที่ 5

3.2 แนวคิดในงานปักตำเห่ย์ของหลิวเสี่ยวหง

บนพื้นฐานของการสืบสานงานปักตำเห่ย์แบบดั้งเดิม หลิวเสี่ยวหงได้ผสมผสานวัฒนธรรมของพื้นที่และอัตลักษณ์ของยุคสมัยเข้าด้วยกัน ซึ่งแนวคิดในการสร้างสรรค์งานปักตำเห่ย์ของหลิวเสี่ยวหงแบ่งได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ แนวคิดดั้งเดิม แนวคิดท้องถิ่น และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์

3.2.1 แนวคิดดั้งเดิม

แนวคิดดั้งเดิมของงานปักตำเห่ย์เต็มไปด้วยความทรงจำทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันล้ำค่ารวมทั้งจินตภาพทางสุนทรียศาสตร์พื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการผสมทางวัฒนธรรมและต้นสายทางประวัติศาสตร์ของงานปักตำเห่ย์ ลวดลายส่วนใหญ่จะอ้างอิงตามเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ตำนานพื้นบ้าน และลวดลายมงคลแบบดั้งเดิม งานปักตำเห่ย์ จึงเป็นเหมือนการจำลองฉากชีวิต บุคคลสำคัญ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และตำนานพื้นบ้านผ่านการปักที่ประณีตและการจับคู่สีที่งดงาม แสดงถึงความคาดหวังและการขอพรให้มีชีวิตที่ดี ลายทั่วไปในงานปักได้แก่คำมงคลต่าง ๆ เช่น ความโชคดี ความสุข ความมั่งคั่ง และอายุยืนยาว ตลอดจนลายมังกรและหงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ ความสุข

ความร่ำรวย และความสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังมีลวดลายสัตว์และพืช (เช่น ดอกโบตั๋น ดอกบัว ค้างคาว นกกระเรียน ฯลฯ) ซึ่งสื่อถึง ความสูงส่ง ความมั่งคั่ง ความสุข และอายุยืน แสดงถึงการแสวงหาความสมดุลของธรรมชาติและชีวิตที่มีความสุข

ตารางที่ 2 แนวคิดดั้งเดิมในงานปักผ้าเห่

ชื่อผลงาน	เนื้อหาของลายปัก	ข้อมูลอ้างอิงของผลงาน	ภาพผลงานปักจริง	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
ภาพงานเลี้ยงยามก่ำคืน	เรื่องราวทางประวัติศาสตร์			งานเลี้ยงอันยิ่งใหญ่และชีวิตของชนชั้นสูง
เสื้อไปเจียอีปักลายแปดเขียน	ตำนานพื้นบ้าน			การขอพรให้มีความสิริมงคลและความสุข ปัดเป่าวิญญานร้ายและให้มีแต่ความสงบสุข
มังกรและหงส์นำพาความเจริญ	ลวดลายมังกรและหงส์แบบดั้งเดิม			สมดุลหินหยางพร้อมด้วยความอุดมสมบูรณ์
ความยินดีปรีดาบนใบหน้า	เนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์			ความยินดีปรีดาและการได้โชคลาก
ดอกไม้บานและความมั่งคั่ง	เนื้อหาเกี่ยวกับพืช			ร่ำรวยและสงบสุข สง่างามและสูงส่ง
ภาพร้อยความสุข	ตัวอักษรหรือคำมงคล			เต็มไปด้วยโชคลาก ความเป็นสิริมงคล

3.2.2 แนวคิดท้องถิ่น

แนวคิดท้องถิ่นที่ปรากฏในงานปักด้ายเห้ยได้แรงบันดาลใจมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประเพณีทางวัฒนธรรม ตลอดจนโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจในท้องถิ่น ซึ่งงานปักส่วนใหญ่จะสร้างสรรค์โดยสะท้อนถึงวัฒนธรรมเมืองแร่และหัวข้อเกี่ยวกับ "สิบนิ้วสรรค์สร้างผกางาม"

1) งานปักในหัวข้อวัฒนธรรมเมืองแร่

เมืองด้าเห้ยมีชื่อเสียงด้านการทำเหมืองแร่มาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นที่รู้จักในชื่อ “บ้านเกิดของภูเขาถลุงแร่ (แหล่งขุดแร่โบราณ)” หลิวเสี่ยวหงส์สร้างสรรค์ผลงานโดยอ้างอิงองค์ประกอบต่าง ๆ ในวัฒนธรรมเมืองแร่ เช่น ทิวทัศน์ของเหมือง ฉากการทำเหมือง เทคโนโลยีการถลุงแร่ และดอกไม้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือดอกหญ้าทองแดง (พืชที่ขึ้นใกล้กับแหล่งแร่ทองแดงจึงเรียกว่าเป็นดอกไม้หาแหล่งแร่) ในผลงานปักของหลิวเสี่ยวหงส์ได้พรรณนาถึงทิวทัศน์อันงดงามของเหมืองและฉากที่วุ่นวายของการถลุงแร่อย่างละเอียด ทำให้รู้สึกถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกัน ยังแสดงถึงความเคารพและความภาคภูมิใจต่ออุตสาหกรรมเมืองแร่ของเมืองด้าเห้ย และเน้นย้ำถึงความบากบั่นและภูมิปัญญาของชาวด้าเห้ย

ตารางที่ 3 งานปักด้ายเห้ยในหัวข้อวัฒนธรรมเมืองแร่

ชื่อผลงาน	ข้อมูลอ้างอิงของผลงาน	ภาพผลงานปักจริง	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
แหล่งขุดแร่เหล็ก			อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและอารยธรรมอุตสาหกรรมที่เจริญรุ่งเรือง
เตาถลุงโลหะ			จิตวิญญาณของช่างฝีมือ การสืบทอดทักษะเชิงช่างอย่างต่อเนื่อง
ดอกหญ้าทองแดง			ภูมิปัญญาการทำเหมืองแร่ การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ

2) งานปักในหัวข้อสิบนิ้วสรรค์สร้างผกางาม

“สิบนิ้วสรรค์สร้างผกางาม” เป็นหัวข้องานปักพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของด้าเห้ย โดยได้รับแรงบันดาลใจจากภาพลักษณ์ของเด็ก สองมือของเด็ก ๆ กลายเป็นดอกไม้ สื่อถึงความปรารถนาดีของพ่อแม่ที่มีต่อพัฒนาการของลูก ๆ และสะท้อนถึงความสำคัญของการสืบทอดเทคนิคและการพัฒนาทักษะเชิงช่างในท้องถิ่น สิบนิ้วสรรค์สร้างผกางามมีรากฐาน

มาจากวัฒนธรรมพื้นบ้านในเมืองท่าเห่ และมีความหมายแฝงว่า “ผู้ที่มีทักษะจะโชคดี” เป็นการสื่อว่าเด็ก ๆ นั้นฉลาดหัวไว มือไม้คล่องแคล่ว และมีความรู้ความสามารถรอบด้าน ในขณะที่เดียวกันยังแสดงถึงความปรารถนาดีของผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยากให้ ลูกหลานเติบโตอย่างแข็งแรง และด้วยรูปแบบที่มีความสดใสและเกินจริง องค์ประกอบมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้อีก ทั้งยังเต็มไปด้วยความสวยงามและความน่าสนใจ จึงมักนำมาปักบนผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก เช่น เสื้อผ้าเด็ก ผ้ากันเปื้อน ฯลฯ ลวดลายดอกไม้ส่วนใหญ่จะใช้ลายดอกบัว (สัญลักษณ์แห่งความซื่อสัตย์และความซื่อตรง) นอกจากนี้ยังนิยมใช้ลายดอกเหมย หรือดอกบัว (ความเข้มแข็ง) และดอกท้อ (ความสุขและความสมบูรณ์) ด้วยเช่นกัน ในการสร้างสรรค์งานปักจะมีการผสมผสานลวดลายดอกไม้แบบนามธรรมเพื่อให้ผลงานมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายยิ่งขึ้น จากการเรียบเรียงองค์ประกอบตามธรรมชาติเกี่ยวกับดอกไม้ งานปักหัวข้อ “สืบนี้สร้างสรรค์สร้างผกางาม” ไม่เพียงแต่แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเมืองท่าเห่เท่านั้น แต่ยังสื่อถึงความหมายอันหลากหลายของวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่อีกด้วย (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ตีความงานปักในหัวข้อ “สืบนี้สร้างสรรค์สร้างผกางาม”

ภาพผลงานปักจริง	อัตลักษณ์ของพืชในงานปัก	แนวคิดเชิงสัญลักษณ์	พันธุ์พืชที่สอดคล้อง	ความหมายเชิงสัญลักษณ์
	กลีบดอกมีความคมชัด และมีมิติชัดเจน		ดอกบัว	-บริสุทธิ์และสูงศักดิ์ -มีบุตรต่อเนื่อง
	กลีบดอกเป็นรูปหยดน้ำ กิ่งก้านค่อนข้างสั้น		ดอกท้อ	-ความสุขและความสมบูรณ์ -อนาคตอันสดใส
	กลีบดอกเป็นทรงกลม และเป็นลักษณะของดอกไม้ที่กำลังจะบาน		ดอกเหมย	-ความเพียรพยายาม -คุณธรรมสูงส่ง

3.2.3 แนวคิดเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ในงานปักผ้าของหิ้วเสี่ยวหงจะเห็นได้จากการปรับขยายหัวข้อการสร้างสรรค์และรูปแบบการแสดงออกทางศิลปะให้ทันสมัย โดยได้มีการนำปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัย แนวคิดทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ มาผสมผสานเข้ากับงานปัก ทำให้งานปักผ้าหิ้วเสี่ยวหงมีชีวิตชีวาและจิตวิญญาณร่วมสมัยของศิลปะสมัยใหม่ หิ้วเสี่ยวหงสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นประเด็นความร่วมมือ เช่น ชีวิตในเมือง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผสมผสานรูปทรงสมัยใหม่ รูปทรงเรขาคณิต สัญลักษณ์ดิจิทัล และสัญลักษณ์ทางนิเวศวิทยา เพื่อแสดงถึงจิตวิญญาณแห่งยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงชีวิตในเมืองและการพัฒนาด้านเทคโนโลยี รวมถึงการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทันสมัย ทำให้เนื้อหาและรูปแบบงานปักผ้าหิ้วเสี่ยวหงมีความหลากหลายมากขึ้น ผลงานสะท้อนถึงความเคร่งครัดทางวัฒนธรรมและการให้ความสำคัญต่อสังคมมากขึ้น และยังแสดงให้เห็น การแสดงออกทางศิลปะที่สะท้อนถึงยุคสมัยอีกด้วย

ภาพที่ 2 ภาพงานปักของหิวเสี่ยวหงที่สะท้อนเรื่องราวที่ทันสมัย

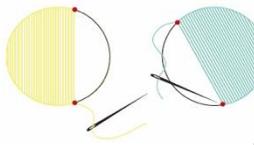
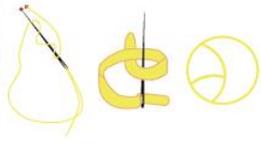
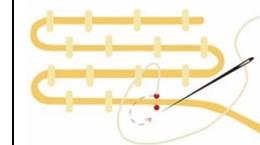
3.3 เทคนิคงานปักตาเหยี่ยวของหิวเสี่ยวหง

ภายใต้พื้นฐานของการสืบทอดเทคนิคแบบดั้งเดิม หิวเสี่ยวหงได้ทำลายกรอบดั้งเดิมของงานปักตาเหยี่ยวด้วยการคิดค้นเทคนิคการปักแบบใหม่ขึ้น ซึ่งสามารถเพิ่มพูนรูปแบบการแสดงผลออกให้แก่ผลงานปัก ตลอดจนเป็นการเพิ่มมิติทางศิลปะและยกระดับเทคนิคของการปัก งานวิจัยนี้วิเคราะห์งานปักแบบดั้งเดิมและงานปักเชิงสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาความมีชีวิตชีวาใหม่ที่หิวเสี่ยวหงได้มอบให้กับงานปักตาเหยี่ยวด้วยนวัตกรรมทางเทคนิคในขณะที่ยังคงสืบสานเทคนิคดั้งเดิมไว้

3.3.1 เทคนิคการปักแบบดั้งเดิม

งานปักตาเหยี่ยวมีเทคนิคการปักที่หลากหลาย และผลิตภัณฑ์งานปักที่มีอยู่ในปัจจุบันจะให้เทคนิคการปักเนา การปักเป็นปม และการปักดินทองเป็นหลัก และเนื่องจากหิวเสี่ยวหงได้พัฒนาคิดค้นเทคนิคการปักขึ้นใหม่โดยมีพื้นฐานจากการปักเป็นปมและการด้นถอยหลังเป็นหลัก งานวิจัยนี้จึงเน้นวิเคราะห์เทคนิคดั้งเดิมสี่เทคนิคเป็นหลัก ได้แก่ การปักเนา การปักเป็นปม การปักดินทอง และการปักด้นถอยหลัง

ตารางที่ 5 เทคนิคดั้งเดิมของงานปักตาเหยี่ยว

การปักเนา	การปักเป็นปม	การปักดินทอง	การปักด้นถอยหลัง
			
			

การปักเนาเป็นรูปแบบการปักพื้นฐานและใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในงานปักตาเหยี่ยว หลักการปักเนาคือการปักด้ายเป็นเส้นตรงแบบสั้น (0.3-0.5 ซม.) และแบบยาว (0.8-1 ซม.) เรียงสลับกัน เพื่อสร้างลายปักที่เรียบลื่นและละเอียดอ่อน ลักษณะเด่นคือ การปักสม่ำเสมอ เรียงด้ายที่ชิดกัน และลายเส้นเรียบเนียน สามารถใช้กับลายปักที่มีการเปลี่ยนสีด้ายที่ละเอียดซับซ้อน ตลอดจนการขึ้นโครงร่างของลวดลาย

การปักเป็นปม (เรียกอีกอย่างว่า "การปักเม็ดปม" หรือ "การปักแบบวงแหวน") เป็นปักโดยการแทงเข็มจากใต้ผ้าขึ้นด้านบนแล้วพันด้ายรอบเข็ม จากนั้นดึงเข็มขึ้นแล้วแทงเข็มลงจุดเดิม ดึงด้ายให้ตึง จะทำให้เกิดเป็นปมวงกลมเล็ก ๆ ที่มีลักษณะเป็นเม็ด ๆ การปักหนึ่งทำให้เกิดปมหนึ่งเม็ด ดังนั้นจึงเรียกว่า "การปักเม็ดปม" ลักษณะเด่นคือให้ความรู้สึกสามมิติอย่างชัดเจนและผิวสัมผัสละเอียดอ่อน สามารถใช้ในการปักประดับลวดลายเฉพาะส่วนหรือปกคลุมลายภาพทั้งหมด ทำให้งานปักมีผิวสัมผัสที่หลากหลายยิ่งขึ้น

การปักดินทอง (เรียกอีกอย่างว่า "การปักด้วยด้ายทอง") ใช้ด้ายทองและด้ายเงินขดพันบนพื้นผิวผ้าปัก และใช้เส้นไหมปักยึดด้ายทองให้ติดกับผ้า ทำให้ลายปักเป็นสามมิติ มีความมันวาวโดดเด่น และมีผิวสัมผัสที่วิจิตรตระการตา นอกจากการปักดินทองแบบเต็มตัวแล้ว การปักดินทองยังมักใช้เพื่อเสริมโครงสร้างของลวดลาย และมักใช้ร่วมกับเทคนิคการปักอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความสวยงามและการซ้อนชั้นของการปัก การปักแบบผสมที่นิยม ได้แก่ การปักเนาผสมดินทองและการปักเป็นปมผสมดินทอง

การปักดินถอยหลัง เป็นการปักแบบสั้นให้ด้ายเรียงกันหนาแน่นและขยับเลื่อนไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดเป็นลายเส้นที่ลื่นไหล เป็นเทคนิคที่เน้นการจัดเรียงตะเข็บอย่างแม่นยำและการสร้างเส้นที่ลื่นไหล มักใช้สำหรับการปักลายดอกไม้ลายเส้นไปไม้ รายละเอียดขนนก และการตกแต่งลายเส้น การจัดเรียงด้ายปักและการไล่เฉดสีตามธรรมชาติด้วยการปักดินถอยหลังสามารถแสดงจังหวะและการเคลื่อนไหวของด้าย ทำให้ผลงานมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น

3.3.2 เทคนิคการปักเชิงนวัตกรรม

จากพื้นฐานงานปักแบบดั้งเดิม หลิวเสี่ยวหงได้พัฒนาเทคนิคการปักอย่างสร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์ 4 เทคนิคได้แก่ การปักเป็นปมสองด้าน การปักเป็นปมสองด้านที่มีลวดลาย สี และรูปทรงที่แตกต่างกัน (เรียกโดยย่อว่าการปักเป็นปมสี่ต่าง) การปักเป็นรังนก และการปักดินทองสองด้าน ทำให้การแสดงออกของการปักด้าเห่ยมีความหลากหลายมากขึ้น

ตารางที่ 6 ผลงานตัวแทนเทคนิคการปักเชิงนวัตกรรมของหลิวเสี่ยวหง

เทคนิค	ภาพผลงานปักจริง	ลักษณะเด่น
การปักเป็นปมสองด้าน		-ลวดลายเดียวกันทั้ง 2 ด้าน -การปักมีความสม่ำเสมอและละเอียดประณีต ให้ความรู้สึกสามมิติอย่างชัดเจน
การปักเป็นปมสี่ต่าง		-งานปักสองด้านหน้าหลังมีด้านต่างกัน ภาพปักต่างกัน สีต่างกัน รูปทรงต่างกัน -มีความยากทางเทคนิคสูง
การปักเป็นรังนก		-เลียนแบบลักษณะของรังนก -ให้ความรู้สึกสามมิติและผิวสัมผัสที่ชัดเจน
การปักดินทองสองด้าน		-ลวดลายดินทองทั้ง 2 ด้าน สอดคล้องเป็นเอกภาพ -มันวาววิจิตรตระการตา งดงาม เรืองรอง

การปักเป็นปมสองด้านเป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดของภาพด้านเดียวแบบดั้งเดิม โดยสร้างผลลัพธ์ทางภาพด้วยรูปทรงของลวดลายที่เป็นเอกภาพและฝีปักที่ประณีตสม่ำเสมอทั้งสองด้าน ทำให้ผ้าปักทั้งสองด้านมีลวดลายที่แตกต่างกัน ช่วยเพิ่มความรู้สึกสามมิติและมิติทางทัศนศิลป์ของงานปัก

การปักเป็นปมสี่ด้านได้ทำลายข้อจำกัดด้านความสมมาตรของ "การปักสองด้าน" แบบดั้งเดิม โดยทำให้ภาพงานปักด้านหน้าและด้านหลังมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งในด้านลวดลาย สี รูปทรง และผลลัพธ์ทางภาพ ผ่านการผสมผสานของ "ลวดลายปักที่ต่างกัน สีที่ต่างกัน รูปทรงที่ต่างกัน และระนาบที่ต่างกัน" เทคนิคนี้จึงให้ผลทางศิลปะแบบหลายมิติชั้น และมีความเป็นสามมิติ ซึ่งช่วยเพิ่มแรงดึงดูดทางสายตาและการแสดงออกของผลงานได้อย่างมาก ในขณะที่เดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนและนวัตกรรมขั้นสูงของเทคนิคการปัก

งานปักเป็นรังนกได้รับแรงบันดาลใจจากโครงสร้างของรังนก โดยใช้เทคนิคการปักด้านหลังสร้าง "เส้นรังนก" ที่มีมิติ จนได้ผลลัพธ์ภาพที่มีชีวิตชีวาและมีมิติเชิงพื้นที่ ทำให้ผลงานเต็มไปด้วยธรรมชาติและให้ความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหว

การปักด้านหลังสองด้าน เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิคการปักสองด้านและการปักด้านหลังเพื่อให้โครงร่างรูปทรงของภาพปักด้านหลังทั้งสองด้านเป็นเอกภาพ และฝีปักมีความละเอียดประณีต ทำให้ผลงานมีความแวววาววิจิตรูหรางดงาม เรืองรอง ชับเน้นความสูงส่งและความสง่างามของผลงาน

3.4 ภาษาศิลป์ในงานปักผ้าห่อยของหลิวเสี่ยวหง

3.4.1 ภาษาภาพ

1) การสืบทอดและนวัตกรรมของรูปแบบลวดลายดั้งเดิม

ในด้านการออกแบบลวดลาย หลิวเสี่ยวหงได้สืบทอดลวดลายคลาสสิกของงานปักผ้าห่อย เช่น ดอกไม้ นก ทิวทัศน์ ภาพมงคล แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาความงามอันกลมกลืนของธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ขณะเดียวกันยังก้าวออกจากกรอบของลวดลายดั้งเดิมและสร้างผลลัพธ์ทางศิลปะจากจินตนาการและเพิ่มรายละเอียดการตกแต่งในงานปักด้วยการทำให้ภาพมีลักษณะเกินจริง ผิดรูป การแยกองค์ประกอบ และการประกอบใหม่ เช่น หลิวเสี่ยวหงผสมผสานคำว่า "福" (ความสุข) เข้ากับลวดลายมงคลต่าง ๆ เช่น เงินตำลึงจีน ค้างคาว และเหรียญกษาปณ์ทองแดงได้อย่างแยบยล ทำให้ผลงานเต็มไปด้วยภาพทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของศิลปะสมัยใหม่

ภาพที่ 3 ผลงานที่นำองค์ประกอบหลายอย่างมารวมกันเป็นภาพเดียว

2) การเพิ่มความหลากหลายของวิธีการจัดองค์ประกอบ

หลิวเสี่ยวหงใช้เทคนิคการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างชำนาญ เช่น การจัดองค์ประกอบแบบกระชับ การจัดองค์ประกอบแบบศูนย์กลาง และการจัดองค์ประกอบแบบสมมาตร ทำให้งานปักผ้าห่อยมีทั้งความเคร่งครัดตามรูปแบบดั้งเดิมและความยืดหยุ่นตามการออกแบบสมัยใหม่ การจัดองค์ประกอบแบบกระชับทำให้เกิดภาพที่วิจิตรตระการตา

การจัดองค์ประกอบแบบศูนย์กลางเน้นความเคร่งครัดและความรู้สึกรวม การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรสื่อถึง
 นัยทางวัฒนธรรมของความกลมกลืนและความสุข การจัดองค์ประกอบแบบอิสระแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกอย่าง
 สร้างสรรค์ในความเป็นตัวของตัวเองและความเข้มงวดทางศิลปะ

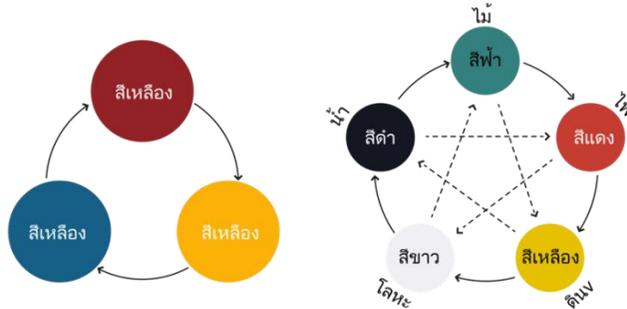
ตารางที่ 7 วิธีการจัดองค์ประกอบที่หลากหลาย

วิธีการจัดองค์ประกอบ	ภาพผลงานปักจริง
การจัดองค์ประกอบแบบกระชับ	
การจัดองค์ประกอบแบบศูนย์กลาง	
การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรซ้ายขวา	
การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรตามจุดหมุน	
การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรตามแกน	
การจัดองค์ประกอบแบบสมมาตรตามการเปลี่ยนแปลงเฉพาะส่วน	
การจัดองค์ประกอบแบบอิสระ	

3.4.2 ภาษาสี

งานปักผ้าเห่ส่วนใหญ่ใช้ระบบสามสีและห้าสีแบบดั้งเดิม (ภาพที่ 4) ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงสุนทรียภาพ
 สีแบบดั้งเดิมของจีนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการแสวงหาชีวิตที่ดีของชาวต้าเห่ด้วย ระบบสามสีนั้นมีพื้นฐานมาจากแม่สี
 สามสี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน ซึ่งสื่อถึง “ความกลมกลืนระหว่างสวรรค์ โลก และมนุษย์” และมักใช้ในงานปัก

เสื้อผ้าเด็ก ส่วนระบบห้าสีนั้นประกอบด้วยสีขาว สีเขียว สีดำ สีแดง และสีเหลือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดธาตุทั้งห้า ได้แก่ โลหะ ไม้ น้ำ ไฟ และดิน ซึ่งสื่อถึงการเจริญเติบโตของสรรพสิ่งและความสมดุลของธาตุทั้งห้า โดยมักใช้ในงานปักชุดजू ชุตราตรี และเสื้อผ้าสตรี ภาษาสีในงานปักห้าเหลี่ยมของหลิวเสี่ยวหงได้สืบทอดแก่นแท้ของรูปแบบการจับคู่สีแบบพื้นบ้านดั้งเดิมและยังผสมแนวคิดการออกแบบสมัยใหม่ แสดงให้เห็นผลลัพธ์ทางศิลปะที่มีมิติชัดเจนและมีสีสันสดใส

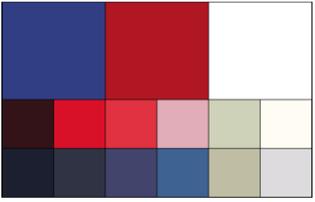
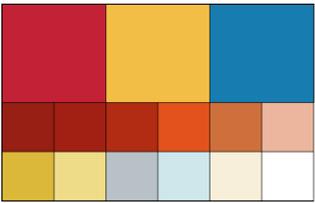
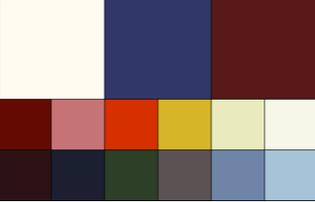
ภาพที่ 4 แผนผังระบบสีแบบดั้งเดิมอันประกอบด้วยระบบสามสีและระบบห้าสี

1) มิติของสีและการแสดงออกเชิงพื้นที่

หลิวเสี่ยวหงมีความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้สี โดยใช้เทคนิคการซ้อนชั้นและการเปลี่ยนสีแบบไล่ระดับ เพื่อเพิ่มมิติของภาพและความลึกต้นของพื้นที่ในงานปัก (ตารางที่ 8) หลิวเสี่ยวหงใช้สีตัดกันกับสีเย็นพื้นในการปัก ลวดลายหลัก ลวดลายพื้นหลัง และลวดลายเสริม เพื่อทำให้ภาพหน้าหลังตัดกันอย่างชัดเจน ทั้งยังช่วยให้ภาพเสมือนและภาพจริงส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น ในการออกแบบลวดลายหลายมิติ หลิวเสี่ยวหงจะปรับความสว่างและความอึมตัวของสี เพื่อให้องค์ประกอบหลักโดดเด่นออกมา ในขณะที่องค์ประกอบเสริมจะใช้สีอึมตัวดำหรือสีอ่อนเพื่อสร้างองค์ประกอบภาพให้มีมิติความลึก ขณะเดียวกันยังใช้สีโทนร้อนและโทนเย็น รวมถึงสีสว่างและสีมืดที่ตัดกันชัดเจนเพื่อเสริมมิติเชิงพื้นที่ ทำให้ภาพดูมีชีวิตชีวมากขึ้นในขณะที่ยังคงรักษาสมดุลทางภาพไว้ได้ การแสดงทิวทัศน์ธรรมชาติและการตกกระทบของแสง หลิวเสี่ยวหงจะใช้สีโทนร้อนเพื่อขับเน้นจุดที่เป็นต้นกำเนิดแสง และใช้สีโทนเย็นสร้างรูปร่างของเงาและมุมมองที่อยู่ไกลออกไป ทำให้พื้นที่ระนาบสองมิติรู้สึกเหมือนเป็นสามมิติ และเสริมให้ภาพปักมีมิติยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในด้านการผสมผสานระหว่างเทคนิคการปักและสีส้น ยังใช้เทคนิคการปักแบบสั้นในการปักไล่ระดับสี สร้างความรู้สึกของแสงและเงาที่ไหลลื่นด้วยการเปลี่ยนทิศทางของการเดินด้าย ภาษาสีของ "สีส้นและพื้นที่" นี้ ได้ทลายข้อจำกัดของการปักเนาแบบดั้งเดิม ทำให้งานปักห้าเหลี่ยมมีการเล่าเรื่องเชิงพื้นที่และสามารถดึงดูดสายตาได้เป็นอย่างมาก

ตารางที่ 8 การถอดสีจากผลงานตัวแทนบางส่วน

ลำดับ	ภาพผลงานปักจริง	สีที่ถอดได้
1		
2		

ลำดับ	ภาพผลงานปักจริง	สีที่ถอดได้
3		
4		
5		

2) งดงามตระการตาและสะท้อนการตกแต่ง

ทิวเสี่ยวหงผสมผสานองค์ประกอบการตกแต่ง เช่น ดิ้นทองดิ้นเงินและเลื่อมลงในงานปัก ทำให้เกิดภาพที่ งดงามตระการตา (ภาพที่ 6) ความมั่นใจและความรู้สึกสามมิติของดิ้นทองและดิ้นเงินช่วยเพิ่มความประณีตและควมมีชีวิตชีวาให้กับลวดลาย ความเป็นประกายและการทำให้เกิดการเปลี่ยนของแสงและเงาของเลื่อมช่วยเพิ่มความดึงดูดทางสายตาและการแสดงออกทางศิลปะได้เป็นอย่างดี ภาษาสีนี้ไม่เพียงแต่สืบทอดรูปแบบที่งดงามของการปักแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังผสมผสานแฟชั่นและลักษณะการตกแต่งตามสุนทรียศาสตร์สมัยใหม่เข้ามาด้วย

ภาพที่ 6 งานปักที่มีความตระการตาของสีเส้นที่แวววาว

3.4.3 นัยยะความหมายแฝง

1) การขอพรให้มีความสิริมงคลและความสุข

การขอพรให้มีความสิริมงคลและความสุขเป็นนัยยะความหมายแฝงที่โดดเด่นที่สุดของงานปักตัด้าเหย่ ซึ่งสื่อถึงความคาดหวังในสิ่งดีงามในเรื่องความสุข ความสงบ ความมั่งคั่ง และความเป็นสิริมงคล ทิวเสี่ยวหงนำอักษรคำ

มงคล สัตว์และพืชมงคล รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ด้วยวิธีการทำเป็นสัญลักษณ์ การใช้คำ พ้องเสียง และการอุปมาอุปไมย เพื่อแสดงผลงานป๊กที่มีความหมายทางวัฒนธรรมอย่างล้าลึก เช่น คำว่า “ความสุข(福 ฝู)” ร่วมกับคำว่า “อายุยืน(寿 ໑໐)” สื่อถึงโชคดีมีสุขและอายุยืน หลิวเสี่ยวหงจึงใช้ค่างคาว(蝙蝠 เปียนฝู) และผลท้อแห่งอายุวัฒนะ(寿桃 ໑໐໐) มาอุปมาสื่อถึงความสุขและอายุยืนยาว นอกจากนี้ยังใช้พืชผลแทนความหมายมงคล เช่น “พุทราจีน(枣 ๑) ถั่วลิสง(花生 ฮวาเซิง) ลำไย(桂圆 กุ้ยหยวน) และเมล็ดบัว(莲子 เหลียนจื่อ)” พ้องเสียงกับคำว่า “ขอให้มีบุตรไว ๆ (早生贵子 ๑) “ลูกพลับและเห็ดหลินจือ” หมายถึง “สมความปรารถนาทุกประการ” และ “ปลากัดดอกบัว” หมายถึง “เหลือกินเหลือใช้ทุก ๆ ปี” เทคนิคการป๊กที่ประณีตทำให้ลวดลายดั้งเดิมอันมีความหมายเป็นมงคลกลับมามีชีวิตอีกครั้ง เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมโบราณ ทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการด้านสุนทรีย์ภาพร่วมสมัยได้ ตลอดจนสามารถสะท้อนความรู้สึกในแง่มุมใหม่ไปสู่สังคมยุคใหม่

2) การปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและภูตผีปีศาจ

การปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและภูตผีปีศาจสะท้อนให้เห็นถึงความหวาดกลัวต่อภัยธรรมชาติและปรารถนาในความสงบและสุขภาพแข็งแรงของคนในสมัยโบราณ หลิวเสี่ยวหงใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ตำนาน รูปสัญลักษณ์สัตว์มงคล และอสรพิษทั้งห้าเพื่อปิดเป่าวิญญาณชั่วร้าย แสดงถึงนัยทางวัฒนธรรมในการปิดเป่าวิญญาณชั่วร้ายและหลีกเลี่ยงภัยพิบัติ ตัวอย่างเช่น “เครื่องรางรูปสิงห์และเสือ” สื่อถึงความกล้าหาญ การขับไล่ปีศาจ และการปกป้องรักษาบ้านเรือน “ภาพอสรพิษทั้งห้า” (งู แมงมุม ตั๊กแตน แมงป่อง และคางคก) สะท้อนถึงประเพณีพื้นบ้านของการ “ใช้พิษขับพิษ” ซึ่งเป็นการขอพรให้มีความสุขแข็งแรงและเจริญรุ่งเรือง หลิวเสี่ยวหงได้นำองค์ประกอบทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านี้มาผสมผสานเข้ากับผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กและอุปกรณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น รองเท้าลายหัวเสือ หมอนลายหัวเสือ และกระเป๋าลายอสรพิษทั้งห้า ซึ่งไม่เพียงเพิ่มความสนุกสนานสำหรับเด็ก ๆ เท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความปรารถนาดีของผู้ใหญ่ที่ต้องการให้ลูก ๆ เติบโตอย่างดี สุขภาพแข็งแรง สงบสุข และโชคดี หลิวเสี่ยวหงไม่เพียงสืบทอดความเชื่อพื้นบ้านโบราณผ่านลวดลายที่เต็มไปด้วยความหมายเหล่านี้ แต่ยังทำให้สังคมยุคใหม่รับรู้ถึงอัตลักษณ์ใหม่ของวัฒนธรรมการอวยพรแบบดั้งเดิมอีกด้วย

3) การเฉลิมฉลองและการอวยพร

การเฉลิมฉลองและการอวยพรสะท้อนถึงวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมของการปรารถนาการมีชีวิตคู่ที่มีความสุข มีลูกหลานเต็มบ้าน และครอบครัวสามัคคีกลมเกลียว ซึ่งหลิวเสี่ยวหงได้ศึกษาเกี่ยวกับงานแต่งงานอย่างเจาะลึกและได้นำลวดลายมงคลต่าง ๆ เช่น “นกสาลิกาเคียงดอกเหมย” “มังกรและหงส์” และ “หงส์เกี่ยวโบตัน” มาใช้ในการป๊กลายบนเครื่องใช้สำหรับงานแต่งงาน เพื่อถ่ายทอดความหมายอันงดงามของความรักระหว่างสามีและภรรยาและการแก่ชราไปด้วยกัน ตัวอย่างเช่น “นกสาลิกาเคียงดอกเหมย” เป็นสัญลักษณ์ของความยินดีปรีดาที่ปรากฏบนใบหน้า “มังกรและหงส์นำพาความมงคล” สื่อถึงงานแต่งงานอันเป็นมงคล และ “ปลาทูสีอ้อวัยเคียงบัว” และ “กีเลนประทานบุตร” เป็นสัญลักษณ์ของลูกหลานเต็มบ้าน ความสุขมากล้น ตระกูลรุ่งเรือง ชุดผลงานสำหรับงานมงคลสมรสยังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสรรค์งานป๊กต้าเหย๋ของหลิวเสี่ยวหง โดยมีความมุ่งหวังที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมงานแต่งงานของจีน และเสริมสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คนยุคใหม่ได้รับรู้ผ่านสิ่งของเครื่องใช้ในงานแต่งงาน หลิวเสี่ยวหงจึงได้พัฒนาและออกแบบงานป๊กสำหรับใช้ในงานแต่งงาน เช่น “ใบทะเบียนสมรส” และ “ภาพร้อยคำยินดี (百喜图 คำว่า 喜 ยินดี เป็นสัญลักษณ์มงคลที่นิยมใช้ในพิธีแต่งงานของจีน)” องค์ประกอบงานแต่งงานแบบดั้งเดิมที่ถูกเพิ่มเสน่ห์แห่งศิลปะแบบใหม่ในบริบทร่วมสมัยเข้าไป สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจและสืบสานวัฒนธรรมงานแต่งงานแบบดั้งเดิมของจีนและวัฒนธรรมงานป๊กต้าเหย๋ได้

4) การแสดงความรู้สึกภายในใจ

สำหรับหลิวเสี่ยวหงนั้น งานป๊กต้าเหย๋ไม่เพียงแต่เป็นทักษะวิชาที่มีความประณีตเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านอารมณ์และการแสดงออกภายในจิตใจอีกด้วย หลิวเสี่ยวหงใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการ “ป๊กเส้นต่อเส้น” โดยได้ผสมผสานอารมณ์อันละเอียดอ่อนของความผูกพันในครอบครัว มิตรภาพ และความรักลงไปในงานป๊ก เพื่อแสดงถึงความผูกพันอันลึกซึ้งที่มีต่อครอบครัว บ้านเกิด และชีวิตของตน ในผลงานป๊กที่เกี่ยวกับความรักของแม่

หลิวเสี่ยวหงแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่และความรักที่แม่มีให้กับลูก ๆ ผ่านการใช้สีเส้นอันอบอุ่นละมุนและเส้นสายที่นุ่มนวลละเอียดอ่อน นอกจากนี้ยังใช้ภาพของภูเขา แม่น้ำ ดอกไม้ และนกในการถ่ายทอดความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิด หลิวเสี่ยวหงเชื่อว่าในสังคมยุคใหม่ที่หมุนไปอย่างรวดเร็ว มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่เต็มใจจะสละเวลาเพื่อสร้างสรรค์งาน ด้วยเข็มและด้าย ดังนั้นงานปักที่ทำมือแต่ละชิ้นจึงมีความสำคัญทางอารมณ์ที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยเงินตรา แนวคิดการใช้งานปักเพื่อหล่อเลี้ยงอารมณ์และความผูกพันทางวัฒนธรรม จะทำให้งานปักดำเนินไปอย่างไม่เพียงแต่เป็นสมบัติล้ำค่าทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์และมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกด้วย

4. อภิปรายผล

4.1 การสืบสานแบบมีชีวิตและการพัฒนาเชิงบูรณาการเข้ากับบริบทร่วมสมัย

รูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีอยู่ก่อนหน้าส่วนใหญ่จะเน้น "การอนุรักษ์ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์" หรือ "การพัฒนาที่มุ่งเน้นการตลาด" แต่งานปักด้ายของหลิวเสี่ยวหงมีการนำเสนอแนวคิดการสืบสานที่ "ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมในตัวเอง" โดยหลิวเสี่ยวหงได้พัฒนาทักษะทางเทคนิคใหม่สำหรับการสร้างสรรค์งานปักที่ยังคงรักษาแก่นแท้ของเทคนิคดั้งเดิมไว้พร้อมกับสร้างความหมายใหม่ การใช้ความหมายใหม่เพื่อสืบสานความมีชีวิตชีวาของวัฒนธรรม ทำให้ตรรกะเชิงวิภาษวิธี (Dialectical logic) ของ "การยึดมั่นในชนบและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ" เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหา "การยึดติด" และ "ความแตกต่าง" ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้หลิวเสี่ยวหงยังมีแนวคิดว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ต้องไม่เพียงแต่ยึดมั่นในรากเหง้าทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังต้องผสมผสานเข้ากับสังคมร่วมสมัย และจะต้องส่งเสริมการสืบสานแบบมีชีวิตและการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ของงานหัตถกรรมดั้งเดิมในยุคใหม่ผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี การเพิ่มความหมาย และการเผยแพร่ผ่านสื่อที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย "การศึกษาการเผยแพร่หัตถกรรมพื้นบ้านหุเป่ย์ในยุคสื่อใหม่" ของ Yang (2018) ที่ได้เสนอกลยุทธ์ในการสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรมหัตถกรรมดั้งเดิมผ่าน "สื่อ ผู้คน และผลิตภัณฑ์" ได้แก่ 1) เสริมสร้างการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อใหม่ เช่น การผลิตรายการที่มีความหมายแฝงทางวัฒนธรรม การบูรณาการวัฒนธรรมสมัยนิยม และการใช้เทคโนโลยีสื่อใหม่ 2) ส่งเสริมนวัตกรรมสมัยใหม่ในงานหัตถกรรม ชุดค้นมรดกทางวัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์ 3) การทำความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ สนับสนุนให้ผู้สืบทอดสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

4.2 การตีความความหมายแฝงในหัตถกรรมพื้นบ้านสู่สุนทรียภาพร่วมสมัย

งานปักด้ายของหลิวเสี่ยวหงได้ก้าวข้ามกฎการใช้สี "ระบบห้าสี" แบบดั้งเดิม ทำให้เกิดการแสดงออกทางศิลปะแบบสองมิติและสามมิติที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนมากขึ้น ในแง่ของการสื่อความหมาย งานปักด้ายแบบดั้งเดิมจะเน้น "การขอพรให้มีความสิริมงคลและความสุข" และ "การพรรณนาถึงชีวิต" จากพื้นฐานเหล่านี้ หลิวเสี่ยวหงได้สอดแทรกหรือนำประเด็นหัวข้อที่สอดคล้องและทันสมัยมาใช้ ทำให้ศิลปะการปักมีความร่วมสมัยมากขึ้น และสร้างความเชื่อมโยงที่ใกล้ชิดระหว่างการสืบสานวัฒนธรรมและการแสดงออกทางสังคม นอกจากนี้ หลิวเสี่ยวหงยังก้าวออกจากกรอบของลวดลายดั้งเดิมด้วยการร้อยสร้างลวดลายใหม่ ทำให้งานปักด้ายมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและรูปแบบศิลปะใหม่ ภายใต้บริบทของการออกแบบร่วมสมัย กล่าวได้ว่า แก่นสำคัญในการสร้างสรรค์งานปักด้ายของหลิวเสี่ยวหงคือการถ่ายทอดเจตนาเชิงบวก การแสดงความรู้สึก และการสะท้อนมุมมองของสังคมผ่านองค์ประกอบศิลป์ เช่น สี ลวดลาย วัสดุ และเทคนิค ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีภาษาศิลปะที่ Tao (2021) เสนอไว้ว่า ภาษาศิลปะไม่เพียงแต่เป็นการสื่อสารข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงอารมณ์ผ่านองค์ประกอบทางศิลปะต่าง ๆ เช่น สี รูปร่าง วัสดุ และพื้นที่ เพื่อให้เกิดเสียงสะท้อนทางอารมณ์ระหว่างผู้ชม ผลงาน และผู้สร้างสรรค์ เป็นระบบเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดทางศิลปะ ในขณะที่เดียวกัน ภาษาศิลปะก็เป็นเช่นเดียวกับวัจนภาษาคือเป็นภาษาที่มีการรับรู้ร่วมกันหรือสามารถเข้าใจร่วมกันได้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร การสัมภาษณ์ และการวิจัยแบบสหวิทยาการ ซึ่งในส่วนการวิจัยแบบสหวิทยาการสามารถต่อยอดไปสู่การบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับสาขาการจัดการศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างแผนการจัดการการสืบสานและเผยแพร่งานปักผ้าเห่ในรูปแบบของการจัดการพื้นที่ทางวัฒนธรรมในหอศิลป์ที่ประกอบไปด้วยการออกแบบนิทรรศการ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้ชม ตลอดจนการสาธิตและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสามารถบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับสาขาการออกแบบเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์งานปักผ้าเห่ที่ทันสมัย ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาและสำรวจตลาดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์และความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มเติมผ่านการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการทำแบบสอบถาม

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถศึกษาเปรียบเทียบงานปักผ้าเห่กับงานปักแบบดั้งเดิมอื่น ๆ ของจีน เพื่อสำรวจเส้นทางการพัฒนาของศิลปะการปักภายใต้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค ขณะเดียวกัน ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในการสืบสานงานปัก เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิม และเพิ่มอรรถประโยชน์และการเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมงานปักผ้าเห่ตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยใหม่ในบริบทของโลกาภิวัตน์ผ่านการสร้างแบรนด์คู่ทางของธุรกิจและอุตสาหกรรม ตลอดจนสร้างกลยุทธ์และกรอบแนวคิดที่เป็นไปได้สำหรับการพัฒนาเชิงบูรณาการในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม

6. เอกสารอ้างอิง

- Cao, X. (2021). *Research on the application of Daye embroidery in modern women's dress design* [Master's thesis]. Wuhan Textile University. <https://link.cnki.net/doi/10.27698/d.cnki.gwhxj.2021.000445>
- Jin, Z. (2019). *Daye embroidery* [Master's thesis]. Yunnan University.
- Local Chronicles Compilation Committee of Daye City. (2005). *Daye county records*. [n.p.].
- Tao, F. (2021). The cognitive dimension of Adorno's theory of art. *Beauty and Times*, 2, 4-8. <https://doi.org/10.16129/j.cnki.mysdx.2021.02.002>
- Wu, S. (2019). *Intangible cultural heritage visual identity system design-take Liu Xiaohong embroidery brand of an example* [Master's thesis]. Hubei Normal University.
- Wu, X. (2021). The visual construction of Daye embroidery images. *Tiangong*, 12, 32-35.
- Xu, L. (2017). *Liu Xiaohong: Talking about the "Year of China" in France*. Century Tour.
- Yang, L. (2018). *The dissemination study of Hubei folk handicrafts in the new media era* [Master's thesis]. Central China Normal University.
- Zhang, L., & Heng, J. (2021). Paradigm and method of feminist design history. *Industrial & Engineering Design*, 5, 15-22. <https://doi.org/10.19798/j.cnki.20966946.2021.05.003>
- Zhu, L., & Ke, X. (2014). An embroiderer woman obsessed with embroidery - Liu Xiaohong's embroidery life. *Heritage*, 36, 42-47.

การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

The Application of Electronic Marketing Systems to Promote Distribution Channels for Community Products in Ban Hin Kho, Tak Tok Subdistrict, Ban Tak District, Tak Province

จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี^{1*} ชินเนีย รัตภัทร์² จิตรา ปันรูป³ และธนภรณ์ นาคนรินทร์⁴
Chakkapan Wongrerkeedee^{1*} Zinnia Ratipat² Jittra Punroob³ and Thanaporn Naknarin⁴

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับการสร้างผลผลิตทางการเกษตร โดยพบว่าทางกลุ่มยังขาดองค์ความรู้ในการทำการตลาดสมัยใหม่จึงทำให้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มมากนัก ทางกลุ่มจึงเห็นความสำคัญของการทำการตลาดสมัยใหม่ และมีความต้องการที่จะพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ขึ้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการรูปแบบการการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์ของชุมชนฯ วิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนฯ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจเพื่อวัดความพึงพอใจในการใช้งานระบบตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คือ สมาชิกของชุมชนบ้านหินไค้ว

^{1*}สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Department of Business Information System, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala
University of Technology Lannay
E-mail : wonglerdee@gmail.com

²สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Department of Business Management , Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Lannay
E-mail : rzinzin@hotmail.com

³สาขาวิชาการตลาดและการตลาดดิจิทัล คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Department of Marketing and Digital Marketing, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala
University of Technology Lannay
E-mail : nayty2521@rmutl.ac.th

⁴สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Department of Business Management , Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Lannay
E-mail : noulnaknarin@rmutl.ac.th

*Corresponding author

จำนวน 20 คน และผู้บริโภครวมไป จำนวน 10 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะเป็นผู้ใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้น จากการทดลองใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นแล้วสรุปได้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการใช้ Social network ให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร ขอบใช้เว็บไซต์เพื่อการเลือกซื้อสินค้า และรู้สึกมั่นใจว่าสินค้าและบริการที่ซื้อผ่านระบบออนไลน์นั้นมีคุณภาพเป็นไปตามที่ได้ลงประกาศโฆษณาจริง ซึ่งระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านหินไคว่ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน อยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.52)

คำสำคัญ : ช่องทางการจัดจำหน่าย ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ตำบลตากตก บ้านหินไคว่

Abstract

The Ban Hin Kow community, situated in Tak Tok Sub-district, Ban Tak district, Tak province, engages in agricultural products. However, it was found that the community lacks adequate knowledge and expertise in modern marketing, which has resulted in limited income generation. Consequently, the community has recognized the importance of adopting contemporary marketing approaches and has expressed the need to develop an electronic marketing system. This quantitative research aimed 1) to investigate appropriate guidelines for the development of an electronic marketing system, 2) to develop an electronic marketing system suitable for the community's products, and 3) to evaluate user satisfaction with the implemented system. The research commenced with data collection on community products, followed by analysis, design, and development of an appropriate electronic marketing channel. A satisfaction assessment instrument was constructed to evaluate user experiences in utilizing the developed system. The sample group consisted of 30 participants, comprising 20 community members and 10 general consumers, selected through purposive sampling. These participants served as actual users of the electronic marketing system during the trial phase. The results indicated that participants demonstrated the ability to effectively utilize social networking platforms for communication, preferred using websites for product purchasing, and expressed confidence in the quality and reliability of products and services offered through online platforms. The developed electronic marketing system was deemed appropriate for the Ban Hin Kow community. The overall satisfaction level among the 30 participants was rated at a very high level (mean = 4.52).

Keywords: Distribution Channels; Electronic Marketing Systems; Tak Tok Subdistrict; Ban Hin Kho

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันการค้าในรูปแบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing: E-Marketing) หรือการตลาดออนไลน์กำลังเติบโตเร็วมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้ประกอบการต่างปรับตัวตามด้วยการทำการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ให้มีโอกาสเพิ่มยอดขาย และรายได้ของธุรกิจ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง ใช้ต้นทุนต่ำ และยังสามารถติดต่อกับลูกค้าได้ตลอดเวลา โดยการสื่อสารทางตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นที่นิยมในปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ คอนเทนต์วีดีโอสั้นอย่าง Tiktok หรือ Reels การใช้ Influencer

Marketing ซึ่งเป็นการบอกต่อจากคนที่ซื้อเสียบนโลกออนไลน์ทำให้แบรนด์เป็นที่รู้จักในวงกว้างและสร้างความน่าเชื่อถือได้เพิ่มขึ้น หลายแบรนด์มีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าและส่งผลกระทบต่อตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งการสื่อสารทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นลักษณะของการทำการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter และ Instagram สามารถช่วยตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี และสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของกลุ่มผู้บริโภคเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยพบว่าการเติบโตของการใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ และการพาณิชย์ผ่านสื่อสังคม (Social Commerce) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเร่งจากการระบาดของโควิด-19 และการปรับตัวของผู้บริโภค โดยเฉพาะในตลาดโลก ปี 2023 ตลาดอีคอมเมิร์ซมีมูลค่าสูงถึง 6.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจาก 3.5 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2019 ในประเทศไทย มูลค่าตลาดอีคอมเมิร์ซปี 2566 สูงถึง 5.96 ล้านล้านบาท ซึ่งเป็นการเติบโตอย่างก้าวกระโดด (กมลวรรณ โกธธรรม และคณะ, 2567)

ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ประชาชนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการโดยผู้นำท้องถิ่นเป็นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งยังเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ภายในชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรท้องถิ่น โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น น้ำพริกสมุนไพร ไวน์ผลไม้ ยาหม่องไพล น้ำมันนวดไพล น้ำมันเหลือง และข้าวอินทรีย์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้สะท้อนถึงการประยุกต์ใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปธรรม เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ชุมชน โดยมีพันธกิจมุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงแก่กลุ่มผู้ผลิต ผ่านการดำเนินธุรกิจที่สามารถสร้างผลกำไรอย่างต่อเนื่องและได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพ ภายใต้ตราสินค้าที่มีมาตรฐาน การบริการด้วยความจริงใจ และการส่งมอบสินค้าที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค (สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก, 2568) อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากยังขาดองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ รวมทั้งยังขาดเครื่องมืออย่างระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านหินไคว้ ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างรายได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ เช่น การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketing) และการใช้ช่องทาง E-Marketplace จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนในอนาคต

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าโครงการการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จะสามารถช่วยส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตากได้ดียิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน บ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.2.2 เพื่อพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน บ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อคุณภาพระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน บ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยจำแนกขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นเนื้อหาด้านการสื่อสารทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนประสมทางการตลาด และแนวทางการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์

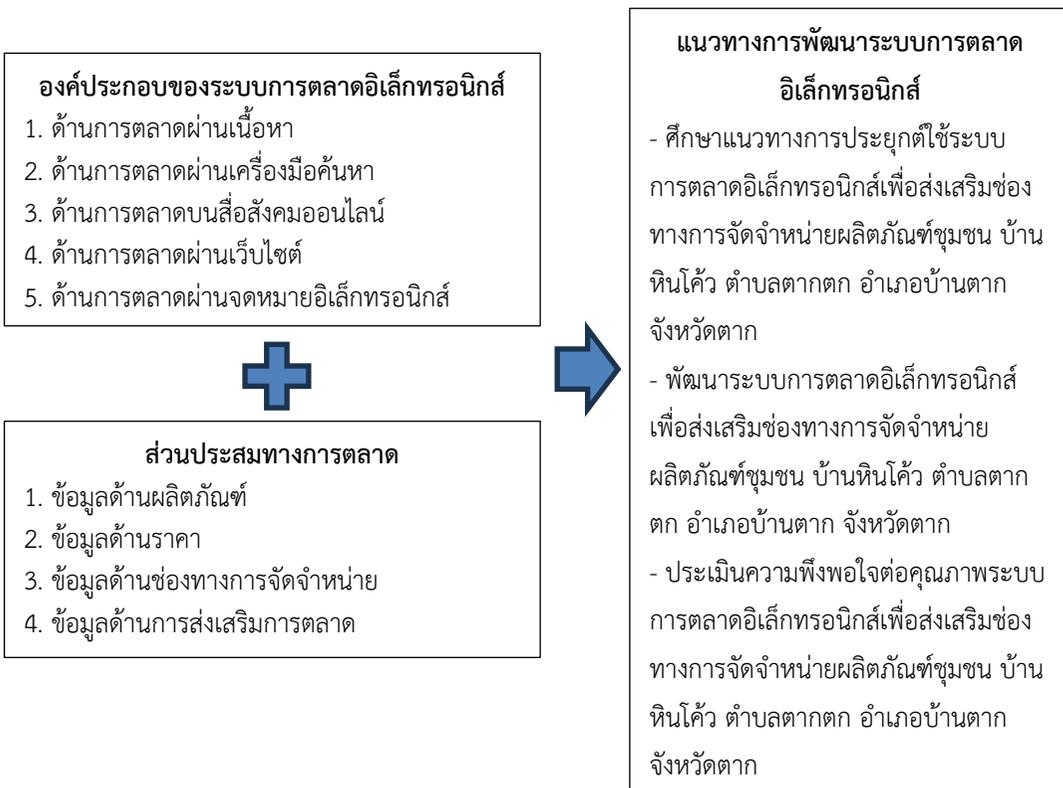
1.3.2 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจะมีความสำคัญกับผลการวิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ คือ สมาชิกของชุมชนบ้านหินไค้ จำนวน 20 คน และผู้บริโภคทั่วไป จำนวน 10 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัย ระหว่างเดือนมีนาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการการวิจัย “การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” มีกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกกลุ่มชุมชนบ้านหินไค้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก

จังหวัดตาก จำนวน 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน (Typical cases sampling) ใช้ประเด็นคำถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ และใช้แบบสอบถามกับชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

2.2 กลุ่มเป้าหมาย

2.2.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 67 คน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สมาชิกของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และผู้บริหารโคกผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ จำนวน 10 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย)

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และผู้บริหารโคกผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) และดำเนินการสุ่มเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความสำคัญต่อการวิจัย จึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 30 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ โดยแยกเป็นสมาชิกของชุมชนบ้านหินโคว้ จำนวน 20 คน และผู้บริหารทั่วไป จำนวน 10 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเอง และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา รายชื่อคำถามจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Rovinelli & Hambleton, 1977) จากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย คือ สมาชิกของชุมชนบ้านหินโคว้ จำนวน 20 คน และผู้บริหารทั่วไป จำนวน 10 คน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.81 ซึ่งค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง (Cronbach, 1970) โดยแบบสอบถามดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามที่ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Questions) เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสามารถในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อการสื่อสาร ความถี่ในการใช้เว็บไซต์เพื่อการเลือกซื้อสินค้า และความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าและบริการที่ซื้อผ่านระบบออนไลน์ว่ามีความสอดคล้องกับที่มีการโฆษณาหรือไม่ โดยผู้ตอบเลือกคำตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นคำถามที่ใช้วัดทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการใช้งานระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อประเมินระดับความสำคัญต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ได้อย่างอิสระ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากกระบวนการใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก

คือ สมาชิกกลุ่มชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน ใช้ประเด็นคำถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่จะพัฒนาขึ้น

2.4.2 ดำเนินการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วปรับเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถประมวลผลได้ผ่านโปรแกรม Google Form แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไปได้

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่ใช้เพื่ออธิบายบรรยาย หรือสรุป ลักษณะของกลุ่มข้อมูลที่เป็นตัวเลข ที่เก็บรวบรวมมาซึ่งไม่สามารถอ้างอิงลักษณะประชากรได้ (ประภัสสร วงษ์ดี, 2567) (ยกเว้นมีการเก็บข้อมูลของประชากรทั้งหมด) ซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

2.5.1 แบบสอบถามใน ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ท่านสามารถใช้ Social network ให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารหรือไม่ ท่านชอบที่จะใช้เว็บไซต์เพื่อการเลือกซื้อสินค้าหรือไม่ และท่านรู้สึกมั่นใจว่าสินค้าและบริการที่ซื้อผ่านระบบออนไลน์นั้นมีคุณภาพเป็นไปตามที่ได้ลงประกาศโฆษณาจริงหรือไม่ โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้เพียงคำตอบเดียว โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2.2 แบบสอบถามใน ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ จัดทำในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ซึ่งเป็นค่ากลางที่ได้จากการนำผลรวมของข้อมูลทั้งหมดหารด้วยจำนวนข้อมูล และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล

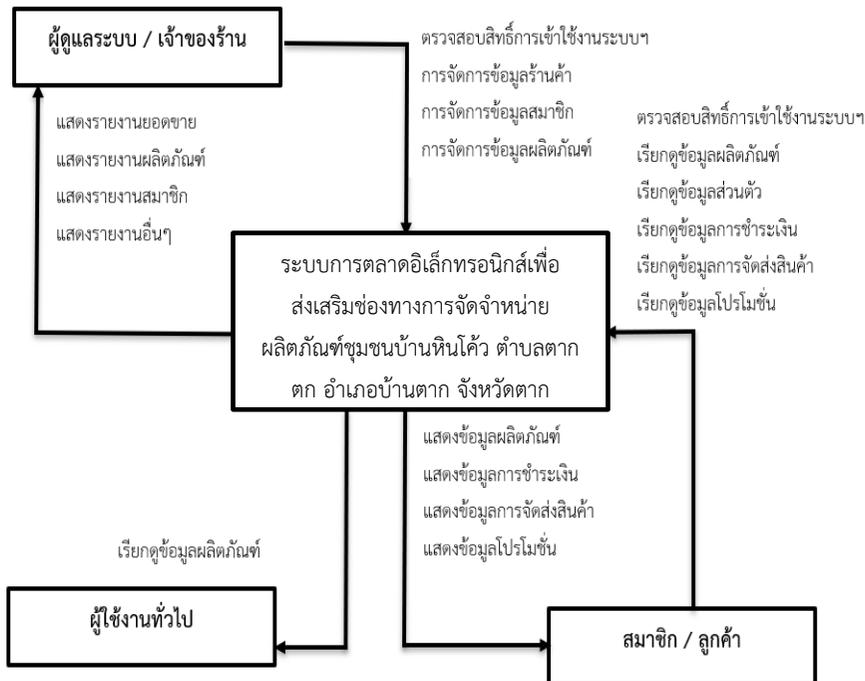
3. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก” สามารถแบ่งส่วนของผลสรุปของการวิจัยในครั้งนี้ได้เป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

3.1 ผลการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน บ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกกลุ่มชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน ใช้ประเด็นคำถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า สมาชิกกลุ่มชุมชนบ้านหินไค้วส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาด้านการรับรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ของตนเอง หรือ Brand Awareness ซึ่งผู้ประกอบการบางส่วนได้มีการทำตลาดบนช่องทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) ไว้แล้วแต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มยอดขาย หรือการรับรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ได้เท่าที่ควรจึงมีความต้องการที่จะสร้างการรับรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้าทั้งรายเก่า และรายใหม่ โดยมองว่าระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่จะพัฒนาจะต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็น ชื่อกลุ่ม สถานที่ผลิต สถานที่ติดต่อ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ และโปรโมชั่นต่างๆ เป็นต้น และสามารถช่วยให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำได้ง่ายอีกด้วย

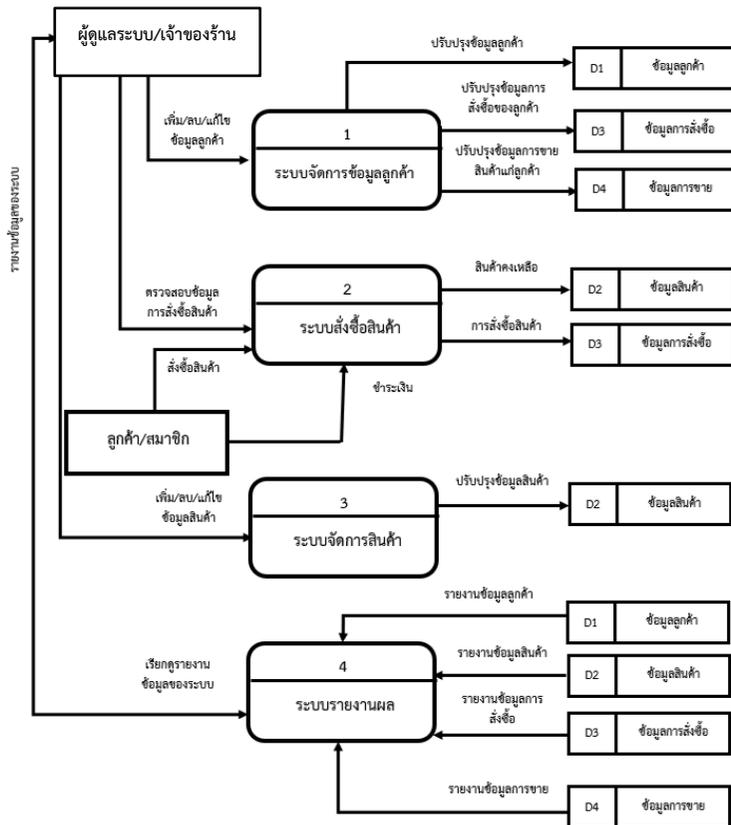
3.2 ผลการพัฒนาระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากการสนทนากลุ่มมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกกลุ่มชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน ใช้ประเด็นคำถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เป็นการขายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งระบบดังกล่าวสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และยังเป็น

เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มากขึ้น ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ผู้บริโภค และผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ณ สถานที่จำหน่ายด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโงก ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคใหม่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการออกแบบระบบงานร่วมกับส่วนประสมทางการตลาด และจึงดำเนินการออกแบบแผนผังบริบทก่อนดำเนินการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโงก ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2566) ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ดูแลระบบ / เจ้าของร้าน กลุ่มสมาชิก/ลูกค้า และผู้ใช้ทั่วไปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนผังบริบทของระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโงก ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก

หลังจากได้ดำเนินการออกแบบแผนผังบริบทเสร็จแล้วนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเขียนแผนภาพที่แสดงการเคลื่อนที่ของข้อมูลผ่านระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้สัญลักษณ์และเส้นแสดงการไหลของข้อมูล เพื่ออธิบายว่าข้อมูลมาจากไหน ไปที่ไหน เก็บไว้ที่ใด และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง แผนภาพนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ โดยช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ใช้งานและนักพัฒนามีความเข้าใจร่วมกันในระบบ ซึ่งระบบย่อยของระบบหลักเป็น 4 ระบบ คือ 1) ระบบการจัดการข้อมูลลูกค้า 2) ระบบสั่งซื้อสินค้า 3) ระบบจัดการสินค้า และ 4) ระบบรายงานผล ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram : DFD) ของระบบช่องทางตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก

ระบบช่องทางตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากมีส่วนประกอบต่างๆ เช่น ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ข้อมูลรูปภาพ ราคาขาย ช่องทางการติดต่อ และโปรโมชั่นต่างๆ เป็นต้น โดยมีรูปแบบเนื้อหาที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของชุมชน ง่ายต่อการซื้อขายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ลูกค้าสามารถเข้าชม และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ตลอด 24 ชั่วโมง และยังช่วยส่งเสริมให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ง่ายมากขึ้นผ่านโปรโมชั่นต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น อีกทั้งสามารถระบบช่องทางตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นยังช่วยให้ลูกค้าได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน และเป็นช่องทางตลาดอิเล็กทรอนิกส์หนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และบริการของชุมชนบ้านหินไคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากได้ดีมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 4

The image shows a screenshot of the Facebook page for 'ผลิตภัณฑ์บ้านหिनไคว่ จังหวัดตาก' (Hinkowtak Products, Tak Province). The page features a banner with the text 'OPEN HINKOWTAK' and 'ยินดีต้อนรับผู้รับใช้จำหน่ายจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก' (Welcome to use and sell community products from Tak Tak Sub-town, Ban Tak District, Tak Province). The website 'www.hinkowtak.bentoweb.com' is also listed.

Below the banner, there is a 'บทความล่าสุด' (Latest Article) section with a 'NEWS' placeholder. The page also displays a 'สินค้าทั้งหมด' (All Products) section with a grid of 8 items for sale:

Product Name	Price
สบู่รวมบ้านหिनไคว่	฿ 120.00
สบู่ล้างจานหिनไคว่	฿ 49.00
สบู่ล้างมือหिनไคว่	฿ 35.00
น้ำดื่มสะอาดหินไคว่	฿ 20.00
ข้าวเปลือกตาก	฿ 120.00
ข้าวสีผสมสี	฿ 150.00
ข้าวสารหินไคว่	฿ 120.00
ไข่ไก่	฿ 65.00

At the bottom of the page, there are sections for 'เกี่ยวกับเรา' (About Us), 'ผู้คิดเรา' (Who thought of it), 'ที่อยู่ร้านค้า' (Store location), and 'ติดต่อเรา' (Contact Us).

ภาพที่ 4 ผลการพัฒนากระบวนการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหिनไคว่ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

3.3 ผลการศึกษาด้านประชากรศาสตร์ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 23 คน ร้อยละ 76.66 มีอายุระหว่าง 50-60 ปี จำนวน 20 คน ร้อยละ 66.66 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 22 คน ร้อยละ 73.33 สามารถใช้ Social network ให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร จำนวน 25 คน

ร้อยละ 83.33 ขอบที่จะใช้เว็บไซต์เพื่อการเลือกซื้อสินค้า จำนวน 28 คน และรู้สึกมั่นใจว่าสินค้าและบริการที่ซื้อผ่านระบบออนไลน์นั้นมีคุณภาพเป็นไปตามที่ได้ลงประกาศโฆษณาจริง จำนวน 24 คน ร้อยละ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมกับชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จากข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ที่ได้สรุปไว้ข้างต้น

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ดังตารางที่ 1

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินเชิงคุณภาพ และระดับเกณฑ์การประเมิน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2567) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 ระดับความพึงพอใจ ดีมาก
- คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 ระดับความพึงพอใจ ดี
- คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.50 ระดับความพึงพอใจ พอใช้
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 ระดับความพึงพอใจ น้อย

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินไค้ว ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

รายงานผลการประเมิน	ความพึงพอใจ		ผลการประเมินเชิงคุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
1. ด้านการใช้งานระบบฯ			
1. ระบบมีความสวยงามทันสมัย	4.41	0.517	ดี
2. ระบบมีความง่ายในการใช้งาน	4.51	0.485	ดีมาก
3. ระบบมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนฯ	4.63	0.389	ดีมาก
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานระบบฯ	4.50	0.547	ดี
รวมด้านการใช้งานระบบฯ	4.51	0.484	ดีมาก
2. ด้านภาพประกอบ			
1. รูปภาพผลิตภัณฑ์มีขนาดเหมาะสม	4.44	0.328	ดี
2. รูปภาพมีความสวยงาม ชัดเจน	4.56	0.587	ดีมาก
3. รูปภาพมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.75	0.347	ดีมาก
รวมด้านภาพประกอบ	4.58	0.420	ดีมาก
3. ด้านภาษาที่ใช้			
1. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.45	0.538	ดี
2. ข้อความที่ใช้มีความชัดเจน	4.61	0.457	ดีมาก
3. ความถูกต้องของภาษาที่ใช้	4.42	0.487	ดี
4. การวรรค และเว้นระยะของข้อความมีความเหมาะสม	4.40	0.466	ดี
รวมด้านภาษาที่ใช้	4.47	0.487	ดี
ภาพรวม	4.52	0.463	ดีมาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.52) โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านการใช้งานระบบ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.51) ทั้งนี้ สามารถพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้ และ 4) ระบบมีความสวยงามทันสมัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับ ดี) 1) ระบบมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.63, ระดับดีมาก) 2) ระบบมีความง่ายต่อการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย = 4.51, ระดับดีมาก) 3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานระบบ (ค่าเฉลี่ย = 4.50, ระดับดี) และ 4) ระบบมีความสวยงามและความทันสมัย (ค่าเฉลี่ย = 4.41, ระดับดี)

2. ด้านภาพประกอบ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.58) โดยสามารถพิจารณาเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ 1) รูปภาพมีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย = 4.75 อยู่ในระดับ ดีมาก) 2) รูปภาพมีความสวยงาม ชัดเจน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับที่ 4.56 อยู่ในระดับ ดีมาก) และ 3) รูปภาพผลิตภัณฑ์มีขนาดเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.44 อยู่ในระดับ ดี)

3. ด้านภาษาที่ใช้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 4.47) โดยสามารถพิจารณาเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ 1) ข้อความที่ใช้มีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 4.61 อยู่ในระดับ ดีมาก) 2) ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับที่ 4.45 อยู่ในระดับ ดี) 3) ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ (ค่าเฉลี่ย = 4.42 อยู่ในระดับ ดี) และ 4) การวรรค และเว้นระยะของข้อความมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.40 อยู่ในระดับ ดี)

4. อภิปรายผล

การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สามารถอภิปรายแยกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

4.1 การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เห็นความสำคัญของการทำตลาดสมัยใหม่ และมีความต้องการที่จะพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ขึ้น เพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง โดยจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จนได้ความต้องการที่แท้จริงของรูปแบบระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทน์ภัส กุนดี (2564) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ปัญหาและโอกาสของการส่งออกสินค้าเกษตรผ่านรูปแบบ B2B Marketplace ในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในปัจจุบันมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงการเติบโต และการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้นในส่วนของการใช้งานระบบซื้อขายสินค้าในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเหตุผลหนึ่งมาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ราคา รูปแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์ การจัดส่ง รูปแบบการชำระเงิน และวิธีการในการเลือกผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตนเอง (ลูกค้า) ให้ได้มากที่สุด

4.2 การพัฒนาระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เน้นพัฒนาระบบให้มีรูปแบบการใช้งานง่าย มีการนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และเน้นให้มีระบบส่งเสริมการขายที่หลากหลาย เช่น ระบบการให้ส่วนลดค่าจัดส่ง ระบบการสะสมคะแนน และระบบสรุปผลยอดขาย เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาระบบช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร การเก็บรวบรวมข้อมูล และสร้างเครือข่ายของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มากขึ้น ซึ่งหน้าแรกของระบบมีจุดประสงค์ เพื่อเชิญชวนให้รู้จักกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน เชิญชวนรับข้อมูลข่าวสาร เป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อแจ้งโปรโมชั่น และเพื่อส่งเสริมการขายสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับเกษตรกร สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ (ธีรภาพ แสงศรี, 2565) พบว่า การดำเนินการซื้อขาย

สินค้าออนไลน์ จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ลดต้นทุนและกระบวนการดำเนินงานให้น้อยลง เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการลูกค้าได้อย่างทั่วถึง ขยายตลาดได้กว้าง สามารถซื้อขายได้ทุกที่ ทุกเวลา ระบบที่พัฒนาขึ้นจะตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน และลูกค้า ควรมีระบบสามารถโต้ตอบกับลูกค้า หรือผู้ใช้บริการแบบ Real Time ทำให้เกิดความประทับใจ

4.3 การประเมินความพึงพอใจต่อระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.52) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การนำเสนอรูปภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีความคมชัดและสอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอ (2) ความเหมาะสมของระบบกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ชุมชน และ (3) ความชัดเจนของข้อความที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อช่วยสร้างแรงจูงใจและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย อินทสังข์ และคณะ (2564) เรื่อง อิทธิพลการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานกิจการของโรงแรมในประเทศไทย ที่ชี้ให้เห็นว่า การตลาดออนไลน์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการตลาดดิจิทัล ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพมิได้ขึ้นอยู่กับการมีเนื้อหาที่กระชับและชัดเจนเพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งเน้นการออกแบบที่สวยงาม ดึงดูดความสนใจ ใช้รูปภาพผลิตภัณฑ์ที่มีความชัดเจน ตลอดจนสร้างค่านาเชื่อถือ ความปลอดภัย มีมาตรฐาน และสามารถรองรับการแสดงผลได้ในทุกอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัย การประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 ควรมีการติดตามและประเมินผล หลังจากทดสอบใช้งานระบบกับกลุ่มลูกค้าไปสักระยะเวลาหนึ่ง เพื่อประเมินผลว่าระบบตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนานั้นประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ความพึงพอใจต่อระบบและการวิเคราะห์สถิติการเข้าใช้งาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้พัฒนาย่อยต่อระบบตลาดอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์กับความต้องการของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

5.1.2 ชุมชนบ้านหินโคว้ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากควรมีการวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนเพื่อสร้างผลลัพธ์ทางธุรกิจ เช่น เพิ่มรายได้ ขยายฐานลูกค้า และสร้างความภักดี ผ่านกิจกรรมทางการตลาดที่หลากหลาย ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ตลาดเพื่อหาโอกาสที่แท้จริง การใช้แคมเปญการตลาดที่สร้างสรรค์เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่องเป็นการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรต่อยอดงานวิจัยไปยังชุมชนอื่นๆ ต่อไปเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในช่องทางใหม่ๆ ให้แก่ชุมชนกลุ่มอื่นๆ ที่สนใจด้านการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ ต่อไป

5.2.2 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายแก่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และเป็นถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการประยุกต์ใช้งานระบบการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่คนรุ่นหลังต่อไปในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่มอบทุนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่สนับสนุนเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการในการดำเนินโครงการงานวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนรวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการชุมชนบ้านหินโงก ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

7. เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ โกธธรรม, ภาศิริ เขตปิยรัตน์, และกุลยา อุปพงษ์. (2567). การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขและแมวผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 26(2), 85-97.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2567). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย อินทสังข์, สายสวาท โคตรสมบัติ, และดารณี เกตุชมภู. (2564). อิทธิพลการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานกิจการของโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 11(3), 83-99.
- ธีรภาพ แสงศรี. (2565). การพัฒนาระบบตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับเกษตรกร สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 8(2), 81-91.
- นันทน์ภัส กุนดี. (2564). *กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ปัญหาและโอกาสของการส่งออกสินค้าเกษตร ผ่านรูปแบบ B2B Marketplace ในยุคไทยแลนด์ 4.0* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ประภัสสร วงษ์ดี. (2567). *สถิติเพื่อการวิจัยเบื้องต้น*. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก. (2568). *เกษตรตาก ร่วมเป็นวิทยากร บรรยายให้ความรู้โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรชีวภาพ (สมุนไพร) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. <https://tak.doae.go.th/province/?p=32088>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2566). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม)*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. Harper & Row.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessments of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.

การพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง Development of the Speaking Skill with Role-Playing for First-Year Students in Physical Education Program, Thailand National Sports University, Ang Thong Campus

นวเนตร สังกษ์สมบูรณ์^{1*}
Nawanate Sangsomboon^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผล การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะ การพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง จำนวน 30 คน โดยใช้ ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 3 แผน แบบทดสอบการวัดทักษะการพูด และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียน การสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และค่า t-test ผลจากการวิจัยดังกล่าว พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษามีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 81.43 และคะแนน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้จากการทดสอบหลังเรียน (E_2) เท่ากับ 83.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) คะแนน การทดสอบทักษะการพูดโดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : ทักษะการพูด กิจกรรมบทบาทสมมติ ความพึงพอใจ

^{1*} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Ang Thong Campus

E-mail : sangsomboonnate@gmail.com

*Corresponding author

Abstract

The research objectives were 1) to develop role-playing to enhance the speaking skills of first-year students in the Physical Education program at the Thailand National Sports University, Ang Thong campus, with an expected efficiency based on the 80/80 formula; 2) to compare students' speaking skills before and after participating in role-playing; and 3) to examine students' satisfaction with role-playing. The sample consisted of 30 first-year Physical Education students, selected through a classroom-based random sampling method. Research instruments included 3 lesson plans for the "Thai Language for Communication" course, a speaking skill assessment, and a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, efficiency testing (E_1/E_2), and t-test. The results revealed that 1) The instructional model using role-playing achieved a process efficiency (E_1) of 81.43 and a post-instructional outcome efficiency (E_2) of 83.17, which exceeded the 80/80 benchmark; 2) Students post-test speaking scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; and 3) Students expressed the highest level of satisfaction with the role-playing, with an average satisfaction score of 4.55 which aligned for the research hypotheses.

Keywords: Speaking skill; Role-Playing; Satisfaction

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ภาษานับเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร เรียนรู้ และพัฒนาความคิดของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมในสังคม มนุษย์จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ด้วยความมุ่งมั่น และเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (ชุตินา พุ่งสุข, 2563) ซึ่งมนุษย์ใช้การพูดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารมากกว่าการสื่อสารประเภทอื่น ทักษะการพูดจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ ผู้ที่มีทักษะการพูดที่ดี จึงมักจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน กล่าวได้ว่าการพูดเป็นประตูสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ผู้พูดที่ดีจะต้องมีพร้อมทั้งด้านบุคลิกภาพ มีความรอบรู้ มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ศิริรัตน์ กลยะณี และ พระมหาขวัญชัย กิตติปาโล, 2558) โดยเฉพาะอาชีพครูซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ครูมักใช้ทักษะการพูดเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนการสอน การที่ครูมีทักษะการพูดที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามหลักภาษาไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงเพื่อประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ครูทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ดีด้านการใช้ภาษาแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน และนักเรียนนักศึกษาที่จะเติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคต

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการผลิต และพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพครูสาขาพลศึกษา โดยการผลิตบัณฑิตทางพลศึกษาให้มีคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นผู้รอบรู้ทั้งในด้านวิชาชีพครู และวิชาชีพพลศึกษา มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้มีความสามารถสูงในการจัดการเรียนรู้ และเชี่ยวชาญกีฬา ใช้ศาสตร์การสอน รวมถึงใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง, คณะศึกษาศาสตร์, 2563) ดังนั้น นักศึกษาสาขาพลศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ซึ่งองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ ครูผู้สอนต้องสื่อสารกับผู้เรียนโดยสามารถชี้แจงด้วยวาจาเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ครูต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาพูดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และมีอารมณ์เป็นกันเองในการสนทนา ทำให้หน้าฟัง และอยากจะสนทนาด้วย (มัชฌิมา คำสุวรรณ และสาโรจน์ สิงห์ชม, 2561) ซึ่งปัญหา

ที่พบจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะ และการสอนกีฬา พบว่า เมื่อนักศึกษาต้องปฏิบัติทักษะการสอน นักศึกษามีอาการประหม่า พูดติดขัด ออกเสียงอักขระไม่ถูกต้อง น้ำเสียงไม่ชัดเจน เลือกใช้คำ และการเรียบเรียงประโยคไม่ถูกต้อง การใช้สายตา และท่าทางประกอบการพูดยังขาดความเป็นธรรมชาติ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนสอนที่ยังเน้นการบรรยายมากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสพัฒนาทักษะการพูดในบริบทจริง

กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นหนึ่งในวิธีการที่จะนำมาพัฒนาทักษะการพูดให้ประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) เป็นกิจกรรมการใช้ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction Activities) โดยกำหนดบทบาทสมมติขึ้นจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงพฤติกรรมไปตามบทบาทที่ได้รับ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2537) โดยที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้สึก อารมณ์ และเจตคติของตนเองที่มีต่อบทบาทนั้น (สุชาติ ทิพย์มนตรี, 2556) ทั้งยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม และมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ผู้เรียนจึงต้องปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในสถานะต่าง ๆ (ทิศนา แชมมณี, 2560) การแสดงบทบาทสมมติจึงเป็นรูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุกที่ทำให้ให้นักเรียนมีแรงจูงใจ โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ในการสอนด้านการพูดจะส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจสูง และกระตือรือร้นในการเรียนรู้ภาษามากขึ้น (Henisah et al., 2023) ดังนั้น การแสดงบทบาทสมมติ จึงสามารถช่วยพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอนในรายวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จึงมีความสนใจในการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ (Role-play) เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้นักศึกษาได้แสดงออกในสถานการณ์สมมติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ กล้าแสดงออก และสามารถใช้ภาษาพูดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (สุชาติ ทิพย์มนตรี, 2556) กิจกรรมบทบาทสมมตินี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีสมรรถนะด้านการพูดที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนากิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

1.2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นรูปแบบการทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Designs) แบบแผนการวิจัยทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อน และหลัง (One Group Pretest - Posttest Design) มีการกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้อง รวมทั้งสิ้น 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1 (บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร, 2563) กำหนดการวิเคราะห์สถิติที่ (Paired Samples t-test) ขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.50 ความคลาดเคลื่อนในการทดสอบ (α) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.80 กำหนดสมมุติฐานทางเดียว คำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 27 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจึงทำการเก็บข้อมูลเพิ่มประมาณ ร้อยละ 10 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมบทบาทสมมติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการพูด และความพึงพอใจของนักศึกษา

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยที่ 6 การพัฒนาทักษะการพูด รายวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มศ 041013 ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา โดยมีเนื้อหา 1.การพูดสาธิต 2.การพูดอธิบาย และ 3. การพูดโน้มน้าวใจ

1.3.4 ระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการทดลองใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา 3 สัปดาห์ จำนวน 12 ชั่วโมง ไม่นับรวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

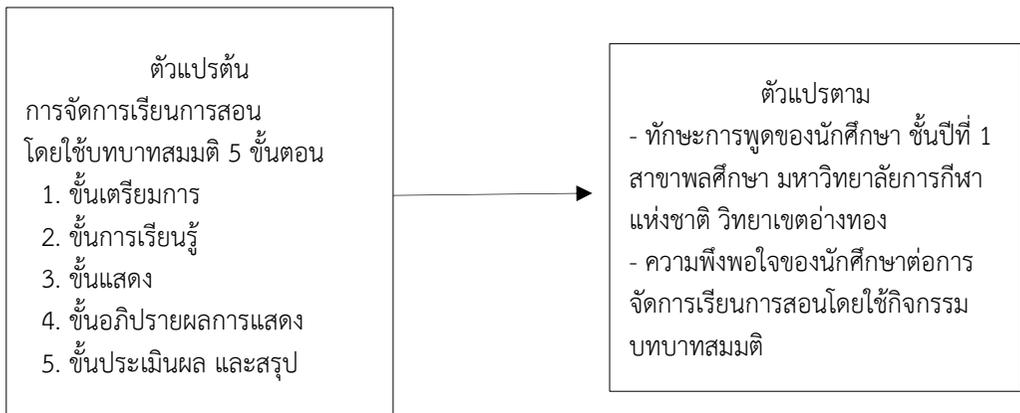
1.4.1 กิจกรรมบทบาทสมมติที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

1.4.2 ทักษะการพูดหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทองสูงขึ้น

1.4.3 ความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทองอยู่ในระดับมาก

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 เครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา

1) ศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) รายละเอียดของหมวดศึกษาทั่วไป (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2563) และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ และเนื้อหาของรายวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ และการพัฒนาทักษะการพูด

3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูด จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย แผนที่ 1 การพูดสาธิต แผนที่ 2 การพูดอธิบาย และแผนที่ 3 การพูดโน้มน้าวใจ

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย จำนวน 3 คน และด้านการวัด และการประเมินผล จำนวน 2 คน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัด และประเมินผลของแผนการจัดการเรียนรู้ พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruences : IOC) สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ตัดสิน คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00

5) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง

2.1.2 แบบทดสอบการวัดทักษะการพูดก่อน และหลังเรียน

1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบการวัดทักษะการพูด

2) ศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) รายละเอียดของหมวดศึกษาทั่วไป (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2563) และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ และเนื้อหาของรายวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

3) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการพูด วิธีการสร้างแบบวัดทักษะการพูด และวิธีการวัดและประเมินผลที่ดี

4) สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการพูด ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดสถานการณ์ 2 สถานการณ์ให้นักศึกษาจับคู่เพื่อช่วยกันคิดบทสนทนาตามสถานการณ์ที่กำหนด และแสดงบทบาทสมมติ ผู้สอนมีเวลาให้เตรียมตัว และจะเปลี่ยนสถานการณ์ก่อน และหลังเรียน โดยแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อน มีผู้ประเมิน จำนวน 1 คน เป็นอาจารย์สอนวิชาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (ผู้วิจัย)

5) นำแบบวัดทักษะการพูดเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย จำนวน 3 คน และด้านการวัด และการประเมินผล จำนวน 2 คน เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruences : IOC) สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ตัดสิน คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป โดยแบบทดสอบการวัดทักษะการพูดก่อนเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 การคำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น เนื่องจากเป็นแบบทดสอบในด้านสถานการณ์ และมีการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา และเกณฑ์การให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

6) นำแบบทดสอบการวัดทักษะการพูดที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วให้ที่ปรึกษาทางวิจัยตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ จำนวน 20 ข้อ

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูล และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ

2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมการวัดความพึงพอใจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม

บทบาทสมมติ ด้านความรู้ ความสามารถทางภาษา ด้านผู้เรียน และด้านสื่อการเรียนการสอน และใช้เป็นแบบมาตรวัด ประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

พึงพอใจระดับมากที่สุด	ระดับค่าคะแนนเท่ากับ 5
พึงพอใจระดับมาก	ระดับค่าคะแนนเท่ากับ 4
พึงพอใจระดับปานกลาง	ระดับค่าคะแนนเท่ากับ 3
พึงพอใจระดับน้อย	ระดับค่าคะแนนเท่ากับ 2
พึงพอใจระดับน้อยที่สุด	ระดับค่าคะแนนเท่ากับ 1

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทย จำนวน 3 คน และด้านการวัด และการประเมินผล จำนวน 2 คน เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ของเนื้อหาของแบบสอบถามความพึงพอใจ ในการจัดการเรียน การสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruences : IOC) สำหรับเกณฑ์ ที่ใช้ตัดสิน คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียน การสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00

4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วให้ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งแสดง รายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ปฐมนิเทศนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดทักษะการพูดก่อนเรียนกับ นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง บันทึกผลการวัดทักษะการพูดก่อนเรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

2.2.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ส่วน ดังนี้

1) วัดทักษะการพูดหลังเรียนกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง และบันทึกผลการวัดทักษะการพูดก่อนเรียน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2) ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา ที่มี ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ และบันทึกคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องของ ผลการวิจัยกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่

2.3.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูด โดยใช้การวิเคราะห์ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูด ระหว่างก่อนกับหลังเรียน โดยใช้สถิติที (Paired Samples t-test)

2.3.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูด ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และแปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2560, น.121) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาโดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เป็นเครื่องมือหลักในการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ซึ่งใช้รูปแบบบทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structured Role Playing) ตามที่ สมศิริ ปลื้มจิตต์ (2534) ได้กล่าวถึง โดยแผนการสอนนี้ได้กำหนดขั้นตอนการสอนออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการมีส่วนร่วม 2) ขั้นการเรียนรู้ 3) ขั้นการฝึกการใช้ภาษา 4) ขั้นการแสดงบทบาท และ 5) ขั้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

แผนที่ 1 การพูดสาธิต

ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน และให้ผู้เรียนระดมความคิด (Brainstorming) สรุปปัจจัยที่ทำให้การพูดประสบความสำเร็จ จากวิดีโอการพูดสาธิตของครูพลศึกษา จากนั้นผู้เรียนศึกษาความรู้เรื่องการพูดสาธิต และฝึกปฏิบัติการพูดสาธิตเป็นคู่ เลือกหัวข้อการพูดจากเนื้อหาสาระในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนคนที่ 1 เป็นครู และคนที่ 2 เป็นนักเรียน ซึ่งผู้เรียนจะจัดเตรียมเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์สำหรับการพูดสาธิต ชักซ้อมการแสดง และแสดงบทบาทสมมติ คู่ละ 5 นาที ผู้วิจัยจะประเมินทักษะการพูดสาธิตของผู้เรียน และผู้เรียนจะทำแบบสอบถามความตระหนักความสำคัญของการพูดสาธิตในวิชาชีพครูซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความเข้าใจของผู้เรียน

แผนที่ 2 การพูดอธิบาย

ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน จากนั้นผู้เรียนศึกษาความรู้เรื่องการพูดอธิบาย และฝึกปฏิบัติการพูดอธิบายเป็นกลุ่ม โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนคนที่ 1 เป็นครู และคนที่ 2 เป็นนักเรียน ซึ่งผู้เรียนจะจัดเตรียมเนื้อหา และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการพูดอธิบาย และแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มละ 7 นาที ผู้วิจัยจะประเมินทักษะการพูดอธิบายของผู้เรียน และผู้เรียนจะทำแบบสอบถามความตระหนักความสำคัญของการพูดอธิบายในวิชาชีพครูซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความเข้าใจของผู้เรียน

แผนที่ 3 การพูดโน้มน้าวใจ

ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน จากนั้นผู้เรียนศึกษาความรู้เรื่องการพูดโน้มน้าวใจ และฝึกปฏิบัติการพูดโน้มน้าวใจเป็นคู่ แต่ละคู่จับฉลากเลือกสถานการณ์ 2 สถานการณ์ โดยผู้วิจัย ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้เรียนสลับบทบาทสมมติเป็นครูและนักเรียนในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งผู้เรียนจะจัดเตรียมเนื้อหา และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการพูดโน้มน้าวใจ และแสดงบทบาทสมมติ คู่ละ 6 - 8 นาที ผู้วิจัยจะประเมินทักษะการพูดโน้มน้าวใจของผู้เรียน และผู้เรียนจะทำแบบสอบถามความตระหนักความสำคัญของการพูดโน้มน้าวใจในวิชาชีพครูซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความเข้าใจของผู้เรียน

จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัย ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากการทดสอบย่อย และการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้จากการทดสอบหลังเรียน (E_2) ของกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

(n = 30)

กิจกรรม	คะแนนเต็ม	\bar{x}	ร้อยละ
1. ประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากการทดสอบย่อย และการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน (E_1)	180	146.57	81.43
2. ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้จากการทดสอบหลังเรียน (E_2)	20	16.70	83.50

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากการทดสอบย่อย และการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน (E_1) ของกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษา จำนวน 3 แผน คะแนนเต็ม 180 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 146.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.43 จึงมีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 81.43 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้จากการทดสอบหลังเรียน (E_2) คะแนนเต็ม 20 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 16.70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.50 จึงมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.50 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ระหว่างก่อนกับหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ระหว่างก่อนกับหลังเรียนโดยใช้สถิติที่ (Paired Samples t-test)

(n = 30)

การทดสอบทักษะการพูด	จำนวน	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	20	9.07	1.75	34.35**
หลังเรียน	30	20	16.63	1.35	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการพูดของนักศึกษา โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน จำนวน 30 คน มีคะแนนการทดสอบทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 16.63 คิดเป็นร้อยละ 83.50

ตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจกิจกรรมบทบาทสมมติที่มีต่อทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

(n = 30)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหาสาระ	4.62	0.54	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.42	0.64	มาก
3. ด้านกิจกรรมบทบาทสมมติ	4.55	0.59	มากที่สุด
4. ด้านผู้เรียน	4.58	0.60	มากที่สุด
5. ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.58	0.64	มากที่สุด
รวม	4.55	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาสาระ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.64) 3) ด้านกิจกรรมบทบาทสมมติ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.59) 4) ด้านผู้เรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.60) และ 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.64)

4. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 กิจกรรมบทบาทสมมติที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทองนั้น มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.43/83.17 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมบทบาทสมมติที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และใช้พัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาได้ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติจากเอกสารวิชาการให้เหมาะสมกับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียนของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการเรียน กล่าวพูด กล่าวแสดงออกตามบทบาทต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ใช้ภาษาในการพูดอธิบาย การพูดสาธิต และการพูดโน้มน้าวใจในการสื่อสารได้ดี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในการประกอบอาชีพในอนาคตของนักศึกษาสาขาพลศึกษา เช่น ครูพลศึกษา ผู้ฝึกสอนกีฬา หรือผู้ตัดสินกีฬา ที่จะต้องใช้ทักษะการพูดเพื่อสื่อสารกับนักเรียน หรือนักกีฬาได้อย่างถูกต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติา ทิพย์มนตรี (2556) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนใช้ทักษะทางภาษา เพราะการสร้างสถานการณ์สมมติ และให้ผู้เรียนสวมบทบาทต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่กำหนดไว้จะช่วยให้เกิดจินตนาการ และแรงบันดาลใจที่จะนำทักษะทางภาษาที่ได้เรียนรู้มาใช้เพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพล นามนาย (2562) ที่พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.27/93.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสาวคนธ์ จันตะมาต (2565) ในการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติมีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.85/86.46 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ทั้งนี้ เพราะแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติได้ดำเนินการตามกระบวนการของนักวิชาการอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน และขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยวางแผนการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติได้อย่างรอบคอบ สอดคล้องกับหลักสูตร เหมาะสมกับนักศึกษา และดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผลของการสอนก็จะมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาอย่างยั่งยืน

4.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง โดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติก่อน และหลังเรียน พบว่า คะแนนการทดสอบทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมบทบาทสมมติช่วยพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมบทบาทสมมติที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาได้มีส่วนร่วมกับเนื้อหา และกิจกรรมในชั้นเรียนทำให้นักศึกษารู้สึกผ่อนคลาย กล่าวคือกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม การได้แสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลในวิชาชีพพลศึกษาทำให้นักศึกษามีความเข้าใจพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเหล่านั้นมากขึ้นจึงทำให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในวิชาชีพดังกล่าวเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมิตา แก้วดา (2566) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ความสามารถด้านการพูด

ภาษาอังกฤษก่อน และหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้กำหนดสถานการณ์ และบทบาทสมมติในหัวข้อที่เป็นสถานการณ์จริงที่นักเรียนสามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น การสอบถามข้อมูลทั่วไป การขอโทษ การพูดโทรศัพท์ เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทสมมติในสถานการณ์ ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในการประกอบอาชีพของนักศึกษาสาขาพลศึกษา เช่น ครูพลศึกษา ผู้ฝึกสอนกีฬา หรือผู้ตัดสินกีฬา และสอดคล้องกับ มณีกานต์ สิริพัชรสกุล (2557) ที่กล่าวว่าไว้ว่าการใช้บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ที่กำหนดให้ซึ่งใกล้เคียงกับความเป็นจริง และจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง จะช่วยให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ishak and Aziz (2022) ที่กล่าวว่าการแสดงบทบาทสมมติมีอิทธิพล และปรับปรุงความสามารถด้านการพูดของนักเรียน โดยเฉพาะความคล่องแคล่ว ความเข้าใจ บริบท และความสามารถในการโต้ตอบ รวมทั้งช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจ และมีแรงจูงใจในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในห้องเรียน ดังนั้น การที่นักศึกษาได้แสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลในวิชาชีพพลศึกษาจึงทำให้นักศึกษาเข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเหล่านั้น ทำให้มีแรงจูงใจ มีความมั่นใจในการสื่อสาร รวมทั้งมีความตั้งใจ และมุ่งมั่นพัฒนาทักษะการพูดเพื่อเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในวิชาชีพพลศึกษาดังกล่าวเช่นกัน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ซึ่งด้านที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหาสาระ รองลงมา คือ ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมบทบาทสมมติ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากผลการศึกษาดังกล่าว พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน ที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการฝึกทักษะการพูดอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหาที่ตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง และสอดคล้องกับวิชาชีพครูพลศึกษา การเรียนรู้ในบรรยากาศที่สนุกสนานโดยการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ และลดความวิตกกังวลได้ การกำหนดบทบาท และสถานการณ์ ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในวิชาชีพทางด้านพลศึกษาทำให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจระดับสูงต่อการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ รวมทั้งการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทั้งสื่อดิจิทัล สื่อของจริง และสื่อจำลอง และการได้รับข้อเสนอแนะจากการอภิปรายผลการแสดงบทบาทสมตินั้นสามารถพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ สุริยา อินทจันทร์ (2567) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการสอนหรือการพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) และสอดคล้องกับ ปัทมา อ่อนแดง (2565) และ Neupane (2019) ที่กล่าวว่า กิจกรรมบทบาทสมตินั้นสนุก เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนที่น่าสนใจ ส่งผลให้นักเรียน มีความตั้งใจมากยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาทักษะทางการพูดได้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Fioravanti et al. (2021) ที่กล่าวว่า เกมการแสดงบทบาทสมมติช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะการพูดเจรจาต่อรอง และทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ ดังนั้น การพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ จึงเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในสังคมตามบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 การวิจัยที่เก็บข้อมูลนอกเหนือจากในชั้นเรียน โดยอาจพัฒนารูปแบบกิจกรรมบทบาทสมมติให้นักศึกษาได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริงนอกห้องเรียน เช่น สนามกีฬา อาคารเรียน อาคารสำนักงาน โดยกำหนดบทบาท และสถานการณ์ให้สอดคล้องกับการประกอบวิชาชีพทางด้านพลศึกษา

5.1.2 การประเมินทักษะการพูดของนักศึกษาในชั้นการแสดงบทบาทสมตินั้น ควรให้อาจารย์ทางด้านพลศึกษามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ และนักศึกษาศาขาริชาวิทยาศาสตรการออกกำลังกาย และกีฬา ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

5.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบกิจกรรมบทบาทสมมติกับวิธีการสอนแบบอื่น เพื่อหาวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อทักษะการพูดของนักศึกษา

5.2.3 ควรออกแบบสถานการณ์สมมติที่บูรณาการประเด็นคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับการพัฒนาทักษะการพูดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ให้นักศึกษาฝึกการสื่อสารอย่างมีเหตุผล และเหมาะสมกับบรรยากาศบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง

7. เอกสารอ้างอิง

- จตุพล นามนาย. (2562). *การพัฒนาทักษะการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชุตินา พุ่งสุข. (2563). *การพัฒนาความสามารถด้านการพูดในงานอาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ทิตนา แวมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2563). *ขนาดอิทธิพลการวิเคราะห์อำนาจการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้โปรแกรม G*Power*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.
- ปัทมญา อ่อนแดง. (2565). *ผลของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติและวิดีโอทัศน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณีกานต์ สิริพัชรสกุล. (2557). *บทบาทสมมติและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง. คณะศึกษาศาสตร์. (2563). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2563)*.
- มัชฌิมา คำสุวรรณ, และสาโรจน์ สิงห์ชม. (2561). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความต้องการของครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. *วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา*, 10(1), 249-262.
- ศิริรัตน์ กลยะณี, และพระมหาขวัญชัย กิตติปาโล. (2558). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพูด*. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 17-30.
- สมศิริ ปลื้มจิตต์. (2534). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนโดยใช้บทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาติ ทิพย์มนตรี. (2556). *ประสิทธิผลของการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการสอน “ภาษาอังกฤษเพื่อการบริการ”*. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี.

- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2537). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียา อินทจัน. (2567). การพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในวิชาภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับครูของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 18(2), 77-92.
- เสาวคนธ์ จันทะมาต. (2565). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 33(1), 72-85.
- อมิตา แก้วดา. (2566). *การส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชาณุวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Fioravanti, M. L., de Oliveira Sestito, C. D., de Deus, W. S., Scatalon, L. P., & Barbosa, E. F. (2021). Role-playing games for fostering communication and negotiation skills. *IEEE Transactions on Education*, 65(3), 384-393.
- Henisah, R., Margana, M., Putri, R. Y., & Khan, H. S. (2023). Role play technique to improve students' speaking skills. *International Journal of Contemporary Studies in Education (IJ-CSE)*, 2(3), 176-182.
- Ishak, S. A., & Aziz, A. A. (2022). Role play to improve ESL learners' communication skills: A systematic review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(10), 884-892.
- Neupane, B. (2019). Effectiveness of role play in Improving speaking skill. *Journal of NELTA Gandaki*, 1, 11-18.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Factors Related to Organizational Engagement among Personnel at the Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

จิตอนงค์ ศรียุทธเสณี¹ และอรรีธา ดั่งทอง^{2*}
Jitanong Sorayutsenee¹ and Onteera Daungtong^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายอำนวยการ จำนวน 142 คน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม 3 ส่วน คือ 1) ลักษณะส่วนบุคคล 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะงาน และ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษาโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติสหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน และสถิติสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล ผลการศึกษา พบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .49) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ($r = -.22$, $p < .01$), อายุ ($r = .28$, $p < .01$) และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ($r = .24$, $p < .01$) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ และปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับปานกลาง ($r = .60$, $p < .01$) ผลการศึกษานี้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมหรือปรับปรุงกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรต่อไป

คำสำคัญ : ปัจจัย ความสัมพันธ์ บุคลากร ความผูกพันต่อองค์กร

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus
E-mail : jitanong.s@psu.ac.th

^{2*} คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus
E-mail : onteera.d@psu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This study aimed 1) to examine the level of organizational engagement at the Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus; and 2) to study the factors related to organizational engagement among personnel at the Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus. The sample was purposive sampling and consisted of 142 academic and support staff. The research instruments included three parts: 1) personal characteristics, 2) perceptions of job characteristics, and 3) perceptions of organizational engagement. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Relationships among variables were examined using Pearson's product-moment correlation coefficient, Spearman's rank correlation coefficient, and point biserial correlation coefficient. The findings revealed that the overall organizational engagement among personnel was at a high level ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .49). Personal factors, including gender ($r = -.22$, $p < .01$), age ($r = .28$, $p < .01$), and length of service ($r = .24$, $p < .01$), were found to be significantly correlated with organizational engagement at a low level. The overall job characteristics positively demonstrated a statistically significant correlation with organizational engagement at a moderate level ($r = .60$, $p < .01$). The findings provided a basis for information to design activities or improve the organizational process for promoting and supporting the organizational engagement among personnel.

Keywords: Factor; Relationship; Personnel; Organization Engagement

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันการบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและการคัดเลือก การเตรียมความพร้อมและการปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนการเตรียมการก่อนเกษียณ (ธัญพิมล วสียงกูร และจารุวรรณ พลอยดวงรัตน์, 2565) นอกจากนี้ ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดความผันผวนในการบริหารองค์กรท่ามกลางการแข่งขันที่สูงขึ้น องค์กรจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ (กัลย์สุดา แก้วสุวรรณ, 2564) หน่วยบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างกลยุทธ์และระบบการจัดการที่เอื้อต่อการสร้างความผูกพันของบุคลากร เนื่องจากการสร้างความผูกพันต่อองค์กรเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและองค์กร ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ทั้งยังเต็มใจทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ขององค์กร ความผูกพันต่อองค์กรเป็นภาวะที่บุคคลมีความรู้สึกยึดมั่น ยอมรับเป้าหมายขององค์กร และเต็มใจที่จะทุ่มเทการทำงานให้แก่องค์กรและปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กรต่อไป (Mowday et al., 1979)

ความผูกพันต่อองค์กรตามแนวคิดของ เมเยอร์และอัลเลน (Meyer & Allen, 1997) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึก เป็นความผูกพันที่เกิดจากความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมีความเต็มใจที่จะทุ่มเทร่างกายแรงใจเพื่อองค์กร บุคลากรที่มีความผูกพันด้านนี้มักจะทำงานได้ดี และมีความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กรต่อไป 2) ด้านความต่อเนื่อง เกิดจากการพิจารณาเชิงเหตุผลโดยอิงกับการลงทุนที่ได้มอบให้กับองค์กรและผลตอบแทนที่ได้รับ หรือการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่อาจจะสูญเสียไปหากออกจากองค์กร และ 3) ด้านบรรทัดฐาน เกิดจากการมีความ

รับผิดชอบและต้องการตอบแทนสิ่งที่ได้รับจากองค์กร บุคลากรจะมองว่าการทำงานในองค์กรเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำ และแสดงออกในลักษณะของความจงรักภักดีและความทุ่มเทต่อองค์กร โดยลักษณะนี้เกิดจากค่านิยมส่วนบุคคล องค์กรจึงต้องคำนึงถึงบทบาทและความสำคัญของบุคลากรในการขับเคลื่อนภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด หากบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ แรงจูงใจหรือความผูกพันต่อองค์กรย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และอาจนำไปสู่อัตราการลาออกที่สูง ซึ่งส่งผลในเชิงลบต่อองค์กร ในทางตรงกันข้ามหากองค์กรสามารถสร้างและรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ มีแรงจูงใจ และมีความผูกพันต่อองค์กรไว้ได้ ก็ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน (ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตามความผูกพันต่อองค์กร อาจเปลี่ยนแปลงได้หากองค์กรไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้ ดังนั้นการสร้างความผูกพันจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร โดยเฉพาะการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน จะช่วยเสริมสร้างและคงความผูกพันของบุคลากรกับองค์กรได้

จากการทบทวนวรรณกรรม พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านงานใน ความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร บุคลากรรู้สึกว่าการที่ได้ทำมีความสำคัญ เป็นงานที่ท้าทายความสามารถและตรงกับความรู้ ทำให้การทำงานไม่มีความซ้ำซ้อนหรือน่าเบื่อ (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ, 2566; รมิตา ประวัติ, 2564; อารีรัตน์ เสสตะญาติ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2566) 2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร บุคลากรมีความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีพื้นที่ทำงานที่มีความเหมาะสมต่อการทำงานและการมีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยจากการทำงาน (อิดารัตน์ สวนเศรษฐ์ และคณะ, 2562; พัชรหทัย จารุทวีผลนุกูล และคณะ, 2563; ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) 3) ด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร ผู้บริหารต้องกำหนดทิศทางขององค์กรชัดเจน ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีหลักเกณฑ์การประเมินผลงานที่ยุติธรรมและบริหารองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ, 2566; อารีรัตน์ เสสตะญาติ และกฤษฎา มุฮัมหมัด 2566; ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) 4) ด้านวัฒนธรรมในองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร องค์กรที่มีการบริหารจัดการ วัฒนธรรมที่ดี ส่งผลทำให้วัฒนธรรมองค์กรเป็นไปในทิศทางที่ดี (ชนัด เฝ้าพันธุ์ดี, 2567) 5) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร การได้รับค่าตอบแทนเหมาะสมและสวัสดิการที่มีคุณภาพเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ, 2566; ทิพย์ชนก เสนผดุง, 2563; ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) 6) ด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร การส่งเสริมพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร ส่งเสริมโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง ทั้งยังเป็นการช่วยเสริมสร้างทีมงานที่มีความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพเพื่อสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ, 2566; ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) และ 7) ด้านรักษาคุณภาพระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร การส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม สามารถแบ่งเวลาในการทำงาน เวลาส่วนตัว เวลาของครอบครัวและสังคมได้อย่างเหมาะสม มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายของหน่วยงาน (อิดารัตน์ สวนเศรษฐ์ และคณะ, 2562; ฮัสมีน มุวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567)

นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรม พบปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ดังนี้ 1) เพศ พบว่า เพศหญิงมีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าเพศชาย เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานน้อย ต้องผ่านอุปสรรคมากมายกว่าจะได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (ธารปาง ต.วิเชียร, 2563; ศิริลักษณ์ รักเจียม และคณะ, 2564) 2) อายุ บุคลากรที่มีอายุมากจะมีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าบุคลากรที่มีอายุน้อย เนื่องจากจะมีความคิด มีความรอบคอบในการตัดสินใจมากกว่า (ธารปาง ต.วิเชียร, 2563; อารีรัตน์ เสสตะญาติ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2566) 3) ระยะเวลาการปฏิบัติงาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานมักต้องการอยู่กับองค์กรต่อไป เนื่องจากรู้สึกมั่นคง และปลอดภัยในชีวิต (อวัชชัย สุนทรนนท์, 2566) 4) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคลากรที่มีรายได้สูงมีความรู้สึกว่ามี ความมั่นคงและรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากกว่าบุคลากรที่มีรายได้น้อย ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนงานได้ง่ายขึ้น (พัชรหทัย

จารุทวีผลนุกูล และคณะ, 2563; อารีรัตน์ เสสตะญาติ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2566) 5) สถานภาพ บุคลากรที่มีสถานภาพสมรสและมีภาระครอบครัวจะมีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าคนโสด เนื่องจากภาระที่ต้องรับผิดชอบทำให้ต้องการความมั่นคงในการทำงานมากกว่า (พัชรทิพย์ จารุทวีผลนุกูล และคณะ, 2563; รมิตา ประวัตติ, 2564; รุจิรา ตันตพงษ์, 2563) และ 6) ระดับการศึกษา บุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีความผูกพันต่อองค์กรต่ำ เนื่องจากมีความเชื่อและมั่นใจในตนเองว่ามีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ดีกว่า (ธารปาง ต.วิเชียร, 2563; รุจิรา ตันตพงษ์, 2563; อารีรัตน์ เสสตะญาติ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2566)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาในภาคใต้ มีพันธกิจหลัก 4 ด้าน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะพยาบาลศาสตร์, 2567) คือ 1) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมทางการแพทย์ 2) การพัฒนาบัณฑิตพยาบาลและกำลังคนด้านสุขภาพ 3) การสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพและการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน และ 4) การพัฒนาองค์กรให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและธรรมาภิบาล ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในทุกระดับเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรจึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น เต็มศักยภาพ และมีเป้าหมายร่วมในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจความผูกพันของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ ปี 2566 และปี 2568 ซึ่งเป็นการสำรวจในภาพรวมของมหาวิทยาลัยแต่มีบุคลากรของคณะพยาบาลศาสตร์ตอบแบบสำรวจในจำนวนที่ค่อนข้างน้อย ประกอบกับเครื่องมือที่ใช้มีความหลากหลายและมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบผลการประเมินในแต่ละปีได้อย่างต่อเนื่อง และจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ได้แก่ ด้านงานในความรับผิดชอบ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว อย่างไรก็ตาม เครื่องมือแบบสำรวจที่เคยใช้ยังไม่ครอบคลุมปัจจัยดังกล่าว ทำให้การประเมินความผูกพันต่อองค์กรขาดความละเอียดและไม่สะท้อนภาพรวมได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของหน่วยบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาาระดับความผูกพันต่อองค์กรและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จึงใช้แบบสำรวจความผูกพันของ กรมสุขภาพจิต (2563) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความผูกพันต่อองค์กรที่ครอบคลุมในปัจจุบันดังกล่าว และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมหรือปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

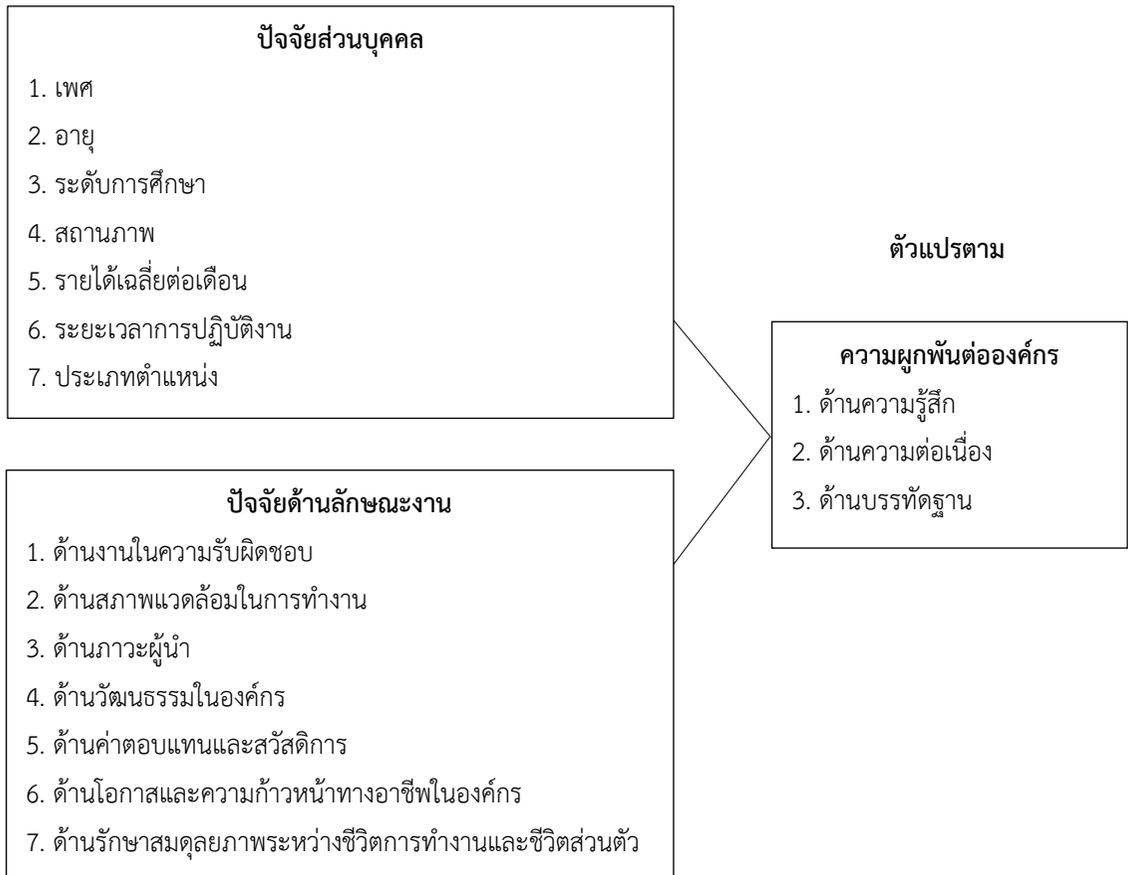
1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านลักษณะงานของบุคลากรที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาาระดับความผูกพันและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายอำนวยการ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จำนวน 189 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายอำนวยการ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power version 3.1 ขนาดอิทธิพลความต่าง (effect size) จากการทบทวนงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ได้ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .93 (ทิพย์ชนก เสนมดุง, 2563) ซึ่งมีค่าสูง (large effect size) จึงปรับลดขนาดอิทธิพลเป็นขนาดกลาง (medium effect size) เท่ากับ .30 (Cohen, 1988) จากนั้นจึงคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยแทนค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ .30 อำนาจการทดสอบ (power of test) เท่ากับ .95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 138 คน และป้องกันการสูญหายของข้อมูลจึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 (บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร, 2563) กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 152 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (proportional stratified random stratified) (Gray et al., 2021) โดยคำนวณตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละประเภทตำแหน่งของบุคลากร

จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยระหว่างการเก็บข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างสุ่มหายจำนวน 10 คน เนื่องจากไม่มีการตอบกลับแบบสอบถาม จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 142 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (descriptive correlation research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เป็นคำถามแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะงาน เป็นแบบสอบถามเลือกตอบที่พัฒนาขึ้นโดย กรมสุขภาพจิต (2563) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านงานในความรับผิดชอบ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมในองค์กร ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร และด้านรักษาสมดุลภาพระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว จำนวนทั้งหมด 34 ข้อ และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร เป็นแบบสอบถามเลือกตอบที่พัฒนาขึ้นโดย ทิพย์ชนก เสนผดุง (2563) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึก ด้านความต่อเนื่อง และด้านบรรทัดฐาน จำนวนทั้งหมด 9 ข้อ และแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 3 ใช้มาตราวัดและให้คะแนน (rating scale) แบบลิเคิร์ต (Likert's scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 เห็นด้วยมากที่สุด 4 เห็นด้วย 3 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย 2 ไม่เห็นด้วย และ 1 ไม่เห็นด้วยมากที่สุด

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (content validity index) ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะงาน และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร มีค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา CVI เท่ากับ .97 และ 1.00 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า .80 (Polit & Beck, 2021) และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน (ไม่รวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 142 คน) (Bujang et al., 2024) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 เท่ากับ .94 และ .89 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่า .80 (Bujang et al., 2024)

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2025-ST-Nur-001 (Internal) ลงวันที่ 3 เมษายน 2568 การเข้าร่วมการวิจัยของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปด้วยความสมัครใจ นำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น เอกสารในการวิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลา 5 ปี หลังจากการวิจัยเสร็จสิ้นก่อนจะนำไปทำลาย (คณะกรรมการพิทักษ์สิทธิ์สวัสดิภาพและป้องกันภัยอันตรายในการวิจัยกับมนุษย์, 2567)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากผู้วิจัยได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โดยใช้โปสเตอร์เชิญชวนเข้าร่วมการวิจัยและให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที และตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (descriptive correlation research) วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4.2 ผู้วิจัยทำการทดสอบข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านลักษณะงาน โดยทดสอบว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ (normality) จากแผนภูมิฮิสโตแกรม (histogram) ค่าความเบ้ (skewness) และตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมและรายด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านงานในความ

รับผิดชอบ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านรักษาสมดุลงานระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น จึงวิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมในองค์กร และด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น จึงวิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ และประเภทตำแหน่ง วิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซรียล (point biserial correlation coefficient) โดยมีเกณฑ์การแปลผลระดับความผูกพันต่อองค์กร แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1.00-1.80 น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 น้อย 2.61 - 3.40 ปานกลาง 3.41 - 4.20 มาก และ 4.21 - 5.00 มากที่สุด (รัตนศิริ ทาโต, 2561) และมีเกณฑ์การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = \pm .01$ ถึง $r = \pm .30$ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ $r = \pm .31$ ถึง $r = \pm .70$ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง $r = \pm .71$ ถึง $r = \pm .99$ มีความสัมพันธ์ระดับสูง $r = \pm 1.00$ มีความสัมพันธ์อย่างสมบูรณ์ และ $r = 0$ ไม่มีความสัมพันธ์ (Elifson et al., 1990)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 119 คน ร้อยละ 83.80 เพศชาย จำนวน 23 คน ร้อยละ 16.20 มีอายุอยู่ในช่วง 45-60 ปี มากที่สุด จำนวน 71 คน ร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 45.91 ปี (S.D. = 9.19) โดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาเอก จำนวน 41 คน ร้อยละ 28.90 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 79 คน ร้อยละ 55.60 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,135.64 บาท (S.D. = 22,977.95) บุคลากรส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในช่วง 11-20 ปี จำนวน 65 คน ร้อยละ 45.80 และเป็นบุคลากรสายอำนวยการ จำนวน 85 คน ร้อยละ 59.90 ซึ่งเป็นประเภทพนักงานมหาวิทยาลัยมากที่สุด จำนวน 81 คน ร้อยละ 57.00

3.2 ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .49) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .51) รองลงมา คือ ด้านความรู้สึกรัก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .57) และด้านบรรทัดฐาน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .59) อยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร	\bar{X}	S.D.	ระดับความผูกพัน
ด้านความรู้สึกรัก	4.19	.57	มาก
ด้านความต่อเนื่อง	4.34	.51	มากที่สุด
ด้านบรรทัดฐาน	4.08	.59	มาก
ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม	4.20	.49	มาก

3.3 ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านลักษณะงานของบุคลากรที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ เพศ ($r = -.22$, $p < .01$), อายุ ($r = .28$, $p < .01$) และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ($r = .24$, $p < .01$) โดยอายุและระยะเวลาการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ส่วนเพศมีความสัมพันธ์ทางลบ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความผูกพันต่อองค์กร ($p > .05$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความผูกพันต่อองค์กร		
	r	sig	ระดับความสัมพันธ์
เพศ ^๑	-.22*	.009	ต่ำ
อายุ ^๒	.28*	.001	ต่ำ
ระดับการศึกษา ^๑	-.06	.458	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพ ^๑	.13	.121	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ^๑	.07	.388	ไม่มีความสัมพันธ์
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ^๒	.24*	.004	ต่ำ
ประเภทตำแหน่ง ^๑	-.01	.938	ไม่มีความสัมพันธ์

* $p < .01$, ^๑Point biserial correlation coefficient, ^๒Pearson's product-moment correlation coefficient, ^๓Spearman's rank correlation coefficient

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .60, p < .01$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านงานในความรับผิดชอบ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($r = .52, p < .01$) รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำ ($r = .50, p < .01$), ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($r = .43, p < .01$), ด้านการรักษาสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ($r = .42, p < .01$), ด้านวัฒนธรรมในองค์กร ($r = .41, p < .01$) และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($r = .34, p < .01$) ตามลำดับ ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านลักษณะงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .16, p > .05$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยด้านลักษณะงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ปัจจัยด้านลักษณะงาน	ความผูกพันต่อองค์กร		
	r	sig	ระดับความสัมพันธ์
ด้านงานในความรับผิดชอบ ^๑	.52*	.000	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ^๑	.43*	.000	ปานกลาง
ด้านภาวะผู้นำ ^๑	.50*	.000	ปานกลาง
ด้านวัฒนธรรมในองค์กร ^๑	.41*	.000	ปานกลาง
ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ^๑	.34*	.000	ปานกลาง
ด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร ^๑	.16	.057	ไม่มีความสัมพันธ์
ด้านรักษาสมดุลภาพระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ^๑	.42*	.000	ปานกลาง
ปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวม ^๑	.60*	.000	ปานกลาง

* $p < .01$, ^๑Pearson's product-moment correlation coefficient, ^๒Spearman's rank correlation coefficient

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

4.1 ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จากผลการศึกษา พบว่า บุคลากรมีระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20, S.D. = .49$) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34, S.D. = .51$) อธิบายได้ว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะอยู่กับองค์กรต่อไป ซึ่งเกิดจากการรับรู้ความยากในการหางานใหม่ในปัจจุบัน และการเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่จะได้รับการอยู่กับองค์กรกับผลประโยชน์ที่จะสูญเสียหากลาออกจากองค์กร เช่น ความมั่นคงในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาและเติบโต หรือสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เมเยอร์และอัลเลน (Meyer & Allen, 1997) ที่อธิบายว่า ความผูกพันประเภทนี้เกิดจากการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าความรู้สึก รองลงมา คือ ด้านความรู้สึกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19, S.D. = .57$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรทำงานในองค์กรในระยะหนึ่ง มีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และมีความรู้สึกภายในจิตใจที่ยึดมั่น โดยมองผลประโยชน์ขององค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญ หากไม่มีองค์กรก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิทธิชัย ชูจิน (2563) ที่กล่าวว่า ปัจจัยความผูกพันด้านความรู้สึกมีผลต่อความผูกพันของบุคลากรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานยาวนานและสามารถปรับตัวได้ ในขณะที่ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.08, S.D. = .59$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้สึกว่าการคงอยู่กับองค์กรเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็นสิ่งที่ควรทำ เช่น การเคยได้รับโอกาสที่ดีจากองค์กรในอดีต ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจจากความรู้สึกผูกพันและอยากตอบแทนองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เดนิซ (Deniz, 2024) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรด้านบรรทัดฐาน เกิดจากจิตสำนึกในหน้าที่ทางศีลธรรมหรือความรู้สึกผูกพันขององค์กรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลที่จะปฏิบัติงานในองค์กรต่อไป

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านลักษณะงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะ อายุ ($r = .28, p < .01$) และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ($r = .24, p < .01$) แสดงให้เห็นว่า บุคลากรที่มีอายุมากขึ้นและมีประสบการณ์การทำงานยาวนาน ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันต่อองค์กรสูงขึ้น เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45-60 ปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มเจนเนอเรชันเอ็กซ์ และมีระยะเวลาการปฏิบัติงานมากกว่า 11 ปี ซึ่งบุคลากรกลุ่มนี้มักมีแนวโน้มยึดมั่นในความมั่นคง การทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของกานธี (Gandhi, 2023) ที่กล่าวว่า บุคลากรเจนเนอเรชันเอ็กซ์เติบโตมาในยุคเทคโนโลยีอย่างไม่แพร่หลาย มีทัศนคติที่เน้นความรับผิดชอบส่วนบุคคลสูง มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นอิสระ และให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและงาน ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับความผูกพันต่อองค์กร ($r = -.22, p < .01$) โดยเพศชายมีระดับความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศรญา จิตตมานนท์กุล (2567) เพศชายมีความผูกพันต่อองค์กรมากกว่าเพศหญิง ซึ่งอาจเป็นเพราะเพศชายมักมีความผูกพันทางสังคมและสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากกว่าเพศหญิง และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอาจมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอยู่กับองค์กรมากกว่าเพศหญิง และอาจเป็นเพราะเพศหญิงส่วนใหญ่มีบทบาทด้านครอบครัวมากกว่าเพศชาย เช่น การเลี้ยงดูบุตรและดูแลบ้าน ซึ่งอาจทำให้เวลาที่ทุ่มเทให้กับงานและการพัฒนาตนเองในองค์กรลดลง ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรต่ำกว่าเพศชาย

ปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับความผูกพันต่อองค์กร ($r = .60, p < .01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากบุคลากรได้รับประสบการณ์การทำงานที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านงานในความรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ค่าตอบแทนและสวัสดิการ และความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว มีแนวโน้มที่จะเกิดความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านงานในความรับผิดชอบ

มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรสูงสุด ($r = .52, p < .01$) อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรได้ทำงานที่มีความสำคัญ ทำความสามารรถและตรงกับความรู้ ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งช่วยให้บุคลากรรับรู้บทบาท และคุณค่าของตนต่อองค์กร อันเป็นพื้นฐานของแรงจูงใจภายในจิตใจและเกิดความผูกพันด้านความรู้สึก (รมิตา ประวัตติ, 2564) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ (2566) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งการที่บุคลากรสามารถปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่นแสดงถึงความรับผิดชอบในงาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่มีความสำคัญในการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร ด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากองค์กรมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการสื่อสารนโยบายหรือข้อมูลข่าวสารกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน รวมทั้งมีหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัสมิน มูวรรณสินธุ์ และคณะ (2567) พบว่า นโยบายและการบริหารที่มีความชัดเจน ตรงประเด็น รวมทั้งการสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงและครอบคลุม ส่งผลให้บุคลากรรับรู้ทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน สะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น พื้นที่ทำงานสะอาดและปลอดภัย มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่เพียงพอ รวมทั้งบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน จะช่วยให้บุคลากรรู้สึกสบายใจและเกิดความรู้สึกผูกพันและต้องการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรต่อไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ (2566) และเขมจินันท์ เทิดทูนการคำ และคณะ (2567) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานของบุคลากร ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว องค์กรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม สามารถจัดสรรเวลาในการทำงาน ชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีเวลาในการออกกำลังกาย (อัสมิน มูวรรณสินธุ์ และคณะ, 2567) ด้านวัฒนธรรมในองค์กร อาจเป็นเพราะว่าองค์กรให้ความสำคัญกับบุคลากร เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมทั้งมีการยกย่องชมเชยและการให้คำปรึกษาของผู้บังคับบัญชาเพื่อสนับสนุนให้การทำงานประสบความสำเร็จ จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกมั่นคงและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิด เผ่าพันธุ์ดี (2567) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร นอกจากนี้ การมีระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม สะท้อนถึงความคาดหวังของบุคลากรต่อผลตอบแทนที่ยุติธรรม สอดคล้องกับภาระหน้าที่และความสามารถ ซึ่งมีผลต่อความผูกพันด้านความต่อเนื่อง (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ, 2566) อย่างไรก็ตาม พบว่า ด้านโอกาสและความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .16, p > .05$) ซึ่งอาจเป็นเพราะบุคลากรส่วนใหญ่รู้สึกว่าความก้าวหน้าทางอาชีพในองค์กรเป็นไปได้ยาก ยังไม่มีความชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกับความคาดหวัง หรือบุคลากรอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นมากกว่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤตภาคิน มิ่งโสภา และคณะ (2566) พบว่า ความก้าวหน้าในอาชีพส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวโดยสรุป ปัจจัยด้านลักษณะงานมีบทบาทสำคัญต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยเฉพาะเมื่อบุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ได้รับการยอมรับ สนับสนุน และได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม องค์กรควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรภาระงาน ผู้นำมีนโยบายที่ชัดเจน มีการออกแบบระบบการทำงานที่ตอบโจทย์ชีวิตและคุณค่าของบุคลากร เพื่อเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรได้อย่างยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 ความผูกพันขององค์กรอยู่ในระดับมาก และมีความผูกพันด้านความต่อเนื่องอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงานและต้องการอยู่ในองค์กรต่อไป จึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในองค์กรจนกว่าจะเกษียณอายุ ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความผูกพันอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงไว้ซึ่งความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรต่อไปอย่างยั่งยืน

5.1.2 เพศ อายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรอายุน้อยหรือบุคลากรที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติงานมีเส้นทางความก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดให้มีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและช่วยในการปรับตัว จะช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรและมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรในระยะยาว

5.1.3 ปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย งานในความรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมในองค์กร ค่าตอบแทนและสวัสดิการ และรักษาสมดุลภาพระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ดังนั้น จึงควรมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความสามารถ เปิดโอกาสให้พัฒนาทักษะและความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ปรับสภาพแวดล้อมการทำงานให้ปลอดภัย สะดวก และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานเป็นทีม พัฒนาผู้นำให้มีทักษะการสื่อสาร รับฟัง และให้คำปรึกษา ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน ยอมรับและสนับสนุนค่านิยมร่วมกัน พร้อมทั้งยกย่องและให้รางวัลในสิ่งทีบุคลากรแต่ละคนทำได้ ประเมินผลการปฏิบัติงานและจัดสวัสดิการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรดูแลสุขภาพกายและใจ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวร่วมกันช่วยให้บุคลากรรับรู้ถึงความห่วงใยและการสนับสนุนจากองค์กร อันจะนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรและคงอยู่กับองค์กรต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 การศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มซึ่งผู้ศึกษาจะได้ข้อมูลเชิงลึกจากการแสดงความคิดเห็น ทศนคติและประสบการณ์ของบุคลากรในหน่วยงานเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรและปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น

5.2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือวัดความผูกพันต่อองค์กรให้มีความเฉพาะต่อองค์กรมากขึ้น

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินกองทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2568 ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของงานวิจัยครั้งนี้

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). รายงานผลการประเมินความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรในภาพรวมของกรมสุขภาพจิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. <https://hr.dmh.go.th/files/news/attachment/1592963921-Por-1.pdf>
- กฤตภาคิน มิ่งโสภา, บุษกร วัฒนบุตร, และวิโรจน์ หมั่นเทพ. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ นครลำปาง*, 12(3), 31-50.
- กัลย์สุดา แก้วสุวรรณ. (2564). ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- เชมจินันท์ เทิดทูนการค้า, ปณิธา อินทะจันทร์, และเมธินันท์ สุรมะจันทร์. (2567). สภาพแวดล้อมในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน กรณีศึกษา: โรงงานมะลิ กรู๊ป 1962 จำกัด. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 18(1), 321-334.
- คณะกรรมการพิทักษ์สิทธิ์สวัสดิภาพและป้องกันอันตรายในการวิจัยกับมนุษย์. (2567). *แนวปฏิบัติต้นกวิจัยในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (ฉบับที่ 5.0)*. สำนักงานจริยธรรมการวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ชนิด เฝ้าพันธุ์ดี. (2567). ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์กรกับความผูกพันของบุคลากรในเทศบาลตำบลช่องล อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(1), 177-192.
- ทิพย์ชนก เสนมดุง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมการข้าว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย สุนทรนนท์. (2566). การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรและการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16(2), 1-16.
- ธัญพิมล วสยางกูร, และจากรุวรรณ พลอยดวงรัตน์. (2565). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลงพลิกผัน ด้วยการสร้างองค์กรแห่งความคล่องตัว. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพท.)*, 4(4), 15-28.
- ธารปาง ต.วิเชียร. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างงานที่มีความหมายต่อความผูกพันขององค์การของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธิดารัตน์ สวานเศรษฐ์, ระพิน ชูชื่น, และธนวิน ทองแพง. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 1(6), 55-67.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2563). ขนาดอิทธิพลการวิเคราะห์อำนาจการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยโปรแกรม G*Power. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรทัตย์ จารุทวีผลนกุล, ธัญฤดี วิฑูโล, และวิลาสิณี สุดประเสริฐ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทเอสเอสเค โลจิสติกส์ จำกัด. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น*, 2(3), 27-39. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คณะพยาบาลศาสตร์. (2567). *แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2568-2572*.
- รมิตา ประวดี. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตน์ศิริ ทาโต. (2561). *การวิจัยทางพยาบาลศาสตร์: แนวคิดสู่การประยุกต์ใช้* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 4). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจิรา ตันตพงษ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรญา จิตตมานนท์กุล. (2567). *บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการ สังกัดสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ส่วนกลาง)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ รักเจียม, ณิชวีชร์ ประทีป ณ ถลาง, และจวีร์วรรณ จันพลา. (2564). ความผูกพันต่อองค์กรและความสุขในการทำงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 16-31.
- สิทธิ์ชัย ชูจิน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 3(2), 57-71.
- อารีรัตน์ เสสตะญาติ, และกฤษฎา อุ่มหมัด. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชนกลุ่มเงินเนอเธอร์ชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิจัยองค์กรปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 13(2), 159-176.
- อัสมิน มุวรรณสินธุ์, รติพร ถึงฝั่ง, และรัชพันธ์์ เชยจิตร. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร*, 26(2), 97-119.

- Bujang, M. A., Omar, E. D., Foo, D. H. P., & Hon, Y. K. (2024). *Sample size determination for conducting a pilot study to assess reliability of a questionnaire. Restorative Dentistry & Endodontics, 49*(1), e3. <https://doi.org/10.5395/rde.2024.49.e3>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum.
- Deniz, A. (2024). The effect of normative commitment on intention to stay at work: An application in the aviation sector. *Journal of Social Science Studies, 11*(2), 1-69. <https://doi.org/10.5296/jsss.v11i2.22398>
- Elifson, K. W., Runyon, R. P., & Haber, A. (1990). *Fundamentals of social statistics* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Gandhi, M. (2023, January 19). The 7 generations: What do we know about them? *Journey Matters*. <https://journeymatters.ai/7-generations/>
- Gray, J. R., Grove, S. K., & Sutherland, S. (2021). *Burns and Grove's the practice of nursing research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence* (9th ed.). Elsevier.
- Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory, research and application*. Sage.
- Mowday, R. T., Steer, R. M., & Porter, L. W. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of Vocational Behavior, 14*(2), 244-247. [http://dx.doi.org/10.1016/0001-8791\(79\)90072-1](http://dx.doi.org/10.1016/0001-8791(79)90072-1)
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2021). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (11th ed.). Wolters Kluwer.

การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าและผลการดำเนินงานธุรกิจ:
หลักฐานเชิงประจักษ์จากธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย
Customer Loyalty Orientation and Business Performance:
Empirical Evidence for Retail Business in Thailand

สุจิตรา แสงจันทา¹ และศศิธร แสงจำรัสชัยกุล^{2*}
Sujittra Sangchanda¹ and Sasithron Sangjamraschaikun^{2*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ด้านการมุ่งเน้นความรู้สึก ด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม และด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ ที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า และผลการดำเนินงานธุรกิจของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย วิธีดำเนินการวิจัยเก็บข้อมูลจากธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย 229 แห่ง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรมของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ขณะที่มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้และการมุ่งเน้นทัศนคติมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความผูกพันของลูกค้า ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงการบริหารจัดการ เพื่อให้ธุรกิจค้าปลีกพัฒนากลยุทธ์ที่เสริมสร้างความผูกพัน ความไว้วางใจ และความพึงพอใจของลูกค้าอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีในระยะยาว

คำสำคัญ : การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า ผลการดำเนินงานธุรกิจ

¹ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ วิทยาลัยธาดูพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
Modern Trade Business Management Program, That Phanom College, Nakhon Phanom University,
E-mail: sujittrasang@npu.ac.th

^{2*} สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และการตลาดดิจิทัล วิทยาลัยธาดูพนม มหาวิทยาลัยนครพนม
Computer and Digital Marketing Program, That Phanom College, Nakhon Phanom University
E-mail: sasithron.sangjam@gmail.com

*Corresponding author

Abstract

This study investigated the multidimensional influence of Customer Loyalty Orientation (CLO) on business performance within the Thai retail context. Grounded in relationship marketing theory, the objectives of this study were 1) to examine the differential effects of four CLO dimensions cognitive focus, affective focus, behavioral focus, and attitudinal focused on customer engagement, customer satisfaction, customer trust, and overall business performance; and 2) to study the mediating influence of customer engagement, satisfaction, and trust on business performance outcomes. Using a cross-sectional research design, primary data were collected from 229 retail enterprises across Thailand via structured questionnaires. Multiple regression analysis was utilized in the hypothesized relationships. The findings revealed that the behavioral focus dimension of CLO exerts a significant positive influence on business performance, whereas the cognitive and attitudinal focus dimensions demonstrate positive associations with customer trust, satisfaction, and engagement. These results contributed to both theoretical advancement and managerial practice by elucidating the specific mechanisms through which CLO dimensions operate. The study provided actionable insights for retail management, suggesting that strategically cultivating customer engagement, trust, and satisfaction through targeted loyalty orientation initiatives could enhance sustainable competitive advantage and long-term organizational performance.

Keywords: Customer Loyalty Orientation; Customer Engagement; Customer Satisfaction; Customer Trust; Business Performance

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ในยุคที่ธุรกิจค้าปลีกทั่วโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค และการแข่งขันที่รุนแรง การรักษาลูกค้าเดิมและสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญของธุรกิจค้าปลีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่อุตสาหกรรมค้าปลีกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบร้านค้าขนาดใหญ่ (Modern Trade) และร้านค้าปลีกขนาดเล็ก (Traditional Trade) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ (Thanyawatpornkul, 2024) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้ลูกค้าเข้าถึงสินค้าและบริการได้สะดวกขึ้นและมีตัวเลือกมากขึ้น ทำให้องค์กรต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง พร้อมรักษาคุณภาพ พัฒนาสินค้าและบริการ และสร้างความแตกต่างของแบรนด์ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความจงรักภักดีในระยะยาว (Suryani, 2025) ดังนั้น ธุรกิจค้าปลีกจำเป็นต้องพัฒนาโมเดลการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างแม่นยำเพื่อคงความได้เปรียบในการแข่งขัน ในบริบทของประเทศไทย พฤติกรรมผู้บริโภคไทยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการแลกเปลี่ยนเชิงผลประโยชน์เพียงระยะสั้น ความไว้วางใจ และความอบอุ่นของการให้บริการถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง ความภักดีของลูกค้าไทย ซึ่งมักเกิดจากความรู้สึกเกรงใจ ความเห็นอกเห็นใจ และการยอมรับในความจริงใจของผู้ให้บริการ มากกว่าปัจจัยทางราคาเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระยะยาวและการรักษาน้ำใจ (Sattayawaksakul & Boon-itt, 2023) ดังนั้น การเข้าใจมิติทางวัฒนธรรมของผู้บริโภคไทยจึงมีความจำเป็นในการอธิบายบทบาทของความจงรักภักดีของลูกค้าต่อผลกำไรด้านธุรกิจอย่างรอบด้าน

ความจงรักภักดีของลูกค้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมค้าปลีกที่ลูกค้ามีทางเลือกสูง การรักษาลูกค้าเดิมมีต้นทุนต่ำกว่าการหาลูกค้าใหม่ และสามารถสร้างผลลัพธ์ทางธุรกิจในระยะยาว เช่น รายได้ที่มั่นคง การเติบโตของยอดขาย และการลดต้นทุนทางการตลาด (Dick & Basu, 1994; Jeamthiranart & Donkwa, 2020) ทั้งยังเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงธุรกิจ เช่น รายได้ที่มั่นคง การเติบโตของยอดขาย และการลดต้นทุน

การตลาด (Dick & Basu, 1994) องค์การที่สร้างความสัมพันธ์ระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้รับความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความภักดี ซึ่งนำไปสู่การซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตลาดค้าปลีกไทยที่มีการแข่งขันสูง

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าในธุรกิจค้าปลีกของไทย ซึ่งกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่หลากหลาย เทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการแข่งขันจากทั้งผู้ประกอบการดั้งเดิมและแพลตฟอร์มออนไลน์ แม้หัวข้อนี้จะได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังอยู่ในเชิงทฤษฎีหรือภาพรวม และขาดการพิสูจน์ผลเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะในบริบทค้าปลีกไทยที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจระดับฐานราก (Jeamthiranart & Donkwa, 2020) การสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าและส่งเสริมความภักดีไม่เพียงช่วยรักษฐานลูกค้าเดิม แต่ยังลดต้นทุน เพิ่มรายได้ และสร้างเสถียรภาพแก่องค์กร (Fakthong et al., 2024) อีกทั้งยังมีช่องว่างทางทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการมุ่งเน้นความจงรักภักดีกับผลการดำเนินงานธุรกิจในภาคค้าปลีกไทย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากขนาดองค์กร รูปแบบการบริหาร ระดับการแข่งขัน และพฤติกรรมผู้บริโภค (Chunhabunyatip et al., 2025)

จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีใน 4 มิติ ได้แก่ การมุ่งเน้นการรับรู้ (Cognitive Orientation) ความรู้สึก (Affective Orientation) พฤติกรรม (Behavioral Orientation) และทัศนคติ (Attitudinal Orientation) ต่อความผูกพัน ความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และผลการดำเนินงานธุรกิจ รวมถึงศึกษาว่าความผูกพัน ความพึงพอใจ และความไว้วางใจมีผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจหรือไม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการค้าปลีกในประเทศไทยที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องและมีฐานลูกค้าที่ชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้บริหารด้านการตลาดหรือเจ้าของกิจการที่มีความรู้เชิงลึก ผลลัพธ์ที่ได้คาดว่าจะช่วยชี้ให้เห็นว่ามิติใดมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์กับลูกค้าและผลการดำเนินงานธุรกิจ ซึ่งสามารถนำไปใช้วางกลยุทธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว เพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขัน และเสริมสร้างการเติบโตในระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ ด้านการมุ่งเน้นความรู้สึก ด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม และด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ ที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า และผลการดำเนินงานธุรกิจของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย

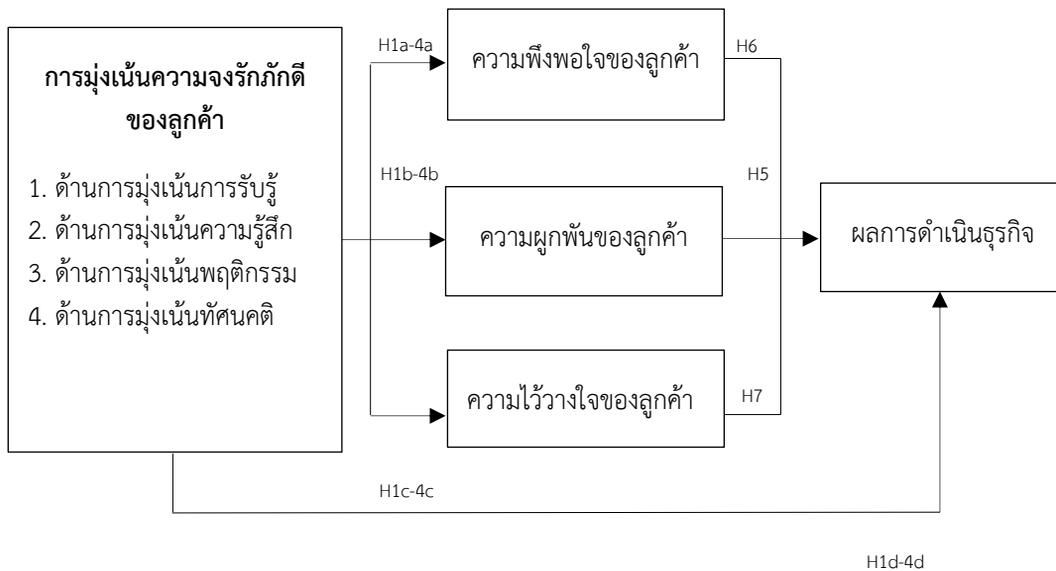
1.2.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานธุรกิจของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าและผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยใช้ประชากรคือธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยจำนวน 983 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2568) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ แบ่งเป็นร้านค้าปลีกสมัยใหม่ 500 แห่ง และค้าปลีกประจำจังหวัด 483 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้บริหารการตลาดของแต่ละธุรกิจ เนื่องจากมีความรู้เชิงลึกด้านกลยุทธ์และการดำเนินงานการตลาด รวมถึงมีบทบาทโดยตรงในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลด้านการตลาด ทำให้สามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งการบริหารลูกค้า การส่งเสริมการขาย กลยุทธ์การแข่งขัน และผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความผูกพันของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า และผลการดำเนินงานธุรกิจ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงความสัมพันธ์การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ความผูกพันของ ลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้าส่งผลต่อผลการดำเนินธุรกิจ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยจำนวน 983 แห่ง ครอบคลุมทั้งร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เช่น ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ และร้านค้าปลีกที่มีระบบบริหารสมัยใหม่ รวมถึงค้าปลีกประจำจังหวัดซึ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในชุมชนหรือจังหวัด การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งเป็นค้าปลีกสมัยใหม่ 500 แห่ง และค้าปลีกประจำจังหวัด 483 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้บริหารการตลาด เนื่องจากมีความรู้เชิงลึกด้านกลยุทธ์และการดำเนินงาน การวิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ข้อมูลสมบูรณ์สำหรับการวิเคราะห์จาก 229 บริษัท

2.2 เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย รูปแบบธุรกิจ ประเภทธุรกิจ ที่ตั้งของธุรกิจ ทุนในการดำเนินงาน ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ และจำนวนพนักงาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า จำนวน 22 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พัฒนาจากคำจำกัดความและการทบทวนวรรณกรรม ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การมุ่งเน้นการรับรู้ 6 ข้อ (Singh, 2020) การมุ่งเน้นความรู้สึก 6 ข้อ (Thippayakraisorn, 2021) การมุ่งเน้นพฤติกรรม 6 ข้อ (Jeamthiranart & Donkwa, 2020) และการมุ่งเน้นทัศนคติ 4 ข้อ (Khosasih & Secapramana, 2021)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทางการตลาด จำนวน 18 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พัฒนาจากคำจำกัดความและการทบทวนวรรณกรรม ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ความผูกพันของลูกค้า 6 ข้อ (Puangmaha, 2019) ความพึงพอใจของลูกค้า 6 ข้อ (Hammoud et al., 2018) และความไว้วางใจของลูกค้า 6 ข้อ (Gu & Encio, 2023)

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินธุรกิจ จำนวน 16 ข้อ (Kaplan & Norton, 1996) ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พัฒนาจากคำจำกัดความและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเขียนเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น โดยส่งแบบสอบถามให้นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดจำนวน 3 ท่านประเมินความถูกต้องของโครงสร้างและเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977) ผลการประเมินพบว่ามีความระหว่าง 0.70–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ไม่ต่ำกว่า 0.50 ผลการวิเคราะห์หาค่าระหว่าง 0.743–0.924 และค่าความเชื่อมั่นองค์ประกอบรวม (Composite Reliability: CR) อยู่ระหว่าง 0.862–0.938 รวมทั้งตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนกจากค่า AVE ไม่ต่ำกว่า 0.50 ผลการวิเคราะห์หาค่าระหว่าง 0.601–0.804 ซึ่งทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเก็บข้อมูล

2) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความระหว่าง 0.784–0.924 แสดงถึงความสอดคล้องภายในของข้อคำถามแต่ละข้อในการวัดตัวแปรนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังได้ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Item-Total Correlation) ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับค่าเฉลี่ยของข้อคำถามอื่นในกลุ่มตัวแปรเดียวกัน โดยกำหนดเกณฑ์มากกว่า 0.30 ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความระหว่าง 0.551–0.828 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้น ผลการทดสอบทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของเครื่องมือทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จึงมีความถูกต้องและความน่าเชื่อถือสูง ซึ่งรายละเอียดได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบปัญหาการแจกแจงของค่าความคลาดเคลื่อน (Test of Normality Residual) โดยใช้ค่าสถิติทดสอบของ Kolmogorov Smirnov พบว่าทุกโมเดลที่ทดสอบไม่มีปัญหาการแจกแจงของค่าคลาดเคลื่อน

2.4 การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนครพนมตามหลักเกณฑ์ Declaration of Helsinki และแนวทาง ICH GCP เลขที่โครงการ HE2068 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2567 การเก็บข้อมูลดำเนินระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม 2567 ถึง 20 เมษายน 2568 โดยจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 983 ฉบับ ได้รับคืน 247 ฉบับ ในจำนวนนี้ 12 ฉบับไม่สามารถส่งถึงผู้รับ และ 6 ฉบับไม่สมบูรณ์ เหลือแบบสอบถามที่ใช้วิเคราะห์ได้จริง 229 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 23.29 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามข้อเสนอของ Aaker et al. (2001) ที่ระบุว่า การสำรวจด้วยแบบสอบถามทางไปรษณีย์ที่มีอัตราการตอบกลับเกินร้อยละ 20 สามารถนำไปวิเคราะห์ได้อย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบความไม่มีอคติจากการไม่ตอบแบบสอบถาม (Non-response Bias Test) ตามแนวทางของ Armstrong and Overton (1977) โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test) ระหว่างกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในช่วงต้น (early respondents) และกลุ่มผู้ตอบในช่วงท้าย (late respondents) เพื่อพิจารณาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ในด้านข้อมูลประชากรศาสตร์ของธุรกิจ ข้อมูลที่นำมาทดสอบประกอบด้วย รูปแบบของกิจการ ประเภทของธุรกิจ เงินทุนในการดำเนินงาน ระยะเวลาในการดำเนินงาน รายได้จากการดำเนินธุรกิจ และจำนวนพนักงาน ผลการทดสอบพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างทั้งสองกลุ่ม ($t = 0.24, p = 0.81$; $t = 0.91, p = 0.36$; $t = 0.18, p = 0.86$; $t = 1.03, p = 0.30$; $t = 0.77, p = 0.44$; $t = 0.62, p = 0.54$ ตามลำดับ) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนไม่มีอคติจากการไม่ตอบ (non-response bias) และมีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการนำไปใช้วิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมผ่านแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ผลกระทบของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของตัวแปร

ตัวแปร	จำนวน ข้อคำถาม	IOC	Factor Loading	CR	AVE	Cronbach Alpha	Item total correlation
ด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ (PER)	6	1.0	0.763 - 0.885	0.893	0.643	0.827	0.582 – 0.763
ด้านการมุ่งเน้นความรู้สึก (AFF)	6	1.0	0.745 - 0.847	0.862	0.601	0.784	0.551 – 0.664
ด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม (BEH)	6	0.7-1.0	0.863 - 0.882	0.924	0.745	0.886	0.732 – 0.773
ด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT)	4	0.7-1.0	0.796 - 0.903	0.900	0.694	0.853	0.621 – 0.824
ความผูกพันของลูกค้า (CC)	6	1.0	0.872 - 0.924	0.926	0.804	0.872	0.675 – 0.826
ความพึงพอใจของลูกค้า (CS)	6	1.0	0.845 - 0.899	0.934	0.781	0.903	0.740 – 0.811
ความไว้วางใจของลูกค้า (CT)	6	1.0	0.866 - 0.903	0.930	0.767	0.896	0.715 – 0.816
ผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP)	16	0.7-1.0	0.769 - 0.885	0.938	0.682	0.924	0.684 – 0.828

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยพบว่า รูปแบบของกิจการส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัด คิดเป็นร้อยละ 64.50 ประเภทธุรกิจเป็นธุรกิจค้าปลีกประจำจังหวัด ร้อยละ 69.80 มีเงินทุนในการดำเนินงานต่ำกว่า 25 ล้านบาท ร้อยละ 79.50 มีระยะเวลาในการดำเนินงานมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.40 รายได้จากการดำเนินงานต่ำกว่า 25 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 55.20 และจำนวนพนักงานของกิจการ 25 – 50 คน ร้อยละ 54.00

การวิจัยครั้งนี้ได้ตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Problem) ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และพิจารณาค่า VIFs ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.418 ถึง 0.779 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ 0.80 และค่า VIFs อยู่ระหว่าง 2.008 ถึง 3.756 ต่ำกว่าเกณฑ์สูงสุดที่ 10 ตามข้อเสนอของ Hair et al. (2010) จึงสรุปได้ว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ในการวิจัยครั้งนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

Variable	BP	PER	AFF	BEH	ATT	CC	CS	CT	VIF
Mean	4.12	4.47	4.27	4.24	4.27	3.97	4.22	4.14	
S.D.	0.662	0.562	0.546	0.648	0.594	0.756	0.604	0.652	
BP			0.551	0.662	0.566	0.735	0.732	0.713	
PER			0.708**	0.665**	0.628**	0.509**	0.449**	0.559**	2.446
AFF				0.781**	0.683**	0.498**	0.453**	0.418**	3.317
BEH					0.779**	0.543**	0.438**	0.533**	3.756
ATT						0.63**	0.491**	0.612**	3.085
CC							0.681**	0.782**	3.519
CS								0.634**	2.008

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed) (N = 229)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าทั้ง 4 มิติ กับความผูกพันของ ลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า และผลการดำเนินงานธุรกิจ

ตัวแปร	ความผูกพัน ของลูกค้า (CC)	ความพึงพอใจ ของลูกค้า (CS)	ความไว้วางใจ ของลูกค้า (CT)	ผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP)
การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า				
มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ (PER)	0.254 (0.162)	0.206 (0.146)	0.438** (0.137)	0.183 (0.139)
มิติด้านการมุ่งเน้นความรู้สึก (AFF)	0.025 (0.188)	0.157 (0.168)	-0.289* (0.158)	-0.018 (0.154)

ตัวแปร	ความผูกพัน ของลูกค้า (CC)	ความพึงพอใจ ของลูกค้า (CS)	ความไว้วางใจ ของลูกค้า (CT)	ผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP)
มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม (BEH)	0.081 (0.174)	-0.028 (0.153)	0.127 (0.148)	0.537*** (0.145)
มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT)	0.542*** (0.163)	0.313** (0.142)	0.504*** (0.136)	0.084 (0.135)

Beta coefficients with standard errors in parenthesis, *** p < 0.01, ** p < 0.05, * p < 0.10 (N=229)

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สมการการถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานอิทธิพลของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้า ได้แก่ มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ (PER) มิติด้านการมุ่งเน้นความรู้สึกลูกค้า (AFF) มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม (BEH) และมิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT) ที่มีต่อความผูกพันของลูกค้า (CC) ความพึงพอใจของลูกค้า (CS) ความไว้วางใจของลูกค้า (CT) และผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP) ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1a-4a พบว่า การมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้ามิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้า ($\beta = 0.542$, $p < 0.01$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4a และปฏิเสธสมมติฐานที่ 1a-3a สำหรับสมมติฐานที่ 1b-4b พบว่า มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า ($\beta = 0.313$, $p < 0.05$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4b และปฏิเสธสมมติฐานที่ 1b-3b การทดสอบสมมติฐานที่ 1c-4c พบว่า มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ (PER) และมิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติ (ATT) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้า ($\beta = 0.438$, $p < 0.01$; $\beta = 0.504$, $p < 0.01$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1c และ 4c ขณะที่มิติด้านการมุ่งเน้นความรู้สึกลูกค้า (AFF) มีอิทธิพลเชิงลบต่อความไว้วางใจของลูกค้า ($\beta = -0.289$, $p < 0.10$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2c และ 3c ส่วนสมมติฐานที่ 1d-4d พบว่า มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม (BEH) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ($\beta = 0.537$, $p < 0.01$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3d และปฏิเสธสมมติฐานที่ 1d, 2d และ 4d

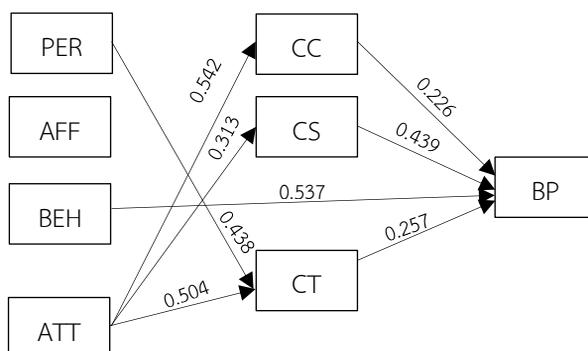
ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างความผูกพันของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า และผลการดำเนินงานธุรกิจ

ตัวแปร	ผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP)
ความผูกพันของลูกค้า (CC)	0.226*** (0.094)
ความพึงพอใจของลูกค้า (CS)	0.439*** (0.087)
ความไว้วางใจของลูกค้า (CT)	0.257*** (0.107)

Beta coefficients with standard errors in parenthesis, *** p < 0.01 (N=229)

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของความผูกพัน (CC) ความพึงพอใจ (CS) และความไว้วางใจของลูกค้า (CT) ต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ (BP) พบว่า CC ($\beta = 0.226$, $p < 0.01$) CS ($\beta = 0.439$, $p < 0.01$) และ CT ($\beta = 0.257$, $p < 0.01$) ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อ BP จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5-7

จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 สามารถสรุปผลการศึกษาดังแสดงไว้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงผลการศึกษาระหว่างมิติทั้งสี่ของการมุ่งเน้นความจงรักภักดีของลูกค้าและผลการดำเนินงานธุรกิจ

4. อภิปรายผล

4.1 มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้า ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 4a เนื่องจากการมุ่งเน้นทัศนคติสะท้อนถึงความใส่ใจ ความเข้าใจ และความเคารพต่อความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ทางการตลาด ทัศนคติเชิงบวกของบุคลากรช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเชื่อมั่นและความสบายใจ ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจในองค์กรอย่างยั่งยืน (Sihombing et al., 2025) ผลการศึกษานี้สะท้อนลักษณะเฉพาะของผู้บริโภคไทยที่ให้ความสำคัญกับทัศนคติของพนักงานในการแสดงความเอาใจใส่และเคารพต่อลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้าไทยมักเกิดจากประสบการณ์ทางอารมณ์และปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มากกว่าการประเมินด้วยเหตุผลเชิงตรรกะ วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมแบบ high-context ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารโดยนัย ความสัมพันธ์ทางสังคม และความกลมกลืนทางอารมณ์มากกว่าการอ้างอิงข้อตกลงทางธุรกิจอย่างเป็นทางการ (Phonthanukitithaworn et al., 2024) เมื่อพนักงานแสดงความเอาใจใส่และตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างจริงใจ จะยิ่งเสริมสร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจต่อองค์กรในระยะยาว

4.2 มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 4b เนื่องจากทัศนคติเชิงบวกขององค์กรหรือบุคลากรด้านหน้า เช่น การเปิดรับความคิดเห็น เคารพและเห็นอกเห็นใจลูกค้า รวมถึงการให้บริการด้วยความจริงใจ ล้วนสร้างประสบการณ์ที่ตระหนักรู้ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ (Chunhabunyatip et al., 2025) การแสดงทัศนคติในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า นำไปสู่ความไว้วางใจและความภักดีต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของกิจการในระยะยาว

4.3 มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้และมิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้า จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1c และ 4c ในบริบทธุรกิจค้าปลีกที่มีการแข่งขันสูงและลูกค้าตัดสินใจซื้ออย่างรวดเร็วความไว้วางใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างลูกค้าและร้านค้า โดยอาศัยทั้งการรับรู้และทัศนคติขององค์กร (Beawbunjong & Tantiprabha, 2021) การมุ่งเน้นการรับรู้สะท้อนผ่านคุณภาพบริการที่สม่ำเสมอ ความโปร่งใสด้านราคา และการตอบสนองต่อความคาดหวังของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อ ขณะที่การมุ่งเน้นทัศนคติสะท้อนผ่านพฤติกรรมของพนักงาน เช่น ความสุภาพ ความใส่ใจ และความจริงใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของร้านค้า ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมของไทยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกมากกว่าการแข่งขันอย่างเปิดเผย การบริการที่สุภาพและความจริงใจจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความผูกพันทางใจซึ่งนำไปสู่ความไว้วางใจระยะยาวของลูกค้าไทย (Surasak & Tantiwattanukul, 2023)

4.4 มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ยอมรับสมมติฐานที่ 3d ผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงรุกของพนักงาน เช่น การเสนอทางเลือกแก่ลูกค้า การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และการให้บริการด้วยความตั้งใจ ส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Iqbal and Elahi (2024) พบว่า การมีส่วนร่วมเชิงรุกและปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับลูกค้ามีอิทธิพลต่อคุณค่าแบรนด์และผลประกอบการ

4.5 ความผูกพันของลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 5 เนื่องจากความผูกพันของลูกค้ามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างผลการดำเนินงานธุรกิจ โดยเฉพาะในยุคที่การแข่งขันทางการตลาดทวีความรุนแรง ความผูกพันที่ลูกค้ามีต่อแบรนด์หรือองค์กรไม่เพียงสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น แต่ยังมีผลต่อพฤติกรรมของลูกค้าในเชิงบวก เช่น การซื้อซ้ำ และการบอกต่อซึ่งผลกระทบเชิงบวกโดยตรงต่อการบรรลุผลการดำเนินงาน (Chanachaisit et al., 2024)

4.6 ความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6 ความพึงพอใจที่เกิดจากประสบการณ์การใช้สินค้าและบริการช่วยเสริมประสิทธิภาพทางธุรกิจ โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูง การให้บริการที่รวดเร็ว ตรงต่อความต้องการ และเกินความคาดหวังไม่เพียงสะท้อนคุณภาพการดำเนินงาน แต่ยังมีผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกของลูกค้า เช่น การใช้บริการซ้ำ การแนะนำผู้อื่น และการมีส่วนร่วมกับแบรนด์ (Jordaan & Badenhorst, 2022) ความพึงพอใจดังกล่าวช่วยเพิ่มรายได้ ขยายฐานลูกค้า และรักษาความสามารถในการแข่งขัน ส่งผลให้กระแสเงินสดเพิ่มขึ้นและลดความเสี่ยงทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ

4.7 ความไว้วางใจของลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 7 ความไว้วางใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างลูกค้าและองค์กร โดยเฉพาะในบริบทธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่อการตัดสินใจซื้อสูง ความไว้วางใจที่ลูกค้ามีต่อองค์กร สินค้า หรือบริการช่วยลดความไม่แน่นอน เพิ่มความมั่นใจ และสนับสนุนการตัดสินใจซื้ออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การซื้อซ้ำ การบอกต่อ และการยอมรับราคาที่สูงขึ้น ความไว้วางใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญ

ที่สนับสนุนผลการดำเนินธุรกิจ ทั้งในด้านการเพิ่มรายได้ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืนขององค์กร (Sarmawa & Sugianingrat, 2022)

4.8 มิติการมุ่งเน้นการรับรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของลูกค้า จึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ 1a–3a เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การสร้างความผูกพันต้องอาศัยคุณค่าร่วมความสอดคล้องกับตัวตน และความไว้วางใจระยะยาว มากกว่าปฏิสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Hollebeek et al., 2021) ทำให้องค์กรที่ขาดศักยภาพในการถ่ายทอดประสบการณ์เชิงคุณค่าไม่สามารถสร้างความผูกพันได้

4.9 มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1b–3b ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการรับรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการสร้างความพึงพอใจ หากประสบการณ์จริงไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของลูกค้า เช่น ความไม่เสถียรของบริการหรือคุณภาพที่คลาดเคลื่อน ก็ย่อมไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ (Parasuraman et al., 1991) ขณะเดียวกัน อารมณ์เชิงบวกในระยะสั้นหรือพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายนอก แม้อาจสร้างความประทับใจชั่วคราว แต่หากขาดความต่อเนื่องและไม่สะท้อนคุณค่าที่แท้จริงขององค์กร ก็ไม่สามารถพัฒนาเป็นความพึงพอใจที่ยั่งยืนได้

4.10 มิติด้านการมุ่งเน้นความรู้สึก และมิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรม ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้า จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2c และ 3c เนื่องจากอารมณ์เชิงบวกหรือการมีส่วนร่วมของลูกค้าในระยะสั้น แม้จะช่วยเสริมปฏิสัมพันธ์เบื้องต้น แต่ก็ไม่เพียงพอในการสร้างความไว้วางใจ หากขาดความสม่ำเสมอ หรือความน่าเชื่อถือของบริการ (Theerabunchom & Buakao, 2020) โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจค้าปลีกซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความชัดเจนของข้อมูล และคุณภาพที่พิสูจน์ได้ มากกว่าประสบการณ์เชิงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพียงครั้งคราว

4.11 มิติด้านการมุ่งเน้นการรับรู้ ความรู้สึก และทัศนคติไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินธุรกิจ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1d, 2d และ 4d ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการรับรู้แบรนด์ อารมณ์เชิงบวก หรือทัศนคติในระยะสั้นเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากไม่แปลงเป็นพฤติกรรมที่จับต้องได้ เช่น การซื้อซ้ำหรือการบอกต่อ อีกทั้งความประทับใจระยะสั้นอาจไม่ส่งผลต่อยอดขาย หากขาดปัจจัยเสริม เช่น ความสม่ำเสมอของประสบการณ์และคุณภาพสินค้า (Chatzoglou et al., 2022) นอกจากนี้ หากองค์กรไม่ใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการปรับกลยุทธ์ให้เชื่อมโยงกับเป้าหมายทางธุรกิจ ก็ยากที่จะสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ในระยะยาว

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติกับความไว้วางใจของลูกค้า ธุรกิจค้าปลีกควรเสริมทัศนคติเชิงบวกของลูกค้า ต่อแบรนด์ เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อความไว้วางใจ โดยการดำเนินงานด้วยความจริงใจ โปร่งใส และรักษาสัญญา ช่วยเสริมภาพลักษณ์และความมั่นใจในการเลือกใช้บริการ

5.1.2 มิติด้านการมุ่งเน้นทัศนคติกับความพึงพอใจของลูกค้า ทัศนคติเชิงบวกมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ องค์กรควรออกแบบการสื่อสารและประสบการณ์ให้ตรงกับความต้องการ เช่น การบริการที่เป็นมิตรและการสร้างประสบการณ์เชิงบวกในทุกจุดสัมผัส

5.1.3 การรับรู้และทัศนคติกับความไว้วางใจของลูกค้า ความไว้วางใจขึ้นอยู่กับทัศนคติและการรับรู้คุณภาพ ความคุ้มค่า และความน่าเชื่อถือ องค์กรควรสื่อสารจุดแข็งและคุณค่าที่แท้จริงของแบรนด์ เช่น การรับรองคุณภาพและการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม

5.1.4 มิติด้านการมุ่งเน้นพฤติกรรมกับผลการดำเนินธุรกิจ พฤติกรรม การซื้อซ้ำ การแนะนำ และการใช้บริการอย่างต่อเนื่องมีผลโดยตรงต่อผลประกอบการ ควรกระตุ้นด้วยโปรแกรมสะสมคะแนน สิทธิพิเศษ และรางวัลตอบแทน พร้อมติดตามเพื่อนำไปวางแผนการตลาด

5.1.5 การเสริมสร้างความผูกพัน ความพึงพอใจ และความไว้วางใจ ควรกำหนดกลยุทธ์ระยะยาวเพื่อเสริมสร้างทั้งสามปัจจัย ผ่านกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารสองทาง การบริการที่เหนือความคาดหวัง และความโปร่งใสในคุณภาพสินค้า บริการ และการคุ้มครองข้อมูล

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 การเก็บข้อมูลมุ่งเฉพาะธุรกิจค้าปลีกที่จดทะเบียนและได้รับการรับรองจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า แม้ครอบคลุมทั้งร้านค้าปลีกสมัยใหม่และประจำจังหวัด แต่ยังไม่ครอบคลุมธุรกิจออนไลน์หรือกิจการที่ไม่ได้จดทะเบียน งานวิจัยในอนาคตควรขยายไปยังธุรกิจค้าปลีกรูปแบบอื่นและธุรกิจบริการที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง

5.2.2 แม้การใช้แบบสอบถามทางไปรษณีย์มีอัตราตอบกลับ 23.29% แต่ยังมีเสี่ยงต่ออคติจากการไม่ตอบแบบสอบถาม จึงควรเสริมด้วยวิธีเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์ หรือการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5.2.3 กรอบแนวคิดพัฒนาจากมิติความจงรักภักดี 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม และทัศนคติ งานวิจัยต่อไปควรเพิ่มมิติที่สะท้อนพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัล เช่น ความภักดีออนไลน์ การมีส่วนร่วมในสื่อสังคม รวมถึงตัวแปรเชิงสาเหตุ เช่น ความผูกพันเชิงอารมณ์ หรือแรงจูงใจเชิงคุณค่า

5.2.4 ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาใช้การวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบตัวแปรแฝง ตัวแปรคั่นกลาง และความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ซับซ้อน

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). *สถิติการจดทะเบียนธุรกิจนิติบุคคล (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568)*.
<https://www.gcc.go.th/2025/03/19/กรมพัฒนาธุรกิจการค้า-44/>
- Aaker, D. A., Kumar, V., & George, D. S. (2001). *Marketing research*. (7th ed.). Wiley.
- Armstrong, J. S., & Overton, T. S. (1977). Estimating nonresponse bias in mail surveys. *Journal of Marketing Research*, 14(3), 396–402.
- Beawbunjong, S., & Tantiprabha, P. (2021). Antecedents of relationship quality in Thai traditional retailers. *KKBS Journal of Business Administration and Accountancy*, 6(3), 42-58.
- Chanachaisit, S., Chimasandkanan, S., & Tanyong, P. (2024). Loyalty: A factor for business sustainability. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 2(2), 45-55.
- Chatzoglou, P., Chatzoudes, D., Savvidou, A., Fotiadis, T., & Delias, P. (2022). Factors affecting repurchase intentions in retail shopping. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 8(9), 1-18.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10619>
- Chunhabunyatip, P., Suwannakoot, R., & Chinchang, P. (2025). The influence of logistics service quality on customer satisfaction, trust, commitment, and loyalty in the business to business (B2B) context. *Journal of KMITL Business School*, 15(1), 32–51.
- Dick, A. S., & Basu, K. (1994). Customer loyalty: Toward an integrated conceptual framework. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 22(2), 99–113.
- Fakthong, D., Siriwong, P., & Tunming, P. (2024). Brand experience and customers loyalty of poshtel business. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal: Humanities and Social Sciences*, 44(1), 21–46.
- Gu, J., & Encio, H. A. (2023). Analysis on the influence of online consumers' trust and perceived value on purchase intention of sports products. *Frontiers in Business, Economics and Management*, 9(1), 358–360.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New York.
- Hammoud, J., Bizri, R. M., & El Baba, I. (2018). *The impact of e-banking service quality on customer satisfaction: Evidence from the Lebanese banking sector*. Sage Open.
- Hollebeek, L., Sprott, D., & Brady, M. (2021). Rise of the machines? Customer engagement in automated service interactions. *Journal of Service Research*, 24(1), 3–20.

- Iqbal, A., & Elahi, M. (2024). The impact of perceived value determinants on brand loyalty: The moderating role of customer trust. *Journal of Social & Organizational Matters*, 3(2), 527–542.
- Jeamthiranart, V., & Donkwa, K. (2020). Causal factors influencing customer loyalty of 4-star hotels in Bangkok. *Research Community and Social Development Journal*, 14(4), 144–158.
- Jordaan, Y., & Badenhorst, J. (2022). The relationship between business strategy and customer satisfaction: A study of South African business performance. *Journal of Business and Management Review*, 3(9), 656–674.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.
- Khosasih, M. M., & Secapramana, L. V. H. (2021). Pengaruh social media marketing activities terhadap attitudinal loyalty dan behavioural loyalty pada konsumen OVO. *Business and Finance Journal*, 6(1), 39–50.
- Phonthanukitithaworn, C., Tansuhaj, P., & Ussahawanitchakit, P. (2024). High-context communication and trust formation in Thai consumer behavior. *Journal of International Marketing Studies*, 16(1), 65–82.
- Puangmaha, L. (2019). Marketing communication factors influencing Thai customer loyalty towards e-commerce business in the opinion of academics and professionals. *Journal of Public Relations and Advertising*, 13(1), 84–93.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.
- Sarmawa, I. W. G., & Sugianingrat, I. A. P. W. (2022). Can customer loyalty mediate customer trust in business sustainability at Village Credit Institution? *Jurnal Bisnis Manajemen dan Perbankan (JBMP)*, 8(2), 123–142.
- Sattayawaksakul, K., & Boon-itt, S. (2023). Cultural dimensions and customer relationship management in Thai retailing. *Journal of Asian Business and Management*, 5(2), 112–128.
- Sihombing, L., Arief, M., Baskara, I., & Hafids, G. P. (2025). *The effect of customer orientation and service quality on customer loyalty mediated by customer satisfaction at Bank BRI*. *Neo Journal of Economy and Social Humanities (NEJESH)*, 4(1), 158–173.
- Singh, R. (2020). Customer experience management: A strategic approach to improve customer satisfaction and loyalty. *International Journal of Management*, 11(5), 1–10.
- Surasak, W., & Tantiwattanakul, P. (2023). The role of emotional ties and service sincerity on Thai customer loyalty. *Thammasat Review of Social Sciences*, 9(1), 54–70.
- Suryani, U. (2025). The effect of digital transformation on company performance and customer satisfaction in the era of technological disruption. *Journal of Finance and Business Digital*, 4(1), 33–48.
- Thanyawatpornkul, R. (2024). Implementing AI-driven customer relationship management (CRM) systems: Enhancing customer experience in the retail industry of Thailand. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 24(1), 1691–1699.
- Theerabunchorn, T., & Buakao, S. (2020). Competitiveness building to confront retail business transformation. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 26(2), 113–148.
- Thippayakraison, S. (2021). *The causal relationship between customer experience management, customer satisfaction, loyalty and word-of-mouth in online retailing*. *Journal of Business Administration, The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 10(1), 198–213.

การสื่อสารภาพลักษณ์ตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

Communicating the Image of Lesbian Characters in Thai Television Dramas and Series

พัชรวัลย์ หล่อวิไลลักษณ์^{1*} และองอาจ สิงห์ลำพอง²
Patcharawalai Hlowilailuk^{1*} and Ongart Singlumpong²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในแต่ละยุค และ 2) วิเคราะห์บทบาทของตัวละครหญิงรักหญิงผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยอาศัยกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีภาพลักษณ์ (Image Theory) ทฤษฎีควีเรียร์ (Queer Theory) และแนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์และซีรีส์ เพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาและการตีความเชิงระบบ ระเบียบวิธีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กับกลุ่มตัวอย่างสื่อละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 4 ยุค ได้แก่ 1) ยุคเฟื่องฟู เรื่อง คือหัตถาครองพิภพ (2538) 2) ยุคโลกาภิวัตน์ เรื่อง จับตายวายร้ายสายสมร (2541) 3) ยุคสื่อใหม่ เรื่อง ฮอโมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 3 (2558) และ 4) ยุคสื่อสตรีมมิ่ง เรื่อง ใจซ่อนรัก The Secret of Us (2567) ผลการวิเคราะห์จะถูกรายงานตามวัตถุประสงค์ คือ การนำเสนอภาพลักษณ์ของกลุ่มหญิงรักหญิงผ่านตัวละครจากกลุ่มตัวอย่างถูกประกอบสร้างอย่างหลากหลายและซับซ้อน สอดคล้องกับทฤษฎีควีเรียร์ว่าตัวตนไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่หากเป็นพลวัตของประสบการณ์ ช่วงชั้นสังคม และการเลือกนิยามตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านของสังคมไทย จากการไม่ยอมรับไปสู่การยอมรับแบบมีเงื่อนไขผ่านกลไกของเวลาและยุคสมัย ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของทัศนคติสังคมไทย การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ อิทธิพลของสื่อดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปิดกว้างต่อประเด็นสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมที่ได้ทำให้บทบาทของหญิงรักหญิงมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ตัวละครหญิงรักหญิงจึงไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบของเรื่องในแบบแต่ก่อนเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นตัวแทนที่สะท้อนถึงการตระหนักรู้ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มหญิงรักหญิงในสังคมร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: หญิงรักหญิง ละครโทรทัศน์ไทย ซีรีส์ไทย ทฤษฎีภาพลักษณ์ ทฤษฎีควีเรียร์

^{1*}สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Strategic Communications Major, School of Communication Arts, Bangkok University
E-mail : nornanph1629@gmail.com

²สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Strategic Communications Major, School of Communication Arts, Bangkok University
E-mail : ongart.s@bu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research aims to 1) examine how lesbian characters have been represented across different media eras; and 2) analyze the portrayals of these characters within their social, political, and cultural contexts. The study is grounded in image theory, queer theory, and concepts from television drama and series studies. To guide the research direction and ensure systematic interpretation, this study employed qualitative research methods using content analysis. The sample consists of Thai television dramas and series representing 4 distinct eras: 1) the Prosperity Era, represented by Khue Hattha Khrong Phiphob (1995); 2) the Globalization Era, represented by Jab Tai Wai Rai Sai Samorn (1998); 3) the New Media Era, represented by Hormones: The Series Season 3 (2015); and 4) the Streaming Media Era, represented by The Secret of Us (2024). The findings reveal that lesbian characters in the sample were portrayed in diverse and complex ways, consistent with queer theory's assertion that identity is not fixed or singular, but rather shaped through dynamic experiences, social class, and ongoing self-definition within evolving social, political, and cultural contexts. These representations reflect Thai society's gradual transition from denial to conditional acceptance over time and across media eras. Key factors influencing this transformation include shifts in Thai social attitudes, increased acceptance of foreign cultures, the influence of digital media, and broader social movements advocating for rights, freedom, and equality. Consequently, representations of lesbian characters have become increasingly relevant to contemporary social, political, and cultural contexts. Lesbian characters have evolved from mere plot devices to meaningful representations of contemporary society's growing awareness, acceptance, and inclusion of lesbian identities, embodying concrete manifestations of lesbian visibility and participation in modern Thai society.

Keywords: Lesbianism, Thai Television Dramas, Thai Series, Image Theory, Queer Theory

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

“ละครโทรทัศน์” มีบทบาทสำคัญอยู่สองมิติ กล่าวคือ เป็นทั้งเครื่องมือสะท้อน (Reflection) และเป็นกลไกในการประกอบสร้าง (Construction) ในการสื่อสารความเป็นจริงทางสังคมร่วมกัน โดยเฉพาะในประเด็นที่สังคมให้ความสนใจหรือเป็นกระแส อาทิ ความหลากหลายทางเพศ และการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศของสตรี ละครโทรทัศน์จึงกลายเป็นพื้นที่แห่งการริเริ่มความชอบธรรมให้กับแนวคิดเหล่านี้ตั้งแต่ในอดีต นอกจากนี้สถานีโทรทัศน์ต่างๆ ยังใช้ละครโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการประกอบสร้าง “อัตลักษณ์” (Identity) ให้แก่ตนเอง เพื่อให้ผู้ชมสามารถจดจำลักษณะเฉพาะของสถานีได้อย่างชัดเจน และสร้างความผูกพันทางวัฒนธรรม รวมถึงอารมณ์กับกลุ่มเป้าหมายของตน (ประกายกาวิล ศรีจินดา, 2560, น.9) อีกนัยหนึ่ง “ละครโทรทัศน์” ทำหน้าที่เสมือน “กระจก” ที่สะท้อนค่านิยม บทบาททางเพศ อัตลักษณ์ และโครงสร้างอำนาจในสังคมผ่านการนำเสนอภาพของตัวละครและเรื่องราวที่สื่อออกมาในหลากหลายมิติ (“อนาคตละครไทย ใครเขียนบท”, 2562)

กระบวนการสร้างภาพลักษณ์ของตัวละคร (Character Image Construction) ในบริบทละครโทรทัศน์ไทยมักเกี่ยวข้องกับการกำหนดลักษณะนิสัย ภูมิหลัง และบทบาททางสังคมของตัวละครอย่างชัดเจน เช่น การกำหนดให้ตัวเอกหรือตัวแสดงนำเป็น “คนที่ดี” ที่มีคุณธรรม ในตรงกันข้ามเมื่อเปรียบเทียบกับ “ตัวร้าย” ที่มีกมิตติกรรมด้านลบชัดเจน ซึ่งเป็นการใช้ภาพเหมารวม (Stereotype) ที่ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายในการเล่าเรื่อง (Chatman, 1978 อ้างถึงใน จาง หยิง และ

จันทร์สุตา ไชยประเสริฐ, 2565) ภาพลักษณ์และบทบาทของตัวละครที่มีความหลากหลายทางเพศในสื่อละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ในข้อเท็จจริงนั้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนตั้งข้อสังเกตว่าในอดีต ตัวละครรักเพศเดียวกันมักปรากฏในลักษณะตัวตลก ตัวประกอบ หรือถูกทำให้เป็น “แบบอื่น” ที่แตกแยกจากมาตรฐานสังคม ซึ่งสะท้อนทัศนคติและค่านิยมของยุคนั้นที่ยังไม่เปิดรับความหลากหลายทางเพศ (บุญยิกาชิจิระปิน, 2562) สังคมไทยในปัจจุบันได้เริ่มคุ้นเคยกับการเห็นตัวละครชายรักชาย หรือหญิงรักหญิงในบทบาทตัวละครหลักของเรื่อง นอกจากนี้ นักวิชาการยังชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม เช่น กระแสเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียม และการยอมรับความหลากหลายทางเพศ มีส่วนผลักดันให้สื่อกระแสหลักปรับเปลี่ยนการนำเสนอตัวละครเพศทางเลือกไปในทางที่เป็นบวกและสมจริงมากขึ้น งานวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ไทยยุคใหม่พบว่า “ตัวละครหญิงรักหญิง” ก็เริ่มได้รับการพัฒนาให้มีความลึกซึ้งและหลากหลายมิติ ไม่ได้ผูกติดอยู่กับภาพจำแบบเก่าที่ต้องทุกข์ทรมาน หรือเป็นเพียงตัวประกอบในเรื่องราวอีกต่อไป แต่สามารถเป็นตัวละครหลักที่มีพัฒนาการและเรื่องราวของตนเองได้ (จาง หิง และจันทร์สุตา ไชยประเสริฐ, 2565) โดยรวมแล้วกระบวนทัศน์ในการสร้างภาพตัวแทนของตัวละครชายรักชาย หรือหญิงรักหญิงในสื่อไทยกำลังเคลื่อนจาก “การเน้นความแตกต่าง” ไปสู่ “การเน้นความเป็นมนุษย์ร่วมกัน” มากขึ้น (ปริชญา แก้วสินวล, 2565, น.336)

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 การศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

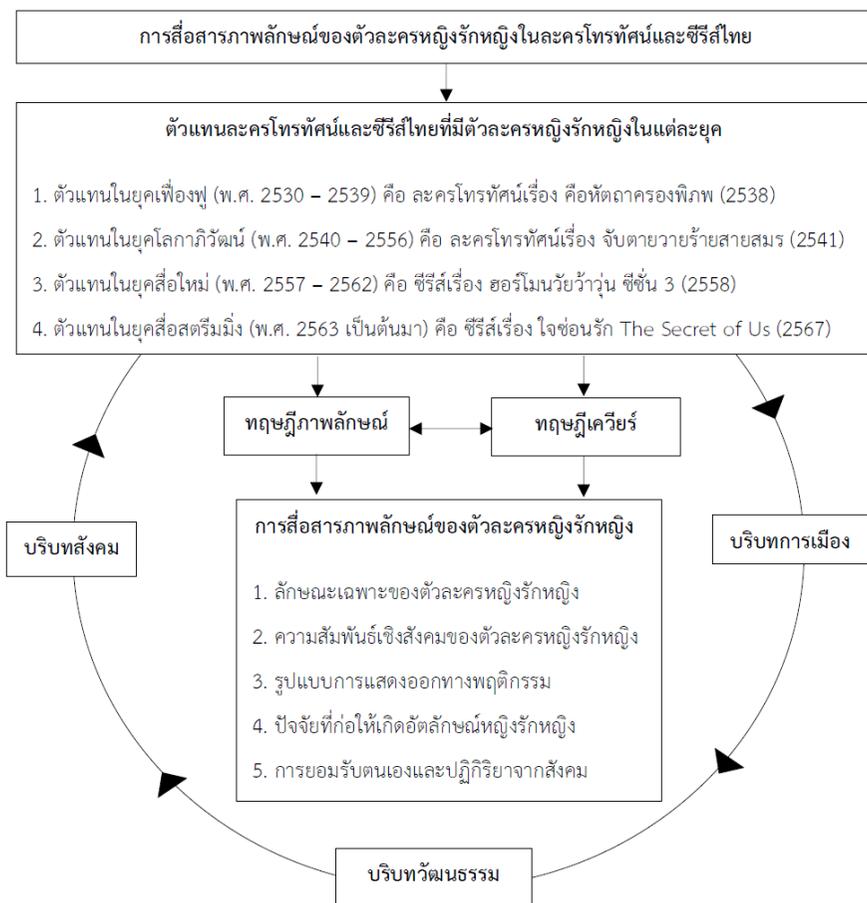
1.2.2 การศึกษาบทบาทของหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา มุ่งเน้นวิเคราะห์เนื้อหาและภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ที่เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2498 – 2567 โดยอาศัยกรอบการแบ่งยุคพัฒนาการละครโทรทัศน์ไทยจากแนวคิดของ สรรรัตน์ จิรวรรณวิสุทธิ์ (2554) ซึ่งแบ่งยุคไว้ 5 ยุคสมัย ในช่วงปี พ.ศ. 2498 – 2554 และผู้ศึกษาได้เพิ่มเติมอีก 2 ยุคสมัย เพื่อให้ครอบคลุมบริบทการเปลี่ยนแปลงของละครโทรทัศน์ไทยจนถึงปัจจุบัน จากการสืบค้นบทความและข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชนในประเทศไทย เพื่อสะท้อนบทบาทและภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในมิติต่าง ๆ และแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของมุมมองทางสังคมไทยที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาในหัวข้อดังกล่าว ผู้ศึกษาจะนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ตั้งแต่ในยุคเริ่มต้นการผลิตละครโทรทัศน์ไทยในปี พ.ศ. 2498 จนถึงปี พ.ศ. 2567 โดยเน้นการตรวจสอบเนื้อหาที่สะท้อนภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิง จากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยที่เป็นตัวแทนของแต่ละยุคที่มีการปรากฏตัวละครหญิงรักหญิงในเรื่องราว การศึกษานี้จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ลักษณะตัวละครจากบุคลิกภายนอก ลักษณะนิสัย การแสดงออกทางอารมณ์ พฤติกรรมของตัวละคร รวมถึงปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทยในแต่ละยุค

2.1 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตามที่ สรรรัตน์ จิรบรรณวิสุทธิ์ (2554) รวมถึงนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านละครโทรทัศน์ไทย ได้กล่าวถึงพัฒนาการของละครโทรทัศน์ไทย โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการคัดเลือกละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากยุคสมัยของละครโทรทัศน์ไทยทั้งหมด 7 ยุคสำคัญ จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ตารางที่ 1 การแบ่งยุคสมัยของละครโทรทัศน์ไทย โดย สรรัตน์ จีรบรรวิสุทธิ์ (2554)

ยุคที่	ยุคสมัย	พ.ศ.
1	ยุคบุกเบิก	2498 – 2510
2	ยุคภาพยนตร์โทรทัศน์	2511 – 2522
3	ยุคขยายตัว	2519 – 2529
4	ยุคเฟื่องฟู	2530 – 2539
5	ยุคโลกาภิวัตน์	2540 – 2556

ตารางที่ 2 การแบ่งยุคสมัยของละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย จากการศึกษาบทความและข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชนในประเทศไทย ซึ่งข้อมูลล่าสุดครอบคลุมจนถึงปี พ.ศ. 2567

ยุคที่	ยุคสมัย	พ.ศ.
6	ยุคสื่อใหม่ (New Media)	2557 – 2562
7	ยุคสื่อสตรีมมิ่ง (Streaming Media)	2563 เป็นต้นไป

แต่เดิมผู้ศึกษามีความตั้งใจจะทำการตรวจสอบเนื้อหาที่สะท้อนภาพลักษณ์ตัวละครหญิงรักหญิงที่มีปรากฏในละครที่เป็นตัวแทนของแต่ละยุค แต่เนื่องจากในแวดวงด้านการละครโทรทัศน์ไทย ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลศิลปะในแขนงนี้ เพื่อจัดเก็บผลงานละครโทรทัศน์ไทยได้โดยตรง ดังเช่น วงการภาพยนตร์ไทยที่จะมีหอภาพยนตร์แห่งชาติ เพื่อเก็บรักษาผลงานภาพยนตร์เอาไว้ ฉะนั้นการค้นคว้าหาข้อมูลละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน จึงไม่สามารถค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับละครในแต่ละยุคทั้งหมดได้ จึงขอเริ่มตั้งแต่ละครโทรทัศน์และซีรีส์ใน 4 ยุคล่าสุด ได้แก่ 1) ยุคเฟื่องฟู ในปี พ.ศ. 2530 - 2539 2) ยุคโลกาภิวัตน์ ในปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2556 3) ยุคสื่อใหม่ (New Media) ในปี พ.ศ. 2557 – 2562 (สรรัตน์ จีรบรรวิสุทธิ์, 2554) และ 4) ยุคสื่อสตรีมมิ่ง (Streaming Media) ในปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป โดยคัดเลือกตัวแทนจำนวนยุคละ 1 เรื่อง รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์และซีรีส์เป็นจำนวนทั้งหมด 4 เรื่อง โดยผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์ในด้านความสำเร็จจากการได้รับรางวัลจากสถาบันต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือเป็นวงกว้างทั้งจากในประเทศไทยและนานาชาติ ดังต่อไปนี้

ตัวแทนเรื่องที่ 1 ละครโทรทัศน์ตัวแทนในยุคเฟื่องฟู คือ คีทฮัตถาครองพิภพ (2538) ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ประสบความสำเร็จในด้านชื่อเสียงและความนิยมในวงกว้าง จนได้รับรางวัลโทรทัศน์ทองคำ สาขานักแสดงนำหญิงดีเด่น ครั้งที่ 10 รวมถึงการคว้ารางวัลเมขลา สาขาผู้แสดงนำหญิงดีเด่น ประจำปี 2538

ตัวแทนเรื่องที่ 2 ละครโทรทัศน์ตัวแทนในยุคโลกาภิวัตน์ คือ จับตาวายร้ายสายสมร (2541) ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ได้รับความนิยมและสร้างกระแสอย่างมากในปี 2541 จากความแปลกใหม่ในการนำเสนอภาพลักษณ์สตรีที่แข็งแกร่ง มีพลังอำนาจ และมีบทบาทในละครอีกชั้น-คอมเมดี้ที่โดดเด่นในสื่อโทรทัศน์ไทยยุคนั้น จนได้รับรางวัลโทรทัศน์ทองคำ นักแสดงสมทบหญิงดีเด่น ครั้งที่ 13

ตัวแทนเรื่องที่ 3 ซีรีส์ที่เป็นตัวแทนในยุคสื่อใหม่ คือ ฮอโมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 3 (2558) ซีรีส์ไทยเรื่องแรกที่ประเดิมคว้า 2 รางวัลระดับเอเชียคือ Best Asian Drama และ New Comer ในงาน 1st Asia Contents Awards 2019 ซึ่งจัดขึ้นในปีแรกที่เมืองปูซาน ประเทศเกาหลี โดยเป็นการจัดงานครั้งแรกในระดับเอเชีย ซึ่งการได้รับรางวัลดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงคุณภาพของซีรีส์ไทยและเป็นที่ยอมรับในวงการบันเทิงเอเชีย

ตัวแทนเรื่องที่ 4 ซีรีส์ที่เป็นตัวแทนในยุคสื่อสตรีมมิ่ง คือ ใจซ่อนรัก The Secret of Us (2567) ซีรีส์ไทยแนว Girls Love หรือ Yuri เรื่องแรกของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ที่มีแฮชแท็ก #ใจซ่อนรักตอนจบ ติดกระแสหรือเทรนด์ X อันดับ 1 โลกและในประเทศไทย ที่มีการพูดถึงรวมมากกว่า 4.27 ล้านโพสต์ (the standard, 2567) พร้อมรางวัลการ์ตูนดีต่าง ๆ อาทิเช่น รางวัลซีรีส์ยอดเยี่ยม จากงาน FEED Y AWARDS 2024 คว้า 5 รางวัลจากงาน Thailand Box Office

Awards 2024 ได้แก่ ซีรีส์ Girl Love แห่งปี 2024 ผู้กำกับซีรีส์แห่งปี 2024 นักแสดงซีรีส์หญิงแห่งปี 2024 เพลงประกอบซีรีส์แห่งปี 2024 และรางวัล Couple of the Year 2024 เป็นต้น

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 การรวบรวมข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) จากแหล่งข้อมูลจาก Youtube และผ่านเว็บไซต์ www.ch3Plus.com

2.2.2 การสืบหาและรวบรวมจากร้านค้าทางออนไลน์ ที่ทำการบันทึกละครโทรทัศน์ในอดีตเพื่อสะสมเอาไว้แล้วนำมาขายส่งต่อการถ่ายเทข้อมูลลง USB

2.2.3 การรวบรวมข้อมูลจากประเภทของเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์ไทย และบทความจากผู้เชี่ยวชาญทางอินเทอร์เน็ต

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาจะใช้เครื่องมือการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.3.1 การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิง ผ่านมุมมองของทฤษฎีภาพลักษณ์ (Image Theory) และทฤษฎีควีเรียร์ (Queer Theory) โดยวิเคราะห์จากการแสดงออกตามของตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่าง ทั้งบุคลิกภาพภายนอก และรูปแบบการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวภูมิหลังและสังคมแวดล้อมของตัวละคร

2.3.2 การวิเคราะห์บทบาทของตัวละครหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในกลุ่มตัวอย่าง ผ่านมุมมองตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม และประเพณีในแต่ละยุคสมัย โดยวิเคราะห์ผ่านภาพจากฉากสำคัญในเรื่อง องค์ประกอบฉาก และบทสนทนาระหว่างตัวละคร

2.4 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) โดยใช้ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อลดความรู้สึกที่เกิดจากความคิดเห็นส่วนตัว และอคติที่อาจเกิดขึ้นจากผู้ศึกษา โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำมาพิจารณาเนื้อหาและข้อมูลร่วมกัน ด้วย 2 รูปแบบ คือ

2.4.1 Theory Triangulation หรือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยมุมมองของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เป็นเกณฑ์เพื่อพิจารณาหลักการร่วมกัน

2.4.2 Data Triangulation หรือการตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบ ความสอดคล้องของเนื้อหาที่ผู้ศึกษานำมาใช้เป็นข้อมูลในการทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของไทยในบริบทต่าง ๆ เช่น รูปแบบสังคม ระบอบการปกครอง วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของกลุ่มตัวอย่าง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะทำการรับชมละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยที่เป็นตัวแทนแต่ละยุคจำนวน 4 เรื่อง ที่คัดเลือกโดยใช้หลักการจากแนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์และซีรีส์ (Television Drama and Series Concepts) มาทำการวิเคราะห์และตีความตัวละครหญิงรักหญิงในเรื่อง ผ่านมุมมองของทฤษฎีภาพลักษณ์ (Image Theory) และทฤษฎีควีเรียร์ (Queer Theory) เพื่อศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย โดยเนื้อหาการศึกษาและวิเคราะห์ตัวละครจะแบ่งออกเป็นสองส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยที่เป็นตัวแทนของแต่ละยุคสมัย

1) ลักษณะเฉพาะของตัวละคร ประกอบด้วย ช่วงอายุ สถานภาพส่วนบุคคล อาชีพหรือสถานะทางสังคม ลักษณะทางกายภาพ การแต่งกาย บุคลิกภาพ และอุปนิสัย

2) ความสัมพันธ์เชิงสังคม ประกอบด้วย การสื่อสารผ่านบทสนทนา และผ่านทางปฏิกิริยาของตัวละครแวดล้อมที่มีต่อตัวละครหญิงรักหญิง

3) รูปแบบการแสดงออกทางพฤติกรรม เกี่ยวกับบทบาททางเพศของตัวละครหญิงรักหญิงที่สะท้อนความเป็นตัวเอง ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อบทบาททางเพศ และท่าทีของตัวละครหญิงรักหญิงที่มีต่อผู้อื่น

4) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์หญิงรักหญิง ศึกษาสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการนิยามความเป็นหญิงรักหญิง

5) การยอมรับตนเองและปฏิกิริยาจากสังคม จากมุมมองของตัวละครหญิงรักหญิงและบุคคลแวดล้อม

ส่วนที่ 2 บริบทของสังคม วัฒนธรรม และประเพณี ในแต่ละยุคสมัยของละครโทรทัศน์ไทยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยที่เป็นตัวแทนของแต่ละยุคสมัย

3. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัย ออกเป็นสองส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

ตารางที่ 3 ตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์และซีรีส์ตัวแทนของแต่ละยุค

ยุคสมัยละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย	ตัวแทนละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย	ตัวละครหญิงรักหญิง
ยุคเฟื่องฟู พ.ศ. 2530 – 2539 - พบจำนวน 3 เรื่อง	คือหัตถการองพิภพ (2538)	คุณหญิงศรี
ยุคโลกาภิวัตน์ พ.ศ. 2540 – 2556 - พบจำนวน 4 เรื่อง	จับตายวายร้ายสายมสร (2541)	จันดารา
ยุคสื่อใหม่ พ.ศ. 2557 – 2562 - พบจำนวน 13 เรื่อง	ฮอโมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น3 (2558)	ดาว ก้อย
ยุคสื่อสตรีมมิง พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป - พบจำนวน 24 เรื่อง	ใจซ่อนรัก The Secret of Us (2567)	ฟ้าลดา เอิน อิงฟ้า รตี

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างจาก 5 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะเฉพาะของตัวละคร

1.1 ช่วงอายุ ศึกษาพบว่าช่วงอายุครอบคลุมตั้งแต่วัยรุ่นตอนปลายจนถึงผู้ใหญ่ หรือตั้งแต่อายุ 18 ปีเป็นต้นไป

1.2 สถานภาพส่วนบุคคล ตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ โดยจะมีเพียงตัวละคร “คุณหญิงศรี” ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) เท่านั้น ที่มีสถานภาพเป็นหญิงที่สมรสแล้ว และต้องรักษาสถานภาพสังคมตามที่ครอบครัวและสังคมคาดหวัง

1.3 อาชีพหรือสถานะทางสังคม ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพที่หลากหลาย โดยภาพลักษณ์ตัวละครหญิงรักหญิงจะมีทั้งอาชีพที่ได้รับการยอมรับสูง อย่างแพทย์ หรือดารานักแสดง และอาชีพชายขอบ อย่างมือปืน รวมไปถึงยังมีตัวละครหญิงรักหญิงที่ยังคงมีสถานะเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6

1.4 ลักษณะทางกายภาพและการแต่งกาย ตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่าง ไม่ได้มีลักษณะกายภาพหรือการแต่งกายที่แปลกแยกไปจากตัวละครหญิงทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะภายนอกที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางเพศหญิงในสังคม เช่น การสวมกระโปรง ชุดนักเรียนหญิง หรือชุดตามปกติที่เหมาะสมกับกาลเทศะ

1.5 บุคลิกภาพและอุปนิสัย ตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่างนี้มีความหลากหลาย โดยเป็นไปในทางมีความมั่นใจและเข้มแข็งกว่าเพศหญิงตามชนบทของไทย

2. ความสัมพันธ์เชิงสังคมของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

ผู้ศึกษาจะแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ตามกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

2.1 ละครโทรทัศน์และซีรีส์ ตัวแทนในยุคเฟื่องฟู คือ คือหัตถการองพิภพ (2538) เป็นตัวละครในสังคมชนชั้นสูงในช่วงยุคสมัยรัชการที่ 6 ได้ถูกแวดล้อมด้วยเหล่าบุคคลซึ่งเป็นบ่าวไพร่ซึ่งปฏิบัติต่อเธอด้วยความเคารพและ

ยอมรับในสถานะสูงสุดของบ้าน ภาพลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับในกลุ่มสังคมชั้นสูงนี้ ทำให้เธอคงบทบาทสง่างามสมฐานะ แม้ต้องปกปิดอัตลักษณ์หญิงรักหญิงภายใต้ข้อจำกัดของยุคสมัย

2.2 ละครโทรทัศน์และซีรีส์ ตัวแทนในยุคโลกาภิวัตน์ คือ จีบตายวายร้ายสายสมร (2541) สะท้อนภาพผู้หญิงเมืองยุคใหม่ที่มั่นใจในตัวเอง ใช้ชีวิตอิสระ และมีความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมชาติกับเพื่อน เช่น การเลือกซื้อของในห้างสรรพสินค้า การเข้าสปาเพื่อดูแลความงามของตัวเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาเพศชาย หรือยึดบทบาทผู้หญิงแบบดั้งเดิม

2.3 ละครโทรทัศน์และซีรีส์ ตัวแทนในยุคสื่อใหม่ คือ ฮอริโมนวัยว้าวุ่น ซีซั่น 3 (2558) เป็นกลุ่มตัวละครในช่วงวัยเรียนมัธยมปลาย หรือ ม.6 ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างสะท้อนความซับซ้อนของการค้นหาตัวตนท่ามกลางแรงกดดันทางครอบครัว ที่ให้ความสำคัญกับความเห็นของแม่และพ่ออย่างมาก การสนทนาระหว่างตัวละครกับครอบครัวที่มีหัวข้อเกี่ยวข้องกับคนรักของตัวละคร จึงเต็มไปด้วยความกังวลและการอ่านปฏิกิริยาซึ่งกันและกัน แม้จะไม่มีคำพูดตัดสิน แต่การสื่อสารทางสายตาและท่าทางก็มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของตัวละคร

2.4 ละครโทรทัศน์และซีรีส์ ตัวแทนในยุคสื่อสตรีมมิ่ง คือ ใจซ่อนรัก The Secret of Us (2567) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางเพศ ตัวละครเหล่านั้นมีอาชีพและสถานะทางสังคมที่มั่นคง ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ครอบครัว และบุคคลรอบข้าง ที่ไม่ต้องเผชิญแรงกดดันจากครอบครัว ก็ยังมีเพื่อนสนิทและสมาชิกในครอบครัวบางคนที่มีความเข้าใจและให้กำลังใจ ความสัมพันธ์เชิงสังคมในกลุ่มตัวละครเหล่านี้จึงสะท้อนภาพของพื้นที่ปลอดภัยที่เปิดโอกาสให้ตัวละครแสดงออกถึงตัวตนอย่างมั่นใจ และเป็นภาพแทนของสังคมไทยในยุคที่ความหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับมากขึ้น

3. รูปแบบการแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

3.1 การปฏิบัติต่อบทบาททางเพศของตนเองผ่านเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่าในแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัย ที่มีข้อจำกัดและถูกบังคับให้ปฏิบัติตามบทบาทเพศหญิงที่สังคมกำหนดอย่างเข้มงวด แม้ว่าจะขัดกับอัตลักษณ์ที่แท้จริงของตนเอง เช่น แสดงความรักต่อสามีต่อหน้าบ่าวไพร่ เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของ “คุณหญิงศรี” ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) ในขณะที่ตัวละครหญิงรักหญิงในยุคต่อ ๆ มา จะมีอิสระมากขึ้นในการแสดงออกถึงบทบาททางเพศของตนเอง ซึ่งในแต่ละกลุ่มตัวอย่างมักจะแสดงให้เห็นถึงพลวัตความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไทย ที่มีทั้งแรงกดดันจากค่านิยมดั้งเดิมและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะ เป็นบทบาทความเป็นแม่ บทบาทความเป็นพี่สาว บทบาทความเป็นลูกสาว บทบาทความเป็นเพื่อน และแม้บางตัวละครจะมีอคติหรือชุดความคิดที่เป็นลบต่อเพศชาย อย่างในกรณีตัวละครหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) ตัวละคร “คุณหญิงศรี” และจากกลุ่มตัวอย่างช่วงยุคโลกาภิวัตน์ของละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย (พ.ศ. 2540 – 2556) ตัวละคร “จินดารดา” แต่หากในบุคคลสำคัญในชีวิตที่เป็นเพศชาย เช่น น้องชาย ตัวละครหญิงรักหญิงก็จะให้ความรักและการดูแลโดยไม่ได้นำเรื่องเพศมาถก

3.2 ท่าทีของตัวละครหญิงรักหญิงที่มีต่อผู้อื่น และการแสดงออกในการเป็นหญิงรักหญิง ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและยุคสมัย โดยตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) อย่างกรณี ท่าทีของ “คุณหญิงศรี” ที่มีต่อ “ครูตอร์ริน” เมื่อได้กล่าวถึง ด้วยการเป็นชนชั้นสูงในสังคม มักถูกจำกัดการแสดงออกทางอัตลักษณ์ไว้ในพื้นที่ส่วนตัว ใช้เพียงแววตาที่อ่อนโยน สีหน้า และน้ำเสียงเป็นสื่อสื่อสารความรู้สึกของตน ตรงข้ามกับตัวละครหญิงรักหญิงยุคต่อ ๆ มาที่มีการแสดงออกชัดเจนถึงความรัก ความสนใจ และความห่วงใยต่อผู้หญิงที่ตนสนใจผ่านการสัมผัส การดูแล และการให้ความสำคัญกับรักในลักษณะเปิดเผย แม้ในกรณีอย่างตัวละครหญิงรักหญิง “ก้อยและดาว” จากกลุ่มตัวอย่างในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) ยังอยู่ภายใต้บริบทที่มีข้อจำกัดทางสังคม เพราะกลุ่มตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่างนี้ยังเป็นเยาวชน ที่สะท้อนภาพการพัฒนาความสัมพันธ์อย่างเป็นธรรมชาติในวัยเรียน ส่วนตัวละครที่เป็นวัยกลางคนและทำงานอย่างในกรณี ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างช่วงยุคโลกาภิวัตน์ของละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย (พ.ศ. 2540 – 2556) และกลุ่มตัวอย่างร่วมสมัย กลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในยุคสื่อสตรีมมิ่ง (พ.ศ. 2563 – เป็นต้นไป) แสดงให้เห็นถึงการยอมรับอัตลักษณ์ตนเองอย่างมั่นใจและการแสดงออกถึงความรักต่อสาธารณะอย่างตรงไปตรงมา

4. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์หญิงรักหญิง

จากการวิเคราะห์พบว่าจากกลุ่มตัวอย่างตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) และจากกลุ่มตัวอย่างช่วงยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2540 – 2556) จะมีรากฐานสำคัญจากประสบการณ์ด้านลบที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย ได้แก่

- “คุณหญิงศรี” ถูกปลุกฝังทัศนคติด้านลบต่อผู้ชายตั้งแต่วัยเยาว์ผ่านการสั่งสอนและประสบการณ์ครอบครัวที่พ่อบริการยาหลายคน

- “จันดารา” เคยผ่านเหตุการณ์รุนแรงและการละเมิดทางเพศที่กระทบต่อร่างกายและสภาพจิตใจ

ทั้งนี้ตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) และจากกลุ่มตัวอย่างร่วมสมัยจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในยุคสื่อสตรีมมิง (พ.ศ. 2563 – เป็นต้นไป) ได้แสดงออกถึงสาเหตุของความเป็หญิงรักหญิงที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและไม่มีการปรุงแต่ง

5. การยอมรับตนเองและปฏิกิริยาจากสังคมของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

ผู้ศึกษาพบว่าระดับการยอมรับของตัวละครหญิงรักหญิงในบริบทสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและค่านิยมทางสังคมที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่าง “คุณหญิงศรี” ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) ที่ไม่สามารถประกาศตัวตนออกมาผ่านการสื่อสารใด ๆ แม้บทสนทนา กับคนที่ใกล้ชิด จะมีปรากฏเพียงแต่การนินทาความหลังของคนที่เคยได้รับการแสดงความรักจาก “ครูตอร์น” เท่านั้น อีกทั้งตัวละคร “จันดารา” ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) ที่มีการยอมรับตนเองอย่างชัดเจนผ่านบทสนทนาว่าตนเป็นหญิงรักหญิงกับคนที่ตนให้ความสนใจ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับตัวตนที่ “จันดารา” สามารถใช้ชีวิตปกติในสังคมได้ แม้ยังมีความคลุมเครือในมุมมองของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยก็ตาม ในส่วนของปฏิกิริยาของตัวละครรอบข้างตัวละครหญิงรักหญิงมีความหลากหลาย อย่างในกรณีของ “ฟ้าลดา” หนึ่งในตัวละครหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยในยุคสื่อสตรีมมิง (พ.ศ. 2563 – เป็นต้นไป) ที่แม่ของเธอมองว่าความรักของหญิงรักหญิงขัดแย้งต่อความคาดหวังและคุณค่าทางสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับสามารถปรับท่าทีและให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผย ขณะเดียวกันอย่างกรณี “พ่อของฟ้าลดา” กลับเปิดกว้างและให้การยอมรับตั้งแต่แรก และในอีกตัวอย่างหนึ่งผู้ศึกษาพบว่า การยอมรับตนเองมักเกิดขึ้นภายใต้แรงกดดันจากครอบครัวและสังคม การสื่อสารในบางกรณี อย่าง “แม่ของดาว” จากกลุ่มในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) เป็นเชิงนัยยะที่บ่งบอกการยอมรับโดยไม่ต้องพูดตรง ๆ ขณะที่ตัวละครแวดล้อมตัวละครหญิงรักหญิงอย่างกรณี “พ่อของก้อย” จากกลุ่มตัวอย่างในยุคสมัยเดียวกัน ยังมีบางมุมมองที่ยังคงมองความรักหญิงรักหญิงเป็นเพียงประสบการณ์ชั่วครา

ส่วนที่ 2 การศึกษาบทบาทของหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรม

ซึ่งบริบทเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์และตัวตนของหญิงรักหญิงในสังคมไทย ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้แยกเป็นหัวข้อสำคัญดังต่อไปนี้

บริบทสังคม

1) การแสดงออกทางสังคม

- ยุคเฟื่องฟู ละครโทรทัศน์เรื่อง คือหัตถาครองพิภพ (2538) สังคมในยุครัชกาลที่ 6 ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตัวละครหญิงรักหญิงในเรื่องราวนี้ต้องดำรงตนตามขนบธรรมเนียมชนชั้นสูงอย่างเคร่งครัดเพื่อคงไว้ด้วยศักดิ์ศรีและอำนาจในสังคม ทั้งทางคำพูด กิริยาท่าทาง และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับบ่าวไพร่ ซึ่งตอกย้ำความเหนือกว่าของชนชั้นขุนนางและความนอบน้อมของผู้มีสถานะต่ำกว่า

- ยุคโลกาภิวัตน์ ละครโทรทัศน์เรื่อง จับตายวายร้ายสายสมร (2541) บริบททางสังคมเปิดกว้างต่อผู้หญิงมากขึ้น ตัวละครหญิงรักหญิงจะแสดงออกอย่างมีอิสระทางอาชีพ กล้าตัดสินใจ และพึ่งพาตนเอง การใช้ชีวิตและบุคลิกที่มั่นใจ รวมถึงการปฏิเสธการมีปฏิสัมพันธ์เชิงคู่สาวกับผู้ชาย สะท้อนความเปลี่ยนแปลงในบทบาทสตรีไทยที่ออกจากกรอบที่มีเพียงพื้นที่ภายในบ้านสู่พื้นที่สาธารณะ

- ยุคสื่อใหม่ ซีรีส์เรื่อง ฮอริโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 3 (2558) เรื่องราวของวัยรุ่นที่กำลัง “ค้นหาตัวตน” ท่ามกลางแรงกดดันครอบครัวและสังคม การสื่อสารของคู่ตัวละครเน้นความเท่าเทียม ผูกพัน และดูแลกัน
- ยุคสตรีมมิ่ง ซีรีส์เรื่อง ใจซ่อนรัก (2567) ตัวละครมีสถานะเศรษฐกิจ สังคมในระดับสูง การศึกษาดี อาชีพมั่นคง ทำให้ “เปิดเผยตัวตน” ได้อย่างมั่นใจ ใช้ภาษาและกิริยาสง่างาม คงสมดุลระหว่างภาพลักษณ์ที่สังคมยอมรับกับความเป็นตัวเอ็ง

2) บทบาททางเพศและความเป็นหญิงรักหญิงในสังคม มีพัฒนาการเชิงพลวัตที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยอย่างเด่นชัด เช่น ลักษณะสังคมในยุคอดีตที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ภายใต้โครงสร้างชายเป็นใหญ่และค่านิยมอนุรักษ์นิยมของชนชั้นสูงสมัยรัชกาลที่ 6 จากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) เรื่องคือหัตถการองพิภพ (2538) ซึ่งผู้หญิงต้องปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด แม้จะมีอัตลักษณ์หญิงรักหญิง แต่ก็ถูกจำกัดให้อยู่เพียงในพื้นที่ส่วนตัว เพื่อรักษาภาพลักษณ์และอำนาจในสังคม ซึ่งตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2540 – 2556) เป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ตัวละครหญิงรักหญิงเริ่มทำทาบบทบาทผู้ตามของเพศหญิง ปฏิเสธความสัมพันธ์กับเพศชาย โดยต่อมาตัวละครหญิงรักหญิงในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) และยุคสตรีมมิ่ง (พ.ศ. 2563 – เป็นต้นไป) การกำหนดบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในบริบทคู่รักถูกลดความสำคัญลงกลายเป็นการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม

3) สถาบันทางสังคมรวมไปถึงครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นพื้นที่หลักในการต่อรองอัตลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิง โดยทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้กดทับและเป็นผู้เปิดพื้นที่การยอมรับ ขึ้นอยู่กับยุคสมัยและสถานการณ์ที่จะสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวยังคงผูกพันกับค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยที่มุ่งหวังให้ลูกสาวปฏิบัติตามบทบาทแบบดั้งเดิม แม้จะมีการเปิดพื้นที่เจรจาและยอมรับอย่างละมุนละม่อมมากขึ้น แต่ก็ยังไม่พินมมอมงที่มองความสัมพันธ์หญิงรักหญิงเป็นเพียงเรื่องชั่วคราว ที่ยอมรับเรื่องหญิงรักหญิงได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังยึดค่านิยมเดิมว่าผู้ชายต้องคู่กับผู้หญิง

บริบทการเมือง

โครงสร้างอำนาจ การปกครอง เสรีภาพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการแสดงออกของหญิงรักหญิง เริ่มต้นจากการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ในกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) เรื่องคือหัตถการองพิภพ (2538) เรื่องราวและประสบการณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงได้ถูกเล่าอย่างระมัดระวัง จำกัดอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว และมักซ่อนอยู่หลังความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพหรือครอบครัว ในขณะที่ยุคหลังการเปิดประเทศที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา

ยุคประชาธิปไตยเป็นบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2540 – 2556) ยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) และยุคสตรีมมิ่ง (พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา) แบ่งได้ดังนี้

- “ยุคประชาธิปไตย” (พ.ศ. 2536–2549) ภายใต้การเมืองที่ทุนและผลประโยชน์มีบทบาทนำ เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อได้มาซึ่งอำนาจรัฐ (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558) การผลิตละครโทรทัศน์ได้แทรกตัวละครหญิงรักหญิงเข้ามาในฐานะองค์ประกอบรอง ดังเช่น ละครโทรทัศน์เรื่อง จีบตายวายร้ายสายสมร (2541) ที่สะท้อนประเด็นทางสังคมอย่างการค้ามนุษย์และการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเชื่อมโยงกับสาเหตุของการเป็นหญิงรักหญิง

- “ยุคมวลชนประชาธิปไตย” ภายหลังกองรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ความขัดแย้งทางการเมืองขยายสู่การแบ่งขั้วของมวลชนและภาคประชาชน (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558) ขณะเดียวกันละครโทรทัศน์และซีรีส์เริ่มสะท้อนบรรยากาศความตื่นตัวทางสิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ตัวอย่างเช่น ซีรีส์เรื่อง ฮอริโมน วัยว้าวุ่น ซีซั่น 3 (2558) ที่ถ่ายทอดการเลือกตั้งประธานนักเรียนซึ่งเปรียบเสมือนภาพจำลองของกระบวนการประชาธิปไตยในสังคมจริง ขณะเดียวกันสิทธิและความเสมอภาคทางเพศได้กลายเป็นวาระสาธารณะในกระแสหลัก ผลลัพธ์นี้สะท้อนชัดใน ซีรีส์เรื่อง ใจซ่อนรัก The Secret of Us (2567) ที่แสดงให้เห็นว่าตัวละครหญิงรักหญิงที่สื่อสารออกมา ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่เฉพาะกลุ่มอีกต่อไป และเลือกปิดฉากด้วยงานแต่งงานของคู่รักหญิงรักหญิงท่ามกลางความยินดีของครอบครัวและเพื่อน ๆ

บริบทด้านวัฒนธรรม

ในอดีตสังคมไทยยึดมั่นค่านิยมที่กำหนดบทบาทผู้หญิงให้อยู่ในกรอบความเป็น “แม่ศรีเรือน” ต้องอ่อนหวานเรียบร้อย และทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือนและสามี ได้สะท้อนถึงบรรทัดฐานทางเพศ (Gender Norms) ที่ตอกย้ำความไม่

เท่าเทียม ที่ปรากฏผ่านตัวละครหญิงรักหญิง “คุณหญิงศรี” จากกลุ่มตัวอย่างในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530 – 2539) โดยเมื่อเวลาผ่านไป วาทกรรม “แม่ศรีเรือน” ค่อย ๆ ลดความเข้มข้นลง โดยจากตัวละคร “จันดารา” ตัวละครหญิงรักหญิง จากกลุ่มตัวอย่างในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557 – 2562) ที่ไม่ได้พึ่งพิงเพศชายตามวิถีเดิมในอดีตเพื่อความอยู่รอด และสามารถประกอบอาชีพที่แสดงศักยภาพไม่แพ้เพศชาย สะท้อนค่านิยมใหม่ที่ให้คุณค่ากับความหลากหลายทางเพศและเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิต อิทธิพลของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ผู้หญิงสามารถสร้างอาชีพของตนเอง มีรายได้ และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่หลากหลายมากขึ้น (สุนิสา แก้วนิ่ม และอรอุมา ช่อนกลิ่น, 2567) นอกจากนี้ ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557–2562) อย่าง “ดาว” และ “ก้อย” แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตหญิงรักหญิงในกลุ่มวัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น เช่น ออกกำลังกาย พบปะเพื่อนฝูง ไปเรียนพิเศษ เป็นต้น และจากตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างในยุคสื่อสตรีมมิ่ง (พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป) แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่มีความเป็นอิสระสูง สามารถเปิดเผยความสัมพันธ์ ในที่สาธารณะ ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างเปิดเผย

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสารโดยเฉพาะการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย มีพื้นที่ในการแสดงออกและสร้างตัวตนได้มากขึ้น สื่อแบบดิจิทัลเริ่มกลายเป็นพื้นที่ส่วนกลางของสังคมที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากันในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เช่น การรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นที่เราให้ความสนใจผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งสะท้อนบทบาทของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถขยายผลทางอารมณ์ แม้ไม่ต้องเผชิญหน้ากันเหมือนในยุคก่อนหน้า

4. อภิปรายผล

4.1 การศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย

การศึกษานี้สอดคล้องตามแนวคิดของ Boorstin (2012) ภาพลักษณ์ (Image) คือ “สิ่งแทนความจริง” ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างจงใจ ผ่านกระบวนการสื่อสารซ้ำ ๆ จนสังคมเชื่อว่าเป็นความจริงนั่นเอง งานศึกษานี้จึงสะท้อนและสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวชัดเจน เพราะการนำเสนอ “หญิงรักหญิง” ในละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่ได้สะท้อนความจริงโดยตรง แต่เป็นการสร้างและปรับเปลี่ยน ภาพลักษณ์ ให้สอดคล้องกับค่านิยมและการยอมรับของสังคมไทยที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุค ตามรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ลักษณะเฉพาะของตัวละครหญิงรักหญิง จากการศึกษาพบว่าตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงมิติใดมิติหนึ่ง แต่มีความหลากหลายทั้งด้านอายุ อาชีพ และบุคลิกภาพ แสดงให้เห็นว่าบทบาทหญิงรักหญิงไม่ถูกผูกไว้กับอายุหรือช่วงชีวิตใดโดยเฉพาะ ด้านลักษณะทางกายภาพและการแต่งกายของตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างนั้น สอดคล้องกับมาตรฐานเพศหญิงตามบรรทัดฐานสังคม และด้านสถานภาพส่วนบุคคล แม้ในอดีตจะมีกรอบค่านิยมให้แต่งงานกับเพศตรงข้าม เพื่อรักษาหน้าตาทางสังคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศินี คำริสสถลมารค (2555) ที่พบว่าตัวละครหญิงรักหญิงมักจะแต่งงานเพื่อความจำเป็น โดยการแต่งงานกับเพศชายนั้นเป็นไปเพื่อการรักษาภาพลักษณ์ของครอบครัวหรือปกปิดตัวตน แต่ในยุคหลังภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงรักหญิงที่ปรากฏกลับมีความเป็นอิสระมากขึ้น อาชีพที่หลากหลาย ตั้งแต่แพทย์ นักแสดง ไปจนถึงอาชีพขายของอย่าง มือปิ่น จึงเป็นการบ่งชี้ว่าบทบาทหญิงรักหญิงมีพื้นที่ในทุกชนชั้นและสถานะทางสังคม

4.1.2 ความสัมพันธ์เชิงสังคมของตัวละครหญิงรักหญิง พัฒนาจากการต้องปกปิดและรักษาบทบาทตามกรอบสังคม สู่การแสดงออกอย่างเปิดเผยและมั่นใจในตัวตนพร้อมทั้งได้รับพื้นที่ทางสังคมและการยอมรับเพิ่มขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง คือ

- คือหัตถการองพิภพ (2538) : ได้รับความเคารพตามชนชั้น ยึดถือขนบธรรมเนียมเพื่อการยอมรับ
- จับตายวายร้ายสายสมร (2541) : สะท้อนความมั่นใจ อิสระ ต่อต้านเพศชายแบบเหมารวม
- ฮอโรมันวัยว้าวุ่น ซีซั่น3 (2558) : สังคมรอบตัวเปิดกว้าง มีการค้นหาตัวตน ความสัมพันธ์ในครอบครัวของตัวละครหญิงรักหญิงในกลุ่มตัวอย่างมีความซับซ้อน เพราะตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยเรียน
- ใจซ่อนรัก (2567) : กล้าเผชิญหน้าและต่อกรกับความขัดแย้งทางค่านิยม และยืนหยัดในสิทธิของตน

4.1.3 รูปแบบการแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละครหญิงรักหญิง ด้านการแสดงความรักในที่สาธารณะและการใช้ชีวิตโดยไม่ต้องปกปิดตัวตน สะท้อนการปรับตัวตามบริบทสังคมที่ค่อย ๆ เปิดกว้างขึ้น จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิญา ไชยสุกุมาร และอานิก ทวีชาติ (2565) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเปิดเผยตัวเองของหญิงรักหญิงในช่วงอายุและอาชีพที่ใกล้เคียงว่า กลุ่มคนที่เป็นหญิงรักหญิงนั้นมีความตระหนักรู้ในตัวเองอยู่แล้ว และไม่เคยสนใจเพศชาย แม้ว่าเคยมีประสบการณ์ในการเจอเพศชายที่มีคุณสมบัติที่ดีแต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธตัวเองได้ว่ามีมุมมองที่สนใจในตัวผู้หญิงด้วยกันมากกว่า

ทั้งนี้ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างใน 3 ยุคสุดท้าย มีการแสดงออกเปิดเผยมากขึ้น ทั้งการสัมผัสกับคนรัก การดูแลเอาใจใส่ และการแสดงความรักอย่างตรงไปตรงมา แม้จะยังมีข้อจำกัดทางครอบครัว ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากคู่รักในเพศวิถีสอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายค่านิยมทางสังคมของหญิงรักหญิงและกลวิธีการนำเสนอในละครโทรทัศน์ คลับพรายเดย์ เดอะ ซีรีส์” ของ ปุณยิกา ขจิตระปิน (2562) เกี่ยวกับการสื่อความหมายค่านิยมของหญิงรักหญิง ในการใช้ชีวิตและการแสดงออกของคู่รักหญิงรักหญิงสะท้อนให้เห็นว่า อารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความรัก ความหวงแหนความหึงหวง ความโกรธ หรือแม้กระทั่งมิติด้านเพศสัมพันธ์ ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากคู่รักในเพศวิถีสอื่น ๆ หากแต่เป็นการสะท้อนถึงความเป็นธรรมชาติของการใช้ชีวิตคู่เช่นเดียวกัน

4.1.4 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์หญิงรักหญิง จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่ามี 2 ปัจจัยหลัก คือ 1.) ปัจจัยด้านประสบการณ์ชีวิตและสภาพจิตใจของตัวละครที่มีรากฐานมาจากประสบการณ์ด้านลบที่เกี่ยวข้องกับเพศชายทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจและอคติต่อเพศชายในเชิงเหมารวม และ 2.) มุมมองเชิงทฤษฎีเคียวร์โดยทัศนะของ Jagose (1996) ในมุมมองของการเป็นหญิงรักหญิงนั้น เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของสถานการณ์ ความรู้สึกอันเป็นผลของพลวัตระหว่างประสบการณ์ชีวิต ความสัมพันธ์ที่มีความหมาย

4.1.5 การยอมรับตนเองและปฏิกิริยาจากสังคมของตัวละครหญิงรักหญิง ตัวละครหญิงรักหญิงจากกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ ประกาศตัวตนและความรู้สึกอย่างชัดเจน ผ่านพฤติกรรมและบทสนทนาที่ตรงไปตรงมา โดยการยอมรับตนเองของตัวละครหญิงรักหญิง โดยแต่ละตัวละครนั้นจะมีการสื่อสารออกมาได้อย่างปกติ แม้จะอยู่ภายใต้แรงกดดันจากครอบครัวหรือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยในประเด็นการยอมรับตัวเองของ เกศินี ดาริสถลมารค (2555) แต่ปฏิกิริยาจากตัวละครรอบข้างของตัวละครหญิงรักหญิงในแต่ละกลุ่มตัวอย่างนั้น มีความหลากหลายตั้งแต่การปฏิเสธในช่วงแรกไปจนถึงการเปิดใจยอมรับในภายหลัง โดยเฉพาะกับครอบครัวของตัวละครหญิงรักหญิง ในขณะที่สังคมอื่น ๆ ที่แวดล้อมตัวละครหญิงรักหญิงส่วนใหญ่ให้การเปิดกว้างโดยไม่ถูกครอบงำจากค่านิยมดั้งเดิมเหมือนกับครอบครัว

4.2 การศึกษาบทบาทของหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรม

ความเป็นหญิงรักหญิง จากอดีตที่ต้องปกปิดตัวตนและอยู่ในกรอบค่านิยมแบบอนุรักษ์นิยม สู่การมีพื้นที่เปิดเผยและยืนยันตัวตนมากขึ้นในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยา ทศนคติสังคมไทย การเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก กระแสสิทธิเสรีภาพ ความหลากหลายทางเพศ และอิทธิพลของสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันของการสื่อสารที่ไร้ขอบเขตผ่านทางอินเทอร์เน็ต สื่อดิจิทัลหรือ social media ที่มีอิทธิพลต่อทุกคนในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยด้านการเปิดรับสื่อของกลุ่มหญิงรักหญิงของ ปารณีย์ จงรักษ์ (2556) กล่าวว่า “สื่อสังคมออนไลน์” (Social media) ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ส่วนกลางหลักของสังคม” สำหรับการแสดงออกและยืนยันในตัวตนของกลุ่มคนหญิงรักหญิง เพราะช่วยลดความกังวลต่อการตีตราและภาพลักษณ์เชิงลบที่ยังคงพบเจอในชีวิตประจำวัน โดยช่องทางนี้เป็นเหมือนการเปิดโอกาสให้ควบคุมระดับการเปิดเผย การคัดเลือกผู้รับสาร และสร้างเครือข่ายสนับสนุนได้อย่างยืดหยุ่นมากกว่าพื้นที่ออฟไลน์ (Offline) ทั่วไป

แต่เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โดยรวมในส่วนของ “บทบาทของหญิงรักหญิงจากละครโทรทัศน์และซีรีส์ไทย ผ่านบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรม” จะพบว่าในกลุ่มตัวอย่างในสองยุคแรก คือ ยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2530–2539) และยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2540–2556) ยังไม่ได้มีการปรากฏความเกี่ยวข้องทางตรงของตัวละครหญิงรักหญิงอย่างเด่นชัด เนื่องจากสังคมไทยในขณะนั้นยังไม่ได้เปิดพื้นที่ยอมรับประเด็นหญิงรักหญิงอย่างเป็นทางการ การนำเสนอจึงยังเป็นเพียงใน

กลุ่มเฉพาะ ที่ถูกซ่อนอยู่ภายใต้ภาพใหญ่ของบรรทัดฐานชาย-หญิง และแม้แต่การนำเสนอชายรักชายยังมีความโดดเด่น และชัดเจนกว่าการปรากฏของหญิงรักหญิง อย่างไรก็ตามเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคสื่อใหม่ (พ.ศ. 2557–2562) และยุคสื่อสตรีมมิ่ง (พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปิดกว้างต่อประเด็นสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม ได้ทำให้บทบาทของหญิงรักหญิงมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ตัวละครหญิงรักหญิงจึงไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบของเรื่องในแบบแต่ก่อนเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นตัวแทนที่สะท้อนถึงการตระหนักรู้ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มหญิงรักหญิงในสังคมร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรม

5. ข้อเสนอแนะ

ความสัมพันธ์ระหว่างโลกความจริงกับโลกของละครโทรทัศน์และซีรีส์ที่ต่างก็มีอิทธิพลต่อกัน การสื่อสารภาพลักษณ์ที่รอบด้านของบุคคลที่เป็นหญิงรักหญิง จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและลดการเหมารวม (stereotype) ต่อกลุ่มหญิง

รักหญิงในสังคมไทย ผู้ศึกษามีทัศนะว่าผู้อ่านจะสามารถนำประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของการศึกษาในเรื่องนี้เพื่อนำมาใช้ได้จริง ได้ดังต่อไปนี้

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

จากผลการศึกษานี้ สามารถเป็นฐานความรู้ในการพัฒนางานสร้างสรรค์สื่อเพื่อตอบสนองต่อสังคมได้สำหรับผู้ผลิตสื่อ ทั้งการออกแบบตัวละครหญิงรักหญิงอย่างรอบด้านในฐานะ “มนุษย์คนหนึ่งที่มีชีวิตจริงในสังคมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป” มากกว่าจะเป็นเพียงสัญลักษณ์หรือสีสันของเรื่อง รวมถึงการนำเสนอความสัมพันธ์หญิงรักหญิงควรถูกเล่าในฐานะ “ความรักปกติ” เช่นเดียวกับคู่รักระหว่างชายหญิง อีกทั้งการเล่าเรื่องราวของหญิงรักหญิงในสื่อควรสะท้อนว่าตัวละครเหล่านี้มีบทบาทที่เป็นไปในเชิงบวกและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การผลักดันความสามารถเฉพาะตัว การเป็นแรงบันดาลใจในสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

พัฒนาการของภาพลักษณ์หญิงรักหญิงในสื่อไทย ควรดำเนินต่อไปในลักษณะที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด เพราะสิ่งที่เราเห็นจากสื่อในอดีตนั้นเป็นการสะท้อนข้อจำกัดที่ทำให้ภาพหญิงรักหญิงถูกกดทับ ปกปิดตัวตน หรือเป็นเพียงองค์ประกอบรองที่ถูกครอบงำโดยกรอบภาพใหญ่ของสังคมในยุคต่าง ๆ เช่น การทำให้ผู้รับสารเห็นว่าความรักหญิงรักหญิงไม่เพียงเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ยังสัมพันธ์กับสิทธิและเสรีภาพที่ควรได้รับการรับรองในเชิงกฎหมายและนโยบาย

ในปัจจุบันและในอนาคตของกลุ่มหญิงรักหญิง จะสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความกลมกลืน จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในหลักการสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์หญิงรักหญิงของตนเอง กล่าวคือ การตระหนักลักษณะเฉพาะของตน ทั้งด้านวิถีชีวิต อาชีพ บุคลิกภาพ และการดูแลรูปลักษณ์ เพื่อสะท้อนความหลากหลายที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบเหมารวม อีกทั้งความสัมพันธ์เชิงสังคมกับครอบครัวและคนรอบข้างอย่างจริงจัง เปิดเผย และต่อเนื่อง ในด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านความรัก ความสัมพันธ์ที่มีการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติและอยู่ในกาลเทศะ ดังนั้นการสื่อสารภาพลักษณ์หญิงรักหญิงที่เหมาะสม จึงไม่ใช่เพียงการประกาศตัวตนในเชิงสัญลักษณ์ แต่คือ “การสร้างภาพแทนจากภายใน” ที่สะท้อนคุณค่าในตัวตน ซึ่งมีพลังในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสังคม และนำไปสู่การยอมรับอย่างเท่าเทียมในระยะยาว

6. เอกสารอ้างอิง

เกศินี ดาริสถลมารค. (2555). *ภาพลักษณ์ของหญิงรักร่วมเพศที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เอเชียตะวันออก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จาง หยิง, และจันทรสุตา ไชยประเสริฐ. (2565). วาทกรรมหญิงรักหญิงในละครโทรทัศน์เรื่อง รากแก้ว: อำนาจการกดทับของผู้หญิงด้วยกัน. ใน การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 (น.440-451). มหาวิทยาลัยมหาดไทย. <https://has.hcu.ac.th/jspui/handle/123456789/3148>
- จิตติมา อานสกุลเจริญ. (2558). ขนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 5(1), 7-15.
- ประกายกาวิล ศรีจินดา. (2560). สัมพันธบทของเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(2), 8-13.
- ปรีชญา แก้วสีนวล. (2565). ภาพตัวแทน “ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+)” ในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสมัยนิยม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปารณีย์ จงรักษ์. (2556). การเปิดรับสื่อ ทศนคดี และการแสดงออกทางสังคมของกลุ่มหญิงรักหญิง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปยุตติกา ขจิตระบิน. (2562). การสื่อความหมายค่านิยมทางสังคมของหญิงรักหญิง และกลวิธีการนำเสนอในละครโทรทัศน์ *คลับ ฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สรรัตน์ จิรวรรณวิสุทธิ. (2554). พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิญา ไชยสุกุมาร, และอานิก ทวีชาชาติ. (2565). การศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมและการเปิดเผยตัวเองของกลุ่มหญิงรักหญิงเพื่อการสร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 26(2), 32-39.
- สุนิสา แก้วนันทน์, และอรอุมา ซ่อนกลิ่น. (2567). วาทกรรมว่าด้วย “แม่ศรีเรือน” กับค่านิยมของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป. *วารสารวิจัยและวิชาการบูรพา*, 2(4), 1-20.
- อนาคตละครไทย ใครเขียนบท*. (2562). ThaiHealth Official. <https://www.thaihealth.or.th/?p=237712>
- Boorstin, D. J. (2012). *The image: A guide to pseudo-events in America*. Atheneum.
- Jagose, A. (1996). *Queer theory: An introduction*. New York University Press.

การพัฒนาโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิต ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Development of the Operational Excellence Model for Manufacturing Organizations in Bangkok and the Metropolitan Region

บรรดิษฐ์ พระประทานพร¹ และเบญจพันธ์ มีเงิน^{2*}

Bundit Phrapratanporn¹ and Benjabhon Mee-ngoen^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานขององค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทั่วไปขององค์กรและระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน 2) พัฒนาโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานเป็นการวิจัยแบบผสม เก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 360 โรงงาน และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า องค์กรส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลาง ร้อยละ 51.90 มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี - 10 ปี ร้อยละ 41.10% มีรายได้ต่ำกว่า 100 ล้านบาทต่อปี ร้อยละ 46.70 และตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 25.60 ระดับความสำคัญของปัจจัยต่อความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือเทคโนโลยีสมัยใหม่ รองลงมาคือกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ ตามลำดับ โมเดลที่พัฒนาขึ้นชื่อว่าโมเดลมีความสอดคล้องทั้งกับทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ผ่านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันความเหมาะสมของโมเดลในเชิงปฏิบัติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ เทคโนโลยีสมัยใหม่ วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

¹ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
MBA & DBA Program in Business Administration, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University
Email: bundit.ph@ssru.ac.th

^{2*} บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
MBA & DBA Program in Management, Faculty of Business Administration and Technology, Lampang Intertech College
Email: dr.benjabhon@gmail.com

*Corresponding author

Abstract

This study examined operational excellence among manufacturing organizations in the Bangkok Metropolitan Region. The objectives were: 1) to investigate organizational characteristics and the significance of factors influencing success in achieving operational excellence; and 2) to develop a comprehensive operational excellence model. A mixed-methods approach was employed. The study population comprised 28,005 manufacturing firms, with quantitative data collected from 360 organizations and qualitative data derived from in-depth interviews with three experts. Both descriptive and inferential statistical analyses were utilized. The findings revealed that the majority of participating organizations were medium-sized enterprises (51.90%) that had been operating for 5–10 years (41.10%), with annual revenues below 100 million baht (46.70%). Geographically, most firms were concentrated in Samut Sakhon Province (25.60%). Overall, the factors influencing operational excellence were rated as highly important. Modern technology emerged as the most critical factor, followed by efficient processes, change-oriented organizational culture, and operational leadership, respectively. The developed model consisted of five principal components: operational leadership, modern technology, organizational culture conducive to change, efficient processes, and success in creating operational excellence. The developed model shows consistency with both theory and empirical data, with operational leadership and modern technology having both direct and indirect positive effects on the success of achieving operational excellence through a culture conducive to change and effective processes, with experts confirming the model's practical suitability for implementation.

Keywords: Operational Leadership, Modern Technology, Change-Oriented Organizational Culture, Efficient Processes, Operational Excellence

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ภาคอุตสาหกรรมการผลิตเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีโรงงานที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการรวม 72,699 แห่ง มีมูลค่าการลงทุนรวมกว่า 9 ล้านล้านบาท และมีการจ้างแรงงานรวม 3,911,155 คน ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ของพื้นที่ดังกล่าวในฐานะศูนย์กลางการผลิตที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2567) ปัจจุบันมีบริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค ได้สร้างความท้าทายอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์การภาคการผลิต (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2567) ส่งผลให้แนวคิด “ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน” (Operational Excellence) จึงได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้น โดยมีรากฐานจากการบริหารคุณภาพของ Juran (1995) และต่อยอดสู่แนวคิด Lean Manufacturing (Womack & Jones, 2003) ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าสามารถลดความสูญเสีย เพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การได้อย่างเป็นรูปธรรม (Kaplan & Norton, 2001)

ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (Success in Creating an Operational Excellence) เป็นแนวทางการบริหารที่มุ่งสร้างคุณค่าสูงสุดแก่ลูกค้า ด้วยการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงาน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การวัดผลอย่างเป็นระบบ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (Jiang et al., 2024; Kumar & Singh, 2023; Menck et al., 2025) โดยจะได้รับอิทธิพลสำคัญจากปัจจัยภาวะผู้นำ

เชิงปฏิบัติการ (Operational Leadership) ซึ่งเป็นผู้นำที่เป็นผู้จัดการและควบคุม กำกับดูแลในระดับพื้นที่ปฏิบัติงาน และกระบวนการทางธุรกิจในแต่ละวัน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจ ความสามารถในการจัดการทรัพยากร (Brown et al., 2021; Cook, 2024; Johnson & Lee, 2019) และปัจจัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Modern Technology) ซึ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่าน ดิจิทัล และการประมวลผลข้อมูล การเชื่อมต่อเครือข่าย ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ การประมวลผลแบบคลาวด์ และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Feenberg, 2023; Jiang & Zhang, 2024; Menck et al., 2025; Patel & Singh, 2023) นอกจากนี้ยังส่งผลต่อปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (Organizational Culture Conducive to Change) อันพื้นฐานเชิงกลยุทธ์ของการปรับตัวและความอยู่รอดขององค์การในระยะยาว สามารถสร้างและพัฒนาได้ผ่าน ภาวะผู้นำ ค่านิยมร่วม การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ความยืดหยุ่น และนวัตกรรม สนับสนุนให้องค์การสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Edmondson, 2023; Jiang et al., 2024; Karlton et al., 2023; Menck et al., 2025) และ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Processes) ที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผ่านการจัดการทรัพยากร เวลา และข้อมูลอย่างเหมาะสม สามารถลดความสูญเสีย ควบคุมคุณภาพ เพิ่มความคล่องตัว และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Jiang et al., 2024; Karlton et al., 2023; López & Martin, 2022)

องค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทยจำนวนมากไม่น้อยยังขาดองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เป็นระบบในการพัฒนาแนวทางหรือโมเดลที่เหมาะสมเพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ซึ่งกลายเป็นความท้าทายหลักที่ขัดขวางการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเด็นด้านการพัฒนาองค์การด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ การสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับวิจัยอย่างจริงจัง เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปขององค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

1.2.2 เพื่อพัฒนาโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นองค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่จดทะเบียนแจ้งประกอบกิจการในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ 2) วัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง 3) กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ 4) เทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 5) ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาตามขั้นตอนการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัย และการจัดรูปเล่มจนแล้วเสร็จ ภายใน 4 เดือน หลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ใบรับรอง COE. 2-384/2525)

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ

1.4.2 โมเดลการวัดองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่น่าพอใจ

1.4.3 โมเดลสมการโครงสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณคือผู้บริหารองค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่จดทะเบียนแจ้งประกอบกิจการในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 28,005 โรงงาน จากข้อมูล ณ สิ้นปี 2566 (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2567) ส่วนประชากรสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพคือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน

กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารองค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิตขนาดตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้ตัวแปรแฝงจำนวน 5 ตัวแปร จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 ตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2019) ที่ระบุว่าตัวแปรแฝงไม่เกิน 7 ตัวแปร ควรมีขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 300 ตัวอย่าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน

การสุ่มตัวอย่างประเภทแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายวิธี ได้แก่ แบบโควตา (Quota sampling) และแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2551 น.134) โดยกำหนดสัดส่วนร้อยละ 2 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด 28,005 โรงงาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจ

2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบสอบถามเชิงปริมาณ แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงบวกให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและนิยามเชิงทฤษฎี มีระดับข้อคิดเห็น 5 ระดับ คือ 5 มากที่สุด, 4 มาก, 3 ปานกลาง, 2 น้อย และ 1 น้อยที่สุด

2.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้เกณฑ์การประเมินของ Rovinelli and Hambleton (1977) เพื่อยืนยันว่าโมเดลนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

2.3.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การประเมินค่า IOC ของแบบสอบถาม พบว่า อยู่ระหว่าง .67–1.00 สูงกว่าค่ามาตรฐาน .50 (Lynn, 1986; Polit & Beck, 2012) แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาที่เหมาะสม

2.3.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) ผลการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 30 ตัวอย่าง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .918 สูงกว่าเกณฑ์ .70 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง (เบญจพจน์ มีเงิน, 2566)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้คณะผู้วิจัยใช้เวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ 30 วัน คัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 360 ตัวอย่าง จากที่เก็บทั้งหมด 560 ตัวอย่าง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว ไปลงรหัส จัดทำแฟ้มข้อมูล และเตรียมนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคำถามสัมภาษณ์กำหนดตามประเด็นปัญหาและปัจจัยเดียวกับแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทางบริหารธุรกิจ

2.5 สถิติวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

2.5.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทดสอบคุณลักษณะทั่วไปขององค์การภาคอุตสาหกรรมการผลิต และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

2.5.2 สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบที่เหมาะสมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

2.5.3 สถิติสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เพื่อทดสอบโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์การภาคอุตสาหกรรมผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1

3.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์การธุรกิจขนาดกลาง ร้อยละ 51.90 มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี – 10 ปี ร้อยละ 41.10 มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 100 ล้านบาท ร้อยละ 46.70% และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 25.60%

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศ ผลการวิเคราะห์เป็นไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศ

ตัวแปร	สัญลักษณ์แทนตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล (ระดับ)
ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ	OPL	3.458	.919	มาก
ความสามารถในการสื่อสาร	OPL1	3.414	.998	
ความสามารถในการตัดสินใจ	OPL2	3.744	.945	
การบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจ	OPL3	3.417	.910	
ความสามารถในการจัดการทรัพยากร	OPL4	3.258	.823	
เทคโนโลยีสมัยใหม่	MOT	3.672	.786	มาก
การเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล	MOT1	3.736	.821	
การประมวลผลแบบคลาวด์	MOT2	3.733	.758	
ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์	MOT3	3.567	.773	
ความปลอดภัยทางไซเบอร์	MOT4	3.653	.793	
วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง	OCC	3.558	.745	มาก
การมีส่วนร่วม	OCC1	3.439	.709	
การเรียนรู้	OCC2	3.628	.779	
ความยืดหยุ่น	OCC3	3.594	.737	
นวัตกรรม	OCC4	3.569	.754	
กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ	EFP	3.607	.789	มาก
ปัจจัยนำเข้า	EFP1	3.714	.764	
กิจกรรมหลักของกระบวนการ	EFP2	3.606	.831	
ตัวชี้วัดและระบบวัดผล	EFP3	3.642	.773	
ผลลัพธ์ของกระบวนการ	EFP4	3.467	.786	
รวม		3.574	.810	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อบัจจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($Mean = 3.574, SD = .810$) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดกับ เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) ซึ่งประกอบด้วย การเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล การประมวลผลแบบคลาวด์ ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ และความปลอดภัยทางไซเบอร์ ($Mean = 3.672, SD = .786$) รองลงมาคือ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กิจกรรมหลักของกระบวนการ ตัวชี้วัดและระบบวัดผล และผลลัพธ์ของกระบวนการ ($Mean = 3.607, SD = .789$) อันดับถัดมา คือวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ความยืดหยุ่น และนวัตกรรม ($Mean = 3.573, SD = .756$) ส่วนปัจจัยที่ได้รับความสำคัญน้อยที่สุดคือ ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ ความสามารถในการสื่อสาร การบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจ และความสามารถในการจัดการทรัพยากร ($Mean = 3.458, SD = .919$) ตามลำดับ

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวัตตูประสงค์การวิจัยข้อ 2

คณะผู้วิจัย ทำการทดสอบ 1) สมมติฐานการวิจัยข้อ 1 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ 2) สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 โมเดลการวัดองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เทคนิควิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และเกณฑ์ดัชนีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดล โปรแกรม SPSS (AMOS) ดังนี้

3.2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1

1) ผลการกำหนดโมเดลการวัด พบว่า โมเดลการวัดองค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) โมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (2) โมเดลการวัดเทคโนโลยีสมัยใหม่ (3) โมเดลการวัดวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (4) โมเดลการวัดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และ (5) โมเดลการวัดความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

2) ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ของโมเดลการวัดทั้ง 5 โมเดลการวัด ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ (ค่า $KMO = 847 > .70$, Approx. Chi-square = 5372.420, $df = 190$, Sig. = .000) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละโมเดลอยู่ในระดับปานกลางไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ได้

3.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

จากการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง และความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness-of-Fit) ของโมเดลการวัดทั้ง 5 โมเดล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรม SPSS/AMOS พบว่า โมเดลการวัดทั้งหมดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับ ดีมากถึงดีเยี่ยม พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องรวม (Fit Indices) ดังนี้

3.2.2.1 โมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยมีค่า $\chi^2 = 0.114, df = 1, p = .736 > .05, \chi^2/df = 0.114 < 2, RMSEA = .000 < .08, CFI = 1.00 > .95, TLI = 1.00 > .95$ รวมทั้งมีค่า AVE = .599 และ CR = .854 ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3.2.2.2 โมเดลการวัดเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยมีค่า $\chi^2 = 0.620, df = 1, p = .431 > .05, RMSEA = .000 < .08, CFI = 1.00 > .95, TLI = 1.000 > .95$ รวมทั้งมีค่า AVE = .517 และ CR = .810 ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

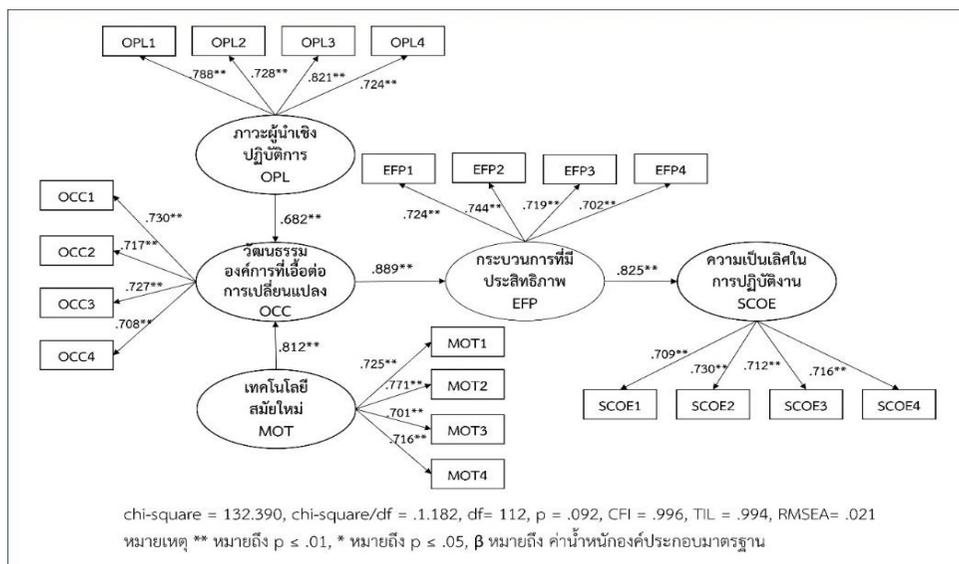
3.2.2.3 โมเดลการวัดวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยมีค่า $\chi^2 = 0.798, df = 1, p = .372 > .05, \chi^2/df = 0.798 < 2, RMSEA = .000 < .08, CFI = 1.000 > .95, TLI = 1.000 > .95$ รวมทั้งมีค่า AVE = .557 และ CR = .834 ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3.2.2.4 โมเดลการวัดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก โดยมีค่า $\chi^2 = 1.203$, $df = 1$, $p = .273 > .05$, $\chi^2/df = 1.203 < 2$, $RMSEA = .023 < .08$, $CFI = .999 > .95$, $TLI = .995 > .95$ รวมทั้งมีค่า $AVE = .572$ และ $CR = .842$ ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3.2.2.5 โมเดลการวัดความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก โดยมีค่า $\chi^2 = 3.368$, $df = 2$, $p = .186 > .05$, $\chi^2/df = 1.684 < 2$, $RMSEA = .042 < .08$, $CFI = .996 > .95$, $TLI = .988 > .95$ ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

เมื่อพิจารณาค่า น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบพบว่า มีค่าตั้งแต่ .547 – .891 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด (.50) แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดทั้ง 5 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมากถึงดีเยี่ยม สามารถนำไปใช้ในการทดสอบโมเดลเชิงโครงสร้างต่อไปได้

3.2.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน โดยเทคนิควิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โปรแกรม AMOS ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน

จากโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (ภาพที่ 1) แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 2 ตัวแปรคือ ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (Operational Leadership) (OPL) ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร (OPL1) ความสามารถในการตัดสินใจ (OPL2) การบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจ (OPL3) และความสามารถในการจัดการทรัพยากร (OPL4) และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Modern Technology) (MOT) ได้แก่ การเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล (MOT1) การประมวลผลแบบคลาวด์ (MOT2) ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ (MOT3) และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (MOT4) จะส่งอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) (Organizational Culture Conducive to Change) ได้แก่ การมีส่วนร่วม (OCC1) การเรียนรู้ (OCC2) ความยืดหยุ่น (OCC3) และนวัตกรรม (OCC4) 2) กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Process) (EFP) ปัจจัยนำเข้า (EFP1) กิจกรรมหลักของกระบวนการ (EFP2) ตัวชี้วัดและระบบวัดผล (EFP3) และผลลัพธ์ของกระบวนการ (EFP)

และความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (Success in Creating an Operational Excellence) (SCOE) ได้แก่ ความสำเร็จในการมุ่งเน้นลูกค้า (SCOE1) ความสำเร็จในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (SCOE2) ความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของพนักงาน (SCOE3) และความสำเร็จในการจัดการกระบวนการอย่างมีระบบ (SCOE4)

3.2.3.1 ผลการวิเคราะห์ความตรงและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสมการโครงสร้าง ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 20 ตัวแปร จากกลุ่มตัวอย่าง 360 โรงงาน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก พิจารณาได้จาก ค่า $\chi^2 = 132.39$, $df = 112$, $p = .092 > .05$, ค่า RMSEA = $.021 < .08$, ค่า CFI = $.996 > .95$, ค่า TLI = $.994 > .95$ และค่า $\chi^2/df = 1.182 < 2$ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีค่าเป็นบวก และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (AVE) ของตัวแปรแฝงทั้งหมด อยู่ระหว่าง 0.513 ถึง 0.587 > 0.50 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของโครงสร้าง (CR) อยู่ระหว่าง 0.814 ถึง 0.850 > 0.70 แสดงว่ามีความสอดคล้องภายในของตัวชี้วัดในแต่ละตัวแปรแฝงอยู่ในระดับสูง สามารถอธิบายตัวแปรแฝงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ได้อย่างเหมาะสม

3.2.3.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ (SEM) ด้วยโปรแกรม SPSS (AMOS) พบว่า

1) อิทธิพลทางตรง (1) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .682^{**}$ และ $.812^{**}$ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) (2) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .889^{**}$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) และ (3) กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .825^{**}$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

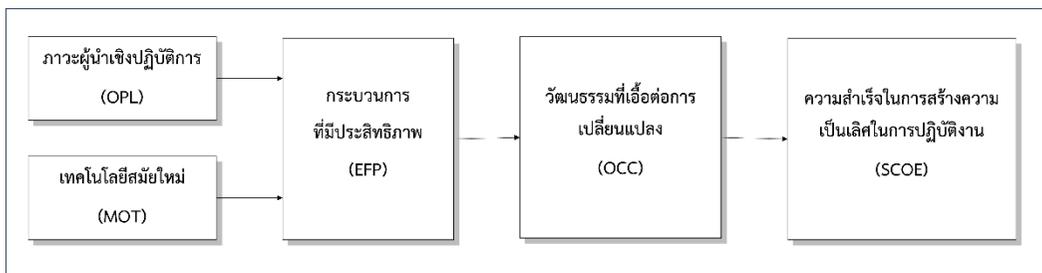
2) อิทธิพลทางอ้อม (1) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) ผ่านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .606^{**}$ ($p < .01$) (2) เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) ผ่านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .722^{**}$ ($p < .01$) (3) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .733^{**}$ ($p < .01$) (4) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ผ่านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .500^{**}$ ($p < .01$) (4) เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ผ่าน วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .595^{**}$ ($p < .01$)

3) อิทธิพลรวม (1) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) ส่งอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .682^{**}$ และ $.606^{**}$ ($p < .01$) (2) เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) ส่งอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .812^{**}$ ($p < .01$) (3) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) ส่งอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อ EFP มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .889^{**}$ ($p < .01$) (4) กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) ส่งอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อ SCOE มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .825^{**}$ ($p < .01$) (5) OPL ส่งอิทธิพลรวมเชิง

บวกต่อ ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ผ่าน วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่ามีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .500^{**}$ ($p < .01$) (5) MOT ส่งอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อ SCOE ผ่าน วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) มีค่า มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน $\beta = .596^{**}$ ($p < .01$)

ผลสรุปชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ขึ้นอยู่กับการบูรณาการของ ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL), เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT), วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์กรที่มีผู้นำเชิงปฏิบัติการที่มีความสามารถด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ การบริหารทีม การสร้างแรงจูงใจ และการจัดการทรัพยากร ร่วมกับการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบคลาวด์ อีโคโนมีดี ปัญญาประดิษฐ์ และความปลอดภัยทางไซเบอร์ จะส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิด ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานทางสถิติ

3.2.3.3 ผลยก่างโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล คณะผู้วิจัยยก่างโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ภาพที่ 2) โดยการนำเอาผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 มายก่างโมเดล ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ภาพที่ 2) แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการ ประสานเชื่อมโยงกิจกรรมทุกกระบวนการขององค์กรประกอบหลักในโมเดลที่สร้างขึ้น องค์กรประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (OPL) ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการตัดสินใจ การบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจ และความสามารถในการจัดการทรัพยากร องค์กรประกอบที่ 2 เทคโนโลยีสมัยใหม่ (MOT) ประกอบด้วย การเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล การประมวลผลแบบคลาวด์ ระบบอีโคโนมีดีและปัญญาประดิษฐ์ และความปลอดภัยทางไซเบอร์ องค์กรประกอบที่ 3 วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง (OCC) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ความยืดหยุ่น และนวัตกรรม องค์กรประกอบที่ 4 กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (EFP) ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กิจกรรมหลักของกระบวนการ ตัวชี้วัดและระบบวัดผล และผลลัพธ์ของกระบวนการ และองค์กรประกอบที่ 5 ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน (SCOE) ประกอบด้วย ความสำเร็จในการมุ่งเน้นลูกค้า ความสำเร็จในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของพนักงาน และความสำเร็จในการจัดการกระบวนการอย่างมีระบบ

4. อภิปรายผล

จากโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการ ประสานเชื่อมโยงกิจกรรมทุกกระบวนการขององค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ 2) เทคโนโลยีสมัยใหม่ 3) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง 4) กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และ 5) ความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน คณะผู้วิจัยได้ค้นพบข้อค้นพบที่โดดเด่นของความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการโดยเฉพาะด้านการบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจและด้านความสามารถในการสื่อสาร พร้อมกับปัจจัยเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะด้านการประมวลผลแบบคลาวด์และการเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล มีค่าอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมในเชิงบวกต่อความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ผ่านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ข้อค้นพบนี้ สามารถนำมาสร้างโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีแนวทางและเส้นทางเชื่อมโยงที่ชัดเจน ช่วยสร้างสมดุลระหว่าง “คุณภาพ” และ “ความยืดหยุ่น” ในองค์กร (Carvalho et al., 2023) และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน โดยมีปัจจัยสำคัญคือการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร (Trakulsunti et al., 2024) ซึ่งโมเดลที่สร้างขึ้นนี้ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน แล้ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1, 2 และ 3 สามารถตอบโจทย์บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค ได้สร้างความท้าทายอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรภาคการผลิต (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2567) จึงเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยสร้างความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานขององค์กร ที่มีองค์ประกอบขับเคลื่อนหลักได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ เทคโนโลยีสมัยใหม่ วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาและยกระดับศักยภาพขององค์กรอุตสาหกรรมการผลิตได้จริง เพื่อการพัฒนากระบวนการที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและความยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านการบริหารทีมและการสร้างแรงจูงใจและด้านความสามารถในการสื่อสาร พร้อมกับปัจจัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการประมวลผลแบบคลาวด์และการเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลทางตรงและส่งผลทางอ้อมต่อปัจจัยความสำเร็จในการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านความสำเร็จในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการจัดการกระบวนการอย่างมีระบบ เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานในองค์กรภาคอุตสาหกรรมการผลิต และควรมีขั้นตอนในการปรับใช้โมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ๗ ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงาน 2) วินิจฉัยและประเมินศักยภาพขององค์กร 3) สำรวจความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย 4) กำหนดแผนงานและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง 5) ดำเนินงานจัดการความรู้ (KM) เพื่อพัฒนาทักษะ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเปลี่ยนแปลง 6) จัดทำคู่มือภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ 7) นำโมเดลไปปรับใช้ในองค์กร และ 8) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินการ

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ แนวโน้มอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการสร้างความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงโมเดลความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการจริยธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และขอบคุณผู้บริหารบริษัทผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2567). *รายงานสถานภาพโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2566*. กระทรวงอุตสาหกรรม.
- เบญจพันธ์ มีเงิน. (2566). *วิธีการวิจัยทางธุรกิจ*. ธนะพัฒน์.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2551). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. เพ็ญฟ้า.
- Brown, T., Green, K., & White, R. (2021). *Operational leadership in manufacturing organizations*. Routledge.
- Carvalho, A., Sousa, M. J., & Fernandes, P. O. (2023). Operational excellence, organizational culture, and agility: Bridging the gap between quality and adaptability. *International Journal of Operations & Production Management*, 43(8), 1137–1160.
- Chang, H., & Lee, J. (2023). Process efficiency and traceability: A systematic approach to quality management. *International Journal of Production Research*, 61(4), 1123–1138.
- Cook, J. (2024). *Operational leadership: Bridging strategy and execution in manufacturing*. Palgrave Macmillan.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage.
- Edmondson, A. (2023). *The fearless organization: Creating psychological safety in the workplace for learning, innovation, and growth* (2nd ed.). Wiley.
- Feenberg, A. (2023). *Technology and the politics of knowledge*. Routledge.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Jiang, H., & Zhang, Y. (2024). Digital technologies in industry 4.0: Implications for organizational learning and communication. *Journal of Manufacturing Systems*, 72, 310–322.
- Jiang, Y., Chen, X., & Wang, L. (2024). Digital transformation and organizational culture for change: An Industry 4.0 perspective. *Journal of Organizational Change Management*, 37(1), 88–106.
- Jiang, Y., Zhang, H., & Chen, X. (2024). Evolving processes and organizational adaptability: A study on continuous improvement. *International Journal of Operations Management*, 44(3), 278–295.
- Johnson, M., & Lee, P. (2019). *Operational leadership in production systems*. McGraw-Hill.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2001). *The strategy-focused organization: How balanced scorecard companies thrive in the new business environment*. Harvard Business School Press.
- Karlton, A., Karlton, J., & Berglund, M. (2023). Human factors and process effectiveness in industrial operations. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 94, 103463.

- Karlton, J., Högberg, D., & Davidsson, C. (2023). Team motivation and operational leadership in manufacturing. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, 33(2), 221–236.
- Kumar, P., & Singh, R. (2023). Digital tools and innovation for operational excellence in Industry 4.0. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 34(6), 1023–1041.
- López, C., & Martín, L. (2022). Lean process design for sustainable value creation. *Sustainability*, 14(3), 1558.
- Lynn, M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*, 35(6), 382–385. <https://doi.org/10.1097/00006199-198611000-00017>
- Menck, M., Decker, A., & Schneider, T. (2025). Organizational culture and process transformation. *Journal of Organizational Change Management*, 38(1), 87–105.
- Menck, M., Hermann, S., & Jürgens, K. (2025). Resilient process systems in volatile environments. *International Journal of Production Economics*, 260, 108890.
- Menck, N. J., Tortorella, G. L., & Fogliatto, F. S. (2025). Modern technology and socio-technical integration in manufacturing systems. *International Journal of Production Economics*, 261, 108–125.
- Nguyen, T. H. (2020). Interpretation of mean scores in Likert scale research. *Journal of Social Science Research*, 12(2), 45–56.
- Patel, D., & Singh, R. (2023). Smart city technologies and sustainable urban development: A systematic review. *Sustainable Cities and Society*, 97, 104–122.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (9th ed.). Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Educational and Psychological Measurement*, 37(4), 825–833. <https://doi.org/10.1177/001316447703700410>
- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business: A skill-building approach* (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Trakulsunti, S., Antony, J., Siefan, A., & Garza-Reyes, J. A. (2024). Variable relationships and model boundaries for effective operational analysis. *Operations Management Research*, 17(2), 134–152.

รูปแบบรายการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5

ตำบลชุมพล อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา

Model of Sustainable Community Tourism Program for Ban Klong Chanuan, Moo 5, Chumphon Sub-district, Sathing Phra District, Songkhla Province

นารีภรณ์ ศรีจรีต¹ และโชคดี คู่ทวีกุล^{2*}

Nareeporn Srirachit¹ and Chokdee Kuthaweekul^{2*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชน 2) ออกแบบรายการนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และ 3) ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงผสมโดยการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน คือ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล กลุ่มท่องเที่ยว กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มผลิตภัณฑ์โอท็อป ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ใช้แบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1.1) แหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ ตระพังพระ ถ้ำเขาควหา สำนักปฏิบัติธรรมสิริธรรมวิมุตติ (เขาเศรษฐี) สำนักสงฆ์นาเปล วัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) ประเพณีห่มผ้าพระสุพรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุและปิดทององค์สมเด็จพระเจ้าพะโคะ (หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด) และทอดผ้าป่า อาหารพื้นบ้านวิถีชีวิตชาวบ้าน กลุ่มทำน้ำตาลโตนดแวน 1.2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกปลอดภัย มีถนนลาดยางและคอนกรีต ป้ายบอกทาง เดินทางได้โดยรถส่วนตัว 1.3) ที่พักแรม พื้นที่ในชุมชนมีโฮมสเตย์ให้บริการ 1.4) สิ่งอำนวยความสะดวก มีลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีรถราง รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และรถมอเตอร์ไซด์ฟ่วงข้างให้บริการ 1.5) กิจกรรมการท่องเที่ยว ทำน้ำตาลโตนดแวนและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ทำแวนน้ำตาลจากใบตาล 2) นำเสนอรายการท่องเที่ยวชุมชนใน 1 วัน โดยเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิสาหกิจชุมชน และ 3) ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของชุมชน เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (\bar{X} =4.24) แหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว (\bar{X} =4.08) สิ่งอำนวยความสะดวก (\bar{X} =3.69) กิจกรรมการท่องเที่ยว (\bar{X} =3.46) และที่พักแรม (\bar{X} =3.29)

¹ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Tourism Industry Management, Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University.

E-mail: nareeporn.sr@skru.ac.th

^{2*} สาขาวิชานวัตกรรมบริการเพื่อการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Hospitality Innovation for Tourism and Hotel, Faculty of Liberal Arts, Bangkok Thonburi University.

E-mail: chokdee.kut@bkkthon.ac.th

*Corresponding author

คำสำคัญ : องค์ประกอบของการท่องเที่ยว รายการนำเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) study the components of tourism (5A's) in the community; 2) design tour programs and tourism activities in the community; and 3) assess the satisfaction of pilot tourists towards the components of tourism (5A's) at Ban Khlong Chanuan community, Village No. 5, Chumphon Subdistrict, Sathing Phra District, Songkhla Province. It was a mixed-methods study using qualitative methods with 30 key informants, including representatives from the Chumphon Subdistrict Administrative Organization, tourism groups, organic farming groups, OTOP product groups, local wisdom and community leaders, and conducted in-depth interviews and focus groups. Data were analyzed using content analysis and summative analysis. The quantitative research consisted of 60 tourists from the government sector, private sector/entrepreneurs and tourists with questionnaires. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results found that 1) the components of tourism consisted of 1.1) Attractions were Trapang Phra pond, Khao Khuha Cave, Sirithamwimutti Meditation Center (Khao Setthi), Na Plae Monastery, Ratchaprathit Temple (Phakho Temple), the tradition of draping the Phra Suwanna Malikka Chedi Srirattana Mahathat and gilding the image of Somdej Chao Phakho (Luang Pu Thuad walking on fresh sea water) and made and off-season offering of robes and other needs to monks ceremony, local food, the villagers' way of life and group of palm sugar makers. 1.2) Accessibility was convenient and safe. There were asphalt and concrete roads, directional signs, and access by private vehicle. 1.3) Accommodation: There were homestays available in the community. 1.4) Amenities included parking lots, restrooms, restaurants, coffee shops, souvenir shops, convenience stores, a sub-district health promotion hospital, trams, motorcycles, and motorcycles with sidecars. 1.5) Activities were making palm sugar and palm sugar products, making palm sugar mould from palm leaves. 2) Presenting with a one-day community tourism program, which consisted of religious tourism and community enterprises, and 3) Tourist satisfaction with community tourism, ranked from highest to lowest mean: accessibility, attraction, amenity, activity and accommodation.

Keywords: Components of Tourism, Tour Program, Community-Based Tourism

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ธุรกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างรายได้และทำให้เกิดการพัฒนาตามห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวได้ทั่วประเทศ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยสามารถเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวโลกอย่างมาก อีกทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสภาวะการณ์โลกและพฤติกรรมของผู้บริโภค อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยจึงต้องมีการปรับตัวตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อรักษาและพัฒนาขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ปัจจุบันแนวโน้มการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไป ด้านการท่องเที่ยวควรเน้นขยายกลุ่มของนักท่องเที่ยวทั้ง

ชาวไทยและชาวต่างชาติในภูมิภาคให้หลากหลายขึ้นใน 3 กลุ่ม คือ การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสชีวิตคนท้องถิ่น และการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการทำงาน เพื่อสร้างรายได้ที่มีเสถียรภาพให้แก่ชุมชนและกระจายตัวของนักท่องเที่ยวให้สมดุลขึ้น โดยประเทศไทยควรปรับจุดยืนภาคการท่องเที่ยวใหม่ภายใต้ 2 หลักการ ได้แก่ การต่อยอดกิจกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเดิม ควบคู่กับสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ที่คาดว่าจะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (วิรัชญา ประจงการ และสุชานัน จุนอนันตธรรม, 2564)

การท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสชีวิตคนท้องถิ่นหรือการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างบุคคล เกิดการพัฒนาชุมชนฐานรากของประเทศ รวมถึงการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมไปในชุมชนท้องถิ่น สร้างโอกาส การมีงานทำและการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการในชุมชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) และรัฐบาลได้กำหนดนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยมุ่งหวังให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามนโยบาย Ignite Thailand's Tourism จึงประกาศให้ปี พ.ศ. 2568 เป็นปี Amazing Thailand Grand Tourism & Sports Year 2025 เพื่อเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก พร้อมทั้งขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งปรับรูปแบบเมืองรองการท่องเที่ยวเป็น “55 เมืองน่าเที่ยว” ทั่วประเทศไทยอีกด้วย (“ททท.ขับเคลื่อนกลยุทธ์”, 2568)

เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้คลี่คลายลง พื้นที่การท่องเที่ยวทั่วโลกได้เปิดตัวเพื่อต้อนรับการท่องเที่ยวอีกครั้ง นักท่องเที่ยวเริ่มวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก พร้อมกับพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ 1) ตามหาที่พักที่รักโลก 2) เปิดใจท่องเที่ยวเมืองรอง 3) หลีกเลี้ยงช่วง High Season 4) สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน และ 5) เปลี่ยนแปลงวิธีการเดินทาง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2566) ดังนั้นการท่องเที่ยวยั่งยืน (Sustainable Tourism) นับเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่น่าไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งทั่วโลกได้ให้คำมั่นและยังถือเป็นการสร้างโอกาสของภาคธุรกิจจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้ตัวอย่างรูปแบบการท่องเที่ยวที่สนับสนุนความยั่งยืน 2 รูปแบบคือ 1) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green tourism) เน้นกิจกรรมที่เป็นมิตร ลดผลกระทบ รักษา และสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม และ 2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับยางพาราและการแปรรูปสัตว์น้ำ การค้าปลีกค้าส่ง และภาคบริการ เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งเพื่อการบันเทิง เพื่อสุขภาพ ชื่นชมธรรมชาติ และเรียนรู้วัฒนธรรม นอกจากนี้จังหวัดยังมีการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียในสัดส่วนที่สูงที่สุดของประเทศอีกด้วย ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี สถาปัตยกรรม การท่องเที่ยววิถีชุมชน การเป็นเมืองปลายทางของการจัดการประชุม สัมมนา การจัดงานแสดงสินค้า อีกทั้งแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2566–2570 ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

ชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี คนในชุมชนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ถ้ำเขาคูหา อุทกเสมาตระพังพระ วัดพะโคะ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถานและอนุรักษ์ธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์สืบไป จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ให้ความสนใจการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น และเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนโดยการศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแล้วนำมาออกแบบรายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อนำเสนอบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.2.2 เพื่อออกแบบรายการนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ใน ชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์ประกอบของการ ท่องเที่ยว (5A's) การจัดเส้นทางท่องเที่ยว

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนที่ 1 เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ได้แก่

- 1) ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา
- 2) ตัวแทนชุมชนบ้านคลองฉนวนจากกลุ่มท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
- 4) กลุ่มผลิตภัณฑ์โอท็อป
- 5) ประชาชนชาวบ้าน
- 6) ผู้นำชุมชน

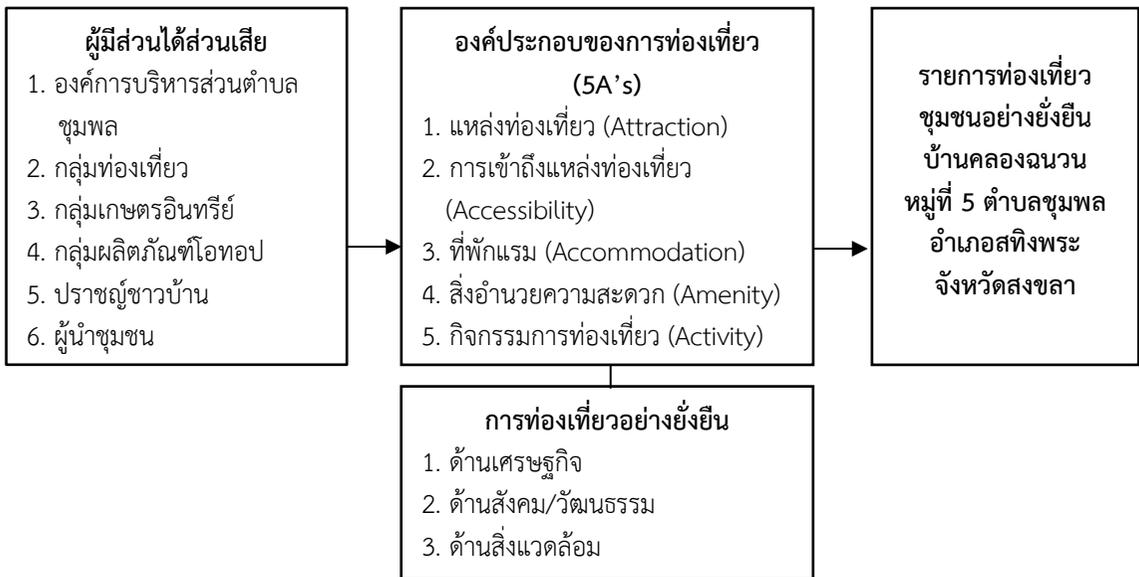
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2 เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) จำนวน 60 คน ได้แก่

- 1) ภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานหาดใหญ่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล
- 2) ภาคเอกชน / ผู้ประกอบการ ได้แก่ บริษัททัวร์ มีคฤเทศก์ในจังหวัดสงขลา
- 3) นักท่องเที่ยวทั่วไป

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ บ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม 2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) และออกแบบรายการนำเที่ยวในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มละ 5 คน จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา
- 2) ตัวแทนชุมชนบ้านคลองฉนวนจากกลุ่มท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
- 4) กลุ่มผลิตภัณฑ์โฮทอป
- 5) ประชาชนชาวบ้าน
- 6) ผู้นำชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในชุมชนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พักแรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว โดยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบสภาพรวมด้านเนื้อหา ภาษา และความครอบคลุมของข้อคำถาม แล้วจึงนำไปใช้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล มีการบันทึกเสียงและการจดบันทึกเพื่อประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อออกแบบเส้นทางนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป (Summative Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล หลังจากนั้นนำข้อมูลองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในชุมชนมาจำแนกและสรุปเป็นประเด็นสำคัญเพื่อเขียนเป็นรายการนำเที่ยวชุมชนใน 1 วัน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในกลุ่มนำร่องต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) กลุ่มละ 20 คน จำนวน 60 คน ประกอบด้วย

1) ภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล

2) ภาคเอกชน / ผู้ประกอบการ ได้แก่ บริษัททัวร์ มัคคุเทศก์ในจังหวัดสงขลา

3) นักท่องเที่ยวทั่วไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในชุมชนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พักแรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Validity) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แต่ละข้อคำถามต้องมีค่าระหว่าง 0.5-1.00 ซึ่งจากข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ มีจำนวน 11 ข้อ ได้ 1.00 คะแนน และจำนวน 4 ข้อ ได้ 0.67 คะแนน ซึ่งเป็นค่าที่สามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้ แล้วนำไปตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จริงจำนวน 30 ชุด โดยมีค่าความเชื่อมั่น = 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องในวันที่ดำเนินการจัดรายการนำเที่ยวชุมชนบ้านคลองฉนวน โดยแบ่งจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ดำเนินการจัดนำเที่ยวจำนวน 2 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเกณฑ์การวัดระดับคะแนนแบ่งเป็น 5 ช่วง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบรายการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attraction) ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่

1.1 ตระพังพระ สระน้ำโบราณรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่พบในจังหวัดสงขลา เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่คู่กับวัดพะโคะ ตรงกลางสระยังมีเกาะอยู่กลางน้ำซึ่งเคยพบประติมากรรมรูปพระอัครมุนีและรูปนางดาราสีกร ทำด้วยสำริด สันนิษฐานว่าเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในสมัยโบราณ ล้อมรอบไปด้วยดอกบัวจำนวนมาก

1.2 ถ้าเขาภูเขา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร เป็นถ้ำขุดโบราณโดยฝีมือมนุษย์ มีอายุกว่า 1,200 ปี ใช้เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดูเนื่องจากพบศิลาจารึกและฐานโยนินบริเวณหน้าถ้ำ สันนิษฐานว่าถ้ำแห่งนี้มีอายุช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-14 ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 จึงถูกทำลายลง และได้รับการบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์ในปี พ.ศ. 2546

1.3 สำนักปฏิบัติธรรมสิริธรรมวิมุตติ (เขาเศรษฐี) เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม มีลานสำหรับวิปัสสนากรรมฐานบรรยากาศเงียบสงบ ร่มรื่น

1.4 สำนักสงฆ์นาเปล สถานที่รวบรวมตำนาน รูปปั้น และประวัติของหลวงปู่ทวด ชมประติมากรรมจำลองเหตุการณ์ที่ตาหุยยจันท์ บิดามารดาของหลวงปู่ทวดมารับจ้างเกี่ยวข้าวในที่นาแห่งนี้แล้วนำลูกชายมาเลี้ยงในเปล มีพญาจางวางมารัดขดอยู่ที่เปล แล้วคายลูกแก้วคู่บารมีให้หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลเจ็ด

1.5 วัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของจังหวัดสงขลา ซึ่งวัดนี้เคยเป็นสถานที่จำพรรษาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหรือหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลเจ็ด ประมาณ 400 ปีที่ผ่านมาแล้ว บริเวณวัดมีพระเจดีย์ทรงลังกาประดิษฐานอยู่บนยอดเขาพิทักษ์สิงห์ ชื่อพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ (เจดีย์ทอง) พระพุทธไสยาสน์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และวัดแห่งนี้เคยใช้เป็นสถานที่ทำพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของเมืองพัทลุง

1.6 ประเพณีห่มผ้าพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุและปิดทององค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลเจ็ด) และทอดผ้าป่า จัดขึ้นในวันพฤหัสบดีแรก (ข้างแรม) ของเดือนยี่ อยู่ในช่วงเดือนมกราคม ภายในงานมีกิจกรรมสมโภชน์ผ้าห่มองค์พระเจดีย์ งานแสดงแสง สี เสียง ตำนานหลวงปู่ทวด

1.7 ประเพณีสารทเดือนสิบ (ชิงเปรต) คือ การทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จัดงานในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 โดยจะทำบุญใหญ่ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 โดยมีขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของงานสารทเดือนสิบ ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมกง ขนมดีซำ ขนมบ้า

1.8 ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโวโรหนะ คือการนำพระพุทธรูปประดิษฐานบนบุษบกที่ตกแต่งบรรลภกระบายให้มีรูปร่างให้คล้ายเรือ แล้วจึงลากรถไปบนถนน ถือปฏิบัติในวันหลังจากวันออกพรรษา 1 วัน

1.9 งานวันลูกโหนดและของดีสังขละบุรี จัดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำตาลและลูกตาลโตจนจะมีผลผลิตมาก ภายในงานจะมีการออกร้าน การประกวด และจัดแสดงผลผลิตจากตาลโดนด

1.10 อาหารพื้นบ้าน เช่น แกงคั่วหัวโหนด ยำหัวโหนด ขนมตาล

1.11 วิถีเกษตรพอเพียง สวนผู้ใหญ่อ๋อ สวนมะพร้าว น้ำหอมมาตรฐาน GMP ต้มน้ำมะพร้าว น้ำหอมจากต้น

1.12 กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำตาลโดนด ผลิตภัณฑ์น้ำตาลแว่น น้ำตาลผง น้ำตาลปึก และได้พัฒนาจนปัจจุบันได้รับการยอมรับเป็นสินค้าระดับ 4 ดาวของอำเภอสังขละบุรี การทำแว่นน้ำตาลโดนดจากใบตาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า "...ชุมชนจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ วัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) สำนักสงฆ์นาเปล ถ้ำขุดเขาภูเขา อุทกเสมาตระพังพระ ประเพณีห่มผ้าพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุและปิดทององค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลเจ็ด) และทอดผ้าป่า ประเพณีสารทเดือนสิบ งานวันลูกโหนดและของดีสังขละบุรี อาหารท้องถิ่น เช่น แกงคั่วหัวโหนด ยำหัวโหนด ขนมตาล..."

2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เส้นทางเดินทางเข้าถึงชุมชนคลองฉนวน สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก ปลอดภัย มีถนนลาดยางและคอนกรีต ป้ายบอกทางชัดเจน เดินทางได้โดยรถส่วนตัว

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “...เส้นทางเดินทางเข้าถึงชุมชนคลองฉนวน สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก ปลอดภัย มีถนนลาดยางและคอนกรีต ป้ายบอกทางชัดเจน เดินทางได้โดยรถส่วนตัวจะสะดวกที่สุด มีรถรางบริการ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และรถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้างในชุมชน...”

3. ด้านที่พักแรม (Accommodation) พื้นที่ในชุมชนมีโฮมสเตย์ให้บริการ

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “...พอจะมีโฮมสเตย์บ้างหลังในชุมชน แต่อาจจะไม่เพียงพอกับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จะต้องไปใช้บริการรีสอร์ทอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง...”

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) มีลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) บริการรถราง รถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถจักรยานยนต์พ่วงข้างในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “...มีลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านสะดวกซื้อ บริการรถรางนำเที่ยว รถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถจักรยานยนต์พ่วงข้างในชุมชน...”

5. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) ทำน้ำตาลโตนดแฉวนและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ทำแฉวนน้ำตาลจากใบตาล

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “...สามารถหยอดน้ำตาลโตนดแฉวนและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากตาลโตนด ทำแฉวนพืมน้ำตาลโตนดจากใบตาลได้...”

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อนำทรัพยากรที่มีในชุมชนมาบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน และเกิดผลประโยชน์แก่ชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างพื้นที่และต่างประเทศให้เดินทางมายังชุมชน เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และยกระดับชีวิตคนในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อออกแบบรายการนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จากการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยและตัวแทนจากแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันวิเคราะห์และได้ข้อสรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในชุมชน และสามารถนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนใน 1 วัน ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองฉนวน
ที่มา: ผู้วิจัย

รายการนำเที่ยวชุมชนบ้านคลองฉนวน (1 วัน)

- 09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำสมุนไพรและแนะนำรายการท่องเที่ยว ณ แหล่งเรียนรู้โบราณสถานวัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ)
- 09.15 น. นำนักท่องเที่ยวสักการะสมเด็จพระพะโคะ (หลวงปู่ทวด) และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) วัดโบราณสมัยอยุธยาตอนต้นซึ่งเป็นวัดจำพรรษาของหลวงปู่ทวด และยังเป็นสถานที่ตั้งน้ำพิพัฒน์สัตยาของเจ้าเมืองพัทลุงในสมัยก่อน
- 10.15 น. นำนักท่องเที่ยวเดินทางมายังชุมชนบ้านคลองฉนวน มัคคุเทศก์ชุมชนบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน นำชมบ้านคลองฉนวน ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน
- 11.00 น. เยี่ยมชมกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดदारาย (โรงทำน้ำตาลแว่นบ้านคลองฉนวน) เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีการจัดแสดงและสาธิตการทำน้ำตาลแว่น และวิถีชีวิตการประกอบอาชีพจากตาลโตนด (นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมได้)
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. นำนักท่องเที่ยวชมสวนมะพร้าวผู้ใหญ่อิ่มมาตรฐาน GMP ต้มน้ำมะพร้าวน้ำหอม รับประทานผลไม้ตามฤดูกาล
- 13.45 น. ชมถ้ำเขาควหา อายุกว่า 1,200 ปี ถ้ำขุดเจาะโบราณโดยฝีมือมนุษย์ตามคติความเชื่อทางศาสนาฮินดู มีทั้งหมด 2 ถ้ำ ได้แก่ ถ้ำทิศใต้และถ้ำทิศเหนือ ห่างกันเพียง 10 เมตร เป็นโบราณสถานเก่าแก่ที่สุดในบริเวณคาบสมุทรมหานคร ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- 14.30 น. ชมอุทยานสมเด็จพระสังฆราช ศึกษาความเป็นมา ธรรมชาติ และระบบนิเวศ ธรรมชาติของพระนพปพันธุ์พื้นที่ของคาบสมุทรมหานคร โดยมีลักษณะรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีจำนวนกว่า 300 ไร่ ส่วนพระนพปพันธุ์นี้มีขนาดใหญ่กว่าที่อื่น และมีลักษณะที่แตกต่างจากพระนพปพันธุ์อื่น ๆ คือ มีเกาะอยู่ตรงกลางพระนพปพันธุ์และบนกลางเกาะนั้นเคยพบเทวรูป “พระอัครสหายสาริธา” ด้วย
- 15.00 น. นำนักท่องเที่ยวเดินทางมายังสำนักสงฆ์นาเปล ชมประติมากรรมจำลองดาหุยาจันท์ บิดามารดาของหลวงปู่ทวดนำลูกชายมาผูกเปลแล้วไปเกี่ยวข้าว พญางูจงอางมารัดขดอยู่ที่เปล แล้วคายลูกแก้วคู่บารมีให้หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด
- 15.30 น. เยี่ยมชมวัดต้นเลียบ สถานที่ซึ่งเป็นบ้านเกิดและฝังรกรงของหลวงปู่ทวด สักการะต้นเลียบอายุกว่า 500 ปี ซึ่งเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดที่มีประวัติว่าบิดามารดาของหลวงปู่ทวดได้นำรกของลูกมาฝังไว้ที่โคนต้นเลียบนี้
- 16.00 น. นักท่องเที่ยวประเมินผลความพึงพอใจ เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
1. ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก ปลอดภัย	4.46	0.57	มากที่สุด
2. มีป้ายบอกทางชัดเจน ถูกต้อง	4.33	0.60	มากที่สุด
3. สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	3.93	0.82	มาก
รวม	4.24	0.66	มากที่สุด

ด้านแหล่งท่องเที่ยว			
1. แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ	4.43	0.50	มากที่สุด
2. มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท	3.96	0.66	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์	3.86	0.68	มาก
รวม	4.08	0.61	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1. แหล่งท่องเที่ยวมีที่จอดรถ/ห้องน้ำ/ร้านอาหารเพียงพอ	4.03	0.66	มาก
2. มีร้านขายของฝากของที่ระลึก	3.96	0.80	มาก
3. มีรถราง/รถจักรยานยนต์พ่วงข้างให้บริการ	3.10	0.71	ปานกลาง
รวม	3.69	0.72	มาก
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ/เหมาะสม	3.60	0.93	มาก
2. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมได้	3.60	0.77	มาก
3. ระยะเวลาทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	3.20	0.80	ปานกลาง
รวม	3.46	0.83	มาก
ด้านที่พักแรม			
1. ที่พักแรมสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ	3.63	0.66	มาก
2. ที่พักแรมมีราคาสมเหตุสมผล	3.33	0.54	ปานกลาง
3. ที่พักแรมอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เดินทางสะดวก	3.32	0.63	ปานกลาง
รวม	3.42	0.61	มาก
รวมทุกองค์ประกอบ	3.78	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (\bar{X} = 4.24, S.D.=0.66) คือ ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย มีป้ายบอกทางชัดเจนถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว (\bar{X} = 4.08, S.D.=0.61) คือ แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท แหล่งท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (\bar{X} = 3.69, S.D.=0.72) คือ แหล่งท่องเที่ยวมีที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร มีร้านขายของฝากของที่ระลึก มีรถราง/รถจักรยานยนต์พ่วงข้างให้บริการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (\bar{X} = 3.46, S.D.=0.83) คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมได้ ระยะเวลาทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ด้านที่พักแรม (\bar{X} = 3.42, S.D.=0.61) คือ ที่พักแรมสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ที่พักแรมมีราคาสมเหตุสมผล ที่พักแรมอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เดินทางสะดวก

4. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบรายการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา พบว่า

1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร ถ้าเขาภูเขา สำนักปฏิบัติธรรมสิริธรรมวิมุตติ (เขาเศรษฐี) สำนักสงฆ์นาเปล วัดราชประดิษฐฐาน (วัดพะโคะ) ประเพณีห่มผ้าพระ

สุวรรณมาลีเจียรณ์ศรีรัตนมหาธาตุและปิดทององค์สมเด็จพระเจ้าพะโคะ (หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด) และทอดผ้าป่า ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีลากพระและตักบาตร เทโวโรหนะ งานวันลูกโหนดและของดีสี่ทิวพระ อาหารพื้นบ้าน เช่น แกงคั่วหัวโหนด ยำหัวโหนด ขนมตาล วิถีชีวิตชาวนา ชาวไร่ กลุ่มทำน้ำตาลโตนดแฉ่วน

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเดินทางเข้าถึงชุมชนคลองฉนวน สามารถเข้าถึงได้สะดวกปลอดภัย มีถนนลาดยางและคอนกรีต ป้ายบอกทาง เดินทางได้โดยรถส่วนตัว

3) ด้านที่พักแรม พื้นที่ในชุมชนมีโฮมสเตย์ให้บริการ

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีบริการรถราง รถจักรยานยนต์รับจ้าง และรถจักรยานยนต์พ่วงข้างในชุมชน

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำน้ำตาลโตนดแฉ่วนและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ทำแฉ่วนน้ำตาลจากใบตาล

สอดคล้องกับแนวคิดของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าเกิดจากการรวมตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ที่พัก (Accommodation) การคมนาคม (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) และนอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงกัน ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณสุข ระบบกำจัดขยะ และสอดคล้องกับ วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์ (2564) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ชุมชนได้นำทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และสร้างการรับรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว 2) ด้านองค์กรชุมชน พบว่า คนในชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและร่วมกันบริหารจัดการตั้งกลุ่มแปรรูปอาหาร 3) ด้านการจัดการ พบว่า คนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการและดำรงอาชีพหลักไว้ การท่องเที่ยวไม่ได้ทำลายวิถีชีวิตชุมชน และ 4) ด้านการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนได้พัฒนากิจกรรมจากสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชน สามารถให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อออกแบบรายการนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน 1 วัน จะครอบคลุมทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา เกษตรอินทรีย์ กลุ่มแปรรูปอาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน สอดคล้องกับ เฉลิมพล ศรีทอง และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยในฐานะเมืองสร้างสรรค์โลกภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) พบว่า ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยได้ศึกษาบริบทของชุมชน ศักยภาพของชุมชน และแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนในฐานะเมืองสร้างสรรค์โลกภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ ได้เสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว “ยมรตคพระร่วง” 3 วัน 2 คืน ซึ่งครอบคลุมประวัติศาสตร์เมืองเก่าสุโขทัย การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมในชุมชน และเยี่ยมชมโครงการเกษตรอินทรีย์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาวิณี กิติวินิต และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีใหม่ ชุมชนพื้นที่ป่าฮาลาบาลาจังหวัดยะลา พบว่า ในชุมชนพื้นที่ป่าฮาลาบาลา จังหวัดยะลา สามารถออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีใหม่ได้ 2 เส้นทาง คือ 1) ชุมชนจุฬารณพัฒนา 99 ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม มีกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยว ย้อนรอยฐานพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया และเรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน และ 2) ชุมชนอัยเยอร์เวง ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านธรรมชาติ มีกิจกรรม Welcome Drink นำสมุนไพรท้องถิ่น เรียนรู้อุปกรณ์การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เปิดประสบการณ์สัมผัสกาแฟสด และข้าวหลามบาซูก้าววัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนำร่องต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5A's) ในชุมชนบ้านคลองฉนวน หมู่ที่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พบว่า

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย มีป้ายบอกทางชัดเจนถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น สอดคล้องกับ ทศนีย์ ปิยะเจริญเดช (2564) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่

เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา ด้านการเข้าถึง มีความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดเส้นทางเท้าที่มีระยะทางที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และมีการกำหนดแผนผังระยะทางจากตัวเมืองสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีเส้นทางที่หลากหลาย

ด้านแหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท แหล่งท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับ สุภัทรา เขียวศรี และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาดูปนวม จังหวัดนครพนม พบว่า ชุมชนบ้านนาถ่อนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่งที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชนเผ่าไทกวน เช่น ศาลปู่ตา แสงวัดศรีมงคล การตีเหล็กโบราณ ชมสปาเกลือสินเธาว์ การทอผ้าลายซิดและเครื่องจักสานจากต้นกก การนวดสปาสมุนไพรท่ามกลางธรรมชาติริมลำห้วยบังฮวก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นของชุมชน และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ แหล่งท่องเที่ยวมีที่จอดรถ/ห้องน้ำ/ร้านอาหารเพียงพอ มีร้านขายของฝากของที่ระลึก มีรถราง/รถจักรยานยนต์พ่วงข้างให้บริการ สอดคล้องกับ Phan Tieu Ny และกันติมาลย์ จินดาประเสริฐ (2567) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สุขสันต์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีสถานที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและมีความปลอดภัย มีมาตรการที่ท้องถิ่นให้บริการนักท่องเที่ยวแบบกันเองและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ/เหมาะสม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมได้ ระยะเวลาทำกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับ เมษธาวิณ พลโยธี และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านเตื่อ จังหวัดหนองคายอย่างยั่งยืนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยว 4.0 พบว่า ศักยภาพด้านกิจกรรมในชุมชนบ้านเตื่อ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น กิจกรรมมีความหลากหลายและน่าสนใจ และมีราคาที่เหมาะสม

ด้านที่พักแรม คือ ที่พักแรมสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ที่พักแรมมีราคาสมเหตุสมผล ที่พักแรมอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เดินทางสะดวก สอดคล้องกับ อัจฉรวารวรรณ เพ็ญวันศุกร์ (2565) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนบางตะบูนและชุมชนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจประเด็นที่พักเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว ที่พักสะอาดและสะดวกสบาย ที่พักมีความหลากหลายให้เลือก สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักครบครัน และความยิ้มแย้มแจ่มใสของพนักงานที่ให้บริการ ตามลำดับ

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถนำรายงานนี้ไปเสนอแก่บริษัทนำเที่ยว หน่วยงานราชการ เพื่อการศึกษาดูงานได้

5.1.2 บริษัทนำเที่ยวสามารถนำรายการท่องเที่ยวชุมชนไปเสนอขายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และสิงคโปร์ที่นิยมเดินทางเข้ามาสักการะหลวงพ่อทวด

5.1.3 สถาบันการศึกษาสามารถเข้ามาออกแบบบรรจุภัณฑ์หรือสอนวิธีการใช้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5.1.4 ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนตนเองได้

5.1.5 ผู้ประกอบการในชุมชนสามารถพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาบรรจุในรายงานนี้

5.1.6 ชุมชนสามารถนำเสนอกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวร่วมเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่นได้

5.1.7 เจ้าของบ้านที่เคยเข้าร่วมโฮมสเตย์ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับคำปรึกษาและเข้ารับการประเมินอีกครั้ง

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับกรวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนใกล้เคียงเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนหรือเส้นทางตามรอยประวัติศาสตร์หลวงปู่ทวดร่วมกัน

5.2.2 ควรศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมปฏิบัติกิจกรรมได้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

5.2.3 ควรศึกษาหลักการตลาด (4E's) ของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย การสร้างประสบการณ์ที่ดี (Experience) ความคุ้มค่า (Exchange) การเข้าถึงสินค้าได้ทุกสถานที่ (Everywhere) และความจงรักภักดีต่อตราสินค้า (Evangelism)

6. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2567–2570*.

<https://www.dot.go.th/ebooks/ebooks-view/735>

เฉลิมพล ศรีทอง, อีรพงษ์ เทียงสมพงษ์, และนุชประวีณ์ ลิขิตศรีรัมย์. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าสุโขทัยในฐานะเมืองสร้างสรรค์โลกภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่.

Community and Social Development Journal, 22(3), 174–189.

ททท.ขับเคลื่อนกลยุทธ์ Grand Moment ผลักดันรายได้ท่องเที่ยวปี 2568 เด็บโตต่อเนื่อง. (22 มีนาคม 2568). *มติชนออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/lifestyle/food-travel/news_5104937

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช. (2564). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

<https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/2303>

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. สถาบันพระปกเกล้า.

เมษธาวิณ พลโยธี, วันชัย ทิพนัส, สุจิรา บุญจิม, และสตรียรัตน์ พุทธก้อม. (2568). การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านเดื่อ จังหวัดหนองคายอย่างยั่งยืนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยว 4.0. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 20(72), 72–83.

วิชชฐา ประจงการ, และสุชานัน จุนอนันตธรรม. (2564). *Tourism at a crossroad: อนาคตภาคการท่องเที่ยวไทยเดินต่ออย่างไรในฟ้าหลังฝน*. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_1Aug2021.html

วารยาภา มิ่งศิริธรรม, และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2564). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(1), 38–49.

ศุภาวิณี กิติวินิต, ชุขัน หามะ, และชินีเพ็ญ มะลิสุวรรณ. (2566). การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีใหม่ ชุมชนพื้นที่ป่าฮาลาบาลาจังหวัดยะลา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 18(2), 47–61.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2566). *5 สไตล์การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปหลังโควิด*.

<https://happy8workplace.thaihealth.or.th/articles/90>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580)* (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).

<https://drive.google.com/drive/folders/1BTvT1REdRkinhuArc3x0p0XBbFVJTKET>

- สุภัทรา เขียวศรี, โอชญญา บัชรรม, นันทนา ลาภวิเศษชัย, และลินจง โพชารี. (2568). แนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการการบิน การเดินทาง และการบริการ*, 4(1), 35–57.
- อัจฉราวรรณ เพ็ญวันศุกร์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนบางตะบูนและชุมชนบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 4(1), 97-114.
- Phan, T. N., และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2567). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สุขสันต์ อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(2), 170–179.

การพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น

Development of Lesson Plan Design Skills for Preservice Science Teachers Using the Integrated STEM Education with the 5E Inquiry-Based Learning Model

นิติพงษ์ สิริวงศ์^{1*} และคทาวุธ กุลศิริรัตน์²
Nitipong Siriwong^{1*} and Kathawut Kulsirirat²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนานอค์ความรู้และทักษะของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น และ 2) ศึกษาการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังการอบรม กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 33 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย ชุดกิจกรรมการพัฒนารออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้สถิติพื้นฐานนำเสนอข้อมูลในรูปแบบร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า 1) หลังการอบรมพบว่าผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มสูงกว่าก่อนการอบรม แสดงให้เห็นว่าการอบรมสามารถพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มบูรณาการกับการสืบเสาะ 5 ชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีการสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงบวกทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการจัดการเรียนรู้ได้จริง สรุปได้ว่าผลการอบรม โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ช่วยเสริมสร้างศักยภาพด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักศึกษาได้สะท้อนผลการเรียนรู้ผ่านทัศนคติ มุมมองและโอกาสที่จะนำไปใช้สอนจริงในชั้นเรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

คำสำคัญ : สะเต็มศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น แผนการจัดการเรียนรู้

^{1*} สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
Department of General science, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : nitosr@gmail.com

² สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
Department of General science, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : kathawut.kul@mail.rru.ac.th

* Corresponding author

Abstract

This research aimed 1) to develop prospective preservice science teachers' knowledge and skills in creating lesson plans based on the STEM education approach integrated into the inquiry-based learning (5E) model; and 2) to examine participants' reflections on their learning after the training. The target group consisted of 33 second-year preservice science teachers. Pre-experimental Research was conducted. The research instruments included a training package to develop STEM-integrated, inquiry-based 5E lesson plans, a lesson plan assessment form, and a learning reflection assessment form. The content analysis was conducted, and basic statistics were presented as percentages. The research findings revealed that 1) The preservice science teachers' lesson plan evaluation scores after the training tended to be higher than those before the training, indicating that the training effectively developed integrated STEM-5E inquiry lesson plan design skills; and 2) The preservice science teachers reported positive learning reflections concerning knowledge, understanding lesson plans for design skills and applicability in an empirical teaching context. The training, which utilized the integrated STEM education approach with the 5E inquiry model, effectively enhanced the lesson plan design competency of preservice science teachers. The students' reflections, encompassing attitudes, perspectives, and opportunities for authentic classroom application, emphasized active learning processes, participation, and peer-to-peer exchange, all of which contributed to the development of knowledge, skills, and positive attitudes toward science education.

Keyword: STEM Education; 5E Inquiry-Based Learning; Lesson Plan

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สะเต็มศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ และทักษะของวิชาที่เกี่ยวข้องในสะเต็มศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ 2) มีการท้าทายผู้เรียนให้ได้แก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด 3) มีกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้แบบ Active learning ให้กับผู้เรียน 4) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านการทำกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ และ 5) สถานการณ์หรือปัญหาที่ใช้ในกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนหรือการประกอบอาชีพในอนาคต (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2558; สุดารัตน์ พรหมแก้ว และคณะ, 2565) แนวคิดสะเต็มศึกษานำไปประยุกต์เป็นรูปแบบที่แตกต่างออกไปเช่น STEAM เป็นการนำศิลปะ (ART) บูรณาการเข้ากับสะเต็มทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางสร้างสรรค์ออกมาเป็นนวัตกรรม นิพนธ์ คำตา และคณะ (2566) พบว่าผู้เรียนขาดความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ขาดความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ และไม่สามารถใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเสนอให้จัดการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีและบูรณาการความรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยพบว่ากรอบแนวคิดการบูรณาการสะเต็มศึกษาในการจัดการเรียนรู้มีแนวคิดที่หลากหลาย สะเต็มศึกษาสามารถเชื่อมโยงกับการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนต้องหาข้อมูลความรู้เพื่อที่จะตอบ

คำถามก่อนที่จะลงมือปฏิบัติตามกระบวนการทางวิศวกรรมเพื่อแก้ปัญหา Roehrig et al. (2021) การบูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เป็นการประยุกต์แนวคิดและกระบวนการทางวิศวกรรมของสะเต็มเข้าสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนของการสืบเสาะ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาโดยนำสถานการณ์จริงที่ท้าทายมากระตุ้นด้วยการตั้งคำถามและเชื่อมโยงกับเนื้อหา ขั้นที่ 2 สำรวจและการออกแบบเชิงวิศวกรรมคือนำกระบวนการสืบเสาะมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ขั้นที่ 3 นำเสนอชิ้นงานเป็นการนำเสนอแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน ขั้นที่ 4 ประเมินผลคือการมีส่วนร่วมในการประเมินชิ้นงานของนักเรียนและครูผู้สอน ขั้นที่ 5 ขยายความรู้และเชื่อมโยงกับอาชีพคือการเชื่อมโยงองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการทำกิจกรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจสู่อาชีพในอนาคต (Gilbert et al., 2024; Lai, 2018; Manunure & Leung, 2024; Sutaphan & Yuenyong, 2019) สรุปว่ากรอบแนวคิดของการบูรณาการสะเต็มมีลักษณะสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมจริง 2) ความสำคัญกับกระบวนการวิศวกรรม 3) การบูรณาการบริบทของผู้เรียน 4) การบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์ 5) เน้นกิจกรรมการปฏิบัติ STEM 6) ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ 7) เชื่อมโยงผลลัพธ์ของกิจกรรมกับอาชีพสะเต็ม Abu Khurm et al. (2023) เสนอกรอบแนวคิดการบูรณาการสะเต็มศึกษา คือ 1) นักเรียนต้องมีความเข้าใจในคำถามอย่างแท้จริงและควรมีโอกาสสังเกตความผิดปกติและความไม่สอดคล้องกันในปัญหา 2) นักเรียนควรฝึกเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) สร้างแรงบันดาลใจด้วยการผสมผสานศิลปะในสะเต็มทำให้งิจกรรมมีความน่าสนใจและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในชิ้นงานได้ 4) ควรมีความยืดหยุ่นในการใช้เทคโนโลยีเป็นผู้ช่วยในการแก้ปัญหา 5) เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและการเพิ่มความตระหนักรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นจริงในสังคมโลก อย่างไรก็ตามยังพบว่านักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ยังต้องการพัฒนาด้านความรู้เนื้อหาวิทยาศาสตร์ ความมั่นใจในการสอนและความรู้ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ (McDonald, 2016) ดังนั้นจึงควรพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ให้มีความรู้สามารถในการบูรณาการสะเต็มศึกษาสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและเร่งให้มีการวิจัยด้านการพัฒนาการบูรณาการการจัดการเรียนรู้สะเต็มให้มากยิ่งขึ้น (Berisha & Vula, 2024)

ในการวิจัยนี้พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงและสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน โดยใช้วิธีการอบรมระยะสั้นงานวิจัยนี้มีเป้าหมายให้นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ได้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในห้องเรียนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

1.2.2 เพื่อศึกษาการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์หลังการอบรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกเนื้อหาที่นักศึกษาต้องเรียนรู้ก่อนออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาระหว่างเรียน เพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้และการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทางด้านวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

5 ชั้น จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น มีประโยชน์ต่อนักศึกษาในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะเชิงปฏิบัติ มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ และทัศนคติที่ดีทางด้านวิทยาศาสตร์ จึงได้ออกแบบชุดกิจกรรมที่ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 STEM และ 5E คืออะไร กิจกรรมที่ 2 การบูรณาการสะเต็มร่วมกับ การสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น กิจกรรมที่ 3 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น และกิจกรรมที่ 4 การสะท้อนผลการเรียนรู้

1.3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรต้น คือ ชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ตัวแปรตาม คือ ผลการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

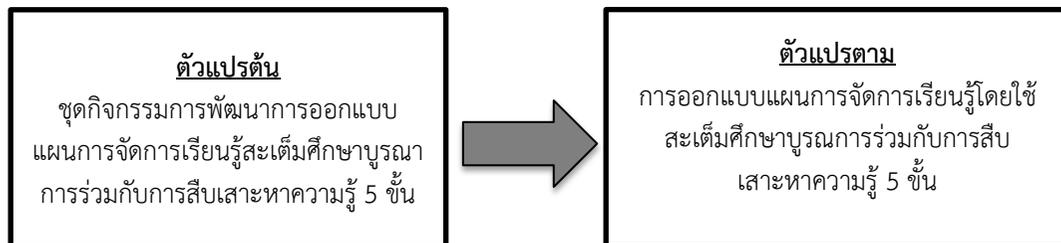
1.3.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการอบรมให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง และเก็บข้อมูลการวิจัยจากชิ้นงานคือแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 4 และ สัปดาห์ที่ 5 ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 5 สัปดาห์

1.4 สมมติฐานการวิจัย

การอบรมด้วยชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น สามารถพัฒนาความรู้และทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ได้

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาออกแบบกรอบแนวคิดการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มบูรณาการกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น รูปแบบการวิจัยแบบวัดผลก่อนและหลังการทดลองเพียงกลุ่มเดียว (One-Group Pretest-Posttest Design) สัญลักษณ์ $O_1 \times O_2$ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ประชากรได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 33 คน ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มเรียนที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาองค์ความรู้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น โดยทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 สถานที่ในการเก็บข้อมูล คือ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIB-2567/305

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น และแบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้

2.2.1 ชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มศึกษา และการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น นำมาออกแบบชุดกิจกรรมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content validity index: CVI) โดยใช้มาตรวัดระดับ 4 ระดับ ให้ 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง ให้ 2 หมายถึง ต้องปรับปรุงจึงจะมีความสอดคล้อง ให้ 3 หมายถึง มีความสอดคล้อง ให้ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก (มณีรัศมี พัฒนสมบัติสุข, 2564) ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหารายข้อ (Item-level CVI: I-CVI) ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.8 (วีระยุทธ พรพจน์ธนาภาค, 2565) การประเมินค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของชุดกิจกรรม เรื่อง การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ประกอบด้วย 4 หัวข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 STEM และ 5E คืออะไร กิจกรรมที่ 2 การบูรณาการสะเต็มร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น กิจกรรมที่ 3 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น และกิจกรรมที่ 4 การสะท้อนผลการเรียนรู้ พบว่ามีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา รายข้อ มีค่าเท่ากับ 1.00

2.2.2 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินเน้นให้ผู้เรียนได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วยหัวข้อหลักดังนี้ องค์ประกอบที่ (1) บทบาทผู้เรียน องค์ประกอบที่ (2) บทบาทครู องค์ประกอบที่ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาที่ท้าทาย (Challenging problems) ขั้นที่ 2 สำรวจและการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Exploration and engineering design) ขั้นที่ 3 นำเสนอชิ้นงาน (Presentation) ขั้นที่ 4 ประเมิน (Evaluation) ขั้นที่ 5 ขยายความรู้และเชื่อมโยงกับอาชีพ (Elaboration and connecting with careers) พบว่ามีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา รายข้อ มีค่าเท่ากับ 1.00

2.2.3 แบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้หลังจากนักศึกษาได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence :IOC) ของแบบประเมินนั้นมีความสอดคล้องกับตัวแปรและจุดประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยใช้มาตรประมาณค่า 3 ระดับ คือ ให้คะแนน +1 เห็นด้วย ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจ ให้คะแนน -1 ถ้าไม่เห็นด้วย โดยค่า IOC ผ่านเกณฑ์หรือใช้ได้โดยทั่วไปคือต้องมีค่าอยู่ระหว่าง 0.50 -1.00 (วีระยุทธ พรพจน์ธนาภาค, 2565) ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหลัก ดังนี้ (1) การนำแนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น (2) ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับครูผู้สอนและผู้เรียน (3) สะเต็มศึกษาช่วยให้เห็นกระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับโลกแห่งความเป็นจริง (4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (6) เจตคติต่อการใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาบูรณาการกับชั้น แบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นฉบับนี้ เท่ากับ 1.00 ระดับมากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับข้อคำถามที่ 2.2 มุ่งออกแบบวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้เปรียบเทียบกับทางเลือก และเลือกวิธีที่ดีที่สุด และตัดคำซ้ำที่ไม่จำเป็นในข้อการประเมินออกเพื่อให้มีความกระชับชัดเจนมากขึ้น จากนั้นนำเครื่องมือวิจัยทำการ ทดลองใช้وبرมกับกลุ่มทดลอง (Try out) กับนักศึกษาวิชาขพีครุวิทยาศาสตร์ชั้นปี 3 จำนวน 28 คนซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มที่ศึกษา หลังจากการทดลองใช้ได้ปรับกิจกรรมที่ 4 วิธีการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยการแสดงความคิดเห็นแบบออนไลน์บนเว็บไซต์ mentimeter.com เพื่อให้มีความน่าสนใจ สามารถจัดระเบียบและบันทึกข้อมูลได้สะดวกมากขึ้น จากนั้นนำข้อสรุปไปปรับปรุงข้อบกพร่องของชุดอบรม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วนำไปใช้وبرมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ (1) แบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มละ 3 คน โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มแบบคละความสามารถ ผู้วิจัยใช้เกรดเฉลี่ยรวมเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับคือ สูง (เกรด 3.00-4.00) กลาง (2.5-2.99) และอ่อน (ต่ำกว่า 2.49) เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน ทั้งหมด 11 กลุ่ม (2) ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ตามความเข้าใจของนักศึกษา จากนั้นประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนการอบรม (3) ผู้วิจัยดำเนินการอบรมกลุ่มตัวอย่างด้วยชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น เป็นระยะเวลา 12 ชั่วโมง (4) หลังจากการอบรมเสร็จสิ้น ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการอบรม (5) หลังการอบรมผู้วิจัยใช้แบบประเมินการสะท้อนผลการเรียนรู้เป็นคำถามปลายเปิด 6 ข้อ เพื่อให้ให้นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ได้บรรยายแนวคิด มุมมองการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนและเจตคติ ที่เกี่ยวกับแนวคิดจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสะท้อนผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้กรอบแนวคิดเพิ่มเติมบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบตั้งนี้ องค์ประกอบที่ 1 บทบาทผู้เรียน องค์ประกอบที่ 2 บทบาทครู และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาที่ท้าทาย ขั้นที่ 2 สำรวจและการออกแบบเชิงวิศวกรรม ขั้นที่ 3 นำเสนอชิ้นงาน ขั้นที่ 4 ประเมิน และ ขั้นที่ 5 ขยายความรู้และเชื่อมโยงกับอาชีพ) เพื่อประเมินและเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage value)

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์การสะท้อนผลการเรียนรู้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative data analysis) เพื่อจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล โดยกำหนดกรอบการวิเคราะห์เชิงตีความเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) เป็นคำเป็นประโยคที่มีใจความสำคัญเชิงความถี่ เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลตามองค์ประกอบของการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

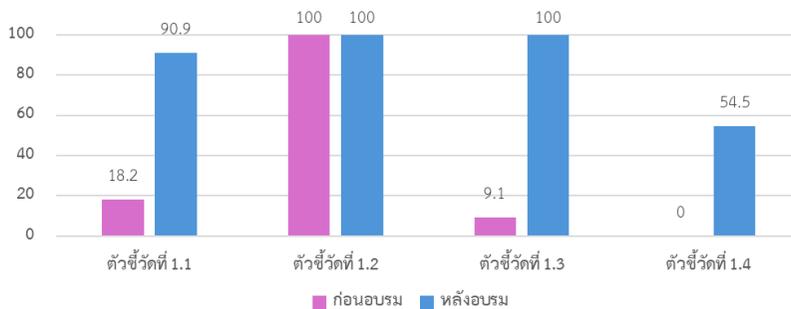
3 .สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น

ก่อนการอบรมผู้วิจัยได้แบ่งนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ออกเป็น 11 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยกำหนดให้บูรณาการเพิ่มเติมศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 จากนั้นให้เลือกสาระการเรียนรู้ที่สนใจและช่วยกันระดมความคิดเห็นภายในกลุ่มออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ก่อนการอบรมเพื่อนำมาวิเคราะห์ ตามองค์ประกอบที่ 1 บทบาทผู้เรียน องค์ประกอบที่ 2 บทบาทครู และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ด้วยชุดกิจกรรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น จำนวน 12 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ใช้หน่วยการเรียนรู้เดิมที่ได้เลือกไว้ก่อนการอบรมนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น จากนั้นผู้วิจัยประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม ดังนี้

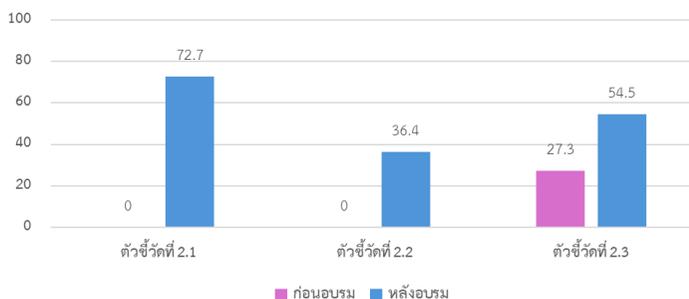
องค์ประกอบที่ 1 บทบาทนักเรียน ประกอบด้วย 1.1 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1.2 เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและกระบวนการกลุ่ม 1.3 เน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน 1.4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ก่อนการอบรมพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ โดยตัวชี้วัดที่ 1.1, 1.3, และ 1.4 มีการปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ น้อยมากหรือไม่พบเลย แต่พบว่าตัวชี้วัดที่ 1.2 กิจกรรมขั้นที่ 2 (สำรวจและออกแบบเชิงวิศวกรรม) ก่อนและหลังการอบรมพบร้อยละ 100 หลังการอบรมพบว่านักศึกษาทุกกลุ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้นดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 1.1 พบเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 90.9 ตัวชี้วัดที่ 1.3 ซึ่งพบในกิจกรรมขั้นที่ 3 (นำเสนอชิ้นงาน) และ ตัวชี้วัดที่ 1.4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54.5 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการประเมินองค์ประกอบที่ 1 ก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมรายกลุ่ม

องค์ประกอบที่ 2 บทบาทครู ประกอบด้วย 2.1 เน้นให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาและสนับสนุนผู้เรียน 2.2 เน้นให้ครูใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ 2.3 เน้นให้ครูมีบทบาทในการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน ก่อนการอบรมพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีบทบาทของครูไม่ชัดเจน โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่ 2.1 และ 2.2 ที่ครูเป็นผู้ชี้แนะและใช้คำถามกระตุ้นนั้นไม่ปรากฏเลยในทุกกลุ่ม ในขณะที่ตัวชี้วัดด้านการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่แสดงให้เห็น

หลังการอบรมพบว่านักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ของครูมากขึ้น โดยทุกตัวชี้วัดมีจำนวนกลุ่มที่ปรากฏเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัดที่พบมากที่สุดคือตัวชี้วัดที่ 2.1 และ 2.4 ซึ่งพบใน 8 กลุ่ม ร้อยละ 72.7 ตัวชี้วัดที่ 2.3 พบใน 6 กลุ่ม ร้อยละ 54.5 ส่วนตัวชี้วัดที่พบน้อยที่สุดคือ 2.2 (ใช้คำถามกระตุ้น) ซึ่งพบเพียง 4 กลุ่ม ร้อยละ 36.4 เท่านั้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ผลการประเมินองค์ประกอบที่ 2 ก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมรายกลุ่ม

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ชั้น ผลการประเมินก่อนและหลังการอบรมดังภาพที่ 4

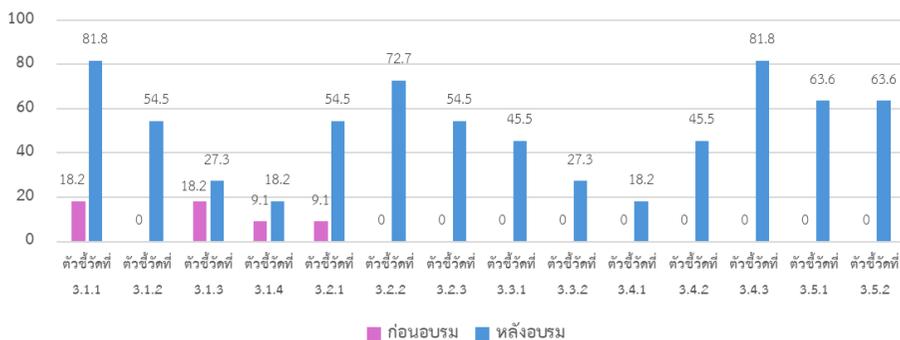
ชั้นที่ 1 ระบุปัญหาที่ท้าทาย ก่อนการอบรมพบว่านักศึกษาวิชาชีพรูทวิทยาศาสตร์มีข้อจำกัดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หลังการอบรมพบว่า ตัวชี้วัด 3.1.1 มีการระบุปัญหาหรือสถานการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 81.8 ตัวชี้วัดที่ 3.1.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้นำไปสู่การตั้งคำถามที่กระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54.5 ตัวชี้วัดที่ 3.1.3 เน้นให้ผู้เรียนการตอบคำถามหรือการแก้ปัญหาเชื่อมโยงกับเนื้อหาทฤษฎีวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 27.3 และตัวชี้วัดที่ 3.1.4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความท้าทายแก่ผู้เรียนที่ยังพบในสัดส่วนที่น้อยเพียงร้อยละ 18.2 แสดงว่าผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในชั้นระบุปัญหาที่ท้าทายพอสมควร

ชั้นที่ 2 สำรวจและการออกแบบเชิงวิศวกรรม ก่อนการอบรมกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพรูทวิทยาศาสตร์ยังขาดความเข้าใจในกระบวนการสืบเสาะและขั้นตอนการแก้ปัญหาทางวิศวกรรม หลังการอบรมพบว่าตัวชี้วัดที่ 3.2.1 เน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการสืบค้นข้อมูลสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54.5 ตัวชี้วัดที่ 3.2.2 เน้นให้ผู้เรียนลงมือแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการวิศวกรรมสามารถออกแบบวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 72.7 และตัวชี้วัดที่ 3.2.3 ผู้เรียนสร้างชิ้นงานต้นแบบหรือแบบจำลองเพื่อทดสอบเก็บข้อมูลและประเมินผล ปรับปรุงชิ้นงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54.5 แสดงว่าผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในชั้นการสำรวจและการออกแบบเชิงวิศวกรรม

ชั้นที่ 3 นำเสนอชิ้นงาน ก่อนการอบรมพบว่าไม่มีกลุ่มใดมีกระบวนการตามตัวชี้วัด แสดงว่านักศึกษาขาดความเข้าใจในการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หลังการอบรมพบว่าตัวชี้วัด 3.3.1 เน้นให้ผู้เรียนได้นำเสนอวิธีการออกแบบชิ้นงานและการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.5 และตัวชี้วัดที่ 3.3.2 เน้นให้ครูและผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวคิดและให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงชิ้นงานหรือการนำไปประยุกต์ใช้ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 27.3 แสดงว่าผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในกระบวนการนำเสนอชิ้นงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น

ชั้นที่ 4 ประเมิน ก่อนการอบรมพบว่าทุกกลุ่มไม่ปรากฏผลตัวบ่งชี้ที่ 3.4.1, 3.4.2 และ 3.4.3 หลังการอบรมพบว่าตัวชี้วัดที่ 3.4.1 เน้นให้ผู้เรียนร่วมกันให้ข้อคิดในการปรับปรุงชิ้นงานและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.2 ตัวชี้วัดที่ 3.4.2 ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินชิ้นงานแต่ละกลุ่มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.5 และตัวชี้วัดที่ 3.4.3 เน้นให้ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 81.8 แสดงว่าผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในชั้นการประเมิน

ชั้นที่ 5 ขยายความรู้และเชื่อมโยงกับอาชีพ ก่อนการอบรมพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มไม่ปรากฏตัวบ่งชี้ที่ 3.5.1 และ 3.5.2 หลังการอบรมพบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 3.5.1 เน้นให้ครูและผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ไปเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 63.6 และ ตัวบ่งชี้ที่ 3.5.2 เน้นให้ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจสู่อาชีพในอนาคตของผู้เรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 63.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในชั้นขยายความรู้และเชื่อมโยงกับอาชีพมากขึ้น

ภาพที่ 4 ผลการประเมินองค์ประกอบที่ 3 ก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมรายกลุ่ม

3.2 ศึกษาการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังการอบรม

การสะท้อนผลการอบรมที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ประกอบด้วย 6 ประเด็นดังนี้คือ ประเด็นที่ 1 การบูรณาการเพิ่มเติมศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และสามารถออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการเพิ่มเติมศึกษาร่วมกับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน แต่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความพร้อมของทั้งโรงเรียน ครูผู้สอน อุปกรณ์ และความรู้ของผู้สอน ประเด็นที่ 2 ผลที่คาดว่าจะเกิดกับครูและนักเรียน การจัดกิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการปฏิบัติและการคิดผ่านการทำงานร่วมกันทำให้เกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ประเด็นที่ 3 การเชื่อมโยงองค์ความรู้เนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริง กิจกรรมเพิ่มเติมศึกษานำมาลงมือปฏิบัติ ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้และเชื่อมโยงความรู้สู่การสร้างแรงบันดาลใจในอาชีพ ประเด็นที่ 4 การนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน กิจกรรมเพิ่มเติมศึกษาเป็นการบูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิม โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการประเมินผลที่หลากหลาย ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ประเด็นที่ 5 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเพิ่มเติมศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติและกระบวนการกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและสามารถนำไปสู่การแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ประเด็นที่ 6 เจตคติต่อการใช้แนวคิด ผู้เข้ารับการอบรมแสดงทัศนคติต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่นี้ว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีทางด้านวิทยาศาสตร์

4. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าผลการศึกษาการพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ของนักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์ในองค์ประกอบที่ 1 บทบาทผู้เรียน พบว่านักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์มีความคุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เนื่องจากมีประสบการณ์ตรงจากการสังเกตในชั้นเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการสำรวจและค้นคว้าซึ่งมักจะดำเนินการเป็นกลุ่ม (กอรปรกานต์ จำปางาม และคณะ, 2567) หลังจากการจัดกิจกรรมอบรมการพัฒนาการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น พบว่านักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์ทุกกลุ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ การทำงานกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การบริหารจัดการการเรียนรู้โดยรับบทบาทเป็นนักเรียนทำให้สามารถซึมซับประสบการณ์และเข้าใจในบทบาทของผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ Gilbert et al. (2024) และ Zhai (2019) ซึ่งพบว่าการอบรมช่วยให้ครูและนักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในบทบาทของผู้เรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยเพิ่มเติมศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงรุก (Active learning) และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา

องค์ประกอบที่ 2 บทบาทครู ก่อนการอบรมนักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์ยังไม่เข้าใจบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างชัดเจน หลังการอบรมพบว่านักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในบทบาทครูเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่ 2 การบูรณาการเพิ่มเติมศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ทำให้นักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของครูผ่านกระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ช่วยพัฒนาความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (Hurley et al., 2023) การอบรมช่วยให้นักศึกษาวิชาชีวศัพทวิทยาศาสตร์เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก สามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหา

ความรู้ 5 ชั้น (Manunure & Leung, 2024) ตลอดจนการบูรณาการสะเต็มศึกษาช่วยพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู วิทยาศาสตร์ให้มีทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีบริบทเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง (Attard et al., 2021; Zhai, 2019)

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ ก่อนการอบรมนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น หลังการอบรมพบว่านักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาที่มีการนำประเด็นท้าทายมาเชื่อมโยงกับบริบทผู้เรียนโดยช่วยกระตุ้นความสนใจผู้เรียนเข้ากับเนื้อหา สอดคล้องกับ Thibaut et al. (2018) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาควรจัดการเรียนรู้แบบเน้นปัญหาและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงหรือการอิงกับสถานการณ์จริง (Situated STEM Learning) ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง (Kelley & Knowles, 2016) 2) สามารถตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง โดยการตั้งคำถามจากตัวผู้เรียนเองช่วยส่งเสริมให้เกิดการเสนอแนะแนวทางในแก้ปัญหาที่หลากหลายได้ (Abu Khurma et al., 2023; Attard et al., 2021) อย่างไรก็ตามนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเนื่องจากยังขาดความเข้าใจในทฤษฎี เนื้อหาที่ถูกต้องและขาดความเข้าใจในเชิงลึก (Yang & Ball, 2024) สอดคล้องกับ Andrews et al. (2022) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดความเข้าใจในความรู้พื้นฐานการสอนเป็นอุปสรรคต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มที่ดี ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการสะเต็มศึกษาควรจะเป็นการแข่งขันหรือการกำหนดปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Roehrig et al., 2021) นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางวิศวกรรมโดยใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น สอดคล้องกับ Sutaphan and Yuenyong (2019) พบว่าผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ นำมาใช้ในการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lai, 2018)

นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ครูและผู้เรียนร่วมกัน ประเมินผลการเรียนรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผลมาจากการอบรมในกิจกรรมที่ 2 การสาธิตการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการสร้างประสบการณ์ตรงต่อนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ทำให้เข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสอดคล้องกับการศึกษาของ Gilbert et al. (2024) พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์การเป็นผู้เรียนในสภาพแวดล้อมสะเต็มศึกษาในรูปแบบการบูรณาการช่วยสนับสนุนให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดสะเต็มศึกษาขั้นบูรณาการได้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการประเมินช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะการออกแบบชิ้นงานของตนเอง นอกจากนี้จะช่วยปรับปรุงชิ้นงานแล้วยังช่วยให้ผู้เรียนทบทวนกระบวนการคิดของตนเองได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Margot & Kettler, 2019) ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงและอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และบริบทของสถานการณ์จริงในสังคมสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้กับอาชีพได้อย่างเหมาะสม Manunure & Leung (2024) ดังนั้นการบูรณาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น จะเริ่มต้นจากการตั้งคำถามและปัญหาสถานการณ์จริงช่วยกระตุ้นความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน Abu Khurma et al. (2023) กล่าวว่ากิจกรรมสะเต็มเชื่อมโยงกับอาชีพช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นว่าทักษะสะเต็มและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายอาชีพไม่จำกัดอยู่แค่ในวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมเท่านั้นแต่ยังรวมถึงนักออกแบบหรือนักพัฒนาชุมชน (Nipyakis et al., 2024)

จากการศึกษาผลการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังการอบรม ประเด็นที่ 1 การบูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจและสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน

สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในการบูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อการแก้ปัญหา นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางวิศวกรรมร่วมกับทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือในการสืบค้นหรือออกแบบชิ้นงาน สอดคล้องกับ (เสือชา ลดาชาติ และคณะ, 2562) ที่กล่าวถึงความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาของครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ เทคนิค และความชำนาญของตนเอง รองลงมาคือความพร้อมด้านบริบทของโรงเรียน เช่น สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เวลา และงบประมาณ

ประเด็นที่ 2 ผลที่คาดว่าจะเกิดกับครูและผู้เรียน นักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ได้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ส่งผลต่อผู้สอนและผู้เรียนในด้านของปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ (นิชนันท์ คำตา และคณะ, 2566) ครูเป็นผู้กระตุ้นและอำนวยความสะดวก (สุธาธินี กรุดเงิน และพรสิริ เอี่ยมแก้ว, 2564) และช่วยส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์และยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประเด็นที่ 3 การเชื่อมโยงองค์ความรู้เนื้อหาวิชาในชีวิตจริง นักศึกษาวิชาชีพครูส่วนใหญ่ได้สะท้อนถึงกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเป็นกิจกรรมที่เน้นการลงมือทำ ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ (ปาไลตา สุขสำราญ และวาริรัตน์ แก้วอุไร, 2562) ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่งผลให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน วัชฎัญ พิชญญูสิทธิ์ และเอื้อมพร หลินเจริญ (2563) พบว่าเมื่อนักเรียนได้ลงมือสร้างสรรค์ชิ้นงานตามแนวคิดของตนเองช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้และสร้างแรงบันดาลใจสู่อาชีพที่เกี่ยวข้องในอนาคตได้ สะเต็มศึกษาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เน้นการเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติ ทำการทดลอง สืบเสาะแสวงหาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (ธารทิพย์ ช้วน และขวัญชัย ช้วน, 2562)

ประเด็นที่ 4 การนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและประเด็นที่ 5 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นว่า การลงมือปฏิบัติเน้นกระบวนการกลุ่ม ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้น และสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ ธนิภา วศินยานันท์ และชาติรี ฝ่ายคำตา (2561) พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นห้องเรียนที่มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

ประเด็นที่ 6 เจตคติต่อการใช้นวัตกรรมสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น นักศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าการอบรมมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สุธาธินี กรุดเงิน และพรสิริ เอี่ยมแก้ว (2564) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้บูรณาการร่วมกับการเพิ่มเติมศึกษาช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวก

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการอบรมการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เป็นการอบรมระยะสั้นแต่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ แนวคิดและเจตคติของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นแนวทางในการพัฒนาความพร้อมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้จริงในห้องเรียน สำหรับผู้ที่จะนำวิธีการอบรมนี้ไปใช้พัฒนานักศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้คำถามกระตุ้นและการเชื่อมโยงเนื้อหาเชิงทฤษฎีเข้ากับปัญหาที่ท้าทายในชีวิตจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผลการวิจัยชี้ว่ายังมีการพัฒนาในระดับต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น

5.1.2 งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์และยังสามารถขยายกลุ่มเป้าหมายไปสู่ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนจริงในระดับชั้นต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญที่ผู้อบรมต้องคำนึงถึงคือการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติมีส่วนร่วม และการนำเสนอชิ้นงานผู้สอนควรเปิดโอกาสให้มีการสะท้อนแนวคิดการออกแบบและปรับปรุงชิ้นงานอย่างอิสระ

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 งานวิจัยนี้ได้ศึกษาผลของการอบรมในระยะสั้น สำหรับการวิจัยในอนาคตควรติดตามผลการนำไปใช้จริงในชั้นเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์หลังจากที่ได้ผ่านการอบรมแล้วเพื่อประเมินว่านักศึกษาเหล่านั้นยังคงสามารถประยุกต์ใช้สะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริงหรือไม่และส่งผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรในระยะยาว

5.2.2 ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์มากขึ้นและเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานและศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้นคำถามในการวิจัยต่อไปคือการประยุกต์ใช้ AI ในกิจกรรมสะเต็มศึกษาบูรณาการร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นจะสามารถพัฒนาการเรียนรู้อะไรและทักษะทางวิทยาศาสตร์ได้หรือไม่ อย่างไร

6. เอกสารอ้างอิง

กอบปรกานต์ จำปางาม, ภัทรกร เสียงคง, มลลมาทิพย์ นวลน้อย, ปาริชาติ บุญทด, และศุภมัย พรหมแก้ว. (2567).

แนวโน้มของการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ในวิทยาศาสตร์. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 25(1), 34-48.

ธนิภา วศินยานันต์, และชาติรี ฝ่ายคำตา. (2561). ความเข้าใจต่อการสืบเสาะหาความรู้ของนิสิตครุวิทยาศาสตร์.

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(ฉบับพิเศษ), 62-72.

ธารทิพย์ ช้วนา, และขวัญชัย ช้วนา. (2562). สะเต็มศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้สู่ทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21.

วารสารบัณฑิตศึกษา, 16(73), 1-11.

นิชนันท์ คำตา, กิตติมา พันธุ์พฤกษา, และธนาวุฒิ ลาตวงษ์. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 5(3), 27-42.

ปาลิตา สุขสำราญ, และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่ส่งเสริมจิตวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(3), 153-165.

มนิรัศม์ พัฒนสมบัติสุข. (2564). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลและสังคมศาสตร์. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 8(2), 329-343.

ลี้อา ลดาชาติ, วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง, วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, และลฎาภา ลดาชาติ. (2562). ความเข้าใจและมุมมองของครูเกี่ยวกับสะเต็มศึกษาและการออกแบบเชิงวิศวกรรม. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(3), 133-149.

วธัญญ พิษณุสุทธิ์, และเอื้อมพร หลินเจริญ. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 15(3), 89-104.

วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. *วารสารรังสิตสารสนเทศ*, 28(1), 169-192.

สิรินภา กิจเกื้อกุล. (2558). สะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 17(2), 201-207.

สุดารัตน์ พรหมแก้ว, เอกกรินทร์ สังข์ทอง, ขวลิต เกิดทิพย์, และชิตชนก เชิงเขาว. (2565). สะเต็มศึกษากับทักษะการสอนของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 37(3), 159-167.

- สุธาธิณี กรุดเงิน, และพรสิริ เอี่ยมแก้ว. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้บูรณาการแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 16(3), 189-202.
- Abu Khurma, O., Al Darayseh, A., & Alramamneh, Y. (2023). A framework for incorporating the “Learning how to learn” approach in teaching STEM education. *Education Science*, 13(1), 1-19. <https://doi.org/10.3390/educsci13010001>
- Andrews, T. C., Speer, N. M., & Shultz, G. V. (2022). Building bridges: A review and synthesis of research on teaching knowledge for undergraduate instruction in science, engineering, and mathematics. *International Journal of STEM Education*, 9(1), 66. <https://doi.org/10.1186/s40594-022-00380-w>
- Attard, C., Berger, N., & Mackenzie, E. (2021). The positive influence of inquiry-based learning teacher professional learning and industry partnerships on student engagement with STEM. *Frontiers in Education*, 6, 1-14. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.693221>
- Berisha, F., & Vula, E. (2024). Introduction of integrated STEM education to pre-service teachers through collaborative action research practices. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 22, 1127–1150. <https://doi.org/10.1007/s10763-023-10417-3>
- Gilbert, A., Suh, J., & Choudhry, F. (2024). Exploring the development of preservice teachers’ visions of equity through science and mathematics integration. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 23, 489–514. <https://doi.org/10.1007/s10763-024-10467-1>
- Hurley, M., Butler, D., & McLoughlin, E. (2023). STEM teacher professional learning through immersive STEM learning placements in industry: A systematic literature review. *Research in Science Education*, 53(3), 859–879. <https://doi.org/10.1007/s41979-023-00089-7>
- Kelley, T. R., & Knowles, J. G. (2016). A conceptual framework for integrated STEM education. *International Journal of STEM Education*, 11(3), 2-11. <https://doi.org/10.1186/s40594-016-0046-z>
- Lai, C. (2018). Using inquiry-based strategies for enhancing students’ STEM education learning. *Journal of Education in Science, Environment and Health*, 4(1). <https://doi.org/10.21891/jeseh.389740>
- Manunure, K., & Leung, A. (2024). Integrating inquiry and mathematical modeling when teaching a common topic in lower secondary school: An iSTEM approach. *Frontiers in Education*, 9, 1-17. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1376951>
- Margot, K. C., & Kettler, T. (2019). Teachers' perception of STEM integration and education: A systematic literature review. *International Journal of STEM Education*, 6(2), 1-16. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0151-2>
- McDonald, C. V. (2016). STEM education: A review of the contribution of the disciplines of science, technology, engineering and mathematics. *Science Education International*, 27(4), 530-569.
- Nipyrakis, A., Stavrou, D., & Avraamidou, L. (2024). Examining S-T-E-M teachers’ design of integrated STEM lesson plans. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 23, 537-560. <https://doi.org/10.1007/s10763-024-10474-2>

- Roehrig, G. H., Dare, E. A., Ellis, J. A., & Ring-Whalen, E. (2021). Beyond the basics: A detailed conceptual framework of integrated STEM. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*, 3(11), 1-18. <https://doi.org/10.1186/s43031-021-00041-y>
- Sutaphan, S., & Yuenyong, C. (2019). STEM education teaching approach: Inquiry from the context based. *Journal of Physics: Conference Series*, 1340. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1340/1/012003>
- Thibaut, L., Ceuppens, S., De Loof, H., De Meester, J., Goovaerts, L., Struyf, A., Boeve-de Pauw, J., Dehaene, W., Deprez, J., De Cock, M., Hellinckx, L., Knipprath, H., Langie, G., Struyven, K., Van de Velde, D., Van Petegem, P., Depaeppe, F. (2018). Integrated STEM education: A systematic review of instructional practices in secondary education. *European Journal of STEM Education*, 3(1), 1-12. <https://doi.org/10.20897/ejsteme/85525>
- Yang, K.-L., & Ball, L. (2024). STEM teacher education programs for preservice and in-service secondary mathematics teachers: A review study. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 27(2), 185–207. <https://doi.org/10.1007/s10857-022-09557-0>
- Zhai, L. (2019). An inquiry teaching mode based on STEM education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 14(17), 44–58. <https://doi.org/10.3991/ijet.v14i17.11204>

คำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย: การสังเคราะห์เชิงเอกสารจากงานวิจัย ที่ได้รับการตีพิมพ์ช่วงปี พ.ศ. 2555-2567

Chinese Slang in the Thai Context: A Documentary Synthesis of Published Research from 2012 to 2024

เทอดเกียรติ เปเหล่าดา^{1*}
Thoedkiat Pelaoda^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์ลักษณะการสร้างคำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีน และ 3) วิเคราะห์การใช้คำสแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ ประเภทต่าง ๆ โดยอาศัยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2567 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่ากลไกการสร้างคำสแลงสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การยืมคำ การสร้างคำใหม่ การแปลงคำ การประสมคำ การย่อคำ การซ้ำคำ และการเล่นเสียงหรือตัวเลข ในขณะที่ช่วงปีวิจัยที่ส่งต่อการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีนมีความสัมพันธ์กับหลายมิติ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สื่อสังคมออนไลน์ ปรากฏการณ์ทางสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมและความเชื่อ และในการวิเคราะห์การใช้คำสแลงในสื่อออนไลน์ ได้แก่ พาดหัวข่าว ซิปโตเคิล และชื่อเรื่องซีรีส์ พบว่าแต่ละประเภทสื่อเลือกใช้คำสแลงแตกต่างกัน ทั้งในด้านรูปแบบและกลวิธีทางภาษาเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการสื่อสารและกลุ่มผู้รับสาร นอกจากนี้คำสแลงบางคำ เช่น “牛逼” มีการเปลี่ยนแปลงความหมายเมื่อถูกนำมาใช้ในบริบทภาษาไทย สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางภาษาและบทบาทของสื่อดิจิทัลที่มีต่อการสร้างและการใช้คำสแลง การวิจัยในครั้งนี้ยังเสนอแนวทางเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเก็บข้อมูลข้ามแพลตฟอร์มและประเภทสื่อ การจัดหมวดหมู่คำสแลงอย่างเป็นระบบ การบูรณาการวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดทำพจนานุกรมคำสแลงเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาวิจัยในอนาคต

คำสำคัญ: คำสแลงภาษาจีน บริบทภาษาไทย การสังเคราะห์เชิงเอกสารงานวิจัย

^{1*}วิทยาลัยแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนานาชาติ มหาวิทยาลัยครุศาสตร์หัวจง สาธารณรัฐประชาชนจีน
College of International Cultural Exchange, Central China Normal University, China
E-mail: thoedkiat.pelaoda03@outlook.com

*Corresponding author

Abstract

This study aimed 1) to synthesize the characteristics of Chinese slang formation in the Thai context; 2) to analyze the factors contributing to its diffusion; and 3) to examine its application across various types of online media. Employing a documentary research approach, the study has been synthesized by published research from 2012 to 2024 (BE 2555 – 2567). The findings indicated that Chinese slang formation could be classified into seven principal processes: borrowing, neologism, semantic shift, compounding, abbreviation, reduplication, and phonetic or numerical play. Multiple dimensions, including economics, politics, social media, cultural practices, and social phenomena, have shaped the dissemination of slang. An analysis of its usage in online media—including news headlines, subtitles, and series titles—revealed distinct linguistic strategies and stylistic choices tailored to communicative purposes and target audiences. Certain expressions, like “牛逼,” have undergone semantic shifts when translated into Thai, underscoring the dynamic nature of language and the role of digital media in shaping slang creation and dissemination. The study concluded with academic and pedagogical implications, highlighting the importance of cross-platform and cross-media data collection, systematic categorization of slang, the integration of quantitative and qualitative research methods, applications in language pedagogy, and the development of a comprehensive slang dictionary to support future research and learning.

Keyword: Chinese Slang; Thai Context, Research Synthesis

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

คำสแลง (slang) ถือเป็นองค์ประกอบของภาษาที่อยู่ในระดับไม่เป็นทางการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเชิงสังคมภาษาศาสตร์ (sociolinguistics) เนื่องจากสามารถสะท้อนทั้งอัตลักษณ์และพลวัตของชุมชนผู้ใช้ภาษา คำสแลงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระเท่านั้น แต่ยังใช้เพื่อสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วมในกลุ่ม (in-group) และเพื่อแสดงทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนสถานะอารมณ์ของผู้พูด (Eble, 1996) คุณลักษณะดังกล่าวทำให้คำสแลงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์เชิงภาษา (linguistic identity) และเป็นตัวสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ

ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ปรากฏการณ์การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจีนมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากสื่อบันเทิงและสื่อดิจิทัล เช่น ซีรีส์โทรทัศน์ เพลงสมัยนิยมของจีน (C-Pop) เกมออนไลน์ รวมทั้งแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียสัญชาติจีน เช่น Weibo (微博), Bilibili (哔哩哔哩) และ Douyin (抖音) ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดการยืมและประยุกต์ใช้คำสแลงภาษาจีนเข้าสู่ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย (ชุดิมา เข็มเจริญ และปริญญา มงคลพาณิชย์, 2567) โดยคำสแลงจำนวนหนึ่งได้ถูกปรับเปลี่ยนด้านโครงสร้าง รูปแบบเสียง และความหมาย เพื่อให้เข้ากับระบบภาษาไทยและสอดคล้องกับกรอบวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา

การแพร่กระจายของคำสแลงภาษาจีนในสื่อสังคมออนไลน์ไม่สามารถอธิบายได้จากมิติทางโครงสร้างทางภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ภาษาและการก่อรูปของความหมายใหม่ในเชิงสื่อสาร กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural communication) ที่ García and Wei (2014) ชี้ให้เห็นว่าภาษาในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ไม่เพียงแต่ดำรงอยู่ในกรอบปิดหรือจำกัดวง (self-contained framework) แต่เกิดการผสมผสาน (hybridity) และการสร้างสรรค์ใหม่อย่างต่อเนื่อง

แม้จะมีงานศึกษาที่กล่าวถึงคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทไทยอยู่บ้าง แต่ยังพบช่องว่างขององค์ความรู้หลายประการ เช่น การขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการยืม การนำไปใช้ และการเปลี่ยนความหมายของคำสั่งแลงเมื่อถูกใช้ในภาษาไทย งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งอธิบายลักษณะคำหรือยกตัวอย่างเชิงพรรณนา โดยไม่ได้เชื่อมโยงรูปแบบการสร้างคำสั่งแลงกับปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม หรือบทบาทของสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่มี การเปรียบเทียบ การใช้คำสั่งแลงข้ามประเภทสื่ออย่างเป็นระบบ ทำให้ยังไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของคำสั่งแลงในสังคมร่วมสมัยได้ ครบถ้วน ช่องว่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของกรอบวิเคราะห์ที่อธิบายทั้งวิธีสร้างคำ การแพร่กระจาย และการเปลี่ยนความหมายของคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทไทยอย่างครอบคลุม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 สังเคราะห์ลักษณะการสร้างคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทยจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว
- 1.2.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแพร่หลายของคำสั่งแลงภาษาจีนจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว
- 1.2.3 วิเคราะห์การใช้คำสั่งแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ประเภทต่างๆจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา บทความนี้มุ่งศึกษาเฉพาะคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย โดยรวบรวมและวิเคราะห์จากงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2555–2567 โดยคัดเลือกเฉพาะผลงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและผ่านการประเมินคุณภาพเชิงวิชาการ เพื่อนำมาสังเคราะห์ลักษณะการสร้างคำ บริบทการใช้ และแนวโน้มการแพร่กระจายของคำสั่งแลง

1.3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีความเป็นระบบและน่าเชื่อถือ ได้แก่ ThaiJO และ ThaiLIS โดยผู้วิจัยเลือกใช้ฐานข้อมูลทั้งสองแหล่งเนื่องจากเป็นคลังผลงานวิชาการที่ผ่านการประเมินคุณภาพ มีความครบถ้วนด้านเนื้อหา และสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกต่อการสืบค้น

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นเอกสารภาษาไทยและภาษาจีนจากฐานข้อมูลวิชาการมีความเป็นระบบและน่าเชื่อถือ โดยคัดเลือกเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทของภาษาไทยหรือในเชิงเปรียบเทียบไทย-จีน ซึ่งตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2555–2567 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 พิจารณาชื่อเรื่องและบทคัดย่อของงานวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล เพื่อคัดกรองเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทย

2.2 ศึกษางานวิจัยในรูปแบบฉบับเต็ม โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจโครงสร้าง แนวทางการวิจัย และข้อสรุปเชิงวิชาการอย่างรอบด้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งศึกษาวิธีการสร้างคำสั่งแลง ปัจจัยที่ส่งผลการแพร่หลายของคำสั่งแลง รูปแบบการใช้คำสั่งแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงข้อเสนอนี้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั้งหมดถูกนำมาพิจารณาเปรียบเทียบและอภิปรายร่วมกัน (Data Triangulation) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญและสรุปผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและชัดเจน

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ลักษณะการสร้างคำสั่งแลงภาษาจีน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปแบบการสร้างคำสั่งแลงสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปลักษณะการสร้างคำสั่งแลงจากบทความเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้รับการตีพิมพ์ ได้แก่ การประสมคำ การยืมคำ การถอดเสียง การสร้างคำใหม่ การย่อคำ การซ้ำคำ และการเล่นเสียงหรือตัวเลข นอกจากนี้ ยังพบว่าสแลงบางกลุ่ม

มีพัฒนาการเชิงโครงสร้างจนขยายระดับเป็นวลีหรือประโยค โดยเฉพาะในบริบทของสื่อออนไลน์ที่ให้ความสำคัญต่อความกระชับและความหมายโดยนัยในการสื่อสาร

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะการสร้างคำสแลง

ชื่อผลงาน/ผู้แต่ง(ปี)	แปลงคำ	ประสมคำ	ยืมคำ	สร้างคำใหม่	ย่อคำ	ซ้ำคำ	เล่นเสียงหรือตัวเลข
การศึกษาเปรียบเทียบ คำสแลงในภาษาไทยและภาษาจีน. เพชร (2556)		✓	✓	✓	✓		✓
การวิเคราะห์พาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์เหรินหมินรื่อเป่าและซินหัวรื่อเป่าในแง่ความหมายของคำศัพท์โครงสร้างวลีและประโยค. ชวนพิศ เทียมทัน (2557)	✓				✓		
วิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของใบเตย อาร์สยาม. อุไรวรรณ สิงห์ทอง และคณะ (2560)	✓		✓	✓			
ปัจจัยที่ทำให้เกิดคำสแลงเงินในสื่อสังคมออนไลน์ช่วงปี พ.ศ. 2555-2563. ชุตินา เข้มเจริญ และปริญญา มงคลพาณิชย์ (2567)			✓	✓	✓		
การศึกษาวิเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์. เนตรนันทิพย์ บุคดาวงค์ และสิทธิพงศ์ มีกุล (2563)	✓		✓	✓			
โครงสร้างและความหมายคำสแลงภาษาจีน. เศรษฐพร เรื่องเที่ยง (2565)		✓	✓			✓	
คำสแลง“牛逼”(niubi) ในภาษาจีนปัจจุบัน. วีรภัทร ฤคพงศ์พันธุ์ (2567)		✓					✓
กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป่าภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI. เขียน อุ (2567)			✓	✓		✓	
การศึกษาเปรียบเทียบคำสแลงไทยและคำสแลงเงินในสื่อสังคมออนไลน์. เสี่ยว เหมยหลิง (2567)	✓	✓		✓	✓		✓

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าลักษณะการสร้างคำสแลงมีความหลากหลาย ผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่ลักษณะของการสร้างคำสแลง โดยอ้างอิงจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้รับการตีพิมพ์มาแล้วก่อนหน้านี้ พบว่าลักษณะการสร้างคำสแลงที่พบมากที่สุดคือ การยืมคำจากภาษาอื่น และการสร้างคำใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ของสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะคำภาษาจีนและคำที่เกิดขึ้นจากกระแสอินเทอร์เน็ตถูกนำมาใช้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของผู้ใช้ภาษาในยุคปัจจุบัน รองลงมาคือ การแปลคำ การประสมคำ เป็นกลไกที่ช่วยให้ผู้ใช้ภาษาสามารถสร้างความหมายใหม่ได้โดยไม่จำเป็นต้องสร้างคำใหม่ทั้งหมด เช่น การเปลี่ยนหน้าที่ของคำหรือผสมคำเพื่อให้เกิดความหมายเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมักพบในภาษาวัยรุ่นและพาดหัวข่าวจีน การย่อคำ การเล่นเสียงหรือตัวเลข และการซ้ำคำตามลำดับ ลักษณะเหล่านี้จะพบไม่มาก แต่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษา และผู้ใช้ภาษาสามารถปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงภาษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และยุคสมัยได้อย่างหลากหลาย

3.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีน

จากหลักฐานงานวิจัยของ ชูติมา เข็มเจริญ และปริญญญา มงคลพานิชย์ (2567) ซึ่งได้ศึกษาการจำแนกปัจจัยที่ก่อให้เกิดคำสแลงโดยอ้างอิงจากงานวิจัยของนักวิจัยชาวจีน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดคำสแลงสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ อาทิ การค้าการลงทุนเงินในประเทศไทย และการมีอยู่ของชุมชนคนจีนโพ้นทะเล ซึ่งเอื้อต่อการแพร่เข้ามาของคำภาษาจีนบางคำในสังคมไทย 2) ด้านการเมืองการปกครอง แม้ว่าสังคมไทยจะไม่ใช้คำสแลงภาษาจีนในบริบททางการเมืองไทยโดยตรง แต่มีบางคำที่สะท้อนปรากฏการณ์สังคมในจีนจำนวนหนึ่งได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อไทย โดยเฉพาะในข่าวจีนศึกษาและบทวิเคราะห์ทางการเมือง เป็นต้น 3) ด้านปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจวัฒนธรรมจีน เช่น การเรียนภาษาจีน การเดินทางท่องเที่ยวประเทศจีน เป็นต้น 4) ด้านสื่อสังคมออนไลน์และมัลติมีเดีย โดยแอปพลิเคชันจีนเช่น Douyin iQIYI WeTV Bilibili รวมถึงเพจข่าวจีนต่าง ๆ เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่คำสแลงภาษาจีนเข้าสู่สังคมไทย 5) ด้านวงการบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นซีรีส์จีน รายการวาไรตี้ หรือไอดอลจีน ต่างมีบทบาทในการสร้างและใช้คำสแลง ส่งผลให้คำสแลงจีนจำนวนมากถูกยืมมาใช้ในบริบทไทยมากยิ่งขึ้น 6) ด้านการแพร่หลายของภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะการเรียนภาษาจีนที่เพิ่มสูงขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาไทยคุ้นเคยกับคำภาษาจีนมากขึ้นและมีการนำคำสแลงจีนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน 7) ด้านการสร้างคำใหม่ พบว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำจีนมาดัดแปลง ดัดเสียง หรือผสมกับภาษาไทย จนเกิดเป็นคำสแลงเฉพาะในบริบทไทย ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทั้ง 7 ด้านมีบทบาทอย่างมากต่อการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีนในสังคมไทยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังได้มีการรวบรวมตัวอย่างคำสแลงจากสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงปี พ.ศ. 2555–2563 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการเกิดคำสแลง คือด้านการสร้างคำใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ตลอดจนการปรับตัวของผู้ใช้ภาษาในการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสี่ยว เหมยหลิง (2567) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้คำสแลงอย่างแพร่หลายคืออิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ การใช้คำสแลงในสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปเพื่อแสดงความสนิทสนม และเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน นอกจากนี้งานวิจัยของ วิรภัทร ภคพงศ์พันธุ์ (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้คำสแลงภาษาจีนคำว่า “牛逼” พบว่าคำดังกล่าวมักใช้ในระดับภาษาพูด โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้สนทนามีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ขณะเดียวกันงานวิจัยของ เพชร (2556) ได้เสนอว่าปัจจัยร่วมในการเกิดและแพร่หลายของคำสแลงในภาษาไทยและภาษาจีน คือ ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างไรก็ตามยังพบว่าปัจจัยที่แตกต่างกันในด้านของวัฒนธรรมและความเชื่อซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างในบริบทการใช้ภาษาของแต่ละกลุ่มผู้ใช้ภาษา

โดยสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดและการแพร่หลายของคำสแลงมีความหลากหลายและซับซ้อน ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและพลวัตทางสังคม ผลการศึกษาจากงานวิจัยที่ถูกตีพิมพ์แล้วชี้ให้เห็นว่าคำสแลงไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพื่อการสื่อสารเชิงเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สร้างความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน แสดงความใกล้ชิดสนิทสนม และสร้างอัตลักษณ์ร่วมของผู้ใช้ภาษาในสังคมออนไลน์

จากมุมมองเชิงทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) การใช้คำสแลงสะท้อนบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและสัญลักษณ์อัตลักษณ์ของกลุ่มผู้ใช้ภาษา ในขณะที่กรอบทฤษฎีวัฒนธรรมร่วมสมัย (Contemporary Cultural Studies) ชี้ให้เห็นว่าภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่เคลื่อนไหวและปรับตัวไป

ตามพลวัตของสังคม เทคโนโลยี และสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้จึงไม่เพียงช่วยอธิบายปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น และการปรับตัวของผู้ใช้ภาษาต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

3.3 การใช้คำสแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยมี “ภาษา” เป็นสื่อกลางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล การใช้คำสแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ของแต่ละประเภทสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทั้งในด้านรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา และวิธีการสื่อสาร

จากการรวบรวมงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว พบว่าสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือความหลากหลายในการนำเสนอคำสแลงภาษาจีนในสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ เศรษฐพร เรื่องเที่ยง (2565) พบว่าคำสแลงภาษาจีนสะท้อนอิทธิพลของสื่อบันเทิงทั้งในกระบวนการสร้างคำและการเกิดคำสแลงใหม่อย่างต่อเนื่อง และจากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้คำสแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ประเภทต่างๆจากงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ และสามารถสรุปได้ 3 ประเด็นหลักดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความแตกต่างของประเภทของสื่อ

ประเภทสื่อ	ลักษณะเด่น	กลวิธี	ความเสี่ยงหรือข้อควรระวัง
พาดหัวข่าว เช่น The Standard, Sanook, Thairath	ประโยคสั้น มีความกระชับ เข้าใจได้ง่าย	คำย่อ/คำสแลง การตัดคำ	เกิดความเข้าใจผิดจากคำที่กำกวม
ซับไตเติล เช่น ซับในซีรีส์จีนบน iQIYI WeTV Bilibili	สามารถอ่านได้เร็วจำกัดพื้นที่	ใช้ถ้อยคำที่กระชับรัดกุม	สูญเสียอัตลักษณ์หรือรายละเอียดสำคัญ
ชื่อเรื่องซีรีส์ เช่น ชื่อซีรีส์บนโปสเตอร์ iQIYI	สร้างแรงดึงดูด โน้มน้าวใจ	ใช้คำทับศัพท์ ไทย-จีน คำสแลง/สำนวน	การสื่อความหมายที่เข้าใจได้ยากหรือไม่ตรงกับเนื้อหา

จากตารางที่ 2 สามารถสังเกตเห็นได้ว่าแต่ละประเด็นมีลักษณะเด่นและกลวิธีการใช้คำสแลงที่แตกต่างกันตามประเภทของสื่อ ประเด็นที่หนึ่งคือการพาดหัวข่าวมักนิยมใช้ประโยคสั้น กระชับ และเข้าใจง่าย พร้อมทั้งมีการใช้คำย่อหรือคำสแลงเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความโดดเด่นให้กับหัวข้อข่าว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรระมัดระวังคือการเลือกใช้คำที่มีความหมายกำกวม ซึ่งอาจส่งผลให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนหรือไม่ชัดเจน ประเด็นที่สองคือคำบรรยาย (ซับไตเติล) ในปัจจุบันภาพยนตร์และซีรีส์จีนได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย โดยทั่วไปมักมีการใส่คำบรรยายภาษาไทยประกอบสื่อหรือเนื้อหาเพื่อช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็วและเข้าถึงความหมายได้ง่ายขึ้น ในบางกรณีอาจมีการใช้คำสแลงหรือภาษาที่ไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความใกล้ชิดและสะท้อนวัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น การใช้คำสแลงวัยรุ่นในซับไตเติลซีรีส์จีน เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครได้อย่างทันที อย่างไรก็ตามการใช้คำสแลงที่มากเกินไปหรือใช้คำที่ไม่เหมาะสมอาจเสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์ทางภาษาของต้นฉบับ และลดทอนรายละเอียดสำคัญของเนื้อหา เช่น อารมณ์ของตัวละคร ดังนั้นผู้แปลหรือผู้สร้างคำบรรยายควรพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อรักษาสมดุลระหว่างความเข้าใจของผู้ชมและความถูกต้องของเนื้อหา ประเด็นที่สามคือการตั้งชื่อเรื่องซีรีส์ ในยุคปัจจุบันการตั้งชื่อซีรีส์มีแนวโน้มที่จะใช้คำสแลง คำทับศัพท์ไทย-จีน หรือแม้แต่การเล่นคำและสำนวนต่าง ๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจและกระตุ้นความอยากรับชมของผู้ชม อย่างไรก็ตามการใช้คำเหล่านี้ อาจทำให้การสื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่ตรงกับเนื้อหาที่แท้จริงของเรื่อง ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เหยียน อู๋ (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาและบทบาทของชื่อเรื่องซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน iQIYI (爱奇艺) โดยพบว่าการใช้คำสแลงภาษาจีนรวมถึงการนำภาษาไทยมาใช้ในการตั้ง

ชื่อเรื่องมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดความสนใจของผู้ชมและกระตุ้นให้เกิดความต้องการรับชมซีรีส์จีนผ่านแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ดังกล่าว

4. อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ พบว่ากลไกการสร้างคำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทยมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การแปลงคำ การประสมคำ การยืมคำ การสร้างคำใหม่ การย่อคำ การซ้ำคำ และการเล่นเสียงหรือตัวเลข กลไกเหล่านี้สะท้อนถึงความยืดหยุ่นทางภาษาและความคิดสร้างสรรค์ของผู้ใช้ภาษาในการปรับคำให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการสื่อสารทั้งในไทยและจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาที่ก่อนหน้านี้ที่ชี้ว่าคำสแลงมีรูปแบบการสร้างที่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีนผ่านสื่อบันเทิงและแพลตฟอร์มออนไลน์ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในงานวิจัยก่อนหน้านี้ และยังคงจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสื่อต่อการสร้างและการใช้คำสแลงในสังคมปัจจุบัน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแพร่หลายของคำสแลงภาษาจีนอย่างเด่นชัดที่สุด คือ การสร้างคำใหม่ ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา หากยังสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวของผู้ใช้ภาษา ที่พยายามสร้างถ้อยคำใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทและความต้องการทางการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คำสแลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างใหม่นี้มักมีพลังในการดึงดูดความสนใจ มีความแปลกใหม่ และสามารถสื่อความหมายได้รวดเร็ว ตรงประเด็น ทำให้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ และยังมีปัจจัยเสริมอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ อิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่และทำให้คำสแลงแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดคำใหม่เพื่อสะท้อนถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางภาษา ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมของผู้คนที่มีผลต่อการเลือกใช้คำสแลงในแต่ละชุมชน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้คำสแลงภาษาจีนยังคงถูกใช้อย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน

การใช้คำสแลงภาษาจีนในสื่อออนไลน์ยังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการใช้คำสแลงที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับกลยุทธ์การสื่อสารเฉพาะของแต่ละสื่อ เช่น ในการพาดหัวข่าว มักเน้นการใช้ถ้อยคำที่กระชับ ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย โดยอาศัยคำย่อหรือคำสแลงเพื่อสร้างความดึงดูดสายตาและกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในการติดตามเนื้อหาต่อไป ขณะที่คำบรรยาย (ซับไตเติล) ในสื่อภาพยนตร์หรือรายการออนไลน์ มักเลือกใช้ถ้อยคำที่สั้น กระชับ และตรงประเด็น เพื่อช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว และการตั้งชื่อเรื่องของซีรีส์ ภาพยนตร์ หรือคอนเทนต์บันเทิง มักอาศัยคำทับศัพท์ไทย-จีน หรือคำสแลงเพื่อสร้างความแปลกใหม่และเสริมแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจและอยากเข้าถึงเนื้อหานั้น ๆ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนถึงการใช้คำสแลงในเชิงสร้างสรรค์ แต่ยังแสดงให้เห็นว่าคำสแลงสามารถทำหน้าที่เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ช่วยให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน

คำสแลงจึงไม่ได้มีเพียงบทบาทเฉพาะในระดับการสื่อสารระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบเนื้อหาและกลยุทธ์ทางการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตและความยืดหยุ่นของภาษาในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในสังคมปัจจุบันอย่างชัดเจน และในส่วนของการศึกษาเชิงลึกของคำว่า “牛逼” แสดงให้เห็นถึงพลวัตของภาษาอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน คำดังกล่าวถือเป็นคำสแลงและภาษาที่ไม่เป็นทางการในภาษาจีน แต่เมื่อถูกนำมาใช้ในบริบทใหม่ ๆ ก็มีการปรับเปลี่ยนทั้งด้านความหมายและการใช้งานเพื่อให้สอดคล้องกับผู้รับสาร ตลอดจนเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่อาจเกิดจากการตีความหรือการนำไปใช้ผิดบริบท การปรับเปลี่ยนดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนในการเลือกใช้ภาษา แต่ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดระดับความแรงของคำและความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้น การศึกษาคำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทยจึงไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงการอธิบายโครงสร้างทางภาษาเท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงการวิเคราะห์เข้ากับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประเภทของสื่อ เพื่อให้เข้าใจคำสแลงในฐานะรูปแบบการใช้ภาษาที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิเคราะห์ในลักษณะนี้จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจพลวัตของ

ภาษาได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ตลอดจนจนสะท้อนถึงบทบาทของคำสแลงในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ใช้ภาษาในยุคดิจิทัล

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาคำสแลงภาษาจีนในบริบทภาษาไทยมีความครอบคลุมสามารถต่อยอดในเชิงวิชาการและการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติและการประยุกต์ใช้โดยอาศัยข้อค้นพบที่ได้จากการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

5.1.1 การเก็บข้อมูลข้ามแพลตฟอร์มและข้ามประเภทสื่อ ควรดำเนินการเก็บข้อมูลจากแพลตฟอร์มออนไลน์ทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน ครอบคลุมหลากหลายรูปแบบรวมถึงบทความ คอมเมนต์ วิดีโอ และโพสต์สาธารณะ เพื่อให้สามารถสะท้อนรูปแบบการใช้คำสแลงได้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านความหมาย การใช้งานบริบททางสังคม และรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันในแต่ละแพลตฟอร์ม การเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของคำสแลง ประเภทผู้ใช้ และวัฒนธรรมการสื่อสารของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นระบบ

5.1.2 การจัดทำหมวดหมู่คำสแลง คำสแลงแต่ละคำควรได้รับการจัดประเภทตามบริบททางสังคมที่ชัดเจน เช่น ด้านการเมือง ด้านความบันเทิง ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น การจัดทำหมวดหมู่คำสแลงจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับบริบททางสังคมได้อย่างมีระบบ

5.1.3 การผสมระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ควรใช้วิธีเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวัดความถี่และสัดส่วนของคำสแลงในแต่ละบริบท ร่วมกับวิธีเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์รายคำอย่างเจาะลึกและการพิจารณาบริบทการใช้เพื่อให้เข้าใจทั้งโครงสร้างของภาษาและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

5.1.4 การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในด้านการสอนภาษาจีนและการเรียนรู้คำสแลงควรมีการระบุบริบทการใช้งานที่เหมาะสมของคำสแลงแต่ละคำอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของสถานการณ์ที่ควรใช้และสถานการณ์ที่ไม่ควรใช้ รวมถึงการให้คำเตือนหรือข้อจำกัดในการใช้งานเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้คำได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับระดับความสัมพันธ์ บทสนทนาของบริบทต่าง ๆ ข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงในการใช้คำที่ไม่เหมาะสม แต่ยังช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคำสแลงภาษาจีน และในทางปฏิบัติครูผู้สอนสามารถนำคำสแลงมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจำลองสถานการณ์การสื่อสารในชีวิตจริง การแปลสื่อออนไลน์ที่มีการใช้คำสแลง หรือการอภิปรายเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมายและนัยแฝงของคำสแลงของสื่อแต่ละประเภท วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำสแลงในเชิงบริบท ไม่เพียงจำกัดอยู่แค่การท่องจำความหมาย แต่ยังเข้าใจการเลือกใช้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง

5.1.5 การจัดทำพจนานุกรมคำสแลง ควรให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วนและมีบริบทการใช้ที่ชัดเจน ไม่เพียงแต่ระบุความหมายของคำ แต่ควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสื่อที่ใช้คำสแลงนั้น ระดับความเป็นทางการ ตัวอย่างประโยค และข้อจำกัดในการใช้งาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ไม่เหมาะสม และพจนานุกรมคำสแลงยังสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสอนภาษาได้อย่างหลากหลาย ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียน เช่น ให้นักเรียนศึกษาบริบทการใช้คำสแลงผ่านตัวอย่างประโยคจริง การเปรียบเทียบความแตกต่างของคำสแลง หรือการฝึกสนทนาโดยใช้คำสแลงที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความสามารถในการเลือกใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น และในมิติของงานวิจัยและการศึกษาเชิงภาษา พจนานุกรมคำสแลงยังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์แนวโน้มการแพร่หลายของคำสแลง การเปลี่ยนแปลงของความหมาย การยืมคำ และพฤติกรรมสื่อสารของผู้ใช้ภาษาในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้การจัดทำพจนานุกรมที่มีความละเอียดรอบด้าน จะช่วยให้การศึกษาและการเรียนรู้คำสแลงเป็นไปอย่างเป็นระบบ สามารถสะท้อนพลวัตของภาษาในสังคมปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

5.2 ข้อเสนอในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรได้รับการพิจารณาในการดำเนินการวิจัยในอนาคต

5.2.1 ข้อจำกัดหลัก การพึ่งพาข้อมูลจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ ซึ่งมักมีระยะเวลาล่าช้าจากช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาจริง โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้การเก็บข้อมูลจากแหล่งตีพิมพ์เพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถสะท้อนการใช้คำสแลงภาษาจีนได้อย่างครบถ้วนและทำให้ข้อมูลที่ปรากฏเป็นลักษณะ “ย้อนหลัง” และอาจไม่ทันต่อคำสแลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่มีความหลากหลายสูง ทั้งในด้านแพลตฟอร์ม ผู้ใช้ และรูปแบบการสื่อสาร ส่งผลให้ภาพรวมของพลวัตคำสแลงภาษาจีนในบริบทไทยอาจคลาดเคลื่อนหรือตีกรอบแคบกว่าการใช้จริงในสังคมร่วมสมัย

5.2.2 แนวทางการวิจัยในอนาคต ควรให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลแบบ Real-time data collection ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา เช่น Weibo, Douyin และ Bilibili เนื่องจากแพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้ภาษามีการสื่อสารและสร้างสรรค์คำสแลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การเก็บข้อมูลแบบเรียลไทม์จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถติดตามสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลง และการแพร่หลายของคำสแลงได้อย่างทันที่ทันที่และตรงกับบริบทการใช้งานจริง

นอกจากนี้ควรนำวิธีหรือเครื่องมือวิเคราะห์การแพร่หลายของคำสแลงมาใช้เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบ กลไก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแพร่กระจายของคำสแลงในแต่ละชุมชนผู้ใช้ภาษา การวิเคราะห์ดังกล่าวยังช่วยสะท้อนความแตกต่างด้านพฤติกรรมการใช้ภาษา ระดับความนิยมของคำ และลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้ใช้ในแต่ละแพลตฟอร์ม ทำให้การศึกษามีความรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- ชวนพิศ เทียมทัน. (2557). การวิเคราะห์พาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์เหรินหมินรื่อเป่าและซินหัวรื่อเป่าในแง่ความหมายของคำศัพท์โครงสร้างวลีและประโยค. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 7(2), 1-32.
- ชุตินา เข้มเจริญ, และปริญญา มงคลพานิชย์. (2567). ปัจจัยที่ทำให้เกิดคำสแลงจีนในสื่อสังคมออนไลน์ช่วงปี พ.ศ. 2555- 2563. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 18(1), 129-143.
- ดวงพร รื่นเรืองฤทธิ์, และ Huang Guomei. (2561). ภาพสะท้อนชีวิตรักและการแต่งงานของชาวจีนผ่านคำสแลงในแต่ละยุค. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 87-94.
- เนตรนันทิพย์ บุคตาวงศ์, และสิทธิพงศ์ มีกุล. (2563). การศึกษาวิเคราะห์คำสแลงภาษาจีนที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 16(1), 98-114.
- เพชร. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบคำสแลงในภาษาไทยและภาษาจีน. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 8(15), 49-64.
- วานิสสา จันทรานุสรณ์, XIAO MIN, และรัตนกุล กาญจนะพรกุล. (2565). การศึกษากลยุทธ์การแปลบทบรรยายได้ภาพในภาพยนตร์การ์ตูน เรื่องนาจา ตอนมารน้อยจุติ. *Journal of Modern Learning Development*, 8(2), 478-491.
- วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์. (2567). คำสแลง “牛逼” (niubi) ในภาษาจีนปัจจุบัน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 15(1), 55-71.
- เศรษฐพร เรื่องเที่ยง. (2565). โครงสร้างและความหมายคำสแลงภาษาจีน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี (ออนไลน์)*, 3(2), 1-18.
- เสี่ยว เหมยหลิง. (2567). *การศึกษาเปรียบเทียบคำสแลงไทยและคำสแลงจีนในสื่อสังคมออนไลน์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เหยียน อู่. (2567). กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 41(3), 1-20.

- อุไรวรรณ สิงห์ทอง, หนึ่งฤทัย ม่วงเย็น, และขวัญดาว บุญทอง. (2560). วิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของไพบุเตย อาร์สยาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 11(1), 73–78.
- Eble, C. C. (1996). *Slang and sociability: In-group language among college students*. University of North Carolina Press.
- García, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan.

รัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา E-Government and Administration of Public Services in the Municipalities of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ชญาทพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี^{1*}
Chayapadhana Loetamnatkitseri^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ออนไลน์ แอปพลิเคชัน เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเสนอแนะแนวทางพัฒนา ในบริบท 5 ด้าน คือ การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ การขออนุญาตก่อสร้าง การออกหนังสือรับรอง การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ในรูปแบบผสมผสาน (Convergent design) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพควบคู่กัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด 469 คนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างทั่วไป อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอยุธยา และอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 26 ปีขึ้นไป มีการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ 1-5 ครั้งต่อปี ใช้งานในการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งหมด 7 คนได้แก่รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลและหัวหน้าสำนักงานปลัด จบในสาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และการบริการสาธารณะ 5 ด้านพบว่า ด้านการเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ด้านการขออนุญาตก่อสร้าง ด้านการออกหนังสือรับรอง อยู่ในระดับมาก ด้านการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสียและ ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับความเข้มข้นของการให้บริการสาธารณะอยู่ในระดับตั้งแต่ การเผยแพร่ข้อมูล (Information) ระดับที่มีการโต้ตอบ (Interaction) จนถึงระดับที่มีการทำธุรกรรม (Interchange Transaction) แต่ยังไม่สามารถทำถึงระดับการบูรณาการข้ามหน่วยงาน (Integration) ได้ ส่วนการพัฒนาต้องเป็นไปจากรัฐส่วนกลางเป็นทิศทางเดียวกับสนับสนุนงบประมาณ

คำสำคัญ: รัฐอิเล็กทรอนิกส์ การบริการสาธารณะ เทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

^{1*}สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail : chayapadhana@aru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research on E-government and administration of public services in the municipalities of Phra Nakhon Si Ayutthaya province aimed 1) to analyze the utilization level of E-Government system, online platforms, and applications for public services within Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipalities; and 2) to propose actionable developmental strategies focusing on five specific service contexts: One-stop service center, constructing Permission, certification Issuance, fee payments for waste management, and E-document/E-filing systems. The study employed a mixed-method research design, specifically a convergent approach. The findings revealed that the 469 respondents in the quantitative component were aged 41 to 50 years and held a bachelor's degree, working as general laborers, and characterized as long-term residents of Ayutthaya Municipality (over 26 years). System engagement was marginal, typically 1 to 5 instances annually, with the predominant usage being fee payment. The qualitative component involved 7 key informants, including the deputy mayor, the municipal clerk (permanent secretary), and the head of the office of the permanent secretary. All of whom had educational backgrounds in political science, public administration, and public service. A dimensional assessment of the five public services indicated that the One-stop service, construction permitting, and certification issuance achieved a high service level. Conversely, the fee payment and E-Filing systems were rated at the highest level. The maturity of service delivery ranged from information dissemination and interaction to the interchange/transaction capability. The system has not yet attained the highest level of Integration across inter-organizational boundaries. The development should be solely directed by the central government, with accompanying budgetary support.

Keyword: E-Government; Public Service Administration; Municipalities; Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การกำเนิดและประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงทศวรรษ 1960 (ประมาณปี ค.ศ. 1967) นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่มีประสิทธิภาพสูงในการอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และสารสนเทศ โดยมีคุณสมบัติเด่นคือ ความรวดเร็ว ความสะดวก และการลดต้นทุน ปัจจุบันวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีได้ก้าวเข้าสู่ยุคของ อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตประจำวันผ่านอุปกรณ์ เทคโนโลยีแบบพกพา (Mobility) เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เหล่านี้สามารถทำงานร่วมกันและเชื่อมต่อถึงกันได้ภายใน ระบบคอมพิวเตอร์แบบคลาวด์ (Cloud Computing) ในปัจจุบัน (ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี และนราธิป ปิติชนบท, 2564) ดังนั้น อรรถประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีดังกล่าวจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อมวลมนุษยชาติ ดังนั้น การบริหารหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนจึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงระบบการบริหารให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตของประชาชน โดยการเปลี่ยนผ่านมาสู่การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ คือการที่รัฐบาลใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของภาครัฐในการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพสูงแก่ประชาชน ด้วยการตระหนักถึงคุณค่าทางยุทธศาสตร์ ที่มีบทบาทในการยกระดับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของภาครัฐ รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการและความร่วมมือระหว่างระดับต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐบาล

เพื่อเป็นการสะท้อนและการวัดระดับการพัฒนาของรัฐบาลแต่ละประเทศในการก้าวเข้าสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการ สหประชาชาติ (United Nation) จึงได้มีการจัดทำรายงานการสำรวจรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government Survey) ขึ้นในปีพ.ศ. 2546 เป็นต้นมาโดยมุ่งเน้นเพื่อทราบทิศทางการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และสะท้อนถึงความสามารถของภาครัฐในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งประเทศไทยได้ถูกจัดอยู่ในประเทศที่มีดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government Development Index: EGDI) สูงในอันดับที่ 52 ในปีพ.ศ. 2567 (United Nation, 2024) โดยรัฐบาลมีนโยบายในการกระจายอำนาจ ดำเนินการผลักดันให้ภาครัฐได้ริเริ่มนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการการบริการสาธารณะสู่ประชาชน จากนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ DGA จึงได้กำหนดนโยบายและทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และประกาศแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างมูลค่าเพิ่มการอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2565) ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่ 1 มุ่งเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการหน่วยงานรัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ที่มี การดำเนินการแล้ว และทำต่อเนื่องไปยังส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่าง ๆ อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่เน้นความสะดวกและเข้าถึงง่ายของประชาชน นอกจากนี้ ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับท้องถิ่น ยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะและการบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของการทำงานคือ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เป็นผู้ดูแลระบบและส่งเสริมการพัฒนาระบบในการให้บริการประชาชนและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้บริการประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล ทำการเก็บข้อมูล ติดตามการให้บริการและการลดต้นทุนในการให้บริการ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้บริการได้ทุกที่ ทุกเวลา ลดค่าใช้จ่ายในการขอรับบริการ แนวทางการดำเนินการสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่

1. การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) เพื่อให้ประชาชนยื่นคำร้อง ร้องเรียนปัญหาในพื้นที่ของตนเองผ่านระบบออนไลน์ สามารถติดตามการแก้ปัญหาได้ตลอดเวลา สร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน และนำข้อมูลไปประมวลผล วิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ได้

2. การขออนุญาตก่อสร้าง สามารถยื่นเอกสารออนไลน์และติดตามการตรวจสอบและพิจารณาได้ครบถ้วน รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. การออกหนังสือรับรอง สามารถตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารได้ รวมทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียมและการติดตามได้อย่างเป็นระบบ

4. การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย รวมทั้งติดตามสถานะการชำระค่าธรรมเนียมได้

5. ระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยในเรื่องการจัดการหนังสือราชการ เช่น การส่ง รับ จัดเก็บ สั่งการ แก้ไข การเชื่อมโยงระบบข้อมูลของหน่วยงานอื่นของรัฐ ลดการสูญหายของเอกสารและติดตามสถานะได้ เป็นต้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เด่นชัดโดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Gross Provincial Product : GPP) เป็นอันดับ 5 ของประเทศในปีพ.ศ. 2565 เท่ากับ 418,104 ล้านบาท มีจำนวนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต 752,550 คน คิดเป็นร้อยละ 86.88 ของประชากรทั้งหมด และจำนวนประชากรที่มีและใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่าร้อยละ 90 จึงถือเป็นจังหวัดสำคัญอันดับต้นๆ ในการขับเคลื่อนรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นทางการ (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2567)

แต่จากการศึกษาผลการดำเนินการของภาครัฐจากหน่วยงานต่างๆ ยังพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคในหลากหลายด้าน เช่น การส่งมอบการบริการสาธารณะที่ยังมีความล่าช้า ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การบูรณาการข้อมูลภาครัฐที่ยังไม่เชื่อมโยงกัน ด้านงบประมาณ ด้านความเข้าใจของเจ้าหน้าที่และประชาชนผู้รับบริการ รวมทั้งการขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการให้บริการ (สุภารัตน์ แก้ววิสูตร และจักรกฤษณ์ นรินดีตุงการ, 2566; อารมย์ คุระเอียด และรวีภา ธรรมโชติ, 2562; อุดมโชค อาษาวิมลกิจ, 2565) อีกทั้งการศึกษาวิจัยมีไม่มากและยังอยู่ในขอบเขตจำกัดโดยไม่ได้มุ่งเน้นผลที่ประชาชนได้รับจากการขับเคลื่อนรัฐอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานภาครัฐ ให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง การศึกษาติดตามผลในเชิงการปฏิบัติจึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ระดับการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ออนไลน์แอปพลิเคชัน เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนารัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้เป็นการศึกษารัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในบริบท 5 ด้าน คือ การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ การขออนุญาตก่อสร้าง การออกหนังสือรับรอง การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่คือ เทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 7 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองเสนา เทศบาลเมืองผักไห่ เทศบาลเมืองอโยธยา เทศบาลเมืองลำตาเสา เทศบาลเมืองบ้านกรด เทศบาลเมืองบ้านสร้างและเทศบาลเมืองเจ้าเจ็ด

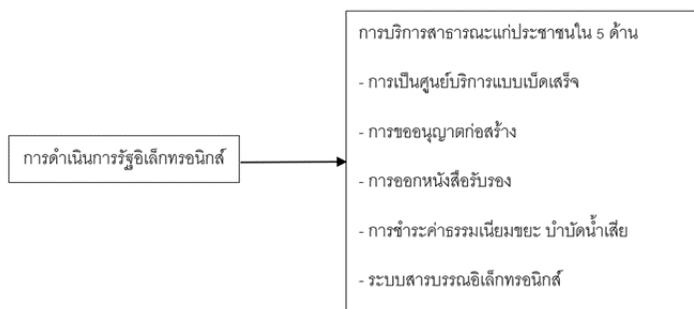
1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร แบ่งเป็นประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 7 แห่ง คือ

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 7 แห่ง ประกอบด้วยเทศบาลเมืองเสนา เทศบาลเมืองผักไห่ เทศบาลเมืองอโยธยา เทศบาลเมืองลำตาเสา เทศบาลเมืองบ้านกรด เทศบาลเมืองบ้านสร้างและเทศบาลเมืองเจ้าเจ็ด ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองแต่ละแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสุ่มโดยบังเอิญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือเจ้าหน้าที่รัฐ คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบาย การกำกับดูแลในการปฏิบัติงานหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายในการเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อบริการประชาชน จำนวนเทศบาลละ 1 คน รวม 7 คน

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม – พฤศจิกายน 2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ในรูปแบบผสมผสาน (Convergent design) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไปแล้วนำมาวิเคราะห์สรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 822,106 คน (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2567) กลุ่มตัวอย่างดำเนินการคำนวณโดยสุทธาโรยามาเน จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองแต่ละแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลหลักคือเจ้าหน้าที่รัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การกำกับดูแลในการปฏิบัติงาน เช่น นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลเมืองหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายในการเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อบริการประชาชน ในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 7 แห่งๆละ 1 คน รวม 7 คน

2.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ในรูปแบบผสมผสาน (Convergent design) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ การขออนุญาตการก่อสร้าง การออกหนังสือรับรอง การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย ระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับและตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2.3 การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ด้วยการตรวจสอบเชิงเนื้อหา (Content validity) และการตรวจสอบเชิงโครงสร้าง (Construct validity) เป็นการตรวจสอบความครอบคลุมของมาตรวัดในเนื้อหาที่ต้องการวัดโดยผู้ทรงสามท่าน และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย (Reliability) ด้วย Cronbach' alpha ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการตรวจสอบค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิสามท่าน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การคัดเลือก ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ ชาย หญิงหรือเพศทางเลือกที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 7 แห่ง จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือเจ้าหน้าที่รัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การกำกับดูแลในการปฏิบัติงานหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายในการเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อบริการประชาชน จำนวน 7 คน

การคัดออก เกณฑ์การนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากกระบวนการเก็บข้อมูล จะพิจารณาจากความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กรณีผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล หรือปัจจัยอื่นที่พบในขณะที่เก็บข้อมูล

การยุติการเก็บข้อมูล จะยุติการเก็บข้อมูลเมื่อได้ปริมาณข้อมูลตามที่กำหนดในเชิงปริมาณ หรือข้อมูลที่ได้นั้นอิ่มตัวแล้วในเชิงคุณภาพ และการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยยินยอมให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากกระบวนการเก็บข้อมูลภายหลังกระบวนการจัดเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลที่ได้ออกการสัมภาษณ์มาใช้ในการวิจัย และรายงานต่อผู้ที่ถอนตัวออกจากกระบวนการเก็บข้อมูลว่าผลการวิจัยชิ้นนี้จะไม่นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลที่ถอนตัวออกจากกระบวนการเก็บข้อมูลมาใช้ในงานวิจัย

2.4.2 การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในรายงานผลการวิจัยจะรายงานในภาพรวม โดยไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.4.3 กระบวนการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การปฏิเสธการให้ข้อมูล การให้ข้อมูลเพียงบางส่วนหรือการถอนตัวจากการเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ รวมถึงแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ของผู้วิจัยและหน่วยงานที่รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่พิจารณาและรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของงานวิจัยชิ้นนี้

การวิจัยชิ้นนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลตลอดจนกฎหมายและข้อกำหนดภายในประเทศ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2568 เลขที่ใบรับรอง HE-RDI-NRRU.141/2568

2.4.4 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) ผ่านทางเฟซบุ๊กและไลน์ที่เป็นทางการของหน่วยงาน

2.4.5 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เอง ด้วยการนัดหมายล่วงหน้า ในวันสัมภาษณ์มีการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจหลังการสัมภาษณ์จึงนำมาสรุปประเด็น

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบปรากฏการณ์วิทยา มีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในภาคสนาม พร้อมบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกการสัมภาษณ์และหลังกลับจากการสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะทำใบสรุปข้อมูลชั่วคราวพร้อมวางแผนในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปว่าควรให้ความสนใจในประเด็นไหน หากพบประเด็นที่สำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายก่อนหน้าที่เคยให้สัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและอิมตัว

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกลุ่มข้อความจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง พร้อมหาความคล้ายคลึงของข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คล้ายคลึงกัน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลย่อยที่ถูกจัดกลุ่ม นำมาสรุปให้เป็นเรื่องเดียวกัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาประโยคคำพูดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงถึงความหมายสำคัญ (significant statement) แล้วนำมาจัดกลุ่มความหมาย (cluster of management) เพื่อสรุปให้ได้แก่นสาระ (essence) ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนที่ 4 การพิจารณาคูณภาพของงานวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการพิจารณาคูณภาพของงานวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 469 คนซึ่งได้มากกว่าปริมาณที่กำหนด 400 คนจากสูตรทาร์ยามาน ข้อมูลทั่วไปพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยา จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 และอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 26 ปีขึ้นไป จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 มีการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ 1-5 ครั้งต่อปี จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 ใช้งานในการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ค่าความถี่และร้อยละจำแนกตามอายุ

n = 469

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21-30 ปี	90	19.2
31-40 ปี	108	23.0
41-50 ปี	126	26.9
51-60 ปี	86	18.3
61 ปีขึ้นไป	59	12.6
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.2 ค่าความถี่และร้อยละจำแนกตามระดับการศึกษา

n = 469

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	33	7.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	57	12.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	79	16.8
อนุปริญญาตรี / ปวส.	73	15.6
ปริญญาตรี	193	41.2
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	34	7.2
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.3 ค่าความถี่และร้อยละจำแนกตามอาชีพ

n = 469

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	123	26.2
เกษตรกร	35	7.5
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	110	23.5
พนักงานบริษัท	71	15.1
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	86	18.3
อื่นๆ	44	9.4
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.4 ค่าความถี่และร้อยละของเทศบาลเมืองที่ใช้บริการ

n = 469

เทศบาลเมือง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เทศบาลเมืองเสนา	36	7.7
เทศบาลเมืองผักไห่	47	10.0
เทศบาลเมืองบ้านกรด	68	14.5
เทศบาลเมืองลำตาเสา	63	13.4
เทศบาลเมืองอโยธยา	113	24.1
เทศบาลเมืองบ้านสร้าง	83	17.7
เทศบาลเมืองเจ้าเจ็ด	59	12.6
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.5 ค่าความถี่และร้อยละของระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลเมือง n = 469

ระยะเวลาอยู่อาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	44	9.4
6-10 ปี	55	11.7
11-15 ปี	46	9.8
16-20 ปี	56	11.9
21-25 ปี	74	15.8
26 ปีขึ้นไป	194	41.4
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.6 ค่าความถี่และร้อยละของความถี่ในการใช้บริการ n = 469

ความถี่ในการใช้บริการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-5 ครั้งต่อปี	197	42.0
6-10 ครั้งต่อปี	80	17.0
11-15 ครั้งต่อปี	81	17.3
มากกว่า 15 ครั้งต่อปี	111	23.7
รวม	469	100.0

ตารางที่ 3.7 ค่าความถี่และร้อยละของประเภทงานที่เข้ารับบริการบ่อยที่สุด n = 469

ประเภทงานที่รับบริการบ่อยที่สุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การใช้ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ	140	29.9
การขออนุญาตก่อสร้าง	30	6.4
การขอใบรับรอง	65	13.9
การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย	175	37.3
ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์	59	12.5
รวม	469	100.0

สำหรับการรับรู้ข้อมูลการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลเมืองพบว่า ส่วนใหญ่รับรู้จากเฟซบุ๊ก / ไลน์ จำนวน 273 คน รองลงมาเป็นเจ้าของหน้าที่ให้ข้อมูล จำนวน 222 คน รองลงมารับรู้จากเว็บไซต์ จำนวน 204 คน รองลงมารับรู้จากบุคคลอื่นแนะนำ จำนวน 95 คน รับรู้จากแผ่นปลิวประชาสัมพันธ์ จำนวน 76 คน และรับรู้จากแหล่งอื่นๆ จำนวน 9 คน (หมายเหตุ: ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งสื่อในการรับรู้)

3.2 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 ด้าน เป็นดังนี้

ตารางที่ 3.8 ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะใน เทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปรผล
ด้านการเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ	4.19	.77	มาก
ด้านการขออนุญาตก่อสร้าง	4.14	.79	มาก
ด้านการออกหนังสือรับรอง	4.19	.76	มาก
ด้านการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย	4.21	.76	มากที่สุด
ด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์	4.28	.76	มากที่สุด
รวม	4.20	.77	มาก

ตารางที่ 3.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ

การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปรผล
ประชาชนสามารถยื่นคำร้อง / ร้องเรียนผ่านระบบออนไลน์	4.01	.86	มาก
ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว	4.26	.73	มากที่สุด
ประชาชนสามารถทราบผลและติดตามการแก้ปัญหาได้	4.14	.76	มาก
สร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน	4.28	.75	มากที่สุด
เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลไปประมวลผลวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการบริการประชาชนได้	4.26	.73	มากที่สุด
รวม	4.19	.77	มาก

ตารางที่ 3.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการขออนุญาตก่อสร้าง

การขออนุญาตก่อสร้าง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	แปรผล
ประชาชนสามารถยื่นเอกสารออนไลน์ได้	4.03	.89	มาก
ประชาชนสามารถติดตามผลได้	4.12	.79	มาก
ประชาชนสามารถยื่นเอกสารเพิ่มเติมเพื่อการพิจารณาได้	4.15	.77	มาก
เอกสารไม่สูญหายและสามารถทวนสอบได้	4.20	.73	มาก
เจ้าหน้าที่สามารถพิจารณาและอนุญาตได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ	4.30	.73	มากที่สุด
รวม	4.14	.79	มาก

ตารางที่ 3.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการออกหนังสือรับรอง

การออกหนังสือรับรอง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประชาชนสามารถยื่นการร้องขอออนไลน์ได้	4.02	.87	มาก
สามารถตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารได้	4.25	.75	มากที่สุด
มีการระบุขั้นตอนและค่าธรรมเนียมอย่างชัดเจน	4.24	.69	มากที่สุด
ประชาชนติดตามผลการดำเนินการได้	4.17	.76	มาก
เจ้าหน้าที่สามารถพิจารณาและอนุญาตได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ	4.26	.70	มากที่สุด
รวม	4.19	.76	มาก

ตารางที่ 3.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย

การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประชาชนได้รับการแจ้งข้อมูลค่าธรรมเนียม	4.27	.68	มากที่สุด
ประชาชนทราบขั้นตอนและวิธีการในการชำระ	4.30	.70	มากที่สุด
ประชาชนสามารถชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ได้	4.13	.85	มาก
ประชาชนสามารถติดตามสถานะการชำระค่าธรรมเนียมได้	4.16	.79	มาก
เจ้าหน้าที่สามารถรับข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ประมวลผลได้	4.25	.78	มากที่สุด
รวม	4.21	.76	มากที่สุด

ตารางที่ 3.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์

ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
มีการจัดการหนังสือราชการอย่างเป็นระบบ	4.23	.77	มากที่สุด
สะดวกต่อการสืบค้น	4.29	.73	มากที่สุด
มีการเชื่อมโยงระบบข้อมูลกับหน่วยงานอื่นของรัฐ	4.24	.78	มากที่สุด
ลดการสูญหายของเอกสาร	4.30	.80	มากที่สุด
เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน	4.35	.74	มากที่สุด
รวม	4.30	.76	มากที่สุด

ภาพรวมรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$ และ S.D. = .77) เมื่อแจกแจงในแต่ละด้าน ด้านการเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$ และ S.D. = .77) โดยมีหัวข้อ สร้างความโปร่งใสในการบริหารงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$ และ S.D. = .75) ด้านการขออนุญาตก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$ และ S.D. = .79) โดยมีหัวข้อ เจ้าหน้าที่สามารถพิจารณาและอนุญาตได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$ และ S.D. = .73) ด้านการออกหนังสือรับรอง อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 4.19$ และ S.D. = .76) โดยมีหัวข้อ เจ้าหน้าที่สามารถพิจารณาและอนุญาตได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$ และ S.D. = .70) ด้านการชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$ และ S.D. = .76) โดยมีหัวข้อ ประชาชนทราบขั้นตอนและวิธีการในการชำระ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$ และ S.D. = .70) และด้านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$ และ S.D. = .76) โดยมีหัวข้อ เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$ และ S.D. = .74)

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลเมือง หัวหน้าสำนักงาน ปลัด ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเทศบาลเมือง จบการศึกษามาจากสองสาขา คือ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ในการใช้โปรแกรมหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์จะได้ใช้เฉพาะในงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้นและไม่ได้เข้ารับการอบรมเป็นประจำเพราะมุ่งเน้นในการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเข้าอบรม

3.4 รัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมืองมีการจัดทำในทุกเทศบาล แต่การใช้งานมากน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยเรื่องนโยบายรัฐส่วนกลาง ในอดีตมอบหมายให้เทศบาลเมืองดำเนินการเองทั้งรูปแบบและงบประมาณ ปัจจุบันรัฐส่วนกลางริเริ่มจัดทำระบบ e-office ที่เป็นรูปแบบเดียวแต่ยังอยู่ในขั้นการทดลองใช้ ส่วนแนวทางและงบประมาณยังไม่ชัดเจนว่าเมื่อใช้จริงแล้วระบบเดิมจะจัดการอย่างไร อีกทั้งงบประมาณจะมีการจัดสรรโดยรัฐส่วนกลางหรือไม่ ระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่ได้เชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ สื่อที่ใช้ที่มีความหลากหลายทั้งแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก ฯลฯ ตามแต่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานจะกำหนด ผู้ใช้งานหรือเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้เชี่ยวชาญตรงกับการจัดการเรื่องระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในบางพื้นที่การเข้าถึงในระบบอินเทอร์เน็ตยังไม่ครอบคลุม และความสามารถในการใช้บริการของประชาชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ชำนาญ ทำให้การรับบริการใน 5 ด้านได้แก่ การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ การขออนุญาตก่อสร้าง การออกหนังสือรับรอง การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสียและระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์จึงถูกใช้ในวงจำกัด และเป็นรูปแบบการมาติดต่อที่เทศบาลเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการขออนุญาตก่อสร้าง ซึ่งจำเป็นต้องมีการพิจารณาแบบการก่อสร้างและต้องคำนึงถึงพื้นที่ว่ามีกรทับซ้อนกับเขตโบราณสถานหรือไม่

4. อภิปรายผล

การใช้อิเล็กทรอนิกส์ในการบริการสาธารณะในเทศบาลเมืองมีการดำเนินการทุกเทศบาลเมือง ขึ้นอยู่กับ การดำเนินในส่วนงานไหน มากหรือน้อย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ที่ได้ กำหนดนโยบายและทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) การดำเนินงานของเทศบาลเมืองเริ่มต้นจากการสร้างเว็บไซต์ของแต่ละเทศบาล ด้วยการว่าจ้าง บริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการภายใต้กรอบหัวข้อที่ส่วนกลางกำหนด เช่น ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาล หน่วยงาน บุคลากร อำนาจหน้าที่ รวมถึงการบริการแบบเบ็ดเสร็จ การประกาศแจ้งข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่สำคัญต่อประชาชน รวมถึงข้อปฏิบัติที่ประชาชนควรทราบเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของเทศบาลเมืองในการเรียกรับบริการสาธารณะต่าง ๆ การมีระบบจัดซื้อจัดจ้างเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของสำนักงบประมาณ กระบวนการคลัง การมีระบบประเมินการทำงาน เช่น ระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) แบบสำรวจความพึงพอใจต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น การมีเว็บไซต์ดังกล่าวจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ดูแลระบบ ที่เป็นผู้มีความรู้ในการดูแลรวมถึง การรักษาระบบให้ทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัติงานจริง สามารถแบ่งผู้ใช้งานเป็นสองส่วนคือ เจ้าหน้าที่ของเทศบาล (ผู้ให้บริการ) และประชาชน (ผู้รับบริการ) ในส่วนเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนอกจากผู้ดูแลระบบเว็บไซต์แล้ว จะเป็นผู้ที่ต้องทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่การคลัง จะใช้ระบบเพื่อให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ที่ดูแลระบบร้องเรียนหรือแจ้งข้อเรียกร้องของประชาชน จะใช้เพื่อดึงข้อมูลการร้องเรียนเพื่อการดำเนินการต่อในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ส่วนในกรณีประชาชน (ผู้รับบริการ) ที่เข้ามาใช้เว็บไซต์ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงาน บริษัทที่เป็นผู้รับเหมาของรัฐ ในการเข้ามาตรวจสอบเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง ดังนั้นประชาชนที่รับบริการจากเว็บไซต์จึงเป็นเพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น

การเป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) แม้ว่ามีช่องทางในเว็บไซต์แต่ประชาชนทั่วไปไม่ค่อยได้ใช้สืบเนื่องจากเทคโนโลยีปัจจุบันมีหลากหลายช่องทางให้นำเสนอเรื่องร้องเรียนได้รวดเร็วและสะดวกกว่า เช่น การแจ้งผู้นำชุมชนโดยตรง การแจ้งผ่าน อสม. การแจ้งด้วยตนเองผ่านไลน์ หรือการแจ้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่ประชาชนได้ใช้ในชีวิตประจำวัน และการให้บริการศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ยังไม่สามารถให้บริการจนจบกระบวนการ เช่น งานบางประเภทยังไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองที่จะดำเนินการได้ จำเป็นต้องมีการรับเรื่องแล้วประสานงานต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้ประชาชนไปติดต่อยังหน่วยงานนั้นอีกครั้ง

การขออนุญาตการก่อสร้าง ส่วนใหญ่ประชาชนจะเดินทางมาติดต่อที่เทศบาลด้วยตนเอง โดยไม่ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมรูปแบบแผนผังในการก่อสร้างอีกทั้งจำเป็นต้องมีการรับฟังคำอธิบายถึงเรื่องข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ หรืออาจต้องให้ผู้รับเหมามารับทราบเงื่อนไขที่ทางเทศบาลต้องกำหนดให้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารไปมาและลดทอนข้อผิดพลาด ทำให้งานไม่เนิ่นช้า

การออกหนังสือรับรอง ประชาชนจะมีการติดต่อเทศบาลล่วงหน้า เช่นการโทรศัพท์เพื่อแจ้งความต้องการ แล้วจึงเข้ามาติดต่อที่เทศบาลด้วยตนเอง ในทางปฏิบัติ หากประชาชนที่มีความรู้ในการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์สามารถส่งคำร้องขอผ่านระบบได้ แล้วเจ้าหน้าที่จะดึงข้อมูลและเตรียมดำเนินการให้ เมื่อได้ใบรับรอง เจ้าหน้าที่ก็จัดส่งให้ทางไปรษณีย์โดยที่ประชาชนไม่ต้องเดินทางมาที่เทศบาลเมือง

การชำระค่าธรรมเนียมขยะ บำบัดน้ำเสีย ส่วนใหญ่เทศบาลเมืองจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปเก็บค่าธรรมเนียมตามบ้านหรือตลาดนัด และการจัดส่งใบแจ้งหนี้ไปยังบ้านของประชาชน ในใบแจ้งหนี้จะมีเลขที่บัญชีของเทศบาลไว้ หรือบางแห่งมีการจัดทำเป็น QR Code ให้ประชาชนได้สแกนและเสียค่าธรรมเนียม แต่สืบเนื่องจากการมีมิจฉาชีพมากในปัจจุบันประชาชนบางส่วนจึงไม่มั่นใจในการสแกนเพื่อทำการชำระค่าธรรมเนียม สำหรับพื้นที่เทศบาลเมืองที่มีหมู่บ้านสร้างใหม่เกิดขึ้นมาก เทศบาลเมืองจะส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อกับส่วนงานนิติบุคคลของหมู่บ้าน ให้ช่วยเป็นตัวกลางในการเรียกเก็บจากลูกบ้าน เป็นการอำนวยความสะดวกทั้งประชาชนและเทศบาลเอง

ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เป็นส่วนงานที่เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเป็นผู้ใช้งานในด้านการรับส่งเอกสารเป็นการทำการบันทึกข้อมูล ซึ่งมีการใช้งานไม่เต็มระบบ เพราะในบางเทศบาลอาจไม่ได้ต่อสัญญาจ้างบริษัทที่เป็นผู้สร้างระบบ จึงขาดการบำรุงรักษา ในกรณีนี้ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ DGA ได้พัฒนาระบบที่เรียกว่า e-office ขึ้นเพื่อให้แต่ละหน่วยงานได้นำไปใช้ให้ครบกระบวนการคือ การรับส่งหนังสือ การเกษียณหนังสือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง การอนุมัติ อนุญาต การจองห้องประชุม การทำกรณินัดหมายต่างๆ แต่ยังเป็นการเริ่มต้นทดลองใช้และยังมีหลายประเด็นที่จำเป็นต้องมีข้อสรุปต่อแนวทางในการปฏิบัติ เช่น จะต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายเท่าไรต่อปี หน่วยงานไหนเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องงบประมาณ แล้วสิ่งที่เทศบาลใช้กันจะมีการยกเลิกหรือมีการเชื่อมต่อข้อมูลอย่างไร

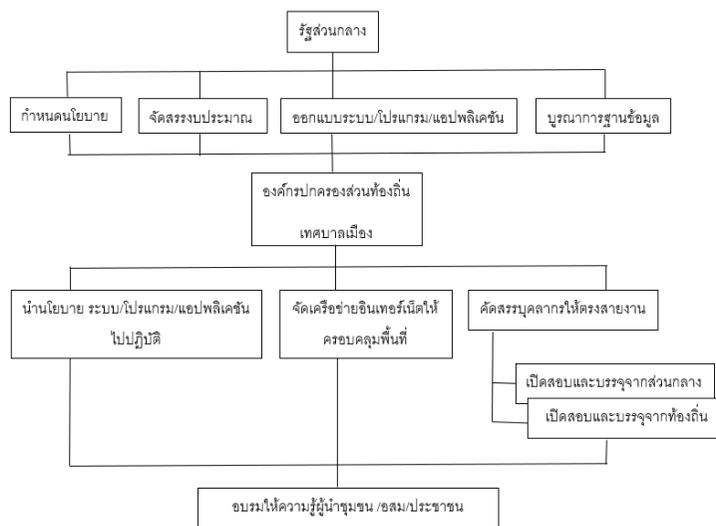
สรุป ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกเรื่องระดับการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นข้อค้นพบ ได้แก่ หนึ่ง ปัจจัยด้านนโยบายแนวทางในการปฏิบัติ และงบประมาณจากรัฐส่วนกลางไม่ชัดเจน โดยให้เทศบาลเมืองดำเนินการทำระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง ทั้งงบประมาณต้องจัดสรรเองสอง การดำเนินการที่ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์ หรือวิศวกรรมระบบมาปฏิบัติงานทำให้ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สาม รูปแบบการให้บริการของรัฐสู่ประชาชน (Government to Customer: G2C) เป็นการที่รัฐให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็นการเรียกร้องหรือการร้องทุกข์ การชำระภาษี การจดทะเบียน เป็นต้น สอดคล้องกับบทความของ พระมหาดิศศักดิ์ เควสโก (ฉิดอิม) และคณะ (2565) และทฤษฎีของ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2559) และระดับความเข้มข้นอยู่ในระดับตั้งแต่การเผยแพร่ข้อมูล (Information) ระดับที่มีการโต้ตอบ (Interaction) จนถึงระดับที่มีการทำธุรกรรม (Interchange Transaction) โดยเฉพาะในส่วนของการจัดซื้อจัดจ้าง แต่ยังไม่สามารถทำถึงระดับการบูรณาการข้ามหน่วยงาน (Integration) ได้ ส่วนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สอง การพัฒนารัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงต้องทำเป็นระบบเดียวที่สามารถใช้งานและเชื่อมโยงกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ซึ่งจำเป็นต้องเป็นแนวทางจากรัฐส่วนกลางและผู้บริหารระดับสูง อีกทั้งต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการนี้ อันสอดคล้องกับบทความของ นดิยา พวงเงิน (2561)

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

รัฐส่วนกลางต้องจัดทำระบบ/โปรแกรม/แอปพลิเคชันในรูปแบบที่เป็นระบบเดียว เฉกเช่นเดียวกับระบบบัญชีในการบริหารประเทศ (GFMIS) เพื่อให้การทำงานและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องมีการบูรณาการข้อมูลให้มีการเชื่อมต่อข้อมูลในแต่ละหน่วยงานสามารถใช้ข้อมูลฐานในการบริการประชาชน และ เทศบาลเมืองต้องดำเนินการจัดทำเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อให้ประชาชนผู้รับบริการสามารถใช้บริการโดยไม่ติดขัด รวมถึงบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ต้องมีความรู้ความสามารถตรงกับงาน โดยเปิดโอกาสให้เทศบาลเมืองจัดสอบและรับเข้าทำงานตรงโดยไม่จำเป็นต้องรอจากส่วนกลาง ควรมีการอบรมและถ่ายทอดวิธีการใช้งานไปยังผู้นำชุมชน อสม. และประชาชนผู้รับบริการ เพื่อการรับบริการที่มีประสิทธิภาพและครบวงจร

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว สามารถสร้างเป็นตัวแบบรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ประสบความสำเร็จได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ตัวแบบรัฐอิเล็กทรอนิกส์กับการบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเทศบาลเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาวิจัยต่อยอดในมุมมองของประชาชนผู้รับบริการอิเล็กทรอนิกส์จากเทศบาลว่ามีความพึงพอใจมากน้อยอย่างไร และมีประเด็นใดที่ต้องการให้แก้ไข ในการพัฒนาปรับปรุงการบริการสาธารณะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยภาพรวม

5.2.2 การประยุกต์ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเทศบาลเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาเพื่อนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้มากขึ้นให้ตรงกับพื้นที่ สภาพความต้องการของประชาชน เช่น การนำเทคโนโลยีในการป้องกันและบำบัดเรื่องอุทกภัย มีการแจ้งเตือนและทราบถึงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อการบำบัดและดูแล เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง

- ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี, และนราธิป ปิติชนบท. (2564). มหาวิทยาลัยอัจฉริยะในยุคข้อมูลขนาดใหญ่. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 14(2), 1-11.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2559). *รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). แชน โพร์ พรินต์.
- นติยา พวงเงิน. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขให้มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น. *วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์*, 60(4), 218-223.
- พระมหาดิศักดิ์ คเวสโก (ฉืดอ้อม), สุदारัตน์ สุดสมบุญ, พระครูวินัยธรรอิชฐ์ สุพไพฑ (สุขพานิช), พระมหาเอกกวิณ ปิยวิโร (อะซิม), และพระครูเกษมวัชรดิตถ์ (รอดจากทุกข์). (2565). รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์: พลั้่งแห่งการขับเคลื่อน การให้บริการสาธารณะของภาครัฐไทย. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 252-266.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.2566-2570) ฉบับบทพทวนประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2569*. https://www.ayutthaya.go.th/strategic/FileData/pdf/new_348.pdf
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2565). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-019/dga-027/dg-plan-2566-2570/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). *Local government: Digital transformation guidebook*. พีเอเอ็น (ไทยแลนด์).
- สุภารัตน์ แก้ววิสูตร, และจักรกฤษณ์ นรินติผดุงการ. (2566). การปรับเปลี่ยนจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล: กรณีศึกษากรมสรรพากร กรมการขนส่งทางบก และกรมทางหลวงชนบท. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนครปฐม*, 10(1), 257-266.
- อาภรณ์ คุระเอียด, และรวีภา ธรรมโชติ. (2562). การประยุกต์ใช้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในการให้บริการภาครัฐ. *วารสาร การเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 11(1), 191-208.
- อุดมโชค อาษาวิมลกิจ. (2565). แอปพลิเคชันภาครัฐ: คุณภาพและบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 30(2), 206-231.
- United Nation. (2024). *E-government survey 2024*. Department of Economic and Social Affairs, United Nation.

ผลของการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์

Effects of Positive Feedback Coaching on Life Skills of First-Year Preservice Teachers in Faculty of Education

ปิยะฉัตร เอื้อชินกุล^{1*} และสุวัชรพร สวयरอม²

Piyachut Uahchinkul^{1*} and Suwatcharaporn Suay-arom²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก และเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 18 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบประเมินทักษะชีวิต 5 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92 แบบประเมินความพึงพอใจ 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .89 และโปรแกรมการโค้ชที่ใช้ GROW Model เป็นกรอบ ดำเนินการ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 90 นาที วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีทักษะชีวิตหลังโปรแกรมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.39) สูงกว่าก่อนโปรแกรม (\bar{X} = 3.21, S.D. = 0.51) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.35 ทักษะการจัดการอารมณ์พัฒนาสูงสุด (37.90%) รองลงมาคือการตระหนักรู้ในตนเอง (36.03%) 2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.72) การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 โดยเฉพาะทักษะการจัดการอารมณ์และการตระหนักรู้ในตนเองที่มีการพัฒนาสูง

คำสำคัญ : การโค้ช ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก ทักษะชีวิต นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 โกร โมเดล

^{1*} สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
Program in Psychology and Guidance, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail: piyachut.uah.ru@gmail.com

² สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
Program in Psychology and Guidance, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail : suwatcharaporn@gmail.com

*Corresponding author

Abstract

This research aimed to compare the life skills of first-year preservice teachers before and after participating in a positive feedback coaching program (N = 18), and to examine student satisfaction with the program. The sample consisted of 18 first-year preservice teachers selected through purposive sampling. Research instruments included a five-domain life skills assessment tool with a reliability of .92, an 8-item satisfaction questionnaire with a reliability of .89, and a coaching program utilizing the GROW Model framework, implemented over 12 weeks with 90-minute weekly sessions. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean (\bar{X}), and standard deviation (S.D.). Results revealed that: 1) Students demonstrated a high levels of life skills after the program (\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.39), higher than pre-program levels (\bar{X} = 3.21, S.D. = 0.51), with an increase of 1.10 points or 34.35%, with emotional management skills showing the highest improvement (37.90%) followed by self-awareness (36.03%); and 2) Students expressed a very high satisfaction with the program (\bar{X} = 4.72). This research demonstrated the effectiveness of positive feedback coaching in developing life skills in teacher education students, particularly in emotional management and self-awareness, which are high competencies for quality teaching.

Keywords : Coaching; Positive Feedback; Life Skills; Preservice Teacher; GROW Model

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 1997) ได้กำหนดทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมเชิงบวกที่ช่วยให้บุคคลจัดการกับความต้อการและความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดกลุ่มเป็น 5 ด้านหลัก ประกอบด้วย ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการจัดการกับอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการจัดการกับความเครียด สำหรับนักศึกษาครู ทักษะชีวิตไม่เพียงช่วยในการปรับตัวและประสบความสำเร็จในการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการเป็นครูที่มีคุณภาพและสามารถถ่ายทอดทักษะเหล่านี้ให้กับผู้เรียนในอนาคตอีกด้วย (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2014)

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญจากระดับมัธยมศึกษาสู่ระดับอุดมศึกษา ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ การจัดการความเครียด การสร้างความสัมพันธ์ และการพัฒนาความเป็นอิสระ Chickering and Reisser (1993) ชี้ให้เห็นว่าการขาดทักษะชีวิตในช่วงนี้อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่เป็นไปตามศักยภาพ งานวิจัยของ Sharma and Nasa (2014) พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะชีวิตในระดับสูงมีความเครียดต่ากว่านักศึกษาที่มีทักษะชีวิตในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญ

การโค้ช (Coaching) เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่เน้นการค้นพบและพัฒนาความสามารถของบุคคลผ่านการตั้งคำถาม การรับฟัง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยเฉพาะการใช้ GROW Model ของ Whitmore (2002) ซึ่งประกอบด้วย Goal (เป้าหมาย) Reality (สถานการณ์ปัจจุบัน) Options (ทางเลือก) และ Will (แผนปฏิบัติ) เป็นกรอบที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการพัฒนาทักษะต่างๆ Grant (2003) พบว่า การโค้ชที่ใช้ GROW Model ช่วยพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมาย การแก้ปัญหา และความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ

การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก (Positive Feedback) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและส่งเสริม Growth Mindset (Dweck, 2006) งานวิจัยของ Hattie and Timperley (2007) แสดงให้เห็นว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มุ่งเน้นกระบวนการและความพยายามมีอิทธิพลสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($d = 0.79$) Dweck (2007) พบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นความพยายามและกระบวนการส่งเสริม Growth Mindset และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีกว่าการเน้นความสามารถโดยธรรมชาติ

ในบริบทของนักศึกษาครูไทย พินดา วราสุนันท์ (2558) ได้ศึกษาทักษะชีวิตของนักศึกษาครูและพบว่า นักศึกษาครูที่มีทักษะชีวิตสูงสามารถจัดการกับความเครียดในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ดีกว่านักศึกษาที่มีทักษะชีวิตต่ำ และมีความพร้อมในการเป็นครูมืออาชีพมากกว่า นอกจากนี้ สุภาพร ศรีสมบุญ (2563) ยังชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกในบริบทไทยช่วยสร้างแรงจูงใจและลดความวิตกกังวลของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน

แม้จะมีงานวิจัยในต่างประเทศที่แสดงประสิทธิภาพของการโค้ช (Theeboom et al., 2014) แต่ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะกับนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการบูรณาการการโค้ชกับการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกอย่างเป็นระบบจำกัดมาก การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางความรู้และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานักศึกษาครูให้มีความพร้อมทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ก่อนและหลังการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก

1.2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมการโค้ช

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 353 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่มีคะแนนทักษะชีวิตในระดับต่ำถึงปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย < 3.5 จาก 5) และสมัครใจเข้าร่วม จำนวน 18 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเพศหญิง 15 คน (ร้อยละ 83.3) เพศชาย 3 คน (ร้อยละ 16.7) อายุเฉลี่ย 18.5 ปี (S.D. = 0.62) กระจายใน 5 สาขาวิชาเอก ได้แก่ ภาษาไทย 5 คน คณิตศาสตร์ 4 คน วิทยาศาสตร์ทั่วไป 4 คน สังคมศึกษา 3 คน และภาษาอังกฤษ 2 คน

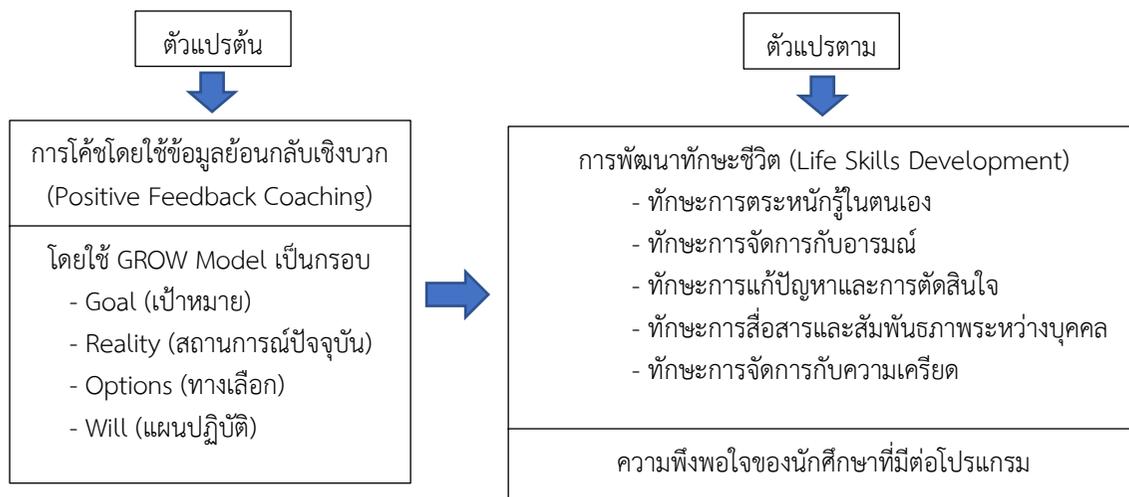
1.3.2 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ศึกษาตัวแปร 2 ประเภท คือ (1) ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกที่ใช้ GROW Model เป็นกรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ Goal (เป้าหมาย): การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง Reality (สถานการณ์ปัจจุบัน): การประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและทรัพยากรที่มี Options (ทางเลือก): การสำรวจทางเลือกและกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ และ Will (แผนปฏิบัติ): การวางแผนปฏิบัติ และการติดตามผล โดยในทุกขั้นตอนมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกที่เน้นจุดแข็ง ความพยายาม และกระบวนการดำเนินการ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 90 นาที และ (2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิต 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ประกอบด้วย ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการจัดการกับอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการจัดการกับความเครียด และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมการโค้ช

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) GROW Model ของ Whitmore (2002) แนวคิด Growth Mindset ของ Dweck (2006) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ของ Knowles (1984) เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม การโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก โดยมีตัวแปรต้นคือโปรแกรมการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักตาม GROW Model ได้แก่ (1) Goal: การกำหนด

เป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง (2) Reality: การประเมินสถานการณ์ ปัจจุบันและทรัพยากรที่มี (3) Options: การสำรวจทางเลือกและกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ และ (4) Will: การวางแผนปฏิบัติและการติดตามผล โดยในทุกขั้นตอนมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกที่เน้นจุดแข็ง ความพยายาม และกระบวนการ ตัวแปรตามคือทักษะชีวิต 5 ด้าน และความพึงพอใจของนักศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ประชากรคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จำนวน 353 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่มีคะแนนทักษะชีวิตในระดับต่ำถึงปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย < 3.5 จาก 5) และสมัครใจเข้าร่วม จำนวน 18 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน (1) แบบประเมินทักษะชีวิต พัฒนาจากกรอบ แนวคิดขององค์การอนามัยโลก จำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ๆ ละ 8 ข้อ ใช้มาตราวัด แบบ Likert Scale 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง .87-.91 และความเชื่อมั่นรวม .92 (2) โปรแกรม การโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก พัฒนาโดยผู้วิจัยโดยบูรณาการ GROW Model กับ หลักการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก ดำเนินการ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 90 นาที ผ่านการ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และทดลองใช้กับกลุ่มนำร่อง (Pilot Test) 8 คน พบว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมและสามารถดำเนินการได้จริง และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมการโค้ช จำนวน 8 ข้อ ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ ครอบคลุม ประเด็นด้านเนื้อหา กิจกรรม ผู้โค้ช การให้ข้อมูลย้อนกลับ ระยะเวลา บรรยากาศ การนำไปใช้ และความมั่นใจ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่า .89

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ (1) ขอความอนุเคราะห์จากคณะ กรรมการจริยธรรมการวิจัยเลขที่ อนุมัติ [SCPHYLIB-2568/247] (2) คัดกรองและรับสมัครนักศึกษาที่มีคะแนนทักษะชีวิตในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยใช้แบบประเมินทักษะชีวิตประเมินนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 353 คน คัดเลือกผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ย < 3.5 และ สมัครใจเข้าร่วม

จำนวน 18 คน (3) ประเมินทักษะชีวิตก่อนการทดลองด้วยแบบประเมิน ทักษะชีวิต 40 ข้อ (4) ดำเนินโปรแกรมการโค้ช 12 สัปดาห์ ระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2568 โดยจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที ในแต่ละครั้ง ประกอบด้วย (ก) การโค้ชรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยตาม GROW Model (ข) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก ที่เน้นจุดแข็ง และกระบวนการ (ค) การมอบหมายกิจกรรมฝึกปฏิบัติ และ (ง) การสะท้อนคิดร่วมกัน และ (5) ประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองทันทีด้วยแบบประเมินชุดเดียวกับก่อนการทดลอง และประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS Statistics Version 27.0 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการอธิบายระดับทักษะชีวิตและความพึงพอใจ และการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตก่อนและหลังการโค้ช โดยนำเสนอเป็นค่าร้อยละของการพัฒนา

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 18 คน เพศหญิง 15 คน (ร้อยละ 83.3) เพศชาย 3 คน (ร้อยละ 16.7) อายุเฉลี่ย 18.5 ปี (S.D. = 0.62) กระจายใน 5 สาขาวิชาเอก ได้แก่ ภาษาไทย 5 คน (ร้อยละ 27.8) คณิตศาสตร์ 4 คน (ร้อยละ 22.2) วิทยาศาสตร์ทั่วไป 4 คน (ร้อยละ 22.2) สังคมศึกษา 3 คน (ร้อยละ 16.7) และภาษาอังกฤษ 2 คน (ร้อยละ 11.1) ภูมิลำเนาจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 8 คน (ร้อยละ 44.4) และต่างจังหวัด 10 คน (ร้อยละ 55.6) มีอัตราการเข้าร่วมโปรแกรมครบทั้ง 12 ครั้ง ร้อยละ 100

3.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะชีวิตก่อนและหลังการโค้ช

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับทักษะชีวิตก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.21, S.D. = 0.51) และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.39) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.35 ของคะแนนเต็ม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทักษะทุกด้านมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทั้งหมด โดยทักษะที่มีการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 37.90) รองลงมาคือทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.03) และทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 35.81) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะชีวิตก่อนและหลังการโค้ช (N = 18)

ทักษะชีวิต	ก่อน	หลัง	ร้อยละ
	\bar{X} (S.D.)	\bar{X} (S.D.)	เพิ่มขึ้น
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	3.28 (0.52)	4.46 (0.38)	36.03
2. การจัดการอารมณ์	3.07 (0.61)	4.23 (0.51)	37.9
3. การแก้ปัญหาและตัดสินใจ	3.18 (0.55)	4.32 (0.45)	35.81
4. การสื่อสารและสัมพันธภาพ	3.30 (0.58)	4.36 (0.42)	32.19
5. การจัดการความเครียด	3.19 (0.63)	4.14 (0.48)	29.92
ทักษะชีวิตรวม	3.21 (0.51)	4.31 (0.39)	34.35

หมายเหตุ: \bar{X} = ค่าเฉลี่ย; S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน; ร้อยละเพิ่มขึ้น = เปอร์เซ็นต์การเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนการทดลอง

3.3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรม

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโปรแกรมการโค้ชพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.72, S.D. = 0.40) โดยประเด็นที่นักศึกษาพึงพอใจสูงสุด คือ บรรยากาศการเรียนรู้อยู่ที่ตนเอง (\bar{X} = 4.89,

S.D. = 0.32) รองลงมาคือ ผู้โค้ชมีทักษะและให้กำลังใจ (\bar{X} = 4.83, S.D. = 0.38) และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก มีประโยชน์ (\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.43) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อโปรแกรมการโค้ช (N = 18)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. เนื้อหาของโปรแกรมมีประโยชน์	4.72	0.46	มากที่สุด
2. กิจกรรมน่าสนใจและเหมาะสม	4.67	0.49	มากที่สุด
3. ผู้โค้ชมีทักษะและให้กำลังใจ	4.83	0.38	มากที่สุด
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกมีประโยชน์	4.78	0.43	มากที่สุด
5. ระยะเวลาและความถี่เหมาะสม	4.56	0.51	มากที่สุด
6. บรรยากาศการเรียนรู้เป็นกันเอง 4.89	4.57	0.32	มากที่สุด
7. สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง	4.61	0.5	มากที่สุด
8. มีความมั่นใจเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วม	4.72	0.46	มากที่สุด
ความพึงพอใจโดยรวม	4.72	0.4	มากที่สุด

4. อภิปรายผล

4.1 ทักษะชีวิตของนักศึกษาพัฒนาเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะชีวิตหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกสูงกว่า ก่อนการเข้าร่วมอย่างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.35 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Grant (2003) ที่พบว่า การโค้ชที่ใช้ GROW Model ช่วยพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมาย การแก้ปัญหา และความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะ GROW Model ช่วยให้กระบวนการมีโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นระบบ ผู้รับการโค้ชสามารถคิด วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาทางเลือก และวางแผนปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน (Whitmore, 2002) นอกจากนี้ การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกอย่างสม่ำเสมอและมีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริม Growth Mindset และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับ Dweck (2006) ที่พบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นกระบวนการและความพยายามช่วยให้บุคคลเชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ และสอดคล้องกับ Hattie and Timperley (2007) ที่พบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพมีอิทธิพลสูงต่อการเรียนรู้

4.2 ทักษะการจัดการอารมณ์มีการพัฒนาสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการอารมณ์เป็นทักษะที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นสูงสุด (ร้อยละ 37.90) แม้ว่า จะมีคะแนนต่ำที่สุดในการประเมินก่อนการโค้ช ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากระดับมัธยมศึกษาสู่มหาวิทยาลัย มักประสบปัญหาในการจัดการอารมณ์ของตนเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chickering and Reisser (1993) ที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการอารมณ์เป็นหนึ่งในเวกเตอร์สำคัญของการพัฒนาเอกลักษณ์ของนักศึกษาและสอดคล้องกับ Sharma and Nasa (2014) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะชีวิตสูงมีความเครียดต่ำกว่า ในบริบทของนักศึกษาครูไทย พินดา วราสุนันท์ (2558) พบว่า ทักษะการจัดการอารมณ์เป็นทักษะที่นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 ต้องการพัฒนามากที่สุด เนื่องจากต้องเผชิญกับความกดดันทั้งจากการเรียน การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ และการเตรียมความพร้อมสู่วิชาชีพครูที่มีความรับผิดชอบสูง การที่โปรแกรมสามารถพัฒนาทักษะนี้ได้ย่อมมีประสิทธิภาพ เป็นเพราะ (1) มีกิจกรรมเฉพาะทางที่เน้นการรู้จักและจัดการอารมณ์ในสัปดาห์ที่ 4-5 (2) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความมั่นใจ ตามที่ สุภาพร ศรีสมบุรณ์ (2563) พบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกในบริบทไทยช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยทางจิตใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเสี่ยงและพัฒนาตนเองและ (3) การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องตลอด 12 สัปดาห์

4.3 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโปรแกรมในระดับสูง

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการโค้ชโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) โดยเฉพาะด้านบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ทักษะของผู้โค้ช และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก ผลนี้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นกันเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษากล้าแสดงออก แบ่งปันประสบการณ์ และเรียนรู้จากกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ของ Knowles (1984) ที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

สถาบันการผลิตครูควรพิจารณาบูรณาการโปรแกรมการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกเข้าในหลักสูตรการศึกษาสำหรับนักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 เป็นรายวิชาเลือกหรือกิจกรรม เสริมหลักสูตร โดยจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการโค้ชและการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกให้กับอาจารย์ โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการให้คำปรึกษาและพัฒนานักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Peer Coaching) โดยฝึกอบรมนักศึกษาชั้นปีสูงให้มีทักษะการโค้ช เบื้องต้น เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งจะเป็นการสร้างความยั่งยืนและขยายผลของโปรแกรม อาจารย์ผู้สอนควรนำเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกมาใช้ในการสอนและ การประเมินผล โดยเน้นจุดแข็งกระบวนกรและความพยายามของนักศึกษา สถาบันควร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก และการส่งเสริม Growth Mindset อย่างทั่วทั้งองค์กร

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลของโปรแกรมในระยะยาว โดยติดตามนักศึกษาใน 6 เดือน 1 ปี และ 2 ปี หลังสิ้นสุดโปรแกรม ควรทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้นและหลากหลายมากขึ้น ครอบคลุมหลายสถาบัน ตามแนวทางของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562) ที่แนะนำว่า การวิจัยที่เริ่มต้นจากกลุ่มตัวอย่างเล็กควรขยายผลไปสู่กลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น และใช้รูปแบบการวิจัยที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) หรือการวิจัยทดลองแบบสุ่ม (Randomized Controlled Trial) เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงภายในและความสามารถในการสรุปผลไปยังประชากร ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการโค้ชแบบกลุ่มกับการโค้ชแบบรายบุคคล ควรพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมจริงในสถานการณ์จริง ตามหลักการของ ศิริชัย กาญจนวาสิ (2559) ที่แนะนำให้ใช้การประเมินแบบหลากหลายวิธี (Multiple Assessment Methods) เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เพื่อน อาจารย์ หรือการใช้แบบบันทึกรายวัน เพื่อเสริมข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจประสบการณ์ ความหมาย และกระบวนการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาอย่างลึกซึ้ง ควรทดสอบประสิทธิผลของโปรแกรมกับนักศึกษาในคณะอื่นหรือนักศึกษาชั้นปีอื่น

6. เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพงษ์ แก้วจันทร์. (2562). ผลของการใช้ GROW Model ต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของตนเองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 45-58.
- พินดา วราสุนันท์. (2558). กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวกเพื่อพัฒนาผลงานของนักศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 15(1), 23-35.
- รัชนี ศรีทอง. (2564). ผลของการโค้ชโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 15(2), 112-125.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนาผล. (2562). การพัฒนารูปแบบการโค้ชเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(3), 67-82.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). *ทักษะชีวิตและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร จันทร์ชัย. (2562). ทักษะชีวิตกับการพัฒนาเยาวชนไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 21(1), 89-104.
- สุภาพร ศรีสมบูรณ์. (2563). การพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาครูผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร. *วารสารครุศาสตร์*, 48(3), 145-159.
- Best, J. W. (1977). *Research in education*. Prentice-Hall.
- Chickering, A. W., & Reisser, L. (1993). *Education and identity* (2nd ed.). Jossey-Bass.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Cox, E., Bachkirova, T., & Clutterbuck, D. (2014). *The complete handbook of coaching* (2nd ed.). Sage.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Dweck, C. S. (2007). The perils and promises of praise. *Educational Leadership*, 65(2), 34-39.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Grant, A. M. (2003). The impact of life coaching on goal attainment, metacognition and mental health. *Social Behavior and Personality*, 31(3), 253-264.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Jennings, P. A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*, 79(1), 491-525.
- Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. Jossey-Bass.
- Sharma, M., & Nasa, G. (2014). Relationship between life skills and stress in adolescents. *Journal of Mental Health and Human Behavior*, 19(1), 34-37.
- Theeboom, T., Beersma, B., & van Vianen, A. E. M. (2014). Does coaching work? A meta-analysis on the effects of coaching on individual level outcomes in an organizational context. *The Journal of Positive Psychology*, 9(1), 1-18.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2014). *Teaching and learning: Achieving quality for all*.
- Whitmore, J. (2002). *Coaching for performance: Growing people, performance and purpose* (3rd ed.). Nicholas Brealey.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools*.

เรื่องเล่าเรื่องราวชาวทาบฝั่ง : การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมของตำบลทาบฝั่ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

Narratives of Thap Phueng People: A Study of Cultural Capital for the
Creation of Cultural Identity in Thap Phueng Subdistrict, Si Samrong
District, Sukhothai Province

วาสิณี มีเครือเอี่ยม^{1*} ขวัญชนก นัยจรัญญ์² และกมลธรรม เกือบบุตร³

Wasinee Meekrua-iam^{1*} Khwanchanok Naijarun² and Kamontam Kuabutr³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทาบฝั่ง และ 2) วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทาบฝั่ง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนตำบลทาบฝั่งมีทุนทางวัฒนธรรมรวม 122 รายการ แบ่งเป็น 1.1 ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 114 รายการ ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักวาล (การแพทย์พื้นบ้าน อาหาร) งานช่างฝีมือดั้งเดิม และการละเล่นพื้นบ้าน 1.2 ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 8 แห่ง 2) อัตลักษณ์วัฒนธรรมครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่ 2.1 วิถีชีวิตเกษตรกรรมที่ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเกษตรแนวใหม่ 2.2 อาหารพื้นถิ่นที่สะท้อนภูมิศาสตร์ของพื้นที่ 2.3 งานช่างฝีมือดั้งเดิมที่ดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย และ 2.4 พื้นที่วัฒนธรรมที่ทำหน้าที่ทั้งในมิติศาสนาและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ภายใต้การตีความใหม่เพื่อรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เท่าทันบริบทสมัยใหม่ สามารถนำมาใช้ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

คำสำคัญ : ทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตำบลทาบฝั่ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

^{1*} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: wasinee.m@psru.ac.th

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail : nkhwanchanok@psru.ac.th

³ สาขาวิชาตรีสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Department of Western Music, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail : kamontam.k@psru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research article aimed 1) to study the cultural capital of the Thap Phueng Subdistrict community; and 2) to analyze the community's cultural identity. The study employed a qualitative research methodology using a participatory action research approach. The research instrument was a structured interview. The research findings revealed that (1) The Thap Phueng community possesses a total of 122 items of cultural capital, comprising (1.1) 114 items of intangible cultural capital, including local literature and language, performing arts, social practices, rituals, traditions and festivals, local knowledge and practices related to nature and the universe (such as traditional medicine and local cuisine), traditional craftsmanship, and folk games; and (1.2) 8 tangible cultural capital sites, which are designated as cultural spaces. (2) The community's cultural identity encompasses four main dimensions: (2.1) an agricultural lifestyle that integrates traditional wisdom with modern farming practices; (2.2) local cuisine that reflects the area's geographical characteristics; (2.3) traditional crafts adapted into contemporary products; and (2.4) cultural spaces that serve both religious and social functions, reinterpreted to preserve local identity in the context of modern society. These elements collectively contribute to the potential development of cultural tourism in the Thap Phueng Subdistrict.

Keywords: Cultural Capital; Cultural Identity; Thap Phueng Subdistrict; Si Samrong District; Sukhothai Province

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

วัฒนธรรมเป็นสิ่งบอกเล่าถึงความเจริญงอกงามของสังคมมนุษย์ เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงมีแนวปฏิบัติ ประเพณี พิธีกรรม ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2556, น. 13-16) อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งวัฒนธรรมไม่ใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ หากแต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมจึงเป็นกฎระเบียบหรือมาตรฐานทางพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับและเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมมีพื้นฐานเป็นความคิดร่วมและค่านิยมทางสังคมที่มนุษย์ในสังคมเดียวกันกำหนดขึ้นเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้เปรียบเสมือนมรดกทางสังคมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญาที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อความเจริญและความอยู่รอด และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ ขวัญชนก นัยเจริญ และกฤษณา ชาญณรงค์ (2561, น. 129-120) ได้ศึกษามรดกวัฒนธรรมของตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบความหลากหลายทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่มีการอพยพมาจากต่างพื้นที่ เมื่อคนจากหลากหลายวัฒนธรรมมารวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน พวกเขาจึงมีการสร้างแนวปฏิบัติร่วมกันโดยผ่านประเพณี พิธีกรรมบางอย่าง ซึ่งประเพณีหรือพิธีกรรมเหล่านี้อาจจะถูกสร้างขึ้นใหม่ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือประยุกต์ขึ้นมาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่อยู่ร่วมกัน หรือที่เรียกว่า “พลวัตทางวัฒนธรรม” (Cultural Dynamic) จึงเกิดเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่ช่วยประสานสามัคคีให้คนที่มีความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และ วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ (2551, น. 19-20) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึงจารีตประเพณีที่มนุษย์ทำสืบต่อกันมา ส่วนวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ วิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งได้ปฏิบัติในสังคมท้องถิ่นแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้นวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงเป็นมรดกของท้องถิ่นที่สืบทอดโดยการบอกเล่าต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นการยอมรับร่วมกัน ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีวิถีชีวิต

แตกต่างกันไปตามสภาพวัฒนธรรมของชุมชนที่สลับซับซ้อน จึงทำให้วัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ภาษา นิทาน ความเชื่อ ดนตรี กีฬา ศิลปะการแสดง เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุมชนก็จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จะเห็นได้ว่าในแต่ละท้องถิ่นจะมีวัฒนธรรมซึ่งเป็นแนวปฏิบัติของพื้นที่ที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านั้นนับเป็นมรดกหรือทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่น่าสนใจ

เรื่องเล่าหรือมุขปาฐะนับเป็นภูมิปัญญาหนึ่งที่ถูกละเลย สืบทอด กระทั่งกลายเป็นแนวปฏิบัติของผู้คนในเรื่องเล่า อาจจะไปด้วยยุคโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เรื่องเล่าไม่ได้เป็นเพียงนิทานตำนาน เท่านั้น แต่เรื่องเล่ายังครอบคลุมถึงประวัติศาสตร์ชุมชน (oral history) ความเชื่อที่ถูกเล่าขานจนกลายเป็นแนวปฏิบัติทางสังคมของท้องถิ่น ดังนั้นการศึกษาชุมชนผ่านเรื่องเล่าจึงเป็นการศึกษาแบบปฐมภูมิ ซึ่งจะแสดงให้เห็นอัตลักษณ์และตัวตนของผู้เล่า รวมถึงสังคมรอบตัว ดังที่ ศิริพร ณ ถลาง (2562, น. 104-105) อธิบายว่า เรื่องเล่าพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์ชาวบ้าน ตำนานประจำถิ่น นิทานอธิบายภูมินามมีบทบาทสำคัญในการใช้สร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ เรื่องเล่าพื้นบ้านจึงมีความสำคัญยิ่งในการสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปต่อยอดในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งในการนำเที่ยวสถานที่ที่สัมพันธ์กับเรื่องเล่าพื้นบ้าน การอธิบายชื่อบ้านนามเมือง และการตั้งชื่อผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่สัมพันธ์กับเรื่องเล่าของท้องถิ่น กล่าวได้ว่านิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าพื้นบ้านเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในบริบทการท่องเที่ยวในโลกทุนนิยมได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ ขวัญชนก นัยเจริญ และคณะ (2565, น. 152) ที่กล่าวว่า เรื่องเล่าและภูมิปัญญาสามารถนำมาใช้ประกอบการพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่นที่แสดงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนได้

ตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำยมไหลผ่านจากทางด้านทิศเหนือจรดทิศใต้ของพื้นที่ทั้งตำบล แบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทับผึ้งหมู่ที่ 2 เกาะวงษ์เกียรติ หมู่ที่ 3 เกาะวงษ์เกียรติ หมู่ที่ 4 เตรีดกลาง หมู่ที่ 5 เตรีดนอก หมู่ที่ 6 ท่าช้าง หมู่ที่ 7 ท่าช้าง หมู่ที่ 8 ทับผึ้ง และหมู่ที่ 9 เตรีดนอก ประชากรในพื้นที่ตำบลทับผึ้งประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการทำนาข้าวและทำไร่ยาสูบ การคมนาคมมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1195 (ตอนสุโขทัย – วังไม้ขอน) และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (ถนนจรดวิถีถ่อง) เป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่ง ซึ่งตำบลทับผึ้งเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างการเดินทางจากตัวเมืองสุโขทัยไปยังสนามบินสุโขทัย ดังนั้นจึงมีธุรกิจโฮมสเตย์ รีสอร์ท และโรงแรมให้บริการหลายแห่ง นอกจากนี้ภายในตำบลยังมีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ คือ พิพิธภัณฑสถาน ที่ตั้งวัดราษฎร์ศรัทธาราม หมู่ที่ 9 ประติมากรรมปูนปั้น วัดเตรีดกลาง หมู่ที่ 4 หลวงพ่อเพชร วัดเกาะวงษ์เกียรติ หมู่ที่ 3 สะพานแขวนสลิงข้ามแม่น้ำยม หมู่ที่ 4 เชื่อมหมู่ที่ 9 (สะพานสมปรารถนาประชาราษฎร์) และสภาพาดบนผนังกำแพงเขียนเรียงหิน หมู่ที่ 9 ในด้านทุนทางวัฒนธรรมจากการสำรวจพื้นที่ร่วมการศึกษาข้อมูลจากเอกสารพบว่า ตำบลทับผึ้งมีศาสนสถาน คือ วัดเกาะวงษ์เกียรติ วัดเตรีดกลาง วัดศรีสังวร วัดทับผึ้ง และวัดราษฎร์ศรัทธาราม ดังนั้นประเพณีและงานประจำปีจึงมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เช่น งานทำบุญตักบาตรเทศกาลปีใหม่ วันสงกรานต์ บวชนาคสามัคคี วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันลอยกระทง นอกจากนี้ในพื้นที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เครื่องจักสาน กะลามะพร้าวประดิษฐ์ ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ การประดิษฐ์บายศรีจากใบตอง และการแปรรูปอาหาร สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
- 1.2.2 ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทับผึ้ง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

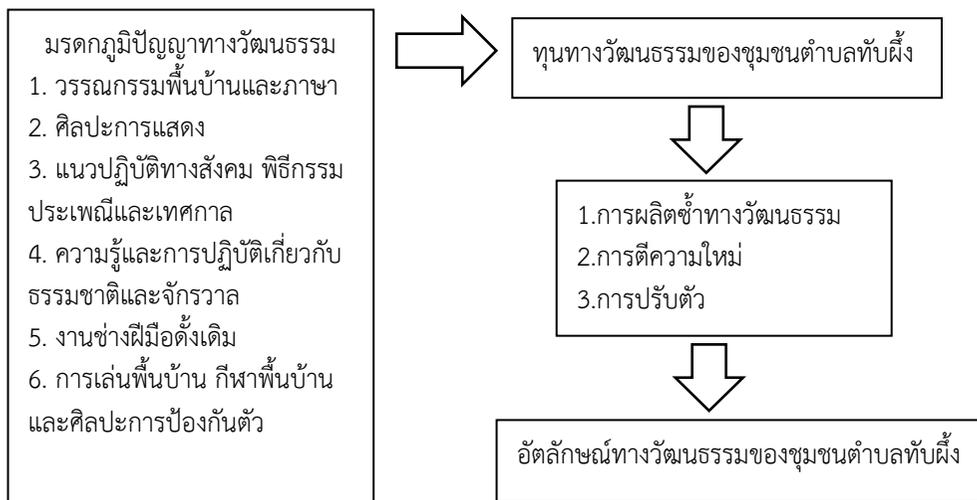
ศึกษาองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรมของชุมชนตามกรอบด้านเนื้อหาข้อกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2560 ตามประกาศคณะกรรมการการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (2560) ดังนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา

2. ศิลปะการแสดง
3. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล
4. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
5. งานช่างฝีมือดั้งเดิม
6. การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้านและศิลปะการป้องกันตัว

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กรอบการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่อง กำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2560 (คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, 2560, น. 1-6) ที่จำแนกสาขาของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทย เป็น 6 หมวด คือ วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (การแพทย์พื้นบ้าน อาหาร) งานช่างฝีมือดั้งเดิม และการละเล่นพื้นบ้าน และวิเคราะห์อัตลักษณ์โดยใช้แนวคิดเรื่องการดำรงอยู่ (existence) ในทางวัฒนธรรมมีรากฐานมาจากความเข้าใจที่ว่า วัฒนธรรมมิใช่สิ่งตายตัวหรืออยู่อย่างลอยตัวจากบริบท หากแต่เป็นระบบความหมายที่ดำรงอยู่ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ทฤษฎีการดำรงอยู่ (Theory of Cultural Existence) จึงเน้นการอธิบายกระบวนการที่วัฒนธรรมสามารถคงอยู่ หรือปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีพลวัต ผ่านกลไกสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (cultural reproduction) การตีความใหม่ (reinterpretation) และการปรับตัว (adaptation) เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงโดยไม่สูญเสียแก่นสารของอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Bourdieu, 1986; Geertz, 1973; Hall, 1996; Williams, 1977) จากข้อมูลดังกล่าวนำมาเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อธิบายผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม เรื่องเล่าพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาเครื่องมือในการสร้างแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

2.2 สํารวจบริบทของพื้นที่ตำบลทับฝิ่ง และเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ โดยใช้การสังเกตความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของตำบลทับฝิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

2.3 จัดเวทีเปิดตัวโครงการ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ผู้ประกอบการในพื้นที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนจำนวน 40 คน

2.4 จัดเวทีปรับฐานคิดในการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ชุมชน รวมถึงเทคนิควิธีการออกแบบ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลชนิดต่าง ๆ การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมผ่านเรื่องเล่าพื้นบ้าน และการบันทึกข้อมูล

2.5 ประชุมเครือข่ายชุมชนเพื่อวางแผนการดำเนินการเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมผ่านเรื่องเล่าพื้นบ้านตามกรอบการวิจัย

2.6 ลงภาคสนามเก็บข้อมูลตามกรอบการวิจัยจากปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 17 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้คัดเลือกเนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับคนในชุมชน ซึ่งทราบข้อมูลและรู้จักปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2.7 จัดเวทีตรวจสอบข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม เป็นการนำเสนอผลการเก็บข้อมูลและหารือกับชุมชน เพื่อนำไปสู่การสรุปข้อค้นพบ โดยให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่มีส่วนสะท้อนเติมเต็ม ตรวจสอบและแก้ไขหากมีข้อผิดพลาด

2.8 ทีมเครือข่ายชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สรุปทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องเล่าเรื่องราวชาวทับฝิ่ง

2.9 วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตำบลทับฝิ่ง โดยพิจารณาถึงบทบาทและคุณค่าที่องค์ประกอบเหล่านั้นมีต่อกลุ่มคนหรือชุมชน วิธีที่ชุมชนนำองค์ประกอบนั้นไปใช้ สืบทอด หรือสร้างความแตกต่างเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับฝิ่ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ผ่านข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ ด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล งานช่างฝีมือดั้งเดิม และการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ปรากฏมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และจับต้องได้ จำนวน 122 รายการ จำแนกเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 114 รายการ และมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องได้ 8 รายการ ดังนี้

3.1.1 ทุนทางวัฒนธรรมประเภทมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ 6 หมวด ได้แก่ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล อาหารพื้นบ้าน งานช่างฝีมือดั้งเดิม ศิลปะการแสดง และวรรณกรรมพื้นบ้าน มีรายละเอียดได้ดังนี้

3.1.1.1 วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา จำนวน 10 รายการ สะท้อนถึงค่านิยม ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยเรื่องเล่าที่สำคัญ เช่น เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นบทเพลงที่ใช้ร้องเพื่อกล่อมเด็ก ตำนานปู่ก๊อก ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน และ ตำนานศาลพ่อปู่ทองคำ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่

3.1.1.2 ศิลปะการแสดง จำนวน 3 รายการ คือ มังคละ กลองยาว และวงดนตรีร่วมสมัยเข้มทองสุโขทัย ศิลปะการแสดงมีบทบาทสำคัญในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยศิลปะการแสดงที่สำคัญของตำบลทับฝิ่ง ได้แก่ กลองมังคละ ซึ่งเป็นการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้กลองเป็นหลัก กลองยาว ซึ่งนิยมใช้ในขบวนแห่และงานบุญ วงดนตรีเข้มทองสุโขทัย ที่ใช้บรรเลงในเทศกาลและงานมงคลต่าง ๆ

3.1.1.3 แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล จำนวน 8 รายการ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีและศาสนาในชีวิตของคนในชุมชน พิธีกรรมที่สำคัญในตำบลทับฝิ่ง เช่น ประเพณีแห่นางแมว ซึ่งเป็นพิธีขอฝนตามความเชื่อดั้งเดิม พิธีทำขวัญข้าว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงความเคารพต่อแม่โพสพ พิธียกเสาเอก ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ

ในการสร้างบ้าน งานบวชนาคสามัคคี ที่สะท้อนถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาและบูชาพระแม่คงคา และ พิธีรับขวัญข้าวเปลือก ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเกษตรกรรมของท้องถิ่น

3.1.1.4 ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล จำนวน 76 รายการ แบ่งออกเป็นสองประเภทได้แก่ การแพทย์พื้นบ้าน 24 รายการ และอาหาร 52 รายการ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สามารถใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน โดยในตำบลทับผึ้งมีองค์ความรู้ที่สำคัญ เช่น การแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งอาศัยสมุนไพรและวิธีการรักษาดั้งเดิม การรักษาไข้ทับระดู ซึ่งเป็นศาสตร์พื้นบ้านที่ช่วยดูแลสุขภาพของสตรี หมอจับเส้น หรือศาสตร์การนวดบำบัดที่ใช้สำหรับรักษาอาการปวดเมื่อย การฟางงูสวัด ซึ่งเป็นวิธีการทางไสยศาสตร์ที่ผสมผสานกับการแพทย์พื้นบ้าน การดับพิษไฟ ที่ใช้สมุนไพรและคาถาในการบรรเทาอาการไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก และการแก้ก้างติดคอ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นในการช่วยลดอาการติดคอ ส่วนอาหารพื้นบ้านของตำบลทับผึ้งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยอาหารพื้นบ้านที่โดดเด่น เช่น ต้มกะทิปลาตะเพียน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 จังหวัด 1 เมนู ของจังหวัดสุโขทัย ขนมเบื้องญวน ขนมที่นิยมทำในงานมงคล แกงขี้เหล็กสุตรโบราณ แกงซ่อนหา แกงคั่วขนุน แกงคั่วหอยขม น้ำพริกปลาย่าง ทอดมันปลาแม่น้ำยม ซึ่งมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์และอุดมไปด้วยสมุนไพร ต้มเปรอะ อาหารที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติและสมุนไพรท้องถิ่น หลนปูเค็ม ที่เป็นเมนูที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ข้าวแต่น้ำแดงโม ซึ่งเป็นขนมไทยที่ทำจากข้าวเหนียวทอดราดน้ำแดงโม ขนมเบื้องญวน ขนมที่นิยมทำในงานมงคล แกงขี้เหล็กสุตรโบราณ แกงซ่อนหา แกงคั่วขนุน แกงคั่วหอยขม น้ำพริกปลาย่าง ทอดมันปลาแม่น้ำยม ซึ่งมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์และอุดมไปด้วยสมุนไพร ต้มเปรอะ อาหารที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติและสมุนไพรท้องถิ่น หลนปูเค็ม ที่เป็นเมนูที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ข้าวแต่น้ำแดงโม ซึ่งเป็นขนมไทยที่ทำจากข้าวเหนียวทอดราดน้ำแดงโม

3.1.1.5 งานช่างฝีมือดั้งเดิม พบจำนวน 16 รายการ ล้วนเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอีกหนึ่งมรดกภูมิปัญญาที่สำคัญ โดยแสดงถึงฝีมือและความประณีตในการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน งานช่างฝีมือดั้งเดิมของตำบลทับผึ้งที่สำคัญ ได้แก่ การจักสาน เช่น สุ่มไก่ ฝาชีลายผึ้ง กระเป่าสาน ซึ่งใช้เทคนิคการสานไม้ไผ่และหวายเทียม การทำบายศรี ที่เป็นงานฝีมือที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม การตีมีดโบราณ ซึ่งเป็นการทำเครื่องมือเกษตรแบบดั้งเดิม การทำว่าวจุฬา การแกะสลักเขาควยเป็นด้ามหนังสัตว์ การแกะสลักกะลามะพร้าวเป็นเครื่องใช้และของตกแต่ง ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ได้รับการสืบทอดมาเป็นเวลานาน

3.1.1.6 การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว พบเพียงหนึ่งรายการ ได้แก่ หมากเก็บ ซึ่งเป็นการเก็บลูกหินมาล้อมวงเล่นสำหรับเด็กผู้หญิงในสมัยก่อน

3.1.2 ทิวทัศน์วัฒนธรรมประเพณีมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องได้ พบจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ พระปฐมเจดีย์เอียงเจดีย์แปดเหลี่ยม เรือแม่ศรีจำปาทอง (เรือแม่ย่านาง) ปูนปั้นวรรณคดี ของหลวงตาสำเร็จ เชื้อประดิษฐ์ วัดเตวีดกลางสะพานสมปรารถนาประชาราษฎร์ วัดทับผึ้งและพิมพ์พระโบราณกรูทับผึ้ง วัดราษฎร์ศรัทธาราม (พิพิธภัณฑ) ซึ่งศาสนสถาน สถานที่สำคัญ และโบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่อความเชื่อรวมถึงแนวทางปฏิบัติทางสังคม สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวตำบลทับผึ้งได้รับอิทธิพลจากการเกษตร ศาสนา ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน พื้นที่วัฒนธรรมในตำบลสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มสำคัญ ได้แก่ วัดและสถานที่ทางศาสนา วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชนและเป็นจุดศูนย์กลางของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ประเพณีลอยกระทง

พื้นที่ทางวัฒนธรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วัดและโบราณสถานมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของศาสนาและประเพณีของชุมชน วัดเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นศูนย์กลางของความศรัทธา เช่น งานบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบวช หรือพิธีทำบุญบ้าน ขณะที่โบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นหลักฐานที่บ่งบอกถึงรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และความเชื่อของคนในพื้นที่

3.2 ผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ที่สามารถต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยร่วมกับนักวิจัยชุมชนคัดเลือกอัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็น “เรื่องเล่าเรื่องราวชาวทับผึ้ง” เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากการดำรงอยู่ของทุนทางวัฒนธรรมพบว่าอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมโดดเด่นที่ยังคงดำรงอยู่ จำแนกเป็นประเภทได้ 4 ประเภท ได้แก่

3.2.1 อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรม ซึ่งมีทั้งวิถีเกษตรดั้งเดิมและวิถีเกษตรที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การทำเกษตรกรรมที่พบในตำบลทับผึ้ง ได้แก่ การทำนาข้าว การปลูกยาสูบ การทำสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำโคกหนองนาโมเดล การทำสวนเกษตรปลอดสาร และการปลูกพืชไร่ดินแบบไฮโดรโปนิคส์ ทุนทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตเกษตรกรรมของตำบลทับผึ้งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งปรากฏให้เห็นผ่านรูปแบบการประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากร และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่อยู่ภายใต้พลวัตของโลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตเกษตรกรรมในตำบลทับผึ้งได้แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดั้งเดิม และการพลวัตอันเกิดจากปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้ใหม่ เทคโนโลยี และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ในเชิงรูปธรรม พบว่าวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมซึ่งเน้นการผลิตแบบผสมผสาน เช่น การปลูกข้าว การเลี้ยงสัตว์ และการใช้ทรัพยากรตามฤดูกาล ยังคงมีบทบาทในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรสูงวัยที่ยึดถือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พิธีกรรมบางประการ เช่น การทำขวัญข้าว การทำพิธีแรกปลูกยาสูบ ยังคงมีการปฏิบัติอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบของความรู้เชิงจิตวิญญาณ (spiritual cultural capital) ที่ฝังแน่นอยู่ในระบบความเชื่อของชุมชน

ขณะเดียวกัน วิถีชีวิตเกษตรกรรมในตำบลทับผึ้งก็ได้ปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อบริบททางเศรษฐกิจสมัยใหม่ด้วย โดยมีการนำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิต เช่น การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ และการเพาะปลูกพืชปลอดสาร การปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ ยาสูบ และการปลูกพืชที่มีมูลค่าเพิ่มและตอบโจทย์ตลาดผู้บริโภครุ่นใหม่ ใส่ใจผู้บริโภคที่ต้องการรับประทานพืชผักปลอดภัย ไร้สารเคมี กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปสู่ทุนในลักษณะขององค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรัฐ ภาคประชาชน และเครือข่ายนอกชุมชน เพื่อสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้ปรับตัวไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง แสดงให้เห็นว่าชุมชนมิได้ดำรงอยู่ในโครงสร้างที่ตายตัว แต่มีพลวัตในการปรับตัวโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐาน และปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับความท้าทายใหม่ของสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ยังคงใช้ความรู้เดิมเรื่องฤดูกาลและการจัดการดิน มาผสมผสานกับการเรียนรู้เทคโนโลยีเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการทำตลาดผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างทุนทางเศรษฐกิจในแนวทางใหม่ที่ไม่ได้ละทิ้งอัตลักษณ์ของชุมชน แต่เป็นการตีความและต่อรองกับความหมายของความเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ young smart โดยอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบปรับเปลี่ยนนี้ มีลักษณะผสมผสานระหว่างคุณค่าดั้งเดิมและคุณค่าทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นวัฒนธรรมที่สามารถเล่าเรื่องราวได้ และมีศักยภาพในการนำเสนอผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในอนาคต สรุปได้ว่าวิถีชีวิตเกษตรกรรมของตำบลทับผึ้งในปัจจุบันเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยนและดำรงอยู่ โดยวิวัฒนาการตามปัจจัยภายนอก คือ นโยบายของรัฐ เช่น การทำโคก หนองนา การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และการสร้างโอกาสใหม่โดยเกษตรกรรุ่นใหม่หันมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริโภคพืชผักปลอดภัย เกษตรกรที่เป็นคนรุ่นใหม่จึงเป็นผู้สร้าง สืบทอด และเปลี่ยนแปลงลักษณะเกษตรกรรมให้มีความทันสมัยตอบสนองต่อตลาดและกระแสการบริโภคของคนในยุคปัจจุบัน

3.2.2 อัตลักษณ์ภูมิปัญญาด้านอาหาร พบว่ามีอาหารพื้นถิ่นที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวบ่งบอกถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ได้ เมนูที่คัดเลือกให้เป็นเมนูพื้นถิ่น คือ ต้มกะทิปลาตะเพียน ทอดมันปลา แกงซ่อนหา แกงคั่วหอยขม แกงคั่วขนุน เมี่ยงคำสมุนไพร น้ำพริกปลา และขนมไทย ซึ่งเมนูเหล่านี้เป็นเมนูที่มีการสืบทอดมารุ่นต่อรุ่นและยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ดังนี้

ตำบลทับผึ้งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เอื้อต่อความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ โดยเฉพาะการที่แม่น้ำยมไหลผ่านกลางตำบล ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีแหล่งน้ำ พืชพรรณ และไร่นา ส่งผลให้ชุมชนมีทรัพยากรทางอาหารอย่างหลากหลายและยั่งยืน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตผูกพันกับการเกษตร การจับปลา และการใช้พืชผักสมุนไพรในท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรคอาหารพื้นถิ่นที่มีทั้งรสชาติ เอกลักษณ์ และความหมายเชิงวัฒนธรรม

อาหารพื้นถิ่นในตำบลทับผึ้ง เช่น ขนมไทยโบราณ ทอดมันปลา ต้มกะทิปลาตะเพียน น้ำพริกปลาแกงช่อนหา แกงคั่วหอยขม แกงคั่วขนุน และเมี่ยงคำสมุนไพร ล้วนเป็นเมนูที่ใช้วัตถุดิบซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ที่มีการปรุงแต่ง จัดสรร และนำเสนอสะท้อนรสนิยม ความเชื่อ และจิตวิญญาณของชุมชน ทั้งยังแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์เชิงสัญลักษณ์ เช่น การนำเส้นมะละกอมาสานเป็นรูปปลาตะเพียนในแกงช่อนหา หรือการผสมสมุนไพรเพื่อสุขภาพในเมี่ยงคำ ล้วนเป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาในมิติที่ลึกซึ้งกว่ารสชาติอาหารเพียงอย่างเดียว

กล่าวได้ว่าการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาอาหารในตำบลทับผึ้งยังคงมีบทบาทในวิถีชีวิตร่วมสมัยของชุมชนในหลากหลายมิติ คือ 1) ดำรงอยู่ผ่านครัวเรือนและการถ่ายทอดระหว่างรุ่น คือ ครัวเรือนยังคงเป็นพื้นที่หลักในการเรียนรู้ภูมิปัญญาอาหาร โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือแม่บ้านที่เป็นเจ้าของสูตรดั้งเดิม มีการถ่ายทอดทักษะการปรุงอาหารตั้งแต่การเลือกวัตถุดิบ การเตรียมเครื่องปรุง ไปจนถึงเทคนิคการปรุงผ่านการทำให้ดูและให้ลงมือทำ ซึ่งถือเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างรุ่นสู่รุ่น 2) ดำรงอยู่ผ่านกลไกของชุมชน คือ ในปัจจุบันชุมชนมีการรวมกลุ่มของเกษตรกร วิชากิจชุมชน และกลุ่มอาชีพท้องถิ่น ที่นำภูมิปัญญาอาหารมาใช้ในกิจกรรมสร้างรายได้ เช่น การจำหน่าย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นการประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ตอบโจทย์เศรษฐกิจปัจจุบัน และ 3) ดำรงอยู่ในฐานะทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา คือ การใช้ภูมิปัญญาอาหารเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอาหารในการเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์

ภูมิปัญญาอาหารในตำบลทับผึ้งจึงเป็นสิ่งที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยตั้งต้น และมีผู้คนในชุมชนเป็นผู้สร้าง ถ่ายทอด และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาหารจึงไม่ใช่เพียงแค่การบริโภค แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทชัดเจนในวิถีชีวิตของสังคมตำบลทับผึ้งในปัจจุบัน ทั้งนี้เมนูอาหารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและบ่งบออัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของตำบลทับผึ้งที่ชัดเจน คือ แกงช่อนหา ต้มกะทิปลาตะเพียน แกงคั่วหอยขม ทอดมันปลา น้ำพริกปลาแม่น้ำยม และเมี่ยงคำ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติรวมถึงความอุดมสมบูรณ์ทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่

3.2.3 อัตลักษณ์ด้านภูมิปัญญางานช่างฝีมือดั้งเดิม พบว่ายังมีผู้ประกอบการอาชีพหัตถศิลป์ทั้งการแกะสลัก การประดิษฐ์ การจักสาน และการทำบายศรี ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น คือ การแกะสลักกะลามะพร้าว การแกะสลักเขาควยเป็นด้ามหมั่งสติ๊ก การประดิษฐ์สิ่งของจากกะลามะพร้าว ฝาชีลายผึ้ง และบายศรี

ตำบลทับผึ้งมีการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิมอย่างเด่นชัด ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ภูมิปัญญางานหัตถกรรมของชาวบ้านยังคงดำรงอยู่ผ่านการสืบทอด การปรับตัว และการพลวัตให้อยู่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและความต้องการของยุคสมัย จากการศึกษาพบว่ายังมีผู้ประกอบการอาชีพช่างฝีมือในชุมชนที่สืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะงานหัตถศิลป์ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น การแกะสลักกะลามะพร้าวให้เป็นภาชนะหรือของประดับตกแต่งบ้าน การประดิษฐ์ด้ามหมั่งสติ๊กจากเขาควยซึ่งสะท้อนทั้งทักษะฝีมือและภูมิปัญญาเชิงช่างในอดีต การนำส่วนประกอบของมะพร้าว เช่น เส้นใยหรือเปลือก มาใช้สร้างสรรค์เป็นของแต่งบ้าน ตลอดจนงานบายศรีที่สะท้อนระบบความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่ฝังแน่นในวิถีวัฒนธรรมของชุมชน งานช่างฝีมือเหล่านี้มีรากฐานมาจากความรู้เชิงปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในครัวเรือน ชุมชน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น บายศรียังคงมีบทบาทสำคัญในงานบุญ งานบวช และพิธีมงคลต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังมีความหมายในชีวิตของผู้คน งานหัตถกรรมในตำบลทับผึ้งมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและความต้องการของตลาด เช่น การแกะสลักกะลามะพร้าวที่เคยใช้

ทำเป็นภาชนะในครัวเรือน ปัจจุบันถูกพัฒนาให้เป็นของขวัญ โล่รางวัล ของที่ระลึก หรือของตกแต่งบ้านที่สามารถจำหน่ายได้ การประดิษฐ์หนังสือก็ไม่ได้มีเพียงไว้ใช้ล่าสัตว์เท่านั้น แต่ถูกผลิตเพื่อเป็นของสะสมเชิงวัฒนธรรมที่มีความสวยงาม สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนรากวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ เห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของงานช่างฝีมือมี 1) การดำรงอยู่ในบริบทครัวเรือนและพิธีกรรม กล่าวคือ ดำรงอยู่ในระดับครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งยังคงมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ เช่น การฝึกทำบายศรีเพื่อใช้ในงานบุญ งานบวช งานแต่ง หรือการทำของใช้จากกะลามะพร้าวสำหรับใช้ในบ้าน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการผลิตสิ่งของ แต่เป็นการสื่อสารความรู้ ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่ฝังอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ทำงานบายศรี ช่างฝีมือไม่ได้เพียงรู้จักกระบวนการประดิษฐ์ แต่ยังต้องเข้าใจ ระบบสัญลักษณ์ขององค์ประกอบในบายศรี ความเชื่อเรื่องขวัญ และการประกอบพิธีกรรม ซึ่งสะท้อนความเชื่อที่มีต่อจักรวาลและความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ 2) การดำรงอยู่ในฐานอาชีพและการแปลงรูปเชิงเศรษฐกิจงานช่างฝีมือบางประเภท เช่น การแกะสลักกะลามะพร้าว การทำของตกแต่งจากส่วนประกอบของมะพร้าว และการทำหนังสือจากเขาคาวาย ได้รับการปรับรูปแบบจากของใช้ในชีวิตประจำวัน สู่การเป็นสินค้าที่ลดกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปะและตอบโจทย์การบริโภคสมัยใหม่ โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การออกแบบลวดลายบนกะลาให้ร่วมสมัยมากขึ้น การใช้เทคนิคผสมผสานวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ เชือก เส้นใยมะพร้าว การพัฒนาเรื่องเล่าของผลิตภัณฑ์ให้สื่อถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ โดยยังรักษาแก่นของวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้

สรุปได้ว่าการดำรงอยู่ของภูมิปัญญางานช่างฝีมือในตำบลทับผึ้งมีการพลวัต ปรับเปลี่ยน และสามารถผสานอดีตกับปัจจุบันเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย งานฝีมือดั้งเดิมจึงมิได้เป็นเพียงสิ่งของหรือผลิตผล หากแต่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึง ความรู้ ธรรมเนียม ความศรัทธา และอัตลักษณ์ ของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งยังคงดำรงอยู่และมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นทุนวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอนาคต ในแง่ของการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถนำงานฝีมือเหล่านี้มาเป็นหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ รวมถึงนำมาเป็นของที่ระลึกหรือสินค้าทางการท่องเที่ยวได้ด้วย

3.2.4 อัตลักษณ์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความเชื่อและความศรัทธาของคนในตำบลทับผึ้ง ได้แก่ วัฒนาอารามในพื้นที่ที่กระจายอยู่เกือบทุกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นจากความศรัทธาของคนในชุมชน ได้แก่ สะพานแขวน “สมปรารถนาประชาราษฎร์” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน

ตำบลทับผึ้ง จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำยม ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเชิงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอย่างแนบแน่นกับศาสนาพุทธ วัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพื้นที่กลางในการรวมกลุ่มสังคม จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม ที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของชุมชน อธิบายได้ดังนี้

1) วัดในฐานะพื้นที่ทางความเชื่อและศูนย์กลางชุมชน ในตำบลทับผึ้งมีวัดกระจายอยู่แทบทุกหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละวัดล้วนเป็นจุดศูนย์กลางของกิจกรรมในชุมชน ทั้งในด้านศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ วัดราษฎร์ศรัทธาราม มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนภายในวัด เป็นพื้นที่สำหรับรวบรวมวัตถุโบราณ เครื่องใช้พื้นบ้าน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ วัดเทวีดกลาง มีประติมากรรมปูนปั้นที่บอกเล่าเรื่องราวในชาดก และคติธรรมเรื่องบุญคุณโทษ ผ่านประติมากรรมพื้นบ้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนรู้ทางศาสนาในรูปแบบนามธรรม วัดเกาะวงษ์เกียรติ์สร้างสถาปัตยกรรมวิหารลอยน้ำ เป็นสถานที่จัดงานบุญ งานเทศกาล และกิจกรรมทางศาสนาในระดับตำบล

2) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมผ่านวัดในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ วัดเป็นพื้นที่การเรียนรู้ (learning space) ที่ชุมชนใช้เพื่อผลิตซ้ำความรู้ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองให้แก่คนรุ่นใหม่ เช่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในวัดราษฎร์ศรัทธาราม คือการสร้างพื้นที่เพื่อจัดการความทรงจำของชุมชน (community memory) ในขณะที่ปูนปั้นเรื่องชาดกในวัดเทวีดกลางทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนรู้เชิงศิลปะและศีลธรรม และวิหารลอยน้ำของวัด

เกาะวงษ์เกียรติทำหน้าที่เป็นพื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรม ที่สามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของกิจกรรม นับเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ที่เปิดให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ ให้ความรู้และตระหนักถึงคุณค่า ซึ่งสามารถถ่ายทอดและปรับเปลี่ยนได้

3) ความเชื่อและความศรัทธาในบริบทของการดำรงอยู่ร่วมสมัย การดำรงอยู่ของวัดในตำบลทับผึ้งเป็นสถานที่ที่ยังคงรักษาประเพณีเดิม และตอบสนองต่อบริบทใหม่ของสังคม เช่น การใช้วัดเป็นที่ฝึกอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ทำบายศรี การใช้พื้นที่วัดเป็นสถานที่ประชุม ปรีกษาหารือ และวางแผนพัฒนาชุมชน รวมถึงการใช้พื้นที่วัดเพื่อส่งเสริมงานเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ประเพณีลอยกระทงที่จัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า วัดคือ สถานที่ทางจิตวิญญาณ ที่หล่อหลอมคนในชุมชนผ่านกระบวนการผลิตซ้ำเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผสมผสานทั้งพิธีกรรม ความรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน และความศรัทธา

สะพานแขวน “สมปรรณนาประชาราษฎร์” เป็นสะพานทอดผ่านแม่น้ำยม เชื่อมระหว่างวัดราษฎร์ศรัทธารามกับวัดเตว็ดกลาง สะพานนี้เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลทับผึ้ง กล่าวคือสะพานไม่ได้เป็นเพียงสิ่งก่อสร้างเพื่อใช้สัญจร หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากแรงศรัทธาและความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในระดับลึก ทั้งในมิติของความสมหวัง (ตามชื่อสะพาน) และ “ประชาราษฎร์” ที่หมายถึงพลังของประชาชนที่ร่วมกันสร้างสะพาน สะพานแห่งนี้อาจเปรียบได้กับ “โครงสร้างเชิงพิธีกรรม” (ritualized structure) ที่มีนัยเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ การเดินข้ามสะพานไม่เพียงแต่เป็นการข้ามทางกายภาพ แต่เป็นการเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านระหว่างจิตวิญญาณของผู้คน และระหว่างความหวังกับความจริง สอดคล้องกับความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านที่มีการจัดกิจกรรมแขวนกระดิ่งบนราวเชือกสะพานสมปรรณนาประชาราษฎร์ กลางลำน้ำยม และอธิษฐานขอพรให้สำเร็จสมหวัง สะพานจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งความศรัทธาร่วม ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังรวมถึงพิธีกรรมทางสังคม เช่น งานประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมเดินขบวนทอดผ้าป่า หรือแม้แต่กิจกรรมของเยาวชนที่จัดขึ้นเพื่อสืบสานวัฒนธรรม ซึ่งสามารถขยายผลสู่การกำหนดสถานที่และกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

เห็นได้ว่าพื้นที่ทางวัฒนธรรมในตำบลทับผึ้ง โดยเฉพาะวัดริมแม่น้ำยม ไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะวัตถุทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ของการผลิตซ้ำความเชื่อ การถ่ายทอดคุณค่าทางศีลธรรม และการสร้างความสามัคคีของชุมชนไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม วัตรที่มีปูนปั้นชาดก หรือวิหารลอยน้ำ ทุกสิ่งล้วนสะท้อนให้เห็นถึงพลังของการรักษา ปรับ และแปลงรูปวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม โดยไม่หลุดจากแก่นของจิตวิญญาณแบบไทยพุทธดั้งเดิม ดังนั้นวัดในตำบลทับผึ้งจึงเป็นมากกว่าสถาปัตยกรรมหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หากแต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชุมชนเข้าด้วยกัน

4. อภิปรายผล

4.1 ทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ผ่านข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ ด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมประเพณี และเทศกาล ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล งานช่างฝีมือดั้งเดิม และการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ปรากฏทุนอันเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และจับต้องได้ จำนวน 122 รายการ จำแนกเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 114 รายการ และมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องได้ 8 รายการ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าตำบลทับผึ้งมีทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์สอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมของผู้คน ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีการสืบทอด การดำรงอยู่ และมีพลวัตตามยุคสมัยของสังคมที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดนัย เกติมี และกษิตเดช เนื่องจางค์ (2566) ที่ศึกษาการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาประเพณีเลี้ยงผิงปุ่สะ-ย่าสะ-เยาสะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการประเพณีเลี้ยงผิงปุ่สะ-ย่าสะ-เยาสะในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และพิจารณาบทบาทของประเพณีนี้ในการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าประเพณีดังกล่าวไม่เพียงแต่แสดงถึงความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และส่งเสริมความ

สามัคคีในชุมชน จึงเป็นต้นแบบของการใช้มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ องค์การยูเนสโก (2563) ได้กล่าวถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ระบุว่า การอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พิธีกรรม ศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สามารถเสริมสร้างอัตลักษณ์ สร้างงาน และลดความเหลื่อมล้ำในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน หากมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและเคารพต่อบริบทท้องถิ่น

4.2 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้งมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายและยังคงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนอย่างชัดเจน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรม ที่ประชาชนยังคงสืบสานวิถีชีวิตเกษตรกรรมดั้งเดิม เช่น การปลูกข้าว การเลี้ยงสัตว์ และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นตามฤดูกาล ควบคู่กับการปรับใช้เทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น การปลูกพืชไฮโดรโปนิกส์ และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ แสดงถึงกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และการปรับตัวของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน 2) ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่น อาหารพื้นถิ่น เช่น แกงซ่อนหา เมี่ยงคำสมุนไพร แกงคั่วหอยขม เป็นต้น เป็นภูมิปัญญาอาหารที่เชื่อมโยงกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ วัตถุดิบ และระบบความเชื่อในชุมชน ถ่ายทอดกันผ่านครัวเรือนและกลไกชุมชน ผลการศึกษาชี้ว่า อาหารพื้นถิ่นมีบทบาทในสามระดับ คือ (1) การเรียนรู้ในครัวเรือน (2) การสร้างรายได้สร้างอาชีพ และ (3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) งานหัตถกรรมพื้นบ้าน งานจักสาน แกะสลักกะลามะพร้าว และการทำบายศรี ยังคงปรากฏในชุมชน ทั้งในบริบทของพิธีกรรมและเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของงานหัตถกรรมดั้งเดิมแสดงให้เห็นถึงความรู้เชิงปฏิบัติ (tacit knowledge) ที่สืบทอดผ่านประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังมีการแปลงรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัย เช่น การผลิตของที่ระลึกเพื่อจำหน่าย ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) พื้นที่ทางวัฒนธรรม วัฒนาอารามและพิพิธภัณฑสถานเป็นพื้นที่กลางของการเรียนรู้และการผลิตซ้ำความเชื่อ เช่น พิพิธภัณฑสถานวัดราชบุรุษศรีธาราม ปูนปั้นเรื่องชาดกที่วัดเตว็ดกลาง และวิหารลอยน้ำที่วัดเกาะวงษ์เกียรติ์ รวมถึงสะพานสมปรารถนาพระราชาชฎา ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงทั้งเชิงสังคม จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์ของความร่วมแรงร่วมใจของชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนพล ชื่นคำ และคณะ (2562) เรื่อง การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ละครลิง) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับละครลิง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทยที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง ผลการวิจัยพบว่าละครลิงเป็นศิลปะการแสดงที่มีความโดดเด่นด้านเนื้อหา การใช้ภาษารูปแบบพื้นถิ่น และการสื่อสารแบบเฉพาะตัว ซึ่งมีบทบาททั้งในด้านความบันเทิงและการสะท้อนค่านิยมทางสังคม การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจึงมีความจำเป็นต่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดศิลปะแขนงนี้ไปสู่คนรุ่นใหม่ และผลการวิจัยของ ดวงรักษ์ จันแดง (2563) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านชุมชนมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวบรวม ถ่ายทอด และพัฒนาองค์ความรู้พื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่าการจัดการความรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมสามารถช่วยรักษาและส่งต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการมีทั้งการบันทึกองค์ความรู้ การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรม การจัดกิจกรรมฝึกอบรม และการมีผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

จากผลการศึกษาเรื่องเล่าเรื่องราวชาวตำบลทับผึ้งพบว่าทุนทางวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบันมีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำยม ก่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิต อาชีพ ความเชื่อและแนวปฏิบัติของผู้คน กลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการพลวัตของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้เข้ากับยุคสมัย แต่ก็ยังคงธำรงรักษาอัตลักษณ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมเดิมได้ จึงกล่าวได้ว่าทุนทางวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้งเป็นระบบองค์ความรู้ที่มีการดำรงอยู่ มีอัตลักษณ์วัฒนธรรม และมีการพลวัตเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย

5.1.1 สามารถขยายการนำเสนอผลการวิจัยให้เชื่อมโยงตัวอย่างจากพื้นที่เพื่อให้เห็นภาพความโดดเด่นของทุนวัฒนธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.1.2 อาจเพิ่มข้อเสนอเชิงประยุกต์สำหรับชุมชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ศึกษามุมมองและบทบาทของคนรุ่นใหม่ต่อการสืบทอดและปรับตัวของทุนวัฒนธรรมในชุมชน

5.2.2 เปรียบเทียบทุนวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้งกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อชี้ชัดลักษณะอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

5.2.3 ทดลองออกแบบและประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อใช้ข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาจริง

5.2.4 ศึกษาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมท้องถิ่นที่ใช้เรื่องเล่าและภูมิปัญญาเป็นฐานเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์

6. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง เรื่องเล่าเรื่องราวชาวทับผึ้ง : การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

7. เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก นัยจรรย์, และกฤษณา ชาญณรงค์. (2561). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ขวัญชนก นัยจรรย์, วาสิณี มีเครือเอี่ยม, และอรธพล รอดแก้ว. (2565). การใช้เรื่องเล่าและภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำตาลโดนดของตำบลบ้านยาง อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. *วิจิตรวรรณสาร*, 6(2), 137-154.

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. (2560). *การกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2560*. <http://ich.culture.go.th/images/stories/ich-pdf/160.pdf>

ณัฐดนัย เกิดมี, และกษิษฐ์เดช เนื่องจำนงค์. (2566). การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาประเพณีเลี้ยงผีตบโป้งสะเย-ย่าสะเย. *วารสารวัฒนธรรมและการพัฒนา*, 22(1), 95-112.

ดวงรักษ์ จันแดง. (2563). การจัดการความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านชุมชนมีส่วนร่วม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 21(1), 123-140.

ยศ สันตสมบัติ. (2556). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตนพล ชื่นคำ, ขวพันธ์ เพชรไกร, และปาริฉัตร พิมล. (2562). *รายงานวิจัยโครงการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ละครลิง)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/index.php?/BKN_HUMAN/search_detail/result/298069

วิมล วิโรจพันธ์, ประชิต สุกณะพัฒน์, และกนิษฐา เขยทิวังค์. (2551). *มรดกทางวัฒนธรรม “ภาคเหนือ”*. แสงดาว.

ศิริพร ณ ถลาง. (2562). *“คติชนสร้างสรรค์”: บทสังเคราะห์และทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2566). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: นครชัยศรี*. <https://culturio.sac.or.th/learning/activity/35>

องค์การยูเนสโก. (2563). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน*.

<https://ich.unesco.org/doc/src/34299-TH.pdf>

- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. Basic Books.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who needs 'identity'? In S. Hall, & P. du Gay (Eds.), *Questions of cultural identity* (pp. 1-17). Sage.
- Williams, R. (1977). *Marxism and literature*. Oxford University Press.

การศึกษาศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

A Study of the Art of Chinese Calligraphy in Sutra Transcription during the Tang Dynasty

จวิ้นเลียง เฉิน^{1*} จักรกริศน์ บัวแก้ว² และภูวษา เรืองชีวิน³

Junliang Chen¹ Chakkrit Buakaew^{2*} and Puvasa Ruangchewin³

บทคัดย่อ

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานนับพันปีของประเทศจีน ราชวงศ์ถังถือเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ไม่ว่าจะเป็นราชสำนักหรือประชาชนทั่วไปต่างก็ให้ความสำคัญและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนานี้เองที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมการคัดลอกพระสูตรอย่างเฟื่องฟู ความต้องการคัดลอกพระสูตรในหมู่ประชาชนอย่างแพร่หลายทำให้ราชวงศ์ถังกลายเป็นยุคทองแห่งการคัดลอกพระสูตรของทั้งแผ่นดิน หากจำแนกตามสถานะของผู้คัดลอกสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มขุนนางนักคัดพระสูตรในราชสำนัก กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มพระภิกษุหรือนักพรต โดยแต่ละกลุ่มมีแนวทางการใช้พู่กันและความประณีตที่แตกต่างกันตามบริบทของตน งานคัดลอกจากราชสำนักยึดแนวทางแบบแผนจากโอวาทของสวีนและระบบราชการที่เข้มงวด ขณะที่กลุ่มประชาชนสะท้อนสายที่หลากหลายและเป็นธรรมชาติ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและความเชื่อส่วนบุคคล ส่วนกลุ่มนักบวชมีการผสมผสานระหว่างความประณีตกับความสิ้นไหลของอักษรเพื่อความรวดเร็วในการคัดลอก โดยมีอิทธิพลจากอักษรของหวางซีจื่อ และพัฒนาต่อสู่รูปแบบของเหยียนและหลิว ในบริบทปัจจุบัน ศิลปะการเขียนพู่กันในงานคัดลอกพระสูตรสมัยถังยังคงมีบทบาทสำคัญทั้งในวงการศิลปะการประพันธ์ งานออกแบบกราฟิก การตกแต่งภายใน ตลอดจนงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยถูกนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะที่หลอมรวมความงามแบบดั้งเดิมเข้ากับวิถีชีวิตร่วมสมัย กล่าวโดยสรุป งานคัดลอกพระสูตรในสมัยถังมิใช่เพียงหลักฐานทางศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นมรดกทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงพลังของการประสานระหว่างอดีตและปัจจุบัน ระเบียบและจิตวิญญาณ รวมถึงความเป็นทางการกับความเป็นธรรมชาติ ได้อย่างลึกซึ้งและทรงพลัง

คำสำคัญ : ศิลปะการเขียนพู่กัน การคัดลอกพระสูตร ราชวงศ์ถัง

^{1*} สาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Visual Arts, Art of Design and Cultural Management Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

E-mail: 66910112@go.buu.ac.th

² สาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Visual Arts, Art of Design and Cultural Management Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

E-mail: jakkrit066@gmail.com

³ สาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบและการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Visual Arts, Art of Design and Cultural Management Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

E-mail: puvasa@go.buu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

Throughout China's extensive history, the Tang Dynasty marked a period a period of remarkable Buddhist flourishing. Both the imperial court and the general public attached importance to and promoted Buddhism. This prosperity of Buddhism led to the emergence of a thriving sutra transcription industry. The widespread demand for copying sutras among the people made the Tang Dynasty a golden age of sutra transcription across the land. Based on the status of the transcribers, they can be divided into three main groups: court scribes, the general public, and monks or Taoist practitioners. Each group had different approaches to brush use and levels of refinement according to their respective contexts. Court transcriptions adhered to the formal calligraphic standards established by Ouyang Xun, maintaining strict consistency in accordance with bureaucratic regulations. In contrast, works produced by the general public exhibited diverse and natural brushwork styles, shaped by economic considerations and personal religious devotion. The monastic community created a distinctive hybrid style that balanced precision with fluid strokes, enabling faster transcription while maintaining quality. This style drew inspiration from Wang Xizhi's calligraphy and eventually evolved into the later Yan and Liu styles. In the present context, the art of calligraphy in Tang Dynasty sutra transcription still plays an important role in literary art, graphic design, interior decoration, and the creative economy. It has been applied in ways that integrate traditional beauty with contemporary lifestyles. In conclusion, the Tang Dynasty sutra transcription represents far more than mere religious documentation. It stands as an invaluable artistic heritage that powerfully demonstrates the harmonious integration of past and present, structure and spontaneity, and formality and naturalness.

Keywords: Calligraphy, Sutra Transcription, Tang Dynasty

1. บทนำ

ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังได้รับความสนใจจากบรรดานักปราชญ์และนักประพันธ์ในหลายยุคสมัยของประวัติศาสตร์ โดยมีสาเหตุหลักมาจากจำนวนผลงานคัดลอกพระสูตรในยุคราชวงศ์ถังที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จทางศิลปะที่หลากหลายในด้านรูปแบบการคัดลอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนพู่กันจีนในพระสูตรที่ขุดค้นพบจากสมัยราชวงศ์ถังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากหมู่นักวิชาการ เมื่อพิจารณาจากจำนวนพระสูตรที่ถูกขุดค้นพบแล้วก็ไม่ยากที่จะเห็นภาพถึงความเจริญรุ่งเรืองของการคัดลอกพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถัง ความรุ่งเรืองนี้เกิดขึ้นได้เป็นอย่างมากจากการที่จักรพรรดิในแต่ละรัชกาลของราชวงศ์ถังล้วนถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมของพุทธธรรมอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังแสดงความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นเป็นที่รักผ่านการคัดลอกพระสูตร เช่น จักรพรรดิถังไท่จงได้คัดลอกพระสูตรเพื่อขอให้พระมเหสีนางขุนหายจากอาการป่วย หรือหยางกุ้ยเฟยได้คัดลอก “ปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร” เพื่ออธิษฐานขอพรให้จักรพรรดิถังเสวียนจง ปรากฏการณ์เหล่านี้ล้วนมีบทบาทในการปูทางและส่งเสริมให้เกิดความแพร่หลายของการคัดลอกพระสูตรทั่วทั้งแผ่นดินราชวงศ์ถังถึง (Wang, 2023) ขณะเดียวกันภายใต้สถานการณ์ที่การคัดลอกพระสูตรเฟื่องฟูนั้น ราชสำนักก็ได้กำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความหลากหลายและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของการคัดลอกพระสูตร ดังนั้น การศึกษาศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรของราชวงศ์ถัง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของราชวงศ์ถัง หรือในด้าน

การศึกษารูปแบบศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรล้วนแล้วแต่มีความหมายสำคัญอย่างยิ่งในเชิงปฏิบัติในยุคปัจจุบัน

กระแสเทคโนโลยีในสังคมยุคปัจจุบันกำลังหล่อหลอมรูปแบบอารยธรรมมนุษย์ขึ้นใหม่ด้วยความเร็วที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ในยุคที่การดำรงชีวิตแบบดิจิทัลและวัฒนธรรมด้านอินเทอร์เน็ตกำลังเฟื่องฟู ศิลปะการเขียนพุทกันจินแบบดั้งเดิมต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างรุนแรงในการดำรงอยู่ เทคโนโลยีการประมวลผลอักษรอัจฉริยะและการออกแบบเชิงพาณิชย์ที่รุกเร้าทางสายตา ทำให้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้พุทกันเขียนตัวหนังสือค่อย ๆ เลือนหายไปจากพื้นที่การดำรงชีวิตของสังคมยุคใหม่ ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงวิกฤตการณ์เลือนหายของสื่อกลางของวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ยังส่งสัญญาณถึงความเสี่ยงในการขาดตอนของยีนทางสุนทรียศาสตร์ของชาติ ท่ามกลางบริบทเช่นนี้ การกลับมาทบทวนคุณค่าทางศิลปะของศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังจึงไม่ใช่เพียงการขุดค้นทางโบราณคดีเพื่อตามหาร่องรอยแห่งอดีตเท่านั้น หากยังเป็นการแสวงหาแนวทางที่เป็นไปได้สำหรับการเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมดั้งเดิมสู่ความร่วมมืออีกด้วย

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความงามของศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง โดยเน้นศึกษาประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) มิติทางศาสนาและวัฒนธรรม ที่สะท้อนผ่านร่องรอยน้ำหมึกอันเป็นสัญลักษณ์แห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ดินแดนตะวันออก (2) มิติทางสุนทรียศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นผ่านโครงสร้างอักษรอันเป็นระเบียบสง่างาม ควบคู่ไปกับความพลิ้วไหวอันประณีตในลีลาการใช้พุทกัน และ (3) มิติทางศิลปะการจัดองค์ประกอบที่ก่อรูปเป็นความงามแห่งระเบียบศักดิ์สิทธิ์ อันสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปะทางศาสนา ทั้งสามมิตินี้เมื่อบูรณาการเข้าด้วยกันย่อมแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางศิลปะที่ผสมผสานจิตวิญญาณแห่งศาสนาเข้ากับรสนิยมความเป็นพื้นบ้าน และยังสามารถเป็นแหล่งแรงบันดาลใจข้ามกาลเวลาสำหรับการออกแบบศิลปะร่วมสมัยได้อย่างทรงพลัง ดังนั้น การจุดประกายชีวิตชีวาใหม่ให้กับวัฒนธรรมและศิลปะการคัตลอกพระสูตรในยุคราชวงศ์ถังอีกครั้งหนึ่ง ย่อมสามารถสร้างความสนใจในวงกว้างของสังคม และนำศิลปะแบบดั้งเดิมของจีนก้าวสู่เวทีนานาชาติเพื่อแสดงให้เห็นถึงความงดงามแห่งศิลปะจีนดั้งเดิมได้อย่างแท้จริง

2. เนื้อหา

2.1 ภาพรวมของศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

2.1.1 ต้นกำเนิดของศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

ศิลปะการเขียนพุทกันจินในงานคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังได้ผ่านพัฒนาการมา 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้น ระยะพัฒนา และระยะรุ่งเรือง ในระยะเริ่มต้น การถือกำเนิดของศิลปะนี้มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการที่จักรพรรดิในแต่ละรัชกาลของราชวงศ์ถังถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมของพุทธศาสนาและลัทธิเต๋า โดยชาวจีนได้เคารพนับถือพระธรรมแห่งพุทธศาสนามาแต่โบราณกาล ขณะที่มุมมองจากฝั่งราชสำนักนั้น การสืบทอดพระสูตรก็สามารถกลายเป็นเครื่องมือบรรลุเป้าหมายทางการเมือง ดังเช่น ในช่วงต้นราชวงศ์ถัง พุทธศาสนาและลัทธิเต๋าได้รับความศรัทธาอย่างกว้างขวางจากประชาชนในทุกชนชั้นทั่วทั้งแผ่นดิน ภายใต้บริบทของสังคมที่มีการสื่อสารจำกัดและแนวคิดวัฒนธรรมยังไม่หลากหลาย ความคิดทางพุทธศาสนาในฐานะศาสนาที่จักรพรรดิเชิดชูจึงมีความหมายอย่างยิ่งต่อการรักษาอิทธิพลและเสถียรภาพแห่งการปกครองของราชวงศ์ (Li, 2022) ดังนั้น ราชอำนาจของราชวงศ์ถังจึงได้ใช้การเผยแพร่พระสูตรของพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างและยึดกุมอำนาจการปกครอง ขณะเดียวกัน การถ่ายทอดและคัตลอกคัมภีร์ศาสนาในกระบวนการดังกล่าวยังมีส่วนช่วยกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย นอกจากนี้ การคัตลอกพระสูตรยังสามารถใช้ในการตรวจทาน แก้ไข และจัดเรียงหมวดหมู่ของพระคัมภีร์ให้มีความเป็นระเบียบ เพื่อให้เนื้อหาในพระสูตรมีความแม่นยำยิ่งขึ้นในกระบวนการเผยแพร่ ในกระบวนการคัตลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง ได้มีการจำแนกหมวดหมู่ของพระคัมภีร์พุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ และจัดเรียงเนื้อหาเป็นเล่มตามหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังได้รับการปรับปรุงและเพิ่มเติมจากจักรพรรดิในแต่ละรัชกาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยเร่งรัดและส่งเสริมให้การคัตลอกพระสูตรขยายตัวไปสู่หลากหลายภาคส่วนทั่วทั้งประเทศอย่างรวดเร็ว

2.1.2 ระยะเวลาพัฒนาของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

ความรู้เรื่องและพัฒนาการของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังเป็นผลลัพธ์ของปัจจัยทางประวัติศาสตร์หลายประการที่ส่งเสริมกัน ได้แก่ ทิศทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา พลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมทางวัฒนธรรม ในระดับเชิงนโยบาย ราชวงศ์ถังได้ก่อตั้งหน่วยงานราชการอย่างเช่น กรมเลขานุการและหอองเหวิน เพื่อควบคุมดูแลกิจการคัดลอกพระสูตรโดยเฉพาะและได้จัดตั้งระบบคัดเลือก “ผู้เขียนอักษรขำซูหรืออักษรบรรจง” (楷书) อย่างเข้มงวด พร้อมทั้งยึดจารึกหินโคเคิง (开成石经) เป็นต้นแบบในการกำหนดมาตรฐานการเขียน ซึ่งทำให้เกิดระบบการบริหารจัดการงานคัดลอกพระสูตรอย่างเป็นระบบ ทางราชสำนักไม่เพียงแต่บรรจุการคัดลอกพระสูตรไว้ในนโยบายด้านวัฒนธรรมของรัฐเท่านั้น แต่ยังจัดให้มีระบบสอบคัดเลือก “นักคัดพระสูตร” (经生) เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งขุนนาง เปิดโอกาสให้ผู้มีอาชีพคัดลอกพระสูตรสามารถเติบโตในเส้นทางราชการระบบจูงใจเชิงโครงสร้างเช่นนี้จึงกลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งเสริมให้ศิลปะการคัดลอกพระสูตรพัฒนาในเชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากหลักคำสอนทางศาสนาส่งเสริมการคัดลอกพระสูตร ผู้ศรัทธาในพุทธศาสนาจึงมีบทบาทอย่างแข็งขันในการคัดลอกพระสูตร ประชาชนทั่วไปใช้การคัดลอกพระสูตรเป็นวิธีหนึ่งในการตั้งปณิธานและอธิษฐาน ส่งผลให้การคัดลอกพระสูตรกลายเป็นรูปแบบการขอพรที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ การเติบโตของอุตสาหกรรมรับจ้างคัดลอกพระสูตรที่เฟื่องฟูยังมีส่วนส่งเสริมและผลักดันกระแสดังกล่าวอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ลักษณะเฉพาะของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคสมัยของราชวงศ์ถังก็ได้วางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยถัง โดยหลักแล้วเกิดจากการที่ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในสมัยถังได้รับการสืบทอดจากประเพณีการเขียนพู่กันจีนของหกราชวงศ์ก่อนหน้า และในราชวงศ์ถังตอนต้น ช่วงราชวงศ์ถังรุ่งเรือง และช่วงราชวงศ์ถังตอนปลายก็ได้ก่อให้เกิดความสำเร็จทางศิลปะการเขียนพู่กันจีนที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรของราชวงศ์ถังบรรลุถึงความสำเร็จอันโดดเด่น (Pan, 2020)

2.1.3 ระยะเวลาของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

ความรู้เรื่องของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังสะท้อนให้เห็นจากการที่ราชวงศ์ถังให้ความสำคัญต่อการเผยแผ่หลักธรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในระดับนโยบายของราชสำนักที่ให้ความสำคัญต่อบทบาททางการศึกษาของศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงมีการส่งเสริมเรื่องการคัดลอกพระสูตรจากภายในกลุ่มขุนนางในราชสำนัก ทำให้การคัดลอกพระสูตรแพร่หลายไปยังแต่ละมณฑล ตลอดจนบ้านเรือนของขุนนางในทุกๆระดับ ในรัชกาลเงินกวนที่ 22 (ค.ศ. 648) จักรพรรดิถังไท่จงมีพระราชโองการให้คัดลอกพระสูตรที่พระถังซัมจั๋งแปลไว้ ได้แก่ คัมภีร์ “โยคจารกัมมิตสัทธา” (瑜伽师地论) ซึ่งมีจำนวนถึง 100 เล่ม ทั้งนี้เป็นเพราะจักรพรรดิถังไท่จงทรงเล็งเห็นว่าเนื้อหาของพระสูตรนี้มีความหมายลึกซึ้ง จึงมีพระประสงค์จะสืบสานคัมภีร์และเผยแผ่หลักธรรม และมีรับสั่งให้ส่งพระสูตรนี้ต่อไปยังมณฑลต่าง ๆ เช่น หยางโจว จิงโจว ลั่วหยาง ปิงโจว เซียงโจว ฯลฯ เพื่อนำไปเผยแพร่ออกไปเป็นลำดับ ความแพร่หลายของการคัดลอกพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถังยังส่งผลให้พุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ของราชวงศ์ถังเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ที่เมืองหยางโจว มีการสร้างวัดพุทธถึง 18 แห่ง เมืองจิงโจว 17 แห่ง และเมืองลั่วหยางถึง 29 แห่ง อีกทั้งในแต่ละท้องถิ่นก็ยังมีระบบการปกครองทางศาสนาเป็นของตนเอง จากสิ่งเหล่านี้สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความแพร่หลายของการคัดลอกพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถัง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรพัฒนาอย่างรุ่งเรือง ราชวงศ์ถังถือเป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งของรัฐ โดยเฉพาะความสำเร็จทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นซึ่งนับว่าเป็นความเจริญรุ่งเรืองอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีนที่ยาวนานหลายพันปี และแม้เปรียบเทียบกับการพัฒนาทางวัฒนธรรมของโลกในช่วงเวลาเดียวกันก็ยิ่งถือได้ว่ามีความโดดเด่นเฉพาะตนอย่างยิ่ง ทั้งนี้ การพัฒนาอย่างพร้อมกันทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในสมัยราชวงศ์ถังจึงเป็นพื้นฐานที่หนักแน่นสำหรับการเจริญรุ่งเรืองของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตร

2.2 รูปแบบของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง

2.2.1 รูปแบบที่เป็นระเบียบแบบแผนของการคัดลอกพระสูตรโดยขุนนางนักคัดพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถัง

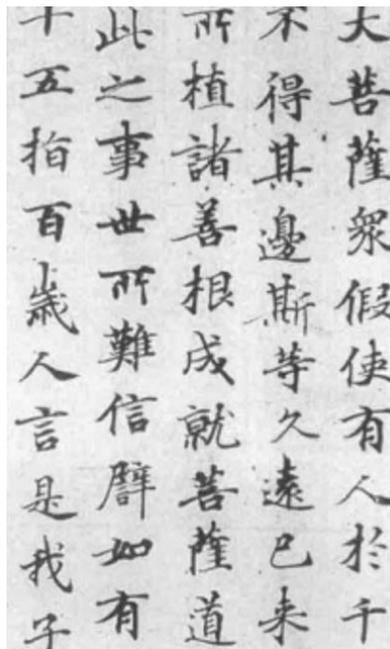
ความสำเร็จทางศิลปะการเขียนพู่กันจีนที่เกิดจากการคัดลอกพระสูตรโดยขุนนางนักคัดพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถัง ยังคงส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาศิลปะการเขียนพู่กันจีนมาจนถึงปัจจุบัน ขุนนางนักคัดพระสูตรเป็นกลุ่มผู้คัดลอกพระสูตรที่ขึ้นตรงต่อราชสำนัก ดังนั้น รูปแบบการคัดลอกของพวกเขาจึงต้องเป็นไปตามระเบียบและข้อกำหนดของราชสำนักอย่างเคร่งครัด อีกทั้งในด้านรูปแบบศิลปะการเขียนพู่กันก็ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับรสนิยมด้านอักษรศาสตร์ของราชสำนักในแต่ละยุคสมัยด้วย ตัวอย่างเช่น ในช่วงต้นราชวงศ์ถังได้สืบทอดแนวทางการเขียนพู่กันของหวังซีจื่อ โดยผู้แทนสำคัญที่สืบทอดแนวทางของหวังซีจื่อ ได้แก่ โอวหยางสวินและอวี๋ซื่อหนาน ในปีแรกแห่งรัชสมัยเจินกวนมีบุคคล 24 คนเข้าศึกษาในหอหงเหวิน และมีพระราชโองการให้อวี๋ซื่อหนานกับโอวหยางสวินสอนตัวอักษรข่ายชู (楷書) กล่าวคือ ขณะนั้นทั้งสองเป็นผู้รับหน้าที่สอนนักคัดพระสูตรให้เขียนคัดลอกด้วยตัวอักษรข่ายชู (楷書) ขณะเดียวกันราชสำนักก็ยังส่งเสริมให้บุตรหลานของขุนนางตั้งแต่ระดับห้าขึ้นไปเข้าศึกษาการเขียนพู่กันในหอหงเหวิน โดยมีอวี๋ซื่อหนานกับโอว หยางสวินเป็นผู้สอนตัวอักษรข่ายชู (楷書) ด้วยตนเอง เมื่อวิเคราะห์จากรูปแบบศิลปะการเขียนพู่กันในงานคัดลอกพระสูตรที่ถูกขุดค้นพบ จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการสอนศิลปะการเขียนพู่กันของทั้งสองท่านในขณะนั้นได้กำหนดให้การคัดลอกพระสูตรต้องมีจังหวะความเร็วที่เหมาะสม ไม่เร็วหรือช้าเกินไป เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับศิลปะการเขียนพู่กันในหมู่ประชาชนทั่วไป จะสามารถสัมผัสได้ถึงความสุขรอบคอบในการเขียนคัดลอก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเด่นทางศิลปะที่มีโครงสร้างตัวอักษรอันหลากหลายและการใช้พู่กันอย่างประณีตบรรจง (Cui & Jiang, 2020) ทว่าลักษณะ “แบบแผนเคร่งครัด” ของงานขุนนางอาจถูกมองได้ทั้งในแง่ของความงามที่เป็นระบบ และในอีกมุมหนึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของเสรีภาพทางศิลปะ เนื่องจากการปฏิบัติตามระเบียบราชสำนักทำให้เกิด “ความสมบูรณ์แบบเชิงโครงสร้าง” แต่ขาดความเป็นธรรมชาติและความพลิ้วไหวที่พบได้ในงานประชาชน ความแตกต่างดังกล่าวจึงเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญในวงวิชาการว่าศิลปะการคัดลอกพระสูตรควรถูกประเมินด้วยเกณฑ์ใดเป็นหลัก ระหว่าง “ระเบียบอันศักดิ์สิทธิ์” หรือ “ความเป็นธรรมชาติอันมีชีวิตชีวา”

ในด้านรูปทรงของตัวอักษรจากเดิมที่มักกดให้แบนราบ ได้พัฒนาไปสู่รูปทรงใกล้เคียงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งนับเป็นการสร้างสรรค์แนวใหม่ รายละเอียดของลักษณะลายเส้นในการเขียนปรากฏชัดเจนโดยเฉพาะในเส้นแนวนอน (横) และเส้นลากขวา (捺) ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่นใน “พันอักษรบรรจงของจื่อหยง” (智永真书千字文) (ตารางที่ 1) สามารถสังเกตเห็นได้ว่าในขณะคัดลอกพระสูตรนั้น วิธีการกดและยกพู่กัน ตลอดจนจรรยาของการลงเส้นมีความคล้ายคลึงกันอย่างยิ่ง จากลักษณะของลายเส้นจะเห็นได้ถึงรูปลักษณ์ที่แข็งแกร่งแต่ยังคงความอ่อนช้อย เส้นแนวนอนสั้นเขียนโดยลากพู่กันลงเพียงครั้งเดียวจากเส้นเล็กไปสู่เส้นใหญ่ ส่วนเส้นแนวนอนยาวจะเริ่มด้วยการเข้าหาด้วยปลายพู่เฉียงแล้วค่อยเปลี่ยนไปใช้กลางพู่ในการลากเส้น โดยไม่แสดงจุดหยุดหรือการยกพู่ที่ชัดเจนในระหว่างทาง ทำให้ลายเส้นดูพลิ้วไหวและลื่นไหล ส่วนในกระบวนการเขียนเส้นลากขวา (捺) ก็ใช้วิธีลากพู่กันลงในครั้งเดียวเช่นกัน ทั้งเรียบง่ายและเปี่ยมด้วยพลัง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบตัวอักษรใน “พันอักษรบรรจงของจ้อหยง” กับตัวอักษรในงานคัดลอกพระสูตร

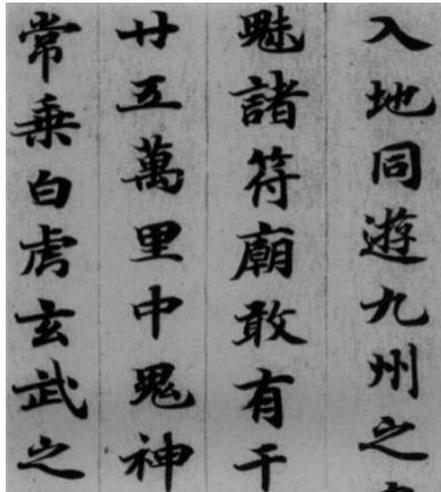
ตัวอย่างอักษร พระสูตร	不	生	受	世	来	经	罗
พันอักษรบรรจงของจ้อหยง	不	生	受	世	来	經	羅
คัมภีร์สังฆธรรมปฎนทริกสูตร ม้วนที่ 2 (ต้นฉบับเลขที่ 2573) คัดโดยผู้รูนางฝ่ายชาย พระสันตรา "อินขาง"	不	生	受	世	来	經	羅
คัมภีร์สังฆธรรมปฎนทริกสูตรม้วนที่ 3 (ต้นฉบับเลขที่ 0456) คัดด้วยอักษรบรรจง โดยเสี่ยวจิ้ง แห่งสำนักฮายซุนฟาง	不	生	受	世	来	經	羅
"คัมภีร์เต๋าด้วยแปดตัวทึบแห่ง แสงทอก ในแดนเขียนซันซุง"	不	生	受	世	来	經	雌

เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางของราชวงศ์ถัง การคัดลอกพระสูตรโดยขุนนางนักคัดพระสูตรได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านศิลปะการเขียนพุทกัน กล่าวคือ ในการใช้พุทกันเริ่มมีการเลียนแบบลายมือของซูซู่เหลียงมากขึ้น ลักษณะลายเส้นที่ผอมและแข็งค้อย ๆ ปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้น ตัวอย่างเช่น ในการเขียนเส้นแนวนอนยาวมีการใช้วิธี “หมุนหัวพุทกันกลับ” ขณะเริ่มต้นเส้น (回锋起笔) และปรากฏร่องรอยการยกพุทระหว่างการเริ่มต้นกับการลากเส้นอย่างชัดเจน การเขียนเส้นแนวนอนยาวจึงแบ่งออกเป็นสองขั้นตอน คือ การเริ่มต้นและการลากเส้น ทำให้กระบวนการใช้พุทกันทั้งหมดซับซ้อนยิ่งขึ้น (Zhu, 1999) นอกจากนี้ ในด้านรูปแบบตัวอักษร ยังเริ่มปรากฏแนวโน้มที่โน้มเอียงไปตามลักษณะของฉู่ซู่เหลียง ตัวอักษรไม่จำกัดอยู่ในรูปทรงตายตัวอีกต่อไป มีการปรากฏของตัวอักษรรูปทรงคล้ายบันได และอาศัยแรงส่งหรือทิศทางของตัวอักษร ทำให้ตัวอักษรแต่ละตัวมีรูปลักษณะที่สง่างามและโดดเด่น เช่น ตัวอย่างจากต้นฉบับที่คัดโดยกัวเต๋อใน “คัมภีร์สังฆธรรมปฎนทริกสูตรม้วนที่ 5” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่างตัวอักษรพุทกันจีนใน “คัมภีร์สังฆธรรมปฎนทริกสูตรม้วนที่ 5” ที่คัดลอกโดยกัวเต๋อ

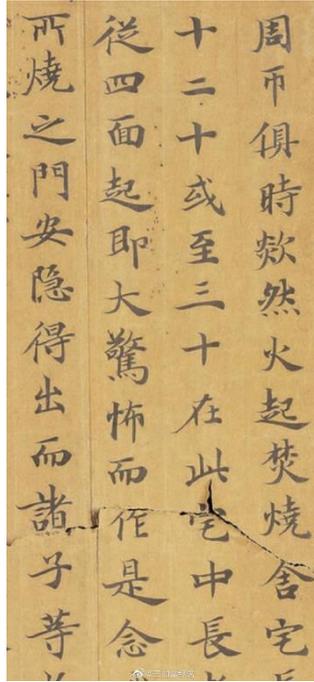
เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายราชวงศ์ถัง รูปแบบของศิลปะการเขียนพู่กันก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยสรุปแล้วสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของ “ลายมือแบบเหยียนจื่อและหลิวกงฉวน” อย่างชัดเจน งานคัดลอกพระสูตรในช่วงเวลานี้ได้ละทิ้งลักษณะเส้นสายที่บางและพลิ้วไหวในอดีต กลับแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะทางศิลปะที่หนักแน่น อวบอ้อม และกลมกลืน ในด้านโครงสร้างตัวอักษร มีการกดให้แบนอย่างจงใจ เส้นแนวนอนเขียนให้บางลง ขณะที่เส้นแนวตั้งกลับหนาขึ้น ส่วนเส้นหักมุมแสดงท่าทางที่เน้นแรงดึงกลับภายใน ตัวอย่างเช่นใน “คัมภีร์เยว่จื่อลู่อี้เขียนตัวน” (阅紫录仪前段) ดังภาพที่ 2) ก็เผยให้เห็นลักษณะเด่นของลายมือแบบเหยียนจื่อและหลิวกงฉวนได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างตัวอักษรพู่กันจีนใน “คัมภีร์เยว่จื่อลู่อี้เขียนตัวน”

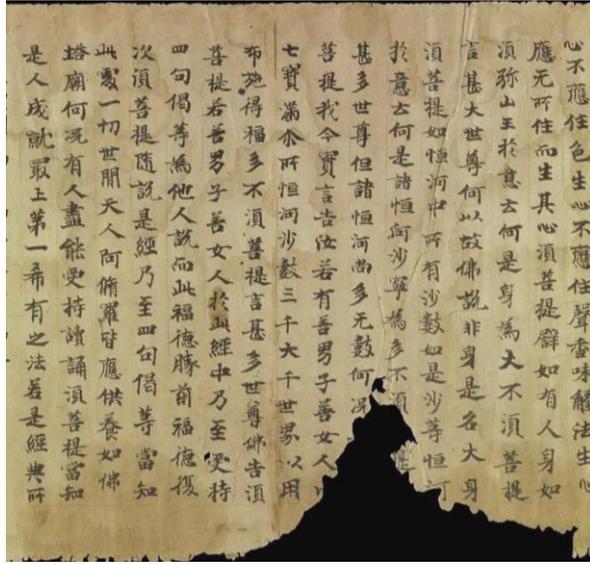
2.2.2 รูปแบบที่มีความอิสระของการคัดลอกพระสูตรในหมู่ประชาชนสมัยราชวงศ์ถัง

ความแตกต่างของรูปแบบศิลปะการเขียนพู่กันในงานคัดลอกพระสูตรระหว่างประชาชนกับขุนนางนักคัดพระสูตรในสมัยราชวงศ์ถัง สะท้อนให้เห็นถึงความงามทางวัฒนธรรมระหว่าง “ระเบียบวินัยจากระบบราชการ” กับ “พลังสร้างสรรค์ของประชาชน” อย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาในระดับเชิงระบบ ขุนนางนักคัดพระสูตรจำเป็นต้องปฏิบัติตามแบบแผนการเขียนที่กำหนดไว้ใน “จารึกหินโคเค็ง” (开成石经) อย่างเคร่งครัด การคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งนี้ต้องผ่านระบบการทดสอบที่เรียกว่า “การทดสอบอักษรข่ายชู” (楷书手试) โดยในตำรา “มณฑิยบาลทั้ง 6 แห่งราชสำนักถึงเล่มที่สิบ” (唐六典卷十) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “การทดสอบตัวอักษรข่ายชู (楷书) ต้องเขียนเนื้อหาจาก “อักษรานุกรมลายสือจิ้น” (说文) และ “พจนานุกรมอักษรจิ้นโบราณจื่อหลิน” (字林) จำนวน 20 บทความ หากสามารถผ่านได้ 18 บทความถือว่าสอบผ่าน” (Zhu, 1999) การฝึกฝนอย่างเข้มงวดเช่นนี้ทำให้พระสูตรที่คัดลอกโดยขุนนางนักคัดพระสูตร เช่น คัมภีร์สัทธรรมปุณฑริกสูตร (妙法莲华经) (ภาพที่ 3) มีลักษณะที่เป็นแบบแผนอย่างชัดเจน กล่าวคือ กระจาดแต่ละแผ่นมี 28 บรรทัด บรรทัดละ 17 ตัวอักษร ซึ่งถือเป็นสัดส่วนทองคำ (golden ratio) ขนาดของเส้นกรอบไม้เคลือบเคลือบ 0.3 มิลลิเมตร โครงสร้างตัวอักษรถูกกำหนดอย่างเคร่งครัดตามกฎการจัดรูปอักษรของโหวหยางสวีในผลงาน “จิ๋วเฉิงกงหลี่เฉวียนหมิง” (九成宫醴泉铭) ในทางตรงกันข้าม กลุ่มนักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ศิษย์วัด คนรับจ้างคัดลอกในตลาด และผู้เลื่อมใสที่ปฏิบัติธรรมอยู่บ้าน การเขียนของพวกเขาไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบควบคุมคุณภาพ “ตรวจสอบ 5 ชั้น ตรวจสอบ 3 ครั้ง” (五校三审) ของกรมเลขานุการ และไม่จำเป็นต้องปรับให้เข้ากับบรรณนิยมนด้านความงามของราชวงศ์ จึงก่อให้เกิดสุนทรียะแบบเฉพาะตัวที่เรียกว่า “นอกเหนือไปจากกรอบแห่งพิธีการและกฎระเบียบ ยังมีโลกศิลปะอีกใบหนึ่งอันวิจิตร”

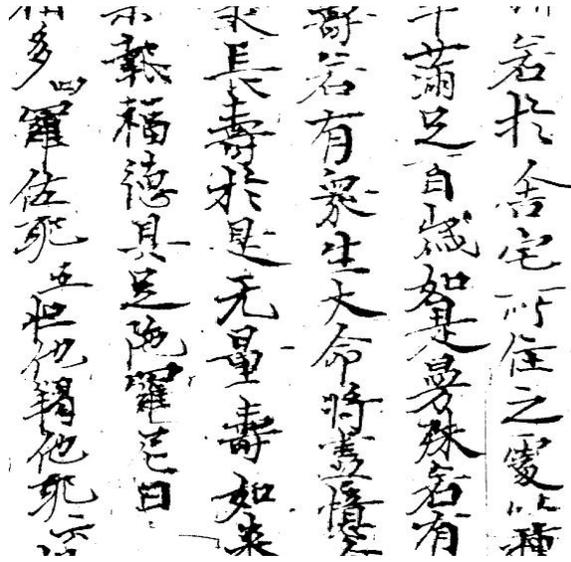
ภาพที่ 3 ตัวอย่างตัวอักษรฟู่กันจีนในคัมภีร์สัทธรรมปุณฑริกสูตร

ในด้านสื่อกลางทางวัตถุและการปฏิบัติจริงในการเขียน ลักษณะ “ไม่อยู่ภายใต้ระบบ” ของการคัดลอกพระสูตรในหมู่ประชาชนได้แปรเปลี่ยนเป็นการแสดงออกของภาษาทางสายตาที่หลุดพ้นจากกรอบแบบแผน ตัวอย่างเช่น เอกสารคัมภีร์โบราณจากตุนหวงหมายเลข P.2056 “วัชรปรัชญาปารมิตาสูตฺร” (金剛經) (ภาพที่ 4) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงลักษณะของความเป็นอิสระในการคัดลอกพระสูตรโดยประชาชน มีการใช้กระดาษป่านที่ไม่มีการขีดเส้นกรอบระยะห่างระหว่างบรรทัด เปลี่ยนแปลงตามอารมณ์ขณะเขียน โดยมีช่วงห่างอยู่ระหว่าง 0.8–2.5 เซนติเมตร ซึ่งแตกต่างอย่างมากกับการคัดลอกพระสูตรโดยขุนนางที่เว้นระยะห่างระหว่างบรรทัดอย่างสม่ำเสมอที่ 1.2 เซนติเมตรราวกับกลไกอัตโนมัติ ความแตกต่างในรายละเอียดของลายเส้นยังเห็นได้ชัดเจนเป็นพิเศษ กล่าวคือ ในการคัดลอกพระสูตรโดยขุนนาง ลายเส้นแนวนอนจะต้องปฏิบัติตามจังหวะที่เป็นแบบแผน ได้แก่ “เริ่มต้นด้วยปลายพู่ย่อนเข้า – ใช้กลางพู่ในการลากเส้น – ปิดท้ายด้วยการหมุนพู่กลับ” อย่างเคร่งครัด ในทางตรงกันข้าม นักเขียนฟู่กันในหมู่ประชาชนมักใช้ปลายพู่เฉียงในการเริ่มเขียนตัวอักษร และในช่วงปิดท้ายเส้นมักสะบัดพู่ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดลายเส้นที่ดูพลิ้วไหวรวดเร็วคล้าย “ใช้ดาบที่รวดเร็วฟันฝ่ากระบวาทัพ” สะท้อนจังหวะการเขียนที่เป็นอิสระและเต็มไปด้วยชีวิตชีวา (Huang, 2005)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างตัวอักษรฟู่กันจีนใน “วัชรปรัชญาปารมิตาสูต”

การสร้างสรรค้อย่างอิสระในด้านโครงสร้างตัวอักษรสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่หลากหลายของการศึกษาศิลปะการเขียนฟู่กันในหมู่ประชาชน ตัวอย่างเช่น ในผลงาน “พระสูตรอมิตายุส” (佛说无量寿宗要经) ของซัวเซิน ดังภาพที่ 5 จะเห็นว่าในตัวอักษร “佛” ส่วนขวาคือ “弗” มีเส้นแนวตั้งเอียงไปทางซ้ายถึง 15 องศา ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบมีพลังกับองค์ประกอบทางซ้ายคือ “亻” เทคนิคการจัดวางให้เอียงเพื่อสร้างทิศทางของพลังแบบนี้ เรียกว่า “การใช้แรงส่งแบบเอียง” ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างชัดเจนจากลายมือแบบสลักผาหินใน “วัชรปรัชญาปารมิตาสูต ณ ถ้ำศิลาภูเขาไท่ซาน” (泰山经石峪金刚经) สมัยราชวงศ์เป่ย์ฉี แสดงให้เห็นถึงการดัดแปลงอย่างสร้างสรรค์ของนักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชนต่อหลักเกณฑ์การจัดโครงสร้างตัวอักษรแบบคำนวณเชิงคณิตศาสตร์จื้อหยง โดยที่ลักษณะการจัดตัวอักษรแบบ “ผสมผสานหลากหลายสำนัก” เช่นนี้ สอดคล้องกับที่ซุนกั๋วฉิง กล่าวไว้ใน “คัมภีร์ว่าด้วยการเขียนฟู่กัน” (书谱) ว่า “ลบลือนกฎแห่งรูปทรงกลมและเหลี่ยม หลีกเร้นจากเส้นโค้งและเส้นตรงของไม้ฉากและเชือกวัด” (Wang, 2001) ซึ่งหมายถึงการไม่ยึดติดกับกรอบแบบแผนอย่างเคร่งครัด และในขณะเดียวกันยังเป็นการหลายรูปแบบความงามแบบ “เรียบตรงและมั่นคง” ของพระสูตรที่เขียนตามแบบแผนของทางราชสำนัก พร้อมทั้งสร้างจังหวะและสัมผัสทางศิลปะที่ว่า “ห่างจนม้าสามารถวิ่งผ่านได้ แต่แน่นจนลมยังไม่อาจลอด”

ภาพที่ 5 ตัวอย่างตัวอักษรพุทกันจินในผลงาน “พระสูตรอมิตายุส” ของซัวเจิ้น

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมยังมีส่วนเร่งให้เกิดความแตกต่างด้านรูปแบบมากขึ้น ใน “บันทึกว่าด้วยเศรษฐกิจและปัจจัยการยังชีพ” จากคัมภีร์ ทงเตี้ยน (通典·食货志) ได้บันทึกไว้ว่า “ผู้รับจ้างคัดลอกหนังสือได้รับค่าจ้างวันละ 200 เหวิน โดยต้องเขียนให้ได้ 5,000 ตัวอักษร” (Du, 1988) รูปแบบการจ้างงานแบบ “คิดค่าจ้างตามจำนวนตัวอักษร” เช่นนี้ได้บีบบังคับให้นักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชนพัฒนาเทคนิคการเขียนแบบ “รวดเร็วฉับไว” ขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นในเชิงปฏิบัติและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของบทบาททางศาสนาก็ส่งผลต่อรูปแบบของการเขียนเช่นกัน ตัวอย่างเช่นในคำจารึกของ “เภัชยคุรุไวฑูรยประภาตถาคตปุรวปนิธานสูตร”(药师经) ได้กล่าวไว้ว่า “แม้ทุกคนจะไม่ประณีตก็เพียงเพื่อแสดงความจริงใจอันบริสุทธิ์” แสดงให้เห็นว่า จุดสนใจของผู้ศรัทธาได้เปลี่ยนจากการเน้นความสมบูรณ์แบบของตัวบทไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริง ส่งผลให้ข้อบกพร่องในลายเส้นไม่ถูกมองว่าเป็นจุดด้อยอีกต่อไป แต่กลับได้รับการตีความใหม่ว่าเป็น “ความเป็นธรรมชาติที่งดงามโดยไม่ปรุงแต่ง” ซึ่งกลายเป็นคุณลักษณะทางสุนทรียะรูปแบบหนึ่ง (Rong, 2001)

ความแตกต่างด้านรูปแบบเช่นนี้ แท้จริงแล้วได้หล่อหลอมเป็นระบบนิเวศทางศิลปะการเขียนพุทกันจินที่สมบูรณ์ในสมัยราชวงศ์ถัง ผลงานของขุนนางนักคัดพระสูตรมีความเที่ยงตรงเป็นระเบียบราวกับระฆังกลไก สะท้อนถึงความศักดิ์สิทธิ์ของระเบียบวัฒนธรรมแห่งจักรวรรดิ ขณะที่การคัดลอกพระสูตรของประชาชนกลับเปรียบประดุจธารน้ำที่ไหลรินจากขุนเขาที่เต็มไปด้วยความอิสระ พลิวไหวและบรรจुไว้ด้วยอุดมคติด้านสุนทรียะของสามัญชน ทั้งสองแนวทางได้ร่วมกันสร้างการถกเถียงนिरันตร์แห่งอักษรจีน ระหว่าง “แบบแผน” กับ “จิตวิญญาณ” และวางรากฐานให้แก่รูปแบบการสร้างสรรค์แบบ “การผสมผสานแนวทางการเขียนแบบศิลาจารึกกับแบบคัมภีร์ในกระดาด” ซึ่งกลายเป็นแนวทางสำคัญของศิลปะการเขียนพุทกันในยุคหลัง ดังที่ หวงป๋อสี่อนักอักษรศาสตร์และนักเขียนพุทกันชื่อดังในสมัยราชวงศ์ซ่งกล่าวไว้ใน “คัมภีร์วิจารณ์ศิลปะการเขียนพุทกันตงกวนยวี่ลุ่น” (东观余论) ว่า “งานคัดลอกพระสูตรของชาวลัทธิ หากประณีตก็สามารถเทียบเคียงกับคัมภีร์ ‘หวงฉิง’ ได้ หากเขียนอย่างตามใจก็ยังน่าชื่นชมในแบบของตนเอง” (Huang, 1991) ศิลปะการเขียนพุทกันที่หลากหลายและอยู่ร่วมกันได้เช่นนี้นับเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนที่สุดของความเปิดกว้างทางวัฒนธรรมในยุคราชวงศ์ถัง

ในด้านรูปแบบ งานคัดลอกพระสูตรของนักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชนมีลักษณะที่เป็นอิสระตามธรรมชาติมากกว่า ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับระดับวัฒนธรรมที่ชนชั้นต่าง ๆ ได้รับ รวมถึงระเบียบแบบแผนและบรรยากาศที่ก่อร่างขึ้นในกระบวนการคัดลอกพระสูตร นักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชนต้องเผชิญกับข้อจำกัดน้อยกว่ามากในขณะคัดลอกพระสูตร จึงสามารถแสดงออกถึงความเป็นอิสระได้มากกว่า ตัวอย่างเช่น ก่อนการคัดลอกพระสูตร ไม่มีการขีดเส้น

ขอบกระดาษล่วงหน้า และในระหว่างการเขียน ตัวอักษรแต่ละตัวก็มีขนาดและรูปแบบการจัดเรียงที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม ความเรียบร้อยของลายมือในระหว่างการเขียนก็ไม่ได้มีข้อกำหนดที่เข้มงวด ตัวอักษรที่เขียนเอียงก็พบเห็นได้บ่อย นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามลักษณะการเขียนของตัวอักษรแต่ละตัว จะเห็นได้ว่า ลักษณะของลายเส้นพู่กันจะแปรเปลี่ยนไปตามสไตล์ของนักคัดพระสูตรแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นแนวนอนยาว (长横画) เส้นลากขวา (捺) เส้นลากซ้าย (撇) และเส้นตั้งโค้งตะขอ (竖弯钩) มักถูกจงใจเขียนให้ยืดยาวเกินจริง ส่งผลให้รูปทรงของตัวอักษรโดยรวมดูยิ่งใหญ่และเกินจริง ขณะเดียวกัน ระยะห่างระหว่างตัวอักษรทั้งหมดในกระบวนการคัดลอกพระสูตรก็มีความหลากหลาย บางส่วนเว้นช่องว่างอย่างโปร่งโล่ง ขณะที่บางส่วนเบียดแน่นราวกับฝูงชนที่เบียดเสียดกันอยู่ในตรอกซอย (Mao, 2012) แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระในด้านโครงสร้างของตัวอักษรอย่างชัดเจน บางตัวมีรูปร่างที่สมส่วน สง่างาม และมีจังหวะสม่ำเสมอ ขณะที่บางตัวกลับไม่มีความสมดุลในด้านความแน่นหรือความโปร่งเลย เช่น ในผลงาน “พระสูตรอมิตายุส” (佛说无量寿宗要经) ของซิวเฉินที่แสดงออกถึงลักษณะลายมือที่พริ้วไหวและอ่อนช้อย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความแตกต่างกันของรูปแบบศิลปะการเขียนพู่กันที่นักคัดพระสูตรในหมู่ประชาชนแต่ละคนได้ศึกษามาจากสำนักชื่อดังต่าง ๆ

2.2.3 รูปแบบที่อิสระและเป็นธรรมชาติของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตสมัยราชวงศ์ถัง

จากการศึกษางานคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตในสมัยราชวงศ์ถังพบว่า ภาพรวมของศิลปะการเขียนพู่กันจีนนั้นยึดตามแนวทางการเขียนของหวังซีจื่อเป็นหลัก แต่ในระหว่างการคัดลอกพระสูตร เนื่องจากมีปริมาณคัมภีร์ที่ต้องเขียนเป็นจำนวนมาก เพื่อความสะดวกในการเขียนจึงมักปรากฏลายมือที่มีน้ำหนักของอักษรลึกลงหรืออักษรหวัดแกมบรรจง (行书) แทรกอยู่บนพื้นฐานของตัวอักษรข่ายชู (楷书) ซึ่งปรากฏการณ์ของลายเส้นที่เชื่อมต่อระหว่างตัวอักษรในงานคัดลอกพระสูตรนั้นสามารถพบเห็นได้ทั่วไป และแม้แต่ในคัมภีร์สำคัญที่เขียนด้วยตัวอักษรข่ายชู (楷书) ในสมัยถังก็ยังสามารถพบสัญลักษณ์ของอักษรเฉาชูหรืออักษรหวัด (草书) ได้เช่นกัน นอกจากนี้ ในด้านเทคนิคการใช้พู่กัน ลักษณะการคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตมีความใกล้เคียงกับรูปแบบของขุนนาง นักคัดพระสูตรในช่วงต้นถึงกลางราชวงศ์ถังอย่างมาก จากสิ่งนี้สามารถเห็นได้ว่า การคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตในสมัยถังก็ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบของขุนนางนักคัดพระสูตรของทางราชสำนักเช่นกัน (Xu, 2010) นับตั้งแต่จักรพรรดิถังเสวียนจงทรงนิยมรูปแบบอักษรที่ทรงพลังและแข็งแกร่ง ทำให้ “ลายมือแบบเหยียนและหลิว” ก็แพร่หลายอย่างกว้างขวางในการคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรต ซึ่งทำให้รูปแบบการเขียนของนักพรตเปลี่ยนผ่านโดยตรงจาก “ลายมือแบบหวังซีจื่อ” มาสู่ “ลายมือแบบเหยียนและหลิว” ตัวอย่างเช่น ในต้นฉบับของคำร้องขอกลับสู่สถานะเดิมของพระภิกษุแห่งวัดโคหยวน เมืองตั้งโจว (定州开元寺僧归文状) (ภาพที่ 6) ตลอดทั้งราชวงศ์ถัง ลายมือแบบเหยียนและหลิวได้ส่งอิทธิพลต่อการคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตอย่างน้อยถึง 150 ปี พระภิกษุและนักพรตในฐานะกลุ่มนักคัดลอกพระสูตรโดยเฉพาะของสมัยถัง ได้สืบทอดรูปแบบที่เป็นแบบแผนของขุนนางนักคัดพระสูตรในราชสำนักถึงในด้านศิลปะการเขียนพู่กันโดยรวม แต่บนพื้นฐานดังกล่าว เพื่อให้สามารถคัดลอกพระสูตรได้อย่างรวดเร็ว ก็ได้ผสมผสานเข้ากับลักษณะอิสระและเป็นธรรมชาติของการคัดลอกพระสูตรโดยนักพรตอีกด้วย ตลอดทั้งราชวงศ์ถัง ลายมือแบบเหยียนและหลิวได้ส่งอิทธิพลต่อการคัดลอกพระสูตรของพระภิกษุและนักพรตอย่างน้อยถึง 150 ปี พระภิกษุและนักพรตในฐานะกลุ่มนักคัดลอกพระสูตรโดยเฉพาะของสมัยถังได้สืบทอดรูปแบบที่เป็นแบบแผนของขุนนางนักคัดพระสูตรในราชสำนักถึงในด้านศิลปะการเขียนพู่กันโดยรวม แต่บนพื้นฐานดังกล่าว เพื่อให้สามารถคัดลอกพระสูตรได้อย่างรวดเร็วก็ได้ผสมผสานเข้ากับลักษณะอิสระและเป็นธรรมชาติของการคัดลอกพระสูตรโดยนักพรตอีกด้วย

不代課周玄風敢將螻蛄之心
 山之翠去年東返烈腹誰若
 以死生無恨昨於五月中旬以達
 復平吉勿賜憂念即候夏滿
 却西進黃沙万里音信應待東

ภาพที่ 6 ตัวอย่างตัวอักษรฟู่กันจีนใน “คำร้องขอกลับสู่สถานะเดิมของพระภิกษุแห่งวัดโคกหยวน เมืองตั้งโจว”

2.3 การประยุกต์ใช้ศิลปะการเขียนฟู่กันในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังในยุคปัจจุบัน

ศิลปะการเขียนฟู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังไม่เพียงมีสถานะสำคัญในประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในสังคมร่วมสมัย ประการแรก ศิลปะการเขียนฟู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยถังได้กลายเป็นแหล่งแรงบันดาลใจอันมั่งคั่งให้แก่งานศิลปะการเขียนฟู่กันในยุคปัจจุบัน ศิลปินจำนวนมากได้ศึกษาค้นคว้าและซึมซับแก่นแท้ของศิลปะการเขียนฟู่กันจากงานคัดลอกพระสูตรในสมัยถัง และนำมาประยุกต์ผสมผสานเข้ากับผลงานของตนเอง จนก่อให้เกิดแนวทางการศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตัวอย่างเช่น ศิลปินเขียนฟู่กันผู้มีชื่อเสียงคุณเสิ่นผิงได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากศิลปะการเขียนฟู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถัง ดังภาพที่ 7 ในผลงานของเขาได้นำความสง่างามเป็นระเบียบของตัวอักษรข่ายซูหรือตัวอักษรบรรจง (楷書) ในงานคัดลอกพระสูตรยุคถังมาผสมผสานเข้ากับความลื่นไหลของอักษรสิงซูหรืออักษรหวัดแกมบรรจง (行書) อย่างแยบยล ก่อให้เกิดผลงานที่ทั้งคงไว้ซึ่งกลิ่นอายของศิลปะแบบดั้งเดิมและยังไม่ขาดความร่วมมือ อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ศิลปินฟู่กันจีน คุณหลินซ่านจือ ซึ่งให้ความสำคัญกับเทคนิคการใช้ฟู่กันและการเปลี่ยนแปลงของน้ำหมึกในงานคัดลอกพระสูตรสมัยถังเป็นอย่างยิ่ง ผลงานของเขาแสดงออกถึงลายเส้นที่ละเอียดอ่อน สีหมึกหลากหลาย และสามารถถ่ายทอดเสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการเขียนฟู่กันจีนในงานคัดลอกพระสูตรยุคถังได้อย่างเต็มเปี่ยม

ภาพที่ 7 ผลงานเขียนฟู่กันชั้นเยี่ยมของอาจารย์เสิ่นผิง ที่ผสมผสานศิลปะการเขียนฟู่กันจีนจากงานคัดลอกพระสูตรสมัยราชวงศ์ถังไว้ได้อย่างลงตัว

ประการต่อมา ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสุตรสมัยราชวงศ์ถังยังมีบทบาทสำคัญในวงการออกแบบยุคปัจจุบัน อาทิเช่น นักออกแบบจำนวนมากได้นำองค์ประกอบของศิลปะการเขียนพู่กันจีนจากงานคัดลอกพระสุตรสมัยถังมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกราฟิก เช่น การออกแบบโลโก้ โปสเตอร์ และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งช่วยให้ผลงานออกแบบมีบรรยากาศของวัฒนธรรมดั้งเดิมและความรู้สึกทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ เส้นที่แห้งลายเส้นและการจัดองค์ประกอบอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสุตรสมัยราชวงศ์ถังได้มอบองค์ประกอบทางสายตาและแรงบันดาลใจที่หลากหลายให้แก่งานออกแบบยุคใหม่ ตัวอย่างเช่น ในงานออกแบบตกแต่งภายใน นักออกแบบมักอ้างอิงจากรูปทรงตัวอักษรและรูปแบบการจัดเรียงในงานคัดลอกพระสุตรสมัยถัง นำมาประยุกต์ใช้อย่างแยบยลกับวอลเปเปอร์ ฝ้าผ้าม่าน พรม และของตกแต่งบ้านอื่น ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่คลาสสิกและเปี่ยมด้วยความสง่างาม ดังภาพที่ 8 การออกแบบประเภทนี้ไม่เพียงมีคุณค่าทางศิลปะในระดับสูงเท่านั้น หากยังช่วยให้ผู้คนสามารถสัมผัสถึงเสน่ห์ของวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

ภาพที่ 8 การผสมผสานศิลปะการเขียนพู่กันในงานคัดลอกพระสุตรสมัยราชวงศ์ถังเข้ากับงานออกแบบตกแต่งภายใน

3. สรุป

การศึกษาศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสุตรสมัยราชวงศ์ถัง ไม่เพียงนำเสนอให้เห็นถึงพัฒนาการของรูปแบบอักษรเท่านั้น แต่ยังสะท้อนภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม สังคม และศรัทธาของยุคนั้นอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างระบบราชสำนักกับสังคมประชาชนที่สะท้อนผ่าน “ระเบียบ” กับ “ความเป็นธรรมชาติ” ของลายมือแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของตัวอักษร ความถี่ของเส้น การจัดวาง หรือแม้แต่ท่าทีของการขีดเขียน ก็ล้วนสะท้อนถึงโลกทัศน์และความเชื่อของผู้คัดลอกในแต่ละชนชั้นและบริบท

ศิลปะการเขียนพู่กันจีนในงานคัดลอกพระสุตรสมัยราชวงศ์ถังถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูง ทั้งในแง่ของศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ โดยบทความนี้ได้นำเสนอพัฒนาการของงานเขียนคัดลอกพระสุตรใน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ขุนนางนักคิดพระสุตรจากราชสำนัก กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มพระภิกษุและนักพรต ซึ่งต่างมีลักษณะเฉพาะในด้านรูปแบบ ความประณีต และแนวทางการใช้พู่กัน กลุ่มขุนนางนักคิดพระสุตรจากราชสำนักเน้นความเป็นระเบียบแบบแผนตามแนวทางของทางการ โดยเฉพาะรูปแบบอักษรตามแบบของโอวาทของสวีน ส่วนงานของประชาชนทั่วไปมีความยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาวะเศรษฐกิจและความเชื่อส่วนบุคคล แสดงออกถึงความเป็นอิสระและจิตวิญญาณของประชาชน ในขณะที่กลุ่มพระภิกษุและนักพรตใช้รูปแบบที่ผสมผสานระหว่างความเคร่งครัดกับความลื่นไหลของลายเส้นเพื่อประสิทธิภาพในการคัดลอกจำนวนมาก โดยได้รับอิทธิพลจากอักษรของหวางซีจื่อ และต่อมาเปลี่ยนแปลงสู่แนวของเหยียนและหลิว

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเห็นว่า ความแตกต่างของรูปแบบดังกล่าวเกิดจากปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ราชสำนักซึ่งมีอำนาจและความศรัทธาทางศาสนาเป็นฐาน จึงมุ่งเน้นระเบียบแบบแผนและมาตรฐานเพื่อสะท้อนความมั่นคงของรัฐและอุดมคติของจักรพรรดิ (Li, 2022) ตรงกันข้าม ประชาชนทั่วไปเผชิญข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสภาพสังคม ทำให้งานคัดลอกของพวกเขาไม่มีความเป็นอิสระและพลิ้วไหวมากกว่า โดยใช้การคัดลอกเป็นทั้งการอุทิศบุญและการแสดงออกเชิงศรัทธาส่วนบุคคล ส่วนกลุ่มพระภิกษุและนักพรต ซึ่งต้องรับภาระการคัดลอกพระสูตรจำนวนมากเพื่อการเผยแพร่ธรรม จึงผสมผสานความประณีตกับความรวดเร็วในการเขียน เพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นทางศาสนาและสังคมในยุคนั้น (Xu, 2010) ความแตกต่างของรูปแบบทั้งสามจึงมีไข่เพียงด้านศิลปะ หากแต่สะท้อนภูมิทัศน์ทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสุนทรียะที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของนักเขียนพู่กันจีนในราชวงศ์ถัง

ในโลกปัจจุบัน ศิลปะการเขียนพู่กันสมัยยังคงมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง ไม่เพียงในวงการศิลปะการประพันธ์พู่กันเท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในงานออกแบบสมัยใหม่ เช่น งานกราฟิกดีไซน์ การออกแบบโลโก้ ไปจนถึงงานตกแต่งภายใน โดยผสมผสานโครงสร้างอักษรที่งดงามและจังหวะของเส้นพู่กันเข้ากับวิถีชีวิตร่วมสมัย ทำให้สามารถเผยแพร่และสืบทอดคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมจีนโบราณได้อย่างมีชีวิตชีวาในบริบทใหม่ กล่าวโดยสรุป งานเขียนคัดลอกพระสูตรสมัยถังมีไข่เพียงหลักฐานทางศาสนา หากยังเป็นพื้นที่แสดงออกทางศิลปะที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับประชาชน จิตวิญญาณกับแบบแผน และอดีตกับปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้งและงดงามยิ่งไปกว่านั้น ในสภาวะการณปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลและวัฒนธรรมสื่อใหม่กำลังขยายตัว ศิลปะการเขียนพู่กันจากงานคัดลอกพระสูตรสมัยถังยังคงเป็นแรงบันดาลใจที่มีคุณค่า ทั้งต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ การออกแบบ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมยังสามารถหลอมรวมเข้ากับสังคมร่วมสมัยและมีบทบาทต่อการพัฒนาทางศิลปะและวัฒนธรรมในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง

4. เอกสารอ้างอิง

- Cui, N., & Jiang, O. (2020). The style and causes of Western Xia manuscript calligraphy based on Chinese and Tibetan Western Xia documents. *Western Xia Studies*, 2, 49–55.
- Du, Y. (1988). *Tongdian*. Zhonghua Book.
- Huang, B. (1991). *Dongguan Yulun: Remaining discussions from the Eastern archives*. Zhonghua Book.
- Huang, Z. (2005). *Dictionary of Dunhuang vulgar characters*. Shanghai Education Press.
- Li, S. (2022). *The inspiration of Dunhuang manuscript calligraphy in the Sui and Tang dynasties on my own creation* [Doctoral dissertation]. Changchun Normal University.
- Mao, Q. (2012). Calligraphy of manuscript sutras between the Han and Tang dynasties: Focusing on Dunhuang and Turpan manuscripts. *Journal of Nanjing Arts Institute (Fine Arts & Design Edition)*, 3, 5–17.
- Pan, H. (2020). Influence of early Tang Buddhist culture on Japan as seen through the art of manuscript copying. *Chinese Religion*, 5, 58–59.
- Rong, X. (2001). *Eighteen lectures on Dunhuang studies*. Peking University Press.
- Wang, D. (2023). A preliminary exploration of the manuscript style of Zhangcao script in Tang Dynasty Dunhuang and its significance for contemporary calligraphy creation. *Popular Calligraphy*, 8(1), 60–68.
- Wang, Y. (2001). Calligraphy and scribes of the Tang dynasty. *Chinese Calligraphy*, 5, 45–48.
- Xu, Q. (2010). Unearthed documents and new perspectives on Sui and Tang calligraphy studies since the late 20th century. *Calligraphy Appreciation*, 4, 2–7.

Zhu, G. (1999). *History of Chinese calligraphy: Volume on Sui, Tang, and five dynasties*. Jiangsu Education Press.

รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬากับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย

The Fair Pay to Play Act and the Contribution of New Economic Opportunities for College Athletes in California

ปีดิเทพ อยู่ยูนยง^{1*}
Pedithep Youyuenyong^{1*}

บทคัดย่อ

อำนาจอิสระอย่างกว้างขวางที่ใช้ในการบริหารปกครองนักกีฬาระดับอุดมศึกษาของสมาคมกีฬาระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (NCAA) และกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของสหรัฐอเมริกาถือเป็นหลักการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแต่หลักการเช่นนี้ก็ย่อมมีข้อขัดแย้งระหว่างกันได้ อำนาจอิสระในการบริหารปกครองการกีฬาระดับนักศึกษา ซึ่งเป็นหลักการที่ NCAA และผู้จัดการแข่งขันแบบคอนเฟอเรนซ์ สามารถใช้ควบคุมและลงโทษผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งยังสามารถใช้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาได้ อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลตนเองอย่างไร้ขีดจำกัดของ NCAA อาจนำไปสู่การปฏิบัติในเชิงผูกขาดทางการค้า เช่น การผูกขาดทางการค้าหรือการรวมกลุ่มเพื่อผูกขาดทางการค้า อันเป็นเหตุผลตามมาว่าเหตุใดกฎหมายต่อต้านการผูกขาดจึงมีไว้เพื่อควบคุมตลาดอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาและป้องกันการกระทำที่ผูกขาดทางการค้าอันล่วงละเมิดต่อนโยบายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา บทความนี้จึงนำเสนอวิเคราะห์นัยยะทางกฎหมายและกีฬาต่อโอกาสทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในการได้รับค่าตอบแทนอย่างสมเหตุสมผล โดยไม่เพียงมุ่งเน้นไปที่ประเด็นทางกฎหมายที่ปรากฏใน รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาของรัฐแคลิฟอร์เนีย แต่ยังอ้างอิงหลักการอื่น ๆ ดังปรากฏตามหลักฐานและการใช้อำนาจขององค์กรในสหรัฐอเมริกาตามความเหมาะสม บทความนี้ให้ข้อสรุปว่า แม้ว่าการบริหารปกครองกีฬาของ NCAA จะมีประสิทธิภาพในระดับชาติ แต่โดยทั่วไปแล้วอาจเผชิญปัญหาทั้งในทางการวางกฎระเบียบและปัญหาทางกฎหมาย บทความนี้จึงตั้งท้ายด้วยการให้ข้อถกเถียงเพื่อให้องค์กรบริหารปกครองกีฬาปฏิบัติตามกฎหมายต่อต้านการผูกขาด และหลีกเลี่ยงภาวะผูกพันหรือการดำเนินการที่จำกัดการจ่ายค่าตอบแทนให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาในอุตสาหกรรมกีฬาของ NCAA

คำสำคัญ: รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬา กฎหมายต่อต้านการผูกขาด โอกาสทางเศรษฐกิจ นักกีฬาระดับอุดมศึกษา รัฐแคลิฟอร์เนีย

^{1*} สำนักวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Department of Law, Faculty of Law, Chiang Mai University
E-mail : pedithep.y@cmu.ac.th

*Corresponding author

Abstract

Broad autonomous powers over the National Collegiate Athletic Association (NCAA)'s governance of college athletes and U.S. antitrust law are related principles, but they also have potential conflicts. Self-autonomy in regulating college athletes, the principle that NCAA and collegiate athletic conferences can autonomously regulate and sanction collegiate athletics, can promote economic activity and sports efficiency. However, unrestricted self-regulation by the NCAA can lead to antitrust practices, such as monopolies or cartels, which is why antitrust law exists to regulate U.S. industry markets and prevent such monopolistic and abusive conduct in U.S. Competition Policy. This paper offers an analysis of the legal and sports implications of college athletes' economic opportunities to gain reasonable compensation, focusing on legal aspects of the California Fair Pay to Play Act, but drawing on evidence and authorities from the United States where appropriate. It concludes that, while the sports governance of the NCAA is nationally effective, it is regulatorily and legally problematic. It closes with discussions for sports regulators to comply with antitrust laws and avoid obligations or actions that restrain college athletes' compensation in the NCAA's college sports industry.

Keywords: Fair Pay to Play Act, Antitrust Law, Financial Opportunities, College Athletes, California

1. บทนำ

องค์กรบริหารปกครองกีฬาระดับชาติในสหรัฐอเมริกา (National Governing Bodies of Sport in the U.S.) มักอยู่ในฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนที่ไม่อยู่ในรูปแบบขององค์กรที่แสวงหากำไร (Non-profit organizations) และไม่ได้เป็นองค์กรของรัฐ (Non-governmental organizations) แต่องค์กรเหล่านี้เกิดจากการรวมกลุ่มกันของบรรดานักกีฬาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการกีฬาเพื่อบริหารปกครองชนิดกีฬาเดียวกันหรือจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักกีฬาหลายชนิด องค์กรบริหารปกครองกีฬาในสหรัฐอเมริกามีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากออกจากรัฐบาลส่วนกลาง ทั้งยังมีเขตอำนาจบริหารปกครองชนิดกีฬาของตนตามระดับการแข่งขันกีฬา มีการกำหนดบทบาท อำนาจและหน้าที่เพื่อดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือจัดการแข่งขันกีฬาในระดับการแข่งขันกีฬา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการบริหารปกครองกีฬา (Governance) การออกกฎระเบียบมาใช้บังคับกับนักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาที่อยู่ภายใต้อำนาจบริหารปกครอง (Regulation) และการลงโทษนักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของตน (Sanction) รวมถึงมีความสามารถกำหนดเป้าหมายในการบริหารปกครองตนเอง โดยไม่ผ่านการครอบงำของรัฐหรือเอกชนรายอื่น ๆ ซึ่งจากบริบทดังกล่าวนี้ได้ปรากฏขึ้นองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นอิสระในการบริหารปกครองกีฬา (Autonomy in Sports)

สมาคมกีฬาอุดมศึกษาแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Collegiate Athletic Association หรือ NCAA) เป็นองค์กรบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา (Governing Body for College Athletics in the U.S.) ซึ่งมีเขตอำนาจบริหารปกครองการกีฬาระดับอุดมศึกษา (Collegiate Athletics) ทั้งยังกำหนดบทบาท อำนาจและหน้าที่ขององค์กรของตนเพื่อดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือจัดการแข่งขันกีฬาในระดับการแข่งขันกีฬาในระดัอุดมศึกษา โดยมีความเป็นอิสระในการบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาของตนเอง ที่ปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐหรือครอบงำจากภาคเอกชน เมื่อ NCAA ดำเนินการภายใต้หลักความเป็นอิสระในการบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาของตนเอง ก็ได้ดำเนินกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญสองประการด้วยกัน นั่นคือการจัดการแข่งขันกีฬาในรูปแบบการแข่งขันระหว่างสโมสรกีฬาภายใต้สังกัดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในรูปแบบของตนอย่างเป็นเอกเทศ อาทิ การพัฒนาระบบการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษารูปแบบดิวิชัน (Division) โดยทั่วไป ดิวิชัน I (Division I) เป็นระดับการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีและศักยภาพของทีมกีฬาที่เข้มแข็งเข้าร่วม

การแข่งขัน ในทางกลับกันดิวิชัน II (Division II) และดิวิชัน III (Division III) เป็นระดับการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าและศักยภาพของทีมกีฬาที่โดดเด่นน้อยกว่าเข้าร่วมการแข่งขัน อีกด้านหนึ่งบรรดาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา) ที่มีสโมสรกีฬาอยู่ภายใต้สังกัดของ NCAA และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ก็อาจมาร่วมกลุ่มกันเพื่อจัดการแข่งขันกีฬาด้วยกันในรูปแบบ คอนเฟอเรนซ์ (Conferences) ซึ่งมักจะเกิดจากการรวมกลุ่มสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันเพื่อร่วมกันจัดการแข่งขันกีฬาในรูปแบบคอนเฟอเรนซ์ (Holden et al., 2022) เช่น การแข่งขัน Atlantic Coast Conference (หรือการแข่งขัน ACC) การแข่งขัน Big Ten Conference การแข่งขัน Big 12 Conference การแข่งขัน Pacific-12 Conference (หรือ การแข่งขัน Pac-12) และการแข่งขัน Southeastern Conference (หรือ การแข่งขัน SEC) เป็นต้น

แม้ NCAA เป็นองค์กรบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งขึ้นมาเพื่อแสวงหากำไรหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นการเฉพาะเฉกเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกา แต่ NCAA ทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือจัดการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล ควบคู่ไปกับวางกลไกติดตามดูแลการแข่งขันกีฬาในรูปแบบคอนเฟอเรนซ์ ของบรรดาคอนเฟอเรนซ์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกภายใต้การกำกับดูแลของ NCAA ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินธุรกิจหรือแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการแข่งขันกีฬาในรูปแบบคอนเฟอเรนซ์ ให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น (Posivak, 2023) โดยทำหน้าที่วางมาตรฐานการแข่งขันกีฬาและหลักเกณฑ์การดำเนินธุรกิจให้เชื่อมโยงกับหลักการความเป็นมือสมัครเล่นของนักกีฬาผู้ลงทำการแข่งขันกีฬา (หลัก Amateurism) ที่ NCAA ยึดถือเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการแข่งขันกีฬารูปแบบดิวิชัน และแนวคิดสำคัญที่ให้บรรดาคอนเฟอเรนซ์ต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมกีฬาหรือจัดการแข่งขันกีฬาที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักกีฬาที่ลงทำการแข่งขันแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหมือนกันกับการจัดการแข่งขันกีฬาอาชีพที่มุ่งเน้นให้นักกีฬาที่ลงทำการแข่งขันแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันเชื่อมโยงกับหลักความเป็นมืออาชีพของนักกีฬาผู้ลงทำการแข่งขัน (หลัก Professionalism) หลัก Amateurism เป็นมากกว่าแคกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นฐานความคิดของการอนุญาตให้เฉพาะนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในฐานะนักกีฬามือสมัครเล่นสามารถลงทำการแข่งขันกีฬา NCAA ได้เท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบความคิดที่กำหนดวิธีการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับหลัก Amateurism อีกด้วย (Noll, 2022) ตัวอย่างเช่น สัญญาให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในฐานะนักกีฬามือสมัครเล่นเข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดของสโมสรกีฬาในสถาบันอุดมศึกษาเป็นสัญญาซึ่งนักกีฬาในฐานะนักกีฬาสมัครเล่นตกลงจะลงทำการแข่งขันในนามสโมสรกีฬาต้นสังกัด และสโมสรกีฬาต้นสังกัด ตกลงจะจ่ายทุนการศึกษา (Scholarship) ให้ตลอดระยะเวลาที่อยู่ภายใต้สังกัดของสโมสรกีฬา ซึ่งทุนการศึกษาเช่นนี้อาจรวมถึงค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุงหอพัก และค่าบริการอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมการศึกษา โดยที่สโมสรกีฬาต้นสังกัดไม่สามารถจ่ายสินจ้างหรือค่าตอบแทน (Compensation) ให้แก่นักศึกษาในฐานะนักกีฬาสมัครเล่นเพื่อตอบแทนการปฏิบัติงาน การร่วมกิจกรรมหรือการลงทำการแข่งขันในนามสโมสรกีฬาได้ (Nowak, 2022) เป็นต้น

ดูเหมือนว่าหลัก Amateurism หรือหลักการความเป็นมือสมัครเล่นของนักกีฬาผู้ลงทำการแข่งขันกีฬา ที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากความต้องการของ NCAA ที่ต้องการให้นักกีฬาสมัครเล่นที่ลงทำการแข่งขันกีฬาของ NCAA ไม่สามารถแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหมือนกันกับนักกีฬาอาชีพ แล้ว NCAA ก็บริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาตามหลัก Amateurism พร้อมนำหลัก Amateurism มาบรรจุเอาไว้ในกฎระเบียบว่าด้วยการบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษา ตามหลักของความเป็นอิสระในการบริหารปกครองกีฬาของตน ซึ่งโดยทั่วไปรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงอำนาจการบริหารปกครองกีฬาอย่างเป็นอิสระของ NCAA แม้ว่า NCAA และบรรดาคอนเฟอเรนซ์ต่างๆ อาจถือโอกาสเอาเปรียบนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ภายใต้การบริหารปกครองหรืออยู่ภายใต้การกำกับดูแล ตัวอย่างเช่น การวางกฎระเบียบของ NCAA และบรรดาคอนเฟอเรนซ์ สกัดกั้นหนทางแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งห้ามปรามไม่ให้สโมสรกีฬาต้นสังกัดของนักกีฬาหรือสถาบันการศึกษาของนักกีฬาจ่ายเงินค่าตอบแทนให้นักกีฬาโดยตรงหรือมอบประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สมเหตุสมผลให้กับนักกีฬา นั้นหมายความว่า

NCAA บรรดาคอนเฟอเรนซ์ตกลงร่วมกันสร้างข้อจำกัดการแสวงหารายได้ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา นักกีฬา (Compensation Limits) ให้สอดคล้องเป็นไปตามหลัก Amateurism แต่การบังคับใช้กฎระเบียบของ NCAA เช่นว่านี้เป็น การต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายต่อต้านการผูกขาดทางการค้าสหรัฐอเมริกา (U.S. Antitrust Law) เพราะหาก พิจารณาจากสถานะทางเศรษฐกิจและอำนาจบริหารปกครองของ NCAA แล้ว NCAA ก็ใช้อำนาจของตนทำให้บรรดา คอนเฟอเรนซ์ ผู้ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจบริหารปกครองหรือภายใต้การกำกับดูแลที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจดีกว่า ต้องร่วมมือกับ NCAA บังคับใช้กฎระเบียบของ NCAA ไปในทางที่เอารัดเอาเปรียบนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้ อำนาจบริหารปกครองกีฬาของ NCAA และมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจดีกว่าเป็นอย่างมาก (Carrier & Sagers, 2021) ซึ่งถือเป็นความไม่เป็นธรรมต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาและอาจนำไปสู่ความสับสนวุ่นวายในวงการกีฬา ระดับอุดมศึกษา เหตุนี้เองสถาบันตุลาการของสหรัฐอเมริกาจึงวางบรรทัดฐานทางกฎหมายจำกัดกรอบของการใช้หลัก Amateurism และปกป้องคุ้มครองสิทธิในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างความเป็นธรรมและป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในวงการกีฬาระดับอุดมศึกษา ผ่านการวินิจฉัยเอาไว้ว่า การวางกฎระเบียบของ NCAA ไม่เป็นธรรมต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษา และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้นักกีฬา ระดับอุดมศึกษาได้รับความเป็นธรรม รวมไปถึงวางแนวทางให้หลัก Amateurism มีผลใช้บังคับใช้เพียงเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณี (Taylor, 2022)

ต่อมามลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ของสหรัฐอเมริกาได้ออกรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อเล่นกีฬา (หรือรัฐบัญญัติ Fair Pay to Play Act) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดต่อต้านการผูกขาดทางการค้าและส่งเสริม การแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจสำหรับนักกีฬาระดับอุดมศึกษา บทความนี้ จึงนำเสนอวิเคราะห์ห้วงระยะทางกฎหมายและกีฬาต่อโอกาสทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ในการได้รับ ค่าตอบแทนอย่างสมเหตุสมผล โดยไม่เพียงมุ่งเน้นไปที่ประเด็นทางกฎหมายที่ปรากฏในรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่าย ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย แต่ยังอ้างอิงหลักการอื่น ๆ ดังปรากฏตามหลักฐานและการใช้ อำนาจขององค์กรในสหรัฐอเมริกาตามความเหมาะสม แล้วต่อมาศาลศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยคดี NCAA v. Alston วางบรรทัดฐานส่งเสริมโอกาสเศรษฐกิจหลายประการสำหรับนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยเน้นย้ำ มูลค่าที่นักกีฬาพึงมีพึงได้จากการเล่นกีฬาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สิทธิในการใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และ รูปลักษณ์ (Name, Image and Likeness หรือ NIL) สิทธิในการทำข้อตกลงกับผู้สนับสนุนทางการกีฬาเพื่อขอรับ การสนับสนุนทางการกีฬา (Sponsorships) และสิทธิในการทำข้อตกลงกับภาคธุรกิจเพื่อให้ตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษา สามารถใช้ชื่อเสียงของตนมาทำการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสินค้าหรือบริการ (Celebrity Endorsement) (Banks, 2022)

2. ข้อจำกัดในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาภายใต้กฎระเบียบ ของ NCAA

นักกีฬาที่มีทักษะการเล่นกีฬาที่โดดเด่นและนักกีฬาอาชีพที่มีชื่อเสียงที่มีความสามารถจนเป็นที่รู้จักกัน อย่างแพร่หลาย อาจกลายเป็นจุดสนใจของผู้คนในวงการกีฬาเดียวกันหรือสาธารณชนทั่วไปในสหรัฐอเมริกา ชื่อเสียง จากการร่วมกิจกรรมกีฬาหรือเกียรติคุณจากการลงทำการแข่งขันกีฬานักกีฬามักถูกใช้เป็นเครื่องมือทำการตลาดเพื่อ ส่งเสริมการขายสินค้าหรือประกอบการโฆษณาประชาสัมพันธ์บริการ โดยภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกาสามารถใช้ ประโยชน์จากชื่อเสียงของนักกีฬาในหลายหลายช่องทางด้วยกัน เช่น การใช้นักกีฬาในการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้าหรือบริการในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในด้านบวกจากการ ตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในท้องตลาด นอกจากนี้ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของนักกีฬาอาจเกิดจากการที่นักกีฬามีภาพลักษณ์ ทั้งที่เกิดจากทักษะความสามารถในการเล่นกีฬาหรือกิริยาอาการจากการแสดงออกของร่างกาย สีหน้า ท่าทาง อารมณ์ อุปนิสัย ตลอดจนการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดไปสู่สาธารณชน รวมทั้งอาจเกิดจากรูปลักษณ์ของนักกีฬาที่มีรูปร่าง ลักษณะภายนอกที่ปรากฏชัดเจน เหตุนี้เองภาคธุรกิจอุตสาหกรรมจึงอาจใช้ประโยชน์จากการใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และ รูปลักษณ์ (NIL) ของนักกีฬาแต่ละบุคคลมาเป็นประโยชน์ในการทำตลาดหรือโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ

(Bailey et al., 2025) ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์มีความสำคัญต่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของการทำการตลาดด้วยการให้นักกีฬามีชื่อเสียง ภาพลักษณ์ หรือรูปลักษณ์ที่ตีมาช่วยรับรองสินค้าหรือบริการ ช่วยโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคในท้องตลาดหันมาใช้สินค้าหรือบริการของธุรกิจการค้าดังกล่าว ถ้าเปิดโอกาสให้นักกีฬาทั้งนักกีฬาสมัครเล่นและนักกีฬาอาชีพสามารถใช้ประโยชน์จากชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ในตลาดสหรัฐอเมริกาอย่างเสรีแล้ว นักกีฬาดังกล่าวก็อาจได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการทำข้อตกลงอนุญาตให้ใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ ของตนหรือได้รับค่าตอบแทนจากการทำสัญญาจ้างให้ไปรับรองสินค้าหรือบริการของธุรกิจการค้าในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งผู้บริโภคในตลาดสหรัฐอเมริกาเองก็จะได้ประโยชน์จากการเปิดโอกาสให้นักกีฬาที่มีชื่อเสียงเข้ามามีบทบาทในการรับรองสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น เท่ากับว่าผู้บริโภคอาจเลือกซื้อสินค้าหรือเลือกใช้บริการที่ผ่านการรับรองจากนักกีฬาที่มีชื่อเสียงในเบื้องต้นมาแล้ว (Hamilton, 2025)

หากนักกีฬามีชื่อเสียงจากการร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาแล้ว นักกีฬาดังกล่าวก็อาจกลายมาเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ที่ไม่เพียงจะมีชื่อเสียงโด่งดังเท่านั้น แต่ภาพลักษณ์จากการดำเนินชีวิต การมีพฤติกรรมหรือการเล่นกีฬาที่ปรากฏสู่สายตาสาธารณชน และรูปลักษณ์รูปร่างอันเป็นลักษณะภายนอกที่มองเห็นจากสาธารณชนก็อาจมีส่วนช่วยให้นักกีฬาเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนไปในวงกว้าง จนนักกีฬากลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrity) ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ ที่โดดเด่นของนักกีฬาที่ย่อมดึงดูดผู้บริโภคให้หันมาเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการของภาคธุรกิจการค้า ทั้งภาคธุรกิจการค้ายังอาจให้นักกีฬาสื่อสารด้วยหน้าตาหรือแสดงพฤติกรรมโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคหันมามีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าหรือจดจำรูปแบบการให้บริการได้ จนท้ายที่สุดผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการของภาคธุรกิจการค้า (Lovell & Mallinson, 2023)

NCAA ซึ่งมีอำนาจในการบริหารปกครองการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และภารกิจที่ส่งเสริมสนับสนุนอย่างแข็งขันให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริการ่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาในรูปแบบของนักกีฬาสมัครเล่น (Amateurs) ภายใต้อาชีพการเล่นกีฬาย่างมือสมัครเล่น (หลัก Amateurism) นั้นหมายความว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษาจะร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาโดยยึดหลักการเล่นกีฬาย่างมือสมัครเล่น โดยนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไม่สมควรเล่นกีฬาเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแบบนักกีฬาอาชีพ (Professionals) ภายใต้อาชีพการเล่นกีฬาย่างมืออาชีพ (หลัก Professionalism) หลักการเล่นกีฬาย่างมืออาชีพมุ่งเน้นการเล่นกีฬาเพื่อหารายได้จากการได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างมาใช้ในการดำรงชีวิตของตน ทั้งนักกีฬาอาชีพยังสามารถแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ มาสนับสนุนการเล่นกีฬาของตนหรือส่งเสริมการดำรงชีวิตประจำวันของตน สำหรับหลักการเล่นกีฬาอย่างมืออาชีพนั้นมุ่งเน้นให้นักกีฬามีอายุ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์อย่างสหพันธ์กีฬานานาชาติหรือสมาคมกีฬาสากลประสงค์ที่จะให้นักกีฬาอาชีพต้องมีและนำมาประพฤตินในการร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการลงทำการแข่งขันกีฬา เพื่อให้ร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และสร้างความน่าเชื่อถือในวงการกีฬาในแต่ละชนิดกีฬาและความไว้วางใจในการติดตามรับชมการแข่งขันกีฬา ในทางกลับกันหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่นมุ่งเน้นการเล่นกีฬาเพื่อฝึกฝนทักษะการเล่นกีฬาในชีวิตประจำวันหรือเปิดโอกาสให้พัฒนาตนเองด้านกีฬาเพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต สำหรับหลักการเล่นกีฬาย่างมือสมัครเล่นนั้นมุ่งเน้นให้นักกีฬารุ่นเยาว์หรือนักกีฬายังไม่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์อย่างสหพันธ์กีฬานานาชาติหรือสมาคมกีฬาสากลคาดหวังจะให้นักกีฬาอาชีพจะต้องมี โดยกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาที่จัดสำหรับนักกีฬามือสมัครเล่นย่อมจัดให้มีขึ้นเพื่อรองรับผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นบรรดานักกีฬาสมัครเล่นด้วยกัน แล้วอาจมีการวางกฎระเบียบการบริหารปกครองกีฬา (หรือการแข่งขันกีฬา) แบบมือสมัครเล่นให้สอดคล้องกับหลักการเล่นกีฬาย่างมือสมัครเล่น

NCAA ซึ่งมีอำนาจในการบริหารปกครองการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และภารกิจที่ส่งเสริมสนับสนุนอย่างแข็งขันให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริการ่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาในรูปแบบของนักกีฬาสมัครเล่น (Amateurs) ภายใต้อาชีพการเล่นกีฬาย่างมือสมัครเล่น (หลัก Amateurism) (Zaia, 2025) นั้นหมายความว่านักกีฬา

ระดับอุดมศึกษาจะร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาโดยยึดหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่น โดยนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไม่สมควรเล่นกีฬาเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแบบนักกีฬาอาชีพ (Professionals) ภายใต้อุดมศึกษาไม่สมควรเล่นกีฬาอย่างมืออาชีพ (หลัก Professionalism) หลักการเล่นกีฬาอย่างมืออาชีพมุ่งเน้นการเล่นกีฬาเพื่อหารายได้จากการเล่นกีฬาที่ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างมาใช้ในการดำรงชีวิตของตน ทั้งนักกีฬาอาชีพเพียงสามารถแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ มาสนับสนุนการเล่นกีฬาของตนหรือส่งเสริมการดำรงชีวิตประจำวันของตน สำหรับหลักการเล่นกีฬาอย่างมืออาชีพนั้นมุ่งเน้นให้นักกีฬามีอายุ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์อย่างสหพันธ์กีฬานานาชาติหรือสมาคมกีฬาสากลประสงค์ที่จะให้นักกีฬาอาชีพต้องมีและนำมาประพุดติในการร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการลงทำการแข่งขันกีฬา เพื่อให้ร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และสร้างความน่าเชื่อถือในวงการกีฬาในแต่ละชนิดกีฬาและความไว้วางใจในการติดตามรับชมการแข่งขันกีฬา ในทางกลับกันหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่นมุ่งเน้นการเล่นกีฬาเพื่อฝึกฝนทักษะการเล่นกีฬาในชีวิตประจำวันหรือเปิดโอกาสให้พัฒนาตนเองด้านกีฬาเพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต สำหรับหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่นนั้นมุ่งเน้นให้นักกีฬารุ่นเยาว์หรือนักกีฬายังไม่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์อย่างสหพันธ์กีฬานานาชาติหรือสมาคมกีฬาสากลคาดหวังจะให้นักกีฬาอาชีพจะต้องมี โดยกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาที่จัดสำหรับนักกีฬาสมัครเล่นย่อมจัดให้มีขึ้นเพื่อรองรับผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นบรรดานักกีฬาสมัครเล่นด้วยกัน แล้วอาจมีการวางกฎระเบียบการบริหารปกครองกีฬา (หรือการแข่งขันกีฬา) แบบมือสมัครเล่นให้สอดคล้องกับหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่น

ด้วยเหตุนี้ NCAA จึงได้วางกฎระเบียบของ NCAA ให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่ร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาในนามของนักกีฬาสมัครเล่น และให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาทุกคนปฏิบัติตามหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่นอย่างเคร่งครัด กล่าวคือนักกีฬาระดับอุดมศึกษาจะร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาโดยยึดหลักการเล่นกีฬาอย่างมือสมัครเล่น โดยนักกีฬาระดับอุดมศึกษาต้องไม่เล่นกีฬาเพื่อแสวงหารายได้หรือเล่นกีฬาเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแบบนักกีฬาอาชีพ กฎระเบียบของ NCAA จำกัดเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไปในทำนองที่ห้ามมิให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาของผู้จัดการแข่งขันกีฬาภายใต้สังกัด NCAA ทุกคนแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตน ๆ ซึ่งนักกีฬาระดับอุดมศึกษาต้องยอมตนผูกพันภายใต้กฎระเบียบของ NCAA ให้ต้องปฏิบัติตามที่กฎระเบียบของ NCAA ที่ได้วางเอาไว้อย่างเคร่งครัด ถึงแม้ผลจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ NCAA นั้นจะให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาถูกจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นอย่างมากก็ตาม การวางกฎระเบียบของ NCAA เช่นนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นอิสระในการบริหารปกครองกีฬาขององค์กรบริหารปกครองกีฬาในสหรัฐอเมริกาและนานาชาติ โดยที่รัฐ (หรือหน่วยงานของรัฐ) ไม่ควรใช้อำนาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซง ปล่อยให้องค์กรบริหารปกครองกีฬาทำหน้าที่บริหารปกครองชนิดกีฬาของตนหรือการแข่งขันกีฬาที่ตนเองกำกับดูแลได้อย่างอิสระ ภายใต้การแสดงความเจตนาของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่ยอมตนจะอยู่ภายใต้การบริหารปกครองและกำกับดูแลของ NCAA อย่างสมัครใจหรือกึ่งสมัครใจ เพื่อแลกกับสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาหรือการแข่งขันกีฬาที่ NCAA เป็นผู้ปกครองควบคุมหรือกำกับดูแล กฎระเบียบของ NCAA ที่วางเอาไว้เป็นกฎระเบียบที่ทาง NCAA กำหนดเอาไว้แล้วล่วงหน้าโดยนักกีฬาระดับอุดมศึกษาต้องจ่ายยอมปฏิบัติโดยสุจริตและไม่เปิดโอกาสให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาเข้าร่วมกำหนดกฎระเบียบของ NCAA ร่วมกันกับ NCAA ด้วย นั่นเท่ากับว่า NCAA ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เหนือกว่าหรือมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าเป็นผู้วางกฎระเบียบเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บังคับแก่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่จะต้องเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจบริหารปกครองของ NCAA หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาภายใต้การกำกับดูแลของ NCAA ด้วยพฤติกรรมการวางกฎระเบียบของ NCAA เช่นนี้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติของการบริหารปกครองกีฬาที่สมบูรณ์ ที่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาจำต้องยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบของ NCAA ทั้งที่ฝ่ายตนเองนั้นเสียเปรียบ แต่ก็ต้องสมัครใจจ่ายยอมเพื่อแลกกับโอกาสความก้าวหน้าในวงการกีฬาสหรัฐอเมริกา อีกทั้งกฎระเบียบของ NCAA ก็ห้ามมิให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาใช้สิทธิแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ จากการร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬา เช่น สิทธิในการใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ สิทธิในการทำข้อตกลงกับผู้สนับสนุนทางการกีฬาเพื่อขอรับการสนับสนุนทางการกีฬา และ

สิทธิในการทำข้อตกลงกับภาคธุรกิจเพื่อให้ตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษาสามารถใช้ชื่อเสียงของตนมาทำการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสินค้าหรือบริการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักกีฬาระดับอุดมศึกษาบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการบังคับใช้กฎระเบียบของ NCAA ที่มักสอดแทรกเนื้อหาที่มีผลในทางกฎหมายอันสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับฝ่ายตนที่ถูกจำกัดเสรีภาพ อันถือว่าเป็นกฎระเบียบที่ผูกขาดอำนาจกำหนดชะตากรรมทางเศรษฐกิจของผู้อื่นเอาไว้ในมือของตนแต่ฝ่ายเดียว ทั้ง NCAA ยังใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาของตนสร้างข้อผูกพันให้บรรดาผู้จัดการแข่งขันกีฬาภายใต้การกำกับดูแลของตนเอง ต้องตกลงร่วมมือกันเพื่อวางกฎระเบียบในการแข่งขันกีฬาระดับอุดมศึกษาของตนอันจำกัดเสรีภาพในการแสวงหารายได้จากกิจกรรมกีฬาหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการแข่งขันกีฬา ซึ่งอาจเข้าข่ายเป็นพฤติกรรมทางการค้าอันส่งผลเสียต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาและการประพุดิปฏิบัติในทางลดทอนแรงจูงใจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไม่ให้พัฒนาศักยภาพการเล่นกีฬาของตนให้ดีขึ้น เท่ากับว่ากฎระเบียบของ NCAA สร้างการจำกัดการค้า (Restraint of Trade) จากการวางกฎระเบียบที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพหรือทำข้อตกลงทางธุรกิจโดยแท้ (Grow, 2022) แม้ NCAA จะกล่าวอ้างว่าฝ่ายตนไม่ต้องการให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาใช้ตราสัญลักษณ์ของ NCAA หรือใช้ชื่อเสียงในฐานะนักกีฬาภายใต้ระบบการแข่งขันของ NCAA มาแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางธุรกิจ อันมุ่งปกป้องชื่อเสียงและประโยชน์ทางธุรกิจของ NCAA เองก็ตาม แต่ก็ดูเหมือนว่าการบังคับใช้กฎระเบียบของ NCAA จะกระทบต่อเสรีภาพของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาอย่างยิ่งยวด

สโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอันเป็นต้นสังกัดของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง จึงได้พยายามมอบทุนการศึกษา (Scholarships) หรือช่วยเหลือค่าครองชีพอื่น ๆ (Living Expenses) ให้กับนักกีฬาระดับอุดมศึกษาอันเป็นการตอบแทนที่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาในนามสโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอันเป็นต้นสังกัด เหตุที่สโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทำเช่นนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการฝ่าฝืนกฎระเบียบของ NCAA อย่างรอบคอบหรือดำเนินการสอดคล้องกับหลักการเล่นกีฬาอย่างมีอสมัครเล่นไว้อย่างระมัดระวังมากที่สุด (Meares et al., 2024) แต่ก็เชื่อว่าสโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมอบทุนการศึกษาหรือช่วยเหลือค่าครองชีพแก่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาแบบให้เปล่า นักกีฬาระดับอุดมศึกษาต้องร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาให้เป็นไปตามเป้าหมายสโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้นสังกัดของตนกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อแลกมาซึ่งทุนการศึกษาหรือการช่วยเหลือค่าครองชีพ เพราะถ้าไม่สามารถร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ นักกีฬาระดับอุดมศึกษาดังกล่าวอาจถูกเพิกถอนสิทธิในการได้รับทุนการศึกษาหรือช่วยเหลือค่าครองชีพได้ (Murry, 2022) ผลในทางกฎหมายทั้งด้านบวกและด้านลบที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมากจากการทำข้อตกลงสำเร็จรูปหรือข้อตกลงผูกมัดจำต้องยอมปฏิบัติตาม (Adhesion Agreement) กฎระเบียบของสโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้นสังกัด ที่มักกำหนดเงื่อนไขให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาปฏิบัติตามกฎระเบียบของ NCAA อย่างเคร่งครัดแล้วนักกีฬาระดับอุดมศึกษาก็ไม่สามารถต่อรองเป็นอย่างอื่นได้ แล้วข้อตกลงเช่นว่านี่ก็เป็นข้อตกลงแบบมาตรฐานเพื่อใช้ทำข้อตกลงรับนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดสโมสรกีฬาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และกำหนดให้นักกีฬาต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของต้นสังกัดและกฎระเบียบของ NCAA ทันทีที่เข้ามาอยู่ภายใต้สังกัด โดยไม่เปิดช่องให้มีการเจรจาตกลงกันเป็นอย่างอื่นแต่อย่างใด นั่นหมายความว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียง 2 ทางเลือกด้วยกันนั่นก็คือเลือกที่จะยอมตนเข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดแล้วผูกพันตนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของ NCAA (และดำเนินการชีวิตตามหลักนักกีฬาสมัครเล่น) อย่างเคร่งครัดหรือเลือกที่จะไม่เข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดแล้วไม่ต้องผูกพันตนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของ NCAA ดังคำกล่าวที่ว่า จะเลือกหรือไม่เลือกหรือ Take-it-or-Leave-it

NCAA ทำตนประหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาระดับอุดมศึกษา พยายามสร้างอำนาจผูกขาดโดยองค์กรของตนแต่เพียงรายเดียว (Monopsony Power) (Salvestrin, 2024) โครงสร้างตลาดในภาวะที่ NCAA ในฐานะองค์กรบริหารปกครองกีฬารายเดียวมีอำนาจในการคุมตลาดธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด ซึ่ง NCAA สามารถใช้อำนาจจำกัดเสรีภาพในการได้รับค่าตอบแทนหรือวางนโยบายกำหนดทิศทางการให้

ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่นักกีฬาในระดับอุดมศึกษาได้ทั่วทั้งตลาดธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา (Tatos & Singer, 2022) นักกีฬาระดับอุดมศึกษาต้องตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบเพราะถูกจำกัดเสรีภาพในการได้รับค่าตอบแทนและถูกปิดกั้นโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในตลาดสหรัฐอเมริกา เพราะต้องยินยอมปฏิบัติตามหลักความเป็นมือสมัครเล่นที่ NCAA กำหนด โดยเป็นปราศจากการได้รับราคาค่าแรงใด ๆ จากการมีชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่อาจนำไปขายหรืออนุญาตให้ใช้ได้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนทางเศรษฐกิจตามกลไกตลาด

3. รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาของรัฐแคลิฟอร์เนียกับเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา

ในอีกด้านหนึ่งรัฐแคลิฟอร์เนียเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมอบรายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เป็นธรรม โดยไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐบัญญัติป้องกันการผูกขาด (Sherman Act) ที่ทำให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อิทธิพลเหนือตลาดสร้างข้อตกลงหรือบังคับใช้กฎระเบียบของตนในการจำกัดเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Brown & Williams, 2020) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่การบังคับใช้กฎระเบียบที่อิงกับอำนาจการบริหารปกครองกีฬาขององค์กรบริหารปกครองกีฬา โดยที่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาซึ่งอยู่ใต้อำนาจการบริหารปกครองและมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า หากข้อตกลงหรือกฎระเบียบใด ๆ ที่เข้าข่ายจำกัดเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาอย่างไม่เป็นธรรม รัฐแคลิฟอร์เนียจึงบัญญัติกฎหมายระดับรัฐ (California's State Law) ขึ้นมา ได้แก่ รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาหรือรัฐบัญญัติ Fair Pay to Play Act ซึ่งให้อำนาจศาลวินิจฉัยว่าข้อตกลงใดไม่เป็นธรรมต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาหรือกฎระเบียบใดที่กระทบต่อเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา พร้อมกับตีความไม่ไปในทางที่สร้างความเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย (McDonnell, 2020)

รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาไม่เพียงวางหลักเกณฑ์ส่งเสริมเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่กฎหมายฉบับนี้ยังคงให้สิทธิในการทำข้อตกลงหรือสัญญาใด ๆ เพื่อรักษาประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาหรือลงทำการแข่งขันกีฬาของตนอีกด้วย (Bank, 2020) เช่น นักกีฬาระดับอุดมศึกษาสามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงตั้งตัวแทน (Agent Representation) (McCann, 2021) ซึ่งให้ตัวแทนมีอำนาจทำการแทนนักกีฬาระดับอุดมศึกษาได้ และตกลงจะทำการดั่งนั้น ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ย่อมสามารถจะทำกิจใด ๆ ในทางจัดการแทนอันสมประโยชน์ต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษา โดยที่ตัวแทนมีสิทธิจะได้รับบำเหน็จตามที่ได้ทำสัญญาหรือข้อตกลงกันไว้ในสัญญาว่ามีบำเหน็จ ทั้งนี้ตัวแทนสามารถทำกิจใด ๆ ในทางจัดการแทนนักกีฬาระดับอุดมศึกษาก็ย่อมทำได้ทุกอย่าง เพื่อให้ตัวของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาได้ประโยชน์และเป็นไปตอกรอบอำนาจ (หรือขอบวัตถุประสงค์) ที่กำหนดเอาไว้ในสัญญาหรือข้อตกลงว่าให้ตัวแทนสามารถทำแทนได้ เว้นเสียแต่ว่าการดำเนินงานของตัวแทนจะสร้างความเสียหายหรือขัดกับประโยชน์ที่ตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษาพึงได้รับ (Way, 2024) เช่น การที่ตัวแทนยืมเงินนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ย่อมฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ เพราะกฎหมายฉบับนี้ถือว่าการกระทำที่เข้าข่ายการขัดกันแห่งผลประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการยืมเงินนั้นอาจเป็นการใช้อำนาจของการเป็นตัวแทนครอบงำนักกีฬาระดับอุดมศึกษาจนอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ทั้งยังอาจถือเป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อครอบงำนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในทำนองที่เอื้อประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น

อีกทั้งรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬายังวางหลักเกณฑ์อีกประการที่สำคัญนั่นก็คือ “หลักการไม่ขัดกัน” หรือ “No conflict” กล่าวคือกฎหมายฉบับนี้ห้ามนักกีฬาระดับอุดมศึกษาจะต้องไม่ทำข้อตกลงให้ใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาของตน แก่สองผู้ประกอบการที่เป็นคู่แข่งทางการค้าซึ่งกันและกัน หรือมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจการค้าไปในทางที่ต้องแข่งขันกัน กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาสามารถเลือกทำข้อตกลงให้ใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา

ของตน โดยจะต้องเลือกว่าทำกับผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใดเท่านั้น ซึ่งนำไปสู่การทำข้อตกลงหรือสัญญาที่เป็นกลาง และเป็นธรรมในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬา

กล่าวโดยสรุป รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาของรัฐแคลิฟอร์เนียมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งให้กฎระเบียบของ NCAA ใช้บังคับต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาได้เท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณี กฎหมายฉบับนี้แบ่งไว้ด้วยสาระสำคัญนั้นก็คือเสรีภาพในการทำสัญญาตั้งตัวแทนที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการรวมกิจกรรมกีฬาหรือการลงแข่งขันกีฬาของตนเอง ตลอดจนตัวแทนนี้ยังสามารถจัดการแทนนักกีฬาระดับอุดมศึกษาตามกรอบอำนาจหรือขอบวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย โดยตัวแทนอาจเจรจาติดต่อประสานงานกับธุรกิจอุตสาหกรรมเกี่ยวกับข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เป็นตัวการของตนเพื่อสมประโยชน์แก่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เป็นตัวการ อีกด้านหนึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็ห้ามนักกีฬาระดับอุดมศึกษาทำข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตนกับธุรกิจอุตสาหกรรมหลายฝ่ายพร้อม ๆ กัน ในลักษณะที่นำไปสู่สถานการณ์ผลประโยชน์ทับซ้อน หรือเกิดความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ของภาคธุรกิจอีกฝ่ายกับผลประโยชน์ของภาคธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่ง (Conflict of Interest) (Schwabe, 2020) โดยนักกีฬาระดับอุดมศึกษาสามารถเลือกทำข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตนกับภาคธุรกิจได้เพียงรายเดียวเท่านั้น กฎหมายฉบับนี้จึงมุ่งคุ้มครองทุกฝ่ายในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการวางกฎระเบียบของ NCAA หรือการดำเนินกิจกรรมสัญญาในรัฐแคลิฟอร์เนีย ทั้งยังให้อำนาจศาลของรัฐแคลิฟอร์เนียในการพิจารณาว่ากฎระเบียบว่าด้วยการบริหารปกครองกีฬาหรือข้อตกลงทางการค้าใดที่ไม่เป็นธรรม และสามารถมีคำวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกเอารัดเอาเปรียบหรือฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบได้

4. ตัวอย่างข้อพิพาทสำคัญเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในคดี NCAA v. Alston

อนึ่ง สหรัฐอเมริกาเคยมีข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีซึ่งอีกฝ่ายเป็นนักกีฬาระดับอุดมศึกษาผู้อยู่ภายใต้การบริหารปกครองกีฬาของ NCAA กับอีกฝ่ายเป็น NCAA ผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา เพราะมีการโต้แย้งสิทธิในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา กับสิทธิในการใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นอิสระของ NCAA แม้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่าง NCAA ผู้ใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬากับนักกีฬาระดับอุดมศึกษาผู้อยู่ภายใต้การบริหารปกครอง แต่ก็มีส่วนมาจากการใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาไปในทางที่ผูกขาดธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬา และยังเป็นการใช้อำนาจไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อต้านการผูกขาดทางการค้าของสหรัฐอเมริกา (U.S. Antitrust Law) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาออกกฎระเบียบมาควบคุมหรือกำกับดูแลผู้อยู่ภายใต้การบริหารปกครองอย่างไม่เป็นธรรม ทั้ง NCAA ก็แสดงพฤติกรรมในการบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาไปในแนวทางที่จำกัดการแข่งขันทางการค้าในแนวนอน (Horizontal Restraint of Trade) กล่าวคือ NCAA มุ่งใช้อำนาจของตนจำกัดการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ซึ่งรวมหัวทักกับผู้จัดการแข่งขันกีฬาระดับคอนเฟอเรนซ์ ซึ่งอยู่ในเป็นประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาในตลาดสหรัฐอเมริกาที่เหมือนกัน รวมตัวกันวางกฎระเบียบและบังคับใช้กฎระเบียบอันกระทบต่อเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา (Flint, 2022) ซึ่งการแสดงพฤติกรรมของ NCAA เช่นว่านี้ย่อมสะท้อนว่า NCAA วางกฎระเบียบที่ย้อนแย้งไม่เป็นไปตามกลไกตลาดสหรัฐอเมริกา (U.S. Market Mechanism) ที่สมควรดำเนินไปตามกลไกที่ว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษาน่าจะตกลงตกลงธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ สามารถใช้สอยหรือทำประโยชน์ในชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตนเอง โดยธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสามารถตกลงที่จะชำระค่าใช้สิทธิในชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาได้ ตลอดจนจ้างนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงมาช่วยรับรองสินค้าหรือบริการในธุรกิจอุตสาหกรรมของตนเอง นั้นหมายความว่านักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงอาจเรียกค่าตอบแทนหรือประโยชน์

ทางเศรษฐกิจที่สูงได้ นักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงรองลงมาที่อาจเรียกค่าตอบแทนหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับต่ำกว่าได้ แต่การที่ NCAA วางกฎระเบียบเช่นนี้ย่อมสกัดกั้นไม่ให้กลไกตลาดดำเนินไปได้อย่างเสรี (Jessop et al., 2023)

ต่อมาได้มีคดี NCAA v. Alston ที่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) ได้เคยวินิจฉัยไว้ในทำนองที่ว่า การที่ NCAA วางกฎระเบียบของ NCAA เอาไว้ในทำนองนี้ ถือเป็น การแสดงพฤติกรรมทางการค้าหรือประพฤติกปฏิบัติในการใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาโดยฝ่าฝืนกฎหมายต่อต้านการผูกขาดทางการค้า ทำให้ Shawne Alston (หรือ Alston) โจทก์และโจทก์ร่วมคนอื่น ๆ ได้รับความเสียหายต่อเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสิทธิในทางทำมาหาได้และความเจริญก้าวหน้า (Blakely, 2024) ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาจึงวินิจฉัยว่า NCAA ได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต่อต้านการผูกขาดทางการค้าสหรัฐอเมริกา เพราะกฎระเบียบของ NCAA ห้ามไม่ให้ Alston โจทก์และโจทก์ร่วมคนอื่น ๆ แสวงหารายได้จากการอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งร่วมทำกิจกรรมรับรองสินค้าของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ฝ่ายตน ในอีกด้านหนึ่งการวางกฎระเบียบของ NCAA เช่นว่านี้ เท่ากับว่า NCAA ผลักให้ Alston โจทก์และโจทก์ร่วมคนอื่น ๆ จำยอมต้องได้รับประโยชน์อันเนื่องมาจากการได้รับโอกาสทางการศึกษา (Education-related opportunities) แต่เพียงอย่างเดียว โดยที่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาอย่างเช่น Alston (โจทก์) และโจทก์ร่วมคนอื่น ๆ ไม่อาจมีทางเลือกอย่างอื่นได้ อีกด้านหนึ่งศาลสหรัฐอเมริกาเห็นว่ากฎระเบียบของ NCAA ไม่เพียงสร้างการผูกขาดในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาระดับอุดมศึกษาให้กับ NCAA และพันธมิตรทางธุรกิจแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่กฎระเบียบของ NCAA เป็นถูกใช้เป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันทางการค้าแบบเสรี (Free Competition) ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว NCAA ผู้จัดการแข่งขันกีฬาภายใต้การกำกับดูแลของ NCAA และภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ NCAA ก็น่าจะสามารถแข่งขันกันได้แบบอิสระและแข่งขันแบบเสรีภายใต้กรอบกติกาเดียวกันนั้นก็คือกฎหมายแม่บทว่าด้วยการต่อต้านการผูกขาดทางการค้าของสหรัฐอเมริกาหรือรัฐบัญญัติ Sherman Act ด้วยเหตุนี้ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาจึงวินิจฉัยว่า NCAA ใช้อำนาจบริหารปกครองกีฬาของตนเองสร้างกฎระเบียบที่มีอิทธิพลเหนือตลาดจนสามารถควบคุมเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาอย่างเสรี หรือจำกัดการแข่งขันทางการค้าในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาระดับอุดมศึกษาอย่างไม่เป็นธรรมต่อธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาและผู้ประกอบธุรกิจในตลาดสหรัฐอเมริกา กฎระเบียบของ NCAA จึงฝ่าฝืนต่อรัฐบัญญัติ Sherman Act อย่างชัดเจน (Ehrlich, 2022)

5. บทวิเคราะห์

จากที่กล่าวมาในข้างต้น แม้ว่ารัฐแคลิฟอร์เนียได้ออกรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬา ในปี 2019 (ให้มีผลบังคับใช้ในปี 2023) และศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้พิพากษาคดี NCAA v. Alston ที่วางบรรทัดฐานคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเอาไว้ในปี 2021 แต่ต่างก็ใช้อำนาจนิติบัญญัติระดับรัฐและใช้อำนาจฝ่ายตุลาการระดับประเทศที่มุ่งคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการทำข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งเสรีภาพการแสวงหาประโยชน์อื่น ๆ เพื่อนำมาซึ่งรายได้ ค่าตอบแทน หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ นั้นหมายความว่าแก่นักกีฬาระดับอุดมศึกษามีรายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเช่นนี้แล้ว ก็สามารถนำรายได้มาเลี้ยงชีพในการดำรงชีวิตของตนหรือนำประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาสร้างความเจริญก้าวหน้าในการเล่นกีฬาต่อไปได้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬามีผลบังคับใช้ในรัฐแคลิฟอร์เนียเท่านั้น แต่รัฐบัญญัติฉบับนี้ไม่ใช่กฎหมายระดับสหรัฐ (Federal Law) นั้นหมายความว่าหากเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในรัฐอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกา สถาบันตุลาการของรัฐต่าง ๆ (ที่ใช้

ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีหรือระบบกฎหมาย Common Law) อาจต้องพิจารณาข้อพิพาทดังกล่าวโดยยึดตามบรรทัดฐานในคดี NCAA v. Alston เป็นหลัก คดี NCAA v. Alston สามารถถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคดีที่คล้ายคลึงกันในอนาคต

ในส่วนของประเทศไทยนั้น แม้ว่าประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาก็ตาม ประกอบกับวัฒนธรรมและโครงสร้างการบริหารปกครองกีฬาในประเทศไทยที่ส่งอิทธิพลให้สโมสรกีฬาหรือสมาคมกีฬาสาขาลูกมีอำนาจต่อรองที่เหนือไปกว่านักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬา แต่ในกรณีนี้นักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาเผชิญกับความไม่เป็นธรรมจากการทำข้อตกลง ความตกลง หรือการให้ความยินยอมในทำนองที่ทำให้สโมสรกีฬาหรือสมาคมกีฬาสาขาลูกเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งจนเกินสมควร เช่นนี้บรรดานักกีฬาหรือบุคลากรทางการกีฬาก็อาจอ้างหลักการของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เพื่อให้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมมีผลบังคับใช้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี อีกด้านหนึ่งหากมีการทำข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ผลงานอันเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา (เช่น เครื่องหมายหรือตราสัญลักษณ์ (โลโก้) ประจำตัวนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือข้อความที่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาได้กล่าวหรือคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสื่อถึงลักษณะเฉพาะของตนให้สาธารณชนได้รับรู้) หรือข้อตกลงที่นักกีฬาเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานอันเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา ยินยอมให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ผลงานอันเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของตนเองในฐานะที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ แต่นักกีฬาระดับอุดมศึกษาก็ยังคงมี “ธรรมสิทธิ” หรือ “Moral Rights” ของผู้สร้างสรรค์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่รับรองคุ้มครองสิทธิของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่จะแสดงว่าตน เป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใดบิดเบือน ตัดทอน ตัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาในฐานะผู้สร้างสรรค์ และเมื่อนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้สร้างสรรค์งานเช่นว่านี้ถึงแก่ความตาย ทายาทของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาก็ย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับตามสิทธิดังกล่าวได้ตลอด อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์

6. บทสรุป

โดยสรุปแล้ว ทั้งรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬาและคำพิพากษาคดี NCAA v. Alston ต่างก็มุ่งคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการทำข้อตกลงอนุญาตให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมใช้ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และรูปลักษณ์ของนักกีฬาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งเสรีภาพการแสวงหาประโยชน์อื่น ๆ เพื่อนำมาซึ่งรายได้ ค่าตอบแทน หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ สำหรับในคดี NCAA v. Alston นั้น ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจไปแทรกแซงอำนาจการบริหารปกครองกีฬาของ NCAA โดยการวินิจฉัยว่ากฎระเบียบของ NCAA ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม เพราะมุ่งแต่อ้างอิงหลักความเป็นมือสมัครเล่นในการวางกฎระเบียบเพื่อการบริหารปกครองกีฬาระดับอุดมศึกษาของตนเองเป็นสำคัญ การวางบรรทัดฐานของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาในคดีนี้เท่ากับว่าศาลในมลรัฐต่าง ๆ อาจใช้อำนาจแทรกแซงปรับเปลี่ยนข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม หรือแก้ไขกฎระเบียบการบริหารปกครองกีฬาที่ทำให้นักกีฬาระดับอุดมศึกษาตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เนื่องจากมีแนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านการร่วมมือกันผูกขาดทางการค้าและแนวคิดว่าด้วยการสร้างข้อตกลงที่เป็นธรรมทางการค้าดังที่ปรากฏอยู่ในคดี NCAA v. Alston แต่สำหรับรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเล่นกีฬานั้น มุ่งที่จะบังคับใช้ภายใต้เป้าหมายให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรม ทั้งส่งเสริมเสรีภาพของนักกีฬาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ภายใต้อำนาจการบริหารปกครองของ NCAA ให้สามารถทำข้อตกลงหรือสัญญาที่นำมาซึ่งรายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ตนเองได้ และนักกีฬาระดับอุดมศึกษาดังกล่าวก็ต้องไม่สร้างความขัดแย้งทางผลประโยชน์อย่างไม่เหมาะสมในตลาดธุรกิจการค้า

7. เอกสารอ้างอิง

- Bailey, A. A., Rapp, G. C., & Tysiak, S. (2025). NIL education at universities as student athletes face the wild west. *Fordham Law Review*, 93(5), 1546-1557.
- Bank, A. (2020). The Olympic-sized loophole in California's Fair Pay to Play Act. *Columbia Law Review Forum*, 120, 109-123. (UCLA School of Law, Public Law Research Paper No. 19-39).
- Banks, A. (2022). The Supreme Court gets the ball rolling: NCAA v. Alston and Title IX. *Northwestern University Law Review*, 117(2), 549-576.
- Blakely, C. (2024). NCAA v. Alston (case notes). *Tennessee Law Review*, 90(2), 441-446.
- Brown, K., & Williams, A. (2020). Reenvisioning pay for play. *Contexts*, 19(1), 66-67.
- Carrier, M. A., & Sagers, C. L. (2021). The Alston case: Why the NCAA did not deserve antitrust immunity and did not succeed under a rule-of-reason analysis. *George Mason Law Review*, 28(4), 1461.
- Ehrlich, S. C. (2022). A three-tiered circuit split: Why the Supreme Court was right to hear NCAA v. Alston. *Journal of Legal Aspects of Sport*, 32, 1-61.
- Flint, K. L. (2022). More money, fewer problems: A post-Alston v. NCAA approach to reducing gender inequities in sports. *Public Interest Law Review*, 25(2), 153-176.
- Grow, N. (2022). The future of college sports after Alston: Reforming the NCAA via conditional antitrust immunity. *William & Mary Law Review*, 64(2), 385-445.
- Hamilton, S. (2025). A new curveball: An analysis of the current NIL battle that is destabilizing the landscape of college athletics. *Journal of Intellectual Property Law*, 32(1), 143-172.
- Holden, J. T., Edelman, M., Baker, T. A., III, & Shuman, A. G. (2022). Reimagining the governance of college sports after Alston. *Florida Law Review*, 74(3), 427-481.
- Jessop, A., Baker, T. A., III, Tweedie, J. W., & Holden, J. T. (2023). Charting a new path: Regulating college athlete name, image and likeness after NCAA v. Alston through collective bargaining. *Journal of Sport Management*, 37(5), 307-318.
- Lovell, D., & Mallinson, D. J. (2023). Cash rules everything around me: The expansion of NCAA name, image, and likeness policy among the states. *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 9(3), 338-363.
- McCann, M. A. (2021). Jump ball: The unsettled law of representing college basketball stars and monetizing their names, images, and likeness. *Santa Clara Law Review*, 61(1), 177-218.
- McDonnell, P. (2020). California's Fair Pay to Play Act and its fight against the Commerce Clause. *Journal of Law & Commerce*, 39(1), 75-94.
- Meares, W., Hunter, L., Ginn, M., & Hatcher, W. (2024). NIL and higher education: An exploration of the early impact of NIL on fundraising and competition in universities and athletic departments. *Journal of Intercollegiate Sport*, 17(3), 1-23.
- Murry, T. J. (2022). The path to employee status for college athletes post-Alston. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, 24(4), 790-818.
- Noll, R. G. (2022). Sports economics on trial: Alston v. NCAA. *Journal of Sports Economics*, 23(6), 826-845.

- Nowak, M. (2022). Student-athletes' push for compensation: Analyzing the impact of *Alston v. National Collegiate Athletic Association (Alston II)*, 958 F.3d 1239 (9th Cir. 2020). *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal*, 29(1), 35-84.
- Posivak, B. (2023). The demise of the hub-and-spoke cartel and the rise of the student athlete: A significant step toward a new era of conferences in *NCAA v. Alston*. *University of Miami Business Law Review*, 31(1), 38-89.
- Salvestrin, J. (2024). Upon further review, the ruling on the field has been overturned: The new era of college athletics following *NCAA v. Alston*. *Santa Clara Law Review*, 63(2), 353-391.
- Schwabe, P. A. (2020). The modern pay for play model: Laws that protect student-athletes' fundamental right to commercialize their names, images, and likeness. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law*, 15(1), 289-312.
- Tatos, T., & Singer, H. (2022). *Alston v. NCAA*: Lessons American college athletics can offer about concentration and monopsony power in labour markets. *Journal of Antitrust Enforcement*, 10(2), 404-417.
- Taylor, A. (2022). The role of precedent in modern law. *Rutgers University Law Review*, 75(1), 363-400.
- Way, G. (2024). The NIL paradox: How unfettered NIL rights will shrink student-athlete opportunities. *Texas A&M Law Review*, 11(4), 949-997.
- Zaia, J. (2025). The history and future of amateurism in college sports. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 35(2), 503-558.

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง
การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งทางสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา บทความที่จะผ่านการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน บทความชุดนี้เป็นตัวอย่างในการจัดรูปแบบบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงในบทความนี้ ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง รวมถึงเอกสารอ้างอิงรูปแบบ ตัวอักษรต่าง ๆ วิธีการใส่รูปภาพ ตาราง ผู้เขียนบทความสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร หรืออีเมลติดต่อกองบรรณาธิการที่อีเมล krungkao.arursjournal@gmail.com

1. การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

วารสารเปิดรับบทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

1. บทความวิจัยที่มีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์จะต้องได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงจะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร

2. บทความจะมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบันในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-blind peer review) ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิ์ในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

ข้อมูลเผยแพร่ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

2. คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร

2.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วยชื่อเรื่องชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิจัยเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

เอกสารอ้างอิง แบบ APA 7th

2.2 บทความวิชาการ

บทความวิชาการ เป็นบทความที่รวบรวมหรือเรียบเรียงจากหนังสือ เอกสาร ประสพการณ์หรือเรื่องแปล เพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ หรือแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าทางวิชาการ

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาตั้งกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิชาการเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- เอกสารอ้างอิง แบบ APA 7th

3. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความ โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการต้องมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้ากระดาษ แต่ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด B5 พร้อมกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความวิจัย/บทความวิชาการ ซึ่งระบุวิธีการจัดส่งในเอกสารแบบฟอร์มดังกล่าว โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

4. รูปแบบบทความวิจัยและการพิมพ์เนื้อหาของเรื่อง

เพื่อความสะดวกในการแก้ไข ควรใช้โปรแกรม Microsoft Word for windows พิมพ์บนกระดาษ B5 โดยตั้งหน้ากระดาษดังนี้ ขอบกระดาษด้านบน – ล่าง 1.5 ซม. ขอบกระดาษด้านซ้ายและขวา 1.5 ซม.

4.1 รูปแบบและขนาดอักษร

ตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK สีดำเท่านั้นโดยกำหนดรูปแบบ ขนาด และรายละเอียดดังนี้

รูปแบบ (Types of texts)	บทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK)	
	ขนาด (Size)	ตัวพิมพ์อักษร (Typeface)
ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและอังกฤษ (Title)	18	ตัวหนา (Bold)
ชื่อผู้เขียน (Author & co-authors)	16	ตัวหนา (Bold)
การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence)	12	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อเรื่องบทคัดย่อ (Abstract heading)	16	ตัวหนา (Bold)
บทคัดย่อและเนื้อเรื่องหลัก (Abstract & main texts)	14	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อคำสำคัญ (Keywords)	14	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องหลักและตัวเลข (Section heading & number)	16	ตัวหนา (Bold)

4.2 หน้าแรก

หน้าแรกของบทความจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนและผู้เขียนร่วม บทคัดย่อ และเชิงอรรถบ่งบอกตำแหน่งและสถานที่ทำงานของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ให้พิมพ์หน้าแรกทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับ

4.2.1 ชื่อเรื่อง พิมพ์อยู่ที่กึ่งกลางหน้ากระดาษ เริ่มจากชื่อภาษาไทยแล้วตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษ ขนาดและตัวพิมพ์อักษร และรายละเอียดไฟล์รูปแบบบทความ

4.2.2 ชื่อผู้เขียน พิมพ์อยู่ที่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้หลังชื่อเรื่อง และเว้น 1 บรรทัด ทั้งด้านบน และใต้ชื่อผู้เขียน ถ้ามีมากกว่า 1 คนให้พิมพ์คำว่า “และ” หน้าชื่อคนสุดท้าย ไม่ต้องใส่ค่านำหน้าชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น และให้ใช้ตัวเลขอารบิกพิมพ์แบบตัวยกต่อท้ายชื่อ เพื่อแสดงความแตกต่างของสถานที่ทำงานดังตัวอย่างประกอบหน้าแรก

4.2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “บทคัดย่อ” สำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และ “Abstract” สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ โดยจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับคำว่า “Abstract” เฉพาะตัวอักษร “A” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนเนื้อความ ให้จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ โดยบรรทัดแรกให้ย่อหน้า 1.5 ซม. และมีอยู่ย่อหน้าเดียว ทั้งนี้บทคัดย่อไม่ควรใส่เอกสารอ้างอิงใด ๆ ทั้งสิ้น และมีจำนวนคำไม่เกินอย่างละ 360 คำ

4.2.4 คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “คำสำคัญ” โดยพิมพ์ไว้ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เว้น 1 บรรทัด และจัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำสำคัญในแต่ละบทความควรมีประมาณไม่เกิน 5 คำ ให้พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “Keywords” (เฉพาะตัวอักษร “K” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่) โดยพิมพ์ไว้ใต้ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรกของคำแรกของแต่ละคำสำคัญเท่านั้น

4.2.5 ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน ให้พิมพ์สถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน โดยเรียงตามหมายเลข และ Email address จากชื่อผู้เขียน โดยอยู่ด้านล่างของหน้าแรก

4.3 ส่วนอื่น ๆ ของบทความ

เนื้อเรื่อง ได้แก่ บทนำ ขอบเขตการวิจัย วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการวิจัย/ทดลอง ผลการวิจัย/ทดลอง วิเคราะห์/อภิปรายผล บทสรุป กิตติกรรม-ประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก (ถ้ามี) โดยไม่ต้องเว้นบรรทัด เมื่อจะขึ้นหัวข้อใหม่ให้เว้น 1 บรรทัด การพิมพ์หัวข้อให้พิมพ์ชิดซ้ายของแต่ละคอลัมน์ ส่วนของเนื้อเรื่องให้ย่อหน้า 5 เคาะ

การลำดับหัวข้อในเนื้อเรื่อง ให้ใส่เลขกำกับ โดยให้บทนำเป็นหัวข้อหมายเลขที่ “1.” และหากมีการแบ่งหัวข้อย่อย ก็ให้ใช้ระบบเลขทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย เช่น 1.1, 1.1.1, 1.2, 1.2.1 เป็นต้น

4.4 การจัดรูปภาพ ตาราง และการเขียนสมการ

รูปภาพทุกรูปและตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายอย่างชัดเจน

4.4.1 รูปภาพ

รูปภาพที่เตรียมควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 15 ซม. และความละเอียดที่เหมาะสม โดยตัวอักษรที่ปรากฏในรูปภาพจะต้องมีขนาดใหญ่สามารถอ่านได้สะดวก โดยทุกรูปภาพที่ใส่ไว้ท้ายบทความจะต้องมีการกล่าวอ้างในเนื้อหาบทความทุกรูปภาพ และรูปภาพทั้งหมดควรมองเห็นชัดเจนเมื่อบทความถูกพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์

การเขียนคำบรรยายใต้ภาพ ให้ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 14 โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของรูป และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายรูปภาพ จัดพิมพ์ไว้กึ่งกลางคอลัมน์

รูปลายเส้นของรูปภาพจะต้องเป็นเส้นสีดำ ส่วนรูปถ่ายควรจะเป็นรูปขาวดำที่มีความคมชัด รูปสีอนุโลมให้ได้ รูปภาพควรมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และเพื่อความสวยงามให้เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด

4.4.2 ตาราง

ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับเหนือตาราง โดยปกติให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของตาราง และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายตาราง ถ้ามีข้อมูลฟุตโน้ตด้านล่างของตารางให้ใช้ตัวหนังสือเป็นแบบเดียวกัน หากแต่ขนาดตัวอักษรเป็น 12 Point ให้จัดพิมพ์ชิดซ้ายของคอลัมน์ เพื่อความสวยงาม ให้เว้นบรรทัดเหนือคำบรรยายตาราง 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้ตาราง 1 บรรทัด

5. เอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงใช้แบบ APA 7th (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา) ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในข้อการอ้างอิง จะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

5.1. การอ้างอิงในเนื้อหา โดยอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารไว้ท้ายของข้อความที่ต้องการอ้างอิง (TH SarabunPSK 14 Point)

5.2. การอ้างอิงท้ายบทความ ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความและห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ การขึ้นบรรทัดที่สองให้เคาะเจ็ดเคาะ (TH SarabunPSK 14 Point)

ตัวอย่าง

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไม่มี DOI

ภาษาไทย >> ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (พิมพ์ครั้งที่)./URL

บทความในหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์). /ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ ใน/ชื่อบรรณาธิการ./ (บ.ก.), ชื่อหนังสือ./ (น./x-xx). /สำนักพิมพ์.

บทความวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์). /ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่). /หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ เลขปีที่(ฉบับที่). /เลขหน้า./ <http://doi.org/เลข doi>

หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี, วัน/เดือน). /ชื่อคอลัมน์./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่). /ชื่อวิทยานิพนธ์./ (หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ) /วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขุฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย/ชื่อฐานข้อมูล.

เอกสารประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง./ (วัน, /เดือน, /ปี). /เรื่องที่ประชุม./ ใน/ชื่อ./ (ประธาน). /ชื่อการประชุม./ [Symposium]. /ชื่องานที่
จัดประชุม./ /สถานที่ประชุม

ข้อมูลสืบค้นที่ได้จากอินเทอร์เน็ต

ชื่อ-สกุลผู้เขียน./ (ปี/วัน/เดือนที่เผยแพร่). /ชื่อบทความ./ ชื่อเว็บไซต์./ URL

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี, วัน เดือน). /ตำแหน่ง(ถ้ามี). /[บทสัมภาษณ์.]

วิธีเรียงการอ้างอิงให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

- สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เลขที่ 96 ถ.ปรีดีพนมยงค์ ต.ประตูชัย
อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา 13000
- 0-3532-2082 , 0-3527-6577
- <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arua>